

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**MECMÛ‘A-İ İRFAN PAŞA
(İNCELEME-METİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Süleyman GEZER

**Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Eski Türk Edebiyatı**

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Bayram Ali KAYA

AĞUSTOS 2008

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MECMÛ‘A-İ İRFAN PAŞA
(İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Süleyman GEZER

Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Enstitü Bilim Dalı : Eski Türk Edebiyatı

Bu tez 27/08/2008 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir

Doç. Dr. Bayram Ali KAYA

Yard. Doç. Dr. Hüseyin YORULMAZ

Yard. Doç. Dr. İsmail GÜLEÇ

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Süleyman GEZER

02.05.2008

ÖNSÖZ

14. asırda bir yandan Osmanlı Beyliği kuruluşunun ilk yıllarını yaşarken diğer bir taraftan da Divan şiiri Türk toplumu içerisinde yeni yeni yayılım alanlarını bulmaya çalışıyordu. Zamanla bu küçük beyliğin lider bir devlet konumuna gelmesi gibi; Divan şiiri de Türk şâirlerinden gördüğü iltifatla kendi saltanatını kurup daha 16. yüzyılda Fuzûlî ve Bâki gibi büyük üstatlar yetiştirmişti.

Klasik şiir büyük ölçüde Arap ve Acem kaynaklarına dayandığı için Türk şairleri de bu toplumların şâirlerini kendilerine örnek alıyorlardı. Ancak saraydan da büyük destek gören Türk şairleri, kendilerine Hint usulünü seçerek yeni bir atılım yapmak isteyen İran şairlerini zamanla önce kendilerine denk görmüşler daha sonra ise mübalağasız üstünlüklerini haykırmışlardı.

1699 Karlofça Antlaşması ve arkasından gelen yenilgiler bile ilk etapta Divan şiirinin gelişmesine engel olamadı. Ancak 19. asırda iyice zayıflayan siyasi otorite, yüzünü batıya çevirmek zorunda kaldığında Divan şiiri de Şeyh Gâlib ve Nedim'in yerini dolduracak bir şahsiyete artık kavuşamayacağını büyük ölçüde hissetmişti. Bu dönemde Tanzimat'ın etkisiyle bütün kurumlarında değişiklik arayışına giren devlet yönetiminin yanında, edebiyatta yeniye karşı eskinin hala savunuculuğunun yapıldığı hatta yeniden diriltilmeye çalışıldığı bazı hareketler görmekteyiz. Encümen-i Şuara eski şiir ve edebiyat taraftarlarının oluşturduğu bir topluluk olarak bu dönemde karşımıza çıkar. Bu yapı içerisinde daha sonraları yeni biçim ve tarz savunucularının da yer aldığını görülür.

İrfan Paşa, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan yıkılışına kadar devam eden süreç içerisinde devletin gerek içte gerekse dışta otoritesinin en zayıf olduğu bir dönemde çok önemli devlet görevlerinde bulunmuş ve devlet adamı kimliğini muhafaza etmiştir. Meclis-i Vâla ve Dîvan-ı Ahkâm-ı Adliyye üyeliği yapmış, Memûrîn Muhakemat Dairesi ve Mahkeme-i Temyiz Reisliğinde görevlerinde bulunmuştur. Mahmud Nedim Paşa'nın başvezirliği döneminde vezirlik rütbesiyle beş ay Edirne Valiliği de yapmıştır.

Bu devlet görevlerinin yanında, Mecmu‘a-i İrfan Paşa adlı eserinden başka eseri bulunmayan İrfan Paşa hakkında herhangi bir inceleme yapılmamış olması bizi bu çalışmayı yapmaya sevk etti.

Mecmu‘a-yı İrfan Paşa adlı eserin matbu üç örneğini Süleymaniye Kütüphanesi İSAM kitaplığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı’nda tespit ettik. Çalışmamız için ise Ali Emiri Efendi, Manzum Eserler, Millet Kütüphanesi numara 286’da kayıtlı olan nüshasını tercih ettik.

İnceleme ve metin olarak iki ana bölümde hazırladığımız bu çalışmanın ilk bölümünde dönemin genel özelliklerini ele aldık. İrfan Paşa’nın hayat hikâyesi ve edebî kişiliğini ortaya koyduktan sonra eserin şekil özelliklerini inceledik. İkinci bölümde, Dîvân’ın transkripsiyonlu metnine yer verdik.

Çalışmamın her aşamasında titiz ve özverili bir davranış sergileyerek benden yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Bayram Ali KAYA’ya ve manevî desteğini her zaman yanımda hissettiğim eşim Elmas GEZER’e teşekkürü borç bilirim.

Süleyman GEZER

27.08.2008

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ÖZET.....	v
SUMMARY.....	vi
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1 : İRFAN PAŞA 'NIN YAŞADIĞI DÖNEMİN	
GENEL ÖZELLİKLERİ.....	6
1.1. 19. Yüzyıl Tarihi.....	6
1.2. 19. Yüzyıl Edebiyatı.....	11
BÖLÜM 2 : İRFAN PAŞA 'NIN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERİ.	18
2.1.Hayatı.....	18
2.2. Edebî Kişiliği.....	20
2.3. Eseri.....	26
BÖLÜM 3 : MECMÛ' A-İ İRFAN PAŞA 'NIN İNCELENMESİ.....	29
3.1. Şekil Özellikleri.....	29
3.1.1. Nazım Şekilleri	29
3.1.1.1.Kaside	29
3.1.1.2 Gazel	30
3.1.1.3. Tahmis	31
3.1.1.4. Müseddes	31
3.1.1.5. Muhammes.....	32
3.1.1.6. Müstezat.....	33
3.1.1.7. Şarkı.....	33
3.1.1.8. Kıta	34
3.1.1.9. Târih	34
3.1.2. Vezin.....	37
3.1.3. Kâfiye ve Redif.....	39
3.1.4. Dil Özellikleri.....	41

3.2. Muhteva Unsurları	47
3.2.1. Dini ve Tasavvufi Unsurlar	47
3.2.2. Edebi Sanatlar	49
BÖLÜM 4 : METİN.....	54
4.1. Metnin Transkripsiyon ve İmlasında İzlenen Yol.....	54
4.2. Transkripsiyon Tablosu.....	55
4.3. Transkripsiyonlu Metin.....	56
SONUÇ.....	140
KAYNAKÇA.....	142
EKLER.....	144
ÖZGEÇMİŞ.....	191

KISALTMALAR

- age** : Adı geçen eser
c : Cilt
Fak. : Fakülte
G. : Gazel
H. : Hicri
Haz. : Hazırlayan
İst. : İstanbul
İÜ : İstanbul Üniversitesi
K : Kasîde
M. : Milâdî
MEB. : Milli Eğitim Bakanlığı
TDK. : Türk Dil Kurumu
TTK. : Türk Tarih Kurumu
s. : Sayfa
Yay. : Yayınevi
yy. : Yüzyıl

TABLO LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1 : Mecmû'a-i İrfan Paşa'daki şiirlerin vezinlere göre dağılımı.....	38
Tablo 2 : Transkripsiyon Tablosu	55

Tezin Başlığı: Mecmû‘a-i İrfan Paşa, İnceleme-Metin**Tezin Yazarı:** Süleyman GEZER **Danışman:** Doç. Dr. Bayram Ali KAYA**Kabul Tarihi:** 27 Ağustos 2008 **Sayfa Sayısı:** vi(ön kısım)+143 (tez)+46 (Ekler)**Anabilimdalı:** Türk Dili ve Edebiyatı **Bilimdalı:** Eski Türk Edebiyatı

Bu çalışma, 19. yüzyılda yaşamış Osmanlı Devlet adamlarından İrfan Paşa'nın tek eseri olan Mecmû‘a-i İrfan Paşa'nın incelenmesi ve transkripsiyonunu içermektedir. 19. yüzyıl, Osmanlı Devleti'nin sosyal, siyasal ve kültürel anlamda büyük değişim yaşadığı bir dönemdir. İrfan Paşa ve eseriyle ilgili herhangi bir araştırma yapılmaması, bizi bu çalışmayı yapmaya sevk etti.

Üzerinde çalıştığımız eserin matbu bir nüshasını Millet Kütüphanesinden temin ettik. Yaptığımız araştırmada, elimizde bulunan matbu nüshadan başka herhangi bir yazma nüshaya rastlamadık. Çalışmamız, devir-şahsiyet-eser ekseninde ele alınmıştır. İrfan Paşanın hayatını, devlet adamlığını, edebi kişiliğini ve Mecmû‘a-i İrfan Paşa adlı eserini tanıtmaya çalıştık. Şekil ve içerik yönünden manzumelerin üzerinde durmayı uygun gördük. İrfan Paşa'nın şiirlerinin yanı sıra devrin ileri gelen devlet adamlarına yazmış olduğu mektupları da transkripsiyon alfabesiyle yeniden yazdık. Çalışmamızın son bölümüne de eserin tıpkıbasımını eklenmiştir.

Anahtar kelimeler: Divan Edebiyatı, İrfan Paşa, Mecmû‘a-i İrfan Paşa.

Title of the Thesis : Mecmû‘a-i İrfan Pasha, analysis-text
Author: Süleyman GEZER Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Bayram Ali KAYA
Date: 27 August 2008 Sayfa Sayısı: vi (pre text) + 143 (main body) 46 + (Appendices)
Department : Turkish Language and Literature Subfield: Classical Turkish Literature
<p>This study includes the textual analysis and the transcription of ‘Mecmu‘a-i İrfan Pasha’ the only work of İrfan Pasha who is one of the Ottoman statesmen lived in 19th century. The 19th century of the Ottoman Empire is a period of great changes with respect to the society, politics and culture. The absence of a principled study on İrfan Pasha and his work lead us to work on this topic.</p> <p>We have obtained one published copy of the work we deal with from the Nation’s Library. In our searches, we have not come across any manuscript of the work other than the published copy that we have. Our study is based on “the period-the personality-the work axis. We have tried to review the life of İrfan Pasha as a statesman, his literary views and his work ‘Mecmu‘a-i İrfan Pasha’. We have focused on the poems with respect to the form and the content. Besides his poems, we have re-written his letters to the other statesmen of the era with the transcription alphabet. The facsimile of the work is added to the end of our study.</p>
Keywords: Divan Literature, İrfan Pasha, Mecmu‘a-i İrfan Pasha

GİRİŞ

Çalışmanın Konusu :

Çalışmamızın konusu 19.yy devlet adamlarından İrfan Paşa ve O'nun yaşamı boyunca yazmış olduğu tek eseri olan Mecmû'a-i İrfan Paşa adlı eserinin incelemesidir. Çalışmamız hakkında daha somut değerlendirmeler yapılabilmesi için öncelikle 19.yy siyasi ve edebi durumu hakkında bilgi vermeye çalıştık. Şairin aynı zamanda 19. yy devlet adamlarından olması onun devlet adamı kimliğini incelememizde bize kolaylık sağladı. Şairin, özellikle şiirler bölümünde yirmi yedi tane tarih düşürmek amacıyla şiir yazması ve devrin önde gelen devlet adamlarıyla olan yazışmalarından oluşan münşeat kısmı, bize o dönem Osmanlı devlet yapısı ve devlet adamlarıyla ilgili bilgiler vermektedir. İrfan Paşa'nın şiirlerinin biçim ve içerik yönünden incelemesi de çalışmamızın bir diğer tarafını oluşturmaktadır.

Çalışmanın Önemi :

Klasik edebiyatımızda kesin olmamakla birlikte “divan”ı olan üç bine yakın divan şairinden bahsedilmektedir. 19.yy divan şairlerinin sayısı oldukça kabarıktır. İstanbul kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu'nda, kitaplardaki divanlarının yazma nüshaları bulunan 114 şair bulunmaktadır. Aynı dönemde yazma olarak kitaplara girmediği halde basılmış birçok divan da vardır. Bilindiği gibi Osmanlı Devlet Adamları edebiyatla iç içe yaşamış ve kendi divanlarını oluşturmuşlardır. İrfan Paşa 19.yy devlet adamlarından olması hasebiyle bu geleneği devam ettirmesi bakımından önemlidir. Bu eserlerin bulunup incelenmesi edebiyat ve kültür dünyası açısından önemlidir. Yaptığımız çalışmayla birlikte bilim dünyasına yeni bir eser kazandırmanın mutluluğunu taşımaktayız.

Çalışmanın Amacı :

Divân Edebiyatı Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinden sonra ortaya çıkan bir edebiyattır. Başlangıçta Arap ve İran şairlerinin eserleri yanında güçlü şiirler yazmayan

Türk şairleri XV. ve XVI. yy da Acem şairlerinden çok daha güçlü şiirleri kaleme almaya başlamışlardır. Fuzûli, Bâki, Nef'i, Nedim, Şeyh Gâlib vb. şahsiyetler bu edebiyatın sevilip bu günlere gelmesinde büyük rol oynamışlardır. Ancak 19. asırda iyice zayıflayan siyasi otorite, yüzünü batıya çevirmek zorunda kaldığından Divan şiiri de Şeyh Gâlib ve Nedim'in yerini dolduracak bir şahsiyete artık kavuşamayacağını büyük ölçüde hissetmişti. İşte bu dönemde yaşayan ve elimizde Mecmû'a-i İrfan Paşa adlı eserinden başka eser bulunmayan İrfan Paşa hakkında herhangi bir inceleme yapılmamış olması bizi bu çalışmayı yapmaya sevk etti. Bu amaç çerçevesinde yapmış olduğumuz şair, eser incelemesi ilgililerin istifâdesine sunulması ve şairin yaşadığı döneme ışık tutması açısından önemlidir.

18. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı zihniyet dünyasında kendisini daha fazla hissetmeye başlayan çözülme, siyasi hayatın yanında sosyal yapıda da önemli değişikliklere yol açmıştır. Yıllardır biriken problemler, Celali İsyanları ve iç karışıklıkların getirdiği huzursuzluklar, konar göçerlerin yerleşik hayata zorlanması, beraberinde işsizlik, ekonomik sıkıntı ve ahlaki çöküntü getirmiştir. Paris'e 1720-21'de elçi olarak gönderilen Yirmisekiz Mehmed Çelebi'nin sefaretnamesi, zihniyet dünyasındaki değişimi göstermesi bakımından önemli bir dönüm noktasıdır. Bu eserde olduğu kadar, daha önce hiçbir eserde Batı kültür ve medeniyetine duyulan hayranlık ifade edilmemiştir (İSEN ve diğ., 2003:157).

19. yüzyıl Türk toplumu için bir medeniyetten başka bir medeniyete geçişin yaşandığı bir yüzyıl olarak kabul edilebilir. Bu geçiş esnasında eski ve yeni arasında bir çatışmanın olduğu görülür. Toplumda meydana gelen yenileşme çabaları edebi alana da nüfuz etmiştir. Fakat yeni bir edebi anlayışı kabul etmek eski edebiyatın gelenekçi kurallarından ayrılmak kolay olmamıştır. Eski edebiyatı ve eski şiiri yaşatma çabası içinde olan Encümen-i Şuara şairleri arasında bile yeni edebiyatı savunan şairlerin varlığını bilmekteyiz.

19. yüzyıl divan şairlerinin bütün çabalarına rağmen Divân Edebiyatı'nı neden ayakta tutamadıkları üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu konu üzerinde dururken özellikle şairimiz İrfan Paşa'yı merkeze aldık. Onun ekseninde İstanbul'da, Hersekli

Arif Hikmet Bey'in Laleli'de Çukurçeşme'deki evinde yapılan Encümen-i Şuara toplantılarını ve bu toplantılara katılan şairlerinin o dönem Divân Edebiyatı üzerindeki etkilerinden bahsetmeye çalıştık.

Encümen-i Şuara şairleri 19. yüzyılın ikinci yarısında klasik estetiği yeniden canlandırmak için bir araya gelmişlerdir. Hersekli Arif Hikmet'in evinde 1861 Mayıs/Haziran ayından 1862 Ocak ayına kadar her hafta salı günü toplanarak yazdıkları şiirler üzerinde tartışmışlar ve klasik estetiği kendi içinde yenileştirme arayışına gitmişlerdir. Bu toplantıların müdavimleri, başta Hersekli Arif Hikmet, Leskofçalı Galib ve Yenişehirli Avni olmak üzere, Osman Şems, Koniçeli Musa Kazım Paşa, Hoca Naili Efendi, İbrahim Halet Bey, Rezaizade Mehmed Celal, İrfan Paşa, Üsküdarlı Hakkı, Osman Nevres, Mustafa Refik Bey ve Salih Faik Bey ve Mustafa İzzet Efendidir (İSEN ve diğ., 2003:157).

“Klasik kültüre sahip bu şairler, ortak bir fikir birliğine sahip olmamakla birlikte, klasik estetiği kendi içinde yenileştirme ortak paydası etrafında buluşmuşlardır. Önceki asır şairlerinde gördüğümüz nev-zemin şiir anlayışları onlarda daha bilinçli bir çabaya dönüşmüş ve bu arayışlar onların elinde daha ileri bir merhaleye ulaşmıştır. Bu şairlerin bir kısmı şiirde yeniyi Hint Üslubuna yani Fehim, Naili gibi şairlere dönmekte bulmuşlardır. Bu yönelişi Lefkoçalı Galib, Hersekli Arif Hikmet ve Üsküdarlı Hakkı temsil etmiştir. Bazıları daha önceki şairlerin denedikleri hece vezniyle şiir yazma, sosyal konulara yer verme, şiir lügatine yeni kelimeler kazandırma çabalarını devam ettirmişlerdir. Galib, Halet, Lebib ve Ziya gibi şairler ise sade bir dille şiir yazmayı denemişlerdir. Bunların dışında Encümen-i Şuara şairleri şiire başlık koymak, maşukdan aşık hitap eden şiirler yazmak kaside ve kıta gibi nazım şekillerinin klasik yapısında değişiklikler yapmak, divan tertibinde değişikliğe gitmek gibi yenilikleri denemişlerdir” (ÖZGÜL, 1998:121).

19. yy değişim, yenileşme ve batılılaşma hareketlerinin yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir. Uzun süren savaşlar ve yaşanan iktisadi buhranlar, Osmanlı Devleti'ni oldukça yıpratmış ve halk nezdinde de değişimin zarureti anlaşılmıştır. Değişim politikaları 18. yy'dan itibaren izlenmeye başlamış olmakla birlikte, batının sadece askeri ve iktisadi yönlerinin örnek alındığı politikalar olmaları hasebiyle son derece

sınırlı kalmıştır. Tanpınar'ın ifadesiyle bu politikalar, “18. asırda yenileşme hareketinin tarihi, cemiyet bünyesinde herhangi bir esaslı değişmeyi hedef olarak almadan, muayyen ihtiyaç ve zaruretlere karşısında bazı teknik ve bilgilerin memlekete nakledilmesi için yapılmış az çok ciddi teşebbüslerden ibaretti” (TANPINAR, 1997:64).

19. yüzyıla gelindiğinde ise yenileşme ve ıslahat hareketleri artık cemiyet hayatının bütün alanlarında görülmektedir. “19. asırda fikrin tekâmülü, şüphesiz hadiselerin yardımı ile daha çabuk olur ve yenilik hayatın her safhasına şamil geniş bir mana ve mahiyet alır” (TANPINAR, 1997:64).

II. Mahmud, 19. Yüzyılın başlarında devletin ileri gelenleriyle 20 Eylül 1808'de bir sözleşme yapar. İmzalanan sözleşme Sened-i ittifak adıyla anılır. II. Mahmud bu sözleşmeyle devlet üyelerinin hükümet içindeki nüfuzunu resmen kabullenmiş olur. Bu belge yenileşme yolunda atılan ilk adımdır (TUNCER, 1996:1).

19. yüzyılın ilk yarısında II. Mahmud gelişmeler karşısında, 1826'da Yeniçeri ordusunu kaldırır. Yerine modern ordunun esaslarına uygun “Asâkir-i Mansûre-yi Muhammediye”yi kurar. Kültürel alanda Harbiye (1834) ve Tıbbiye (1838) okullarını açar. Batı kültüründen yararlanmak üzere, yurt dışına öğrenciler gönderir. 1831'de ilk olarak “Takvim-i Vekayi” adlı ilk Türkçe gazete yayınlanır. Onu Ceride-i Havadis , Tercüman-ı Ahval , Tasvir-i Efkâr izler.

II. Mahmud'un 1830'da ölümü üzerine, yerine çıkan Abdülmecid Han'ın zamanında ilan edilen Gülhane Hattı (Tanzimat Fermanı, 3 Kasım 1839) ile cemiyet hayatında yeni bir devir başlar. Bu ferman, tarihini kısaca anlatmağa çalıştığımız yenileşme hareketinin ikinci zaferiydi. Onunla imparatorluk, asırlarca içinde yaşadığı bir medeniyetin dairesinden çıkarak, mücadele halinde bulunduğu başka bir medeniyetin dairesine girdiğini ilan ediyor, onun değerlerini açıkça kabul ediyordu (TANPINAR, 1997:129).

Türk-Osmanlı tarihinde “Tanzimat Devri” denilen yeni bir devrin başladığını haber veren Gülhane Hattı'nın en manalı maddeleri, Hristiyan tebea ile Müslüman halkı daha

Paris Mûâhede'si'nden evvel eşit haklara sahip kılması ve insan hak ve hürriyetlerine değer veren bir ifade ile yazılmış olması idi (BANARLI; 2000:813).

19. yüzyıldaki edebiyat dünyasını, o dönemin tarihinden ayrı düşünemediğimiz için devrin siyasi, sosyal ve kültürel durumundan ana hatlarıyla bahsettikten sonra yaşanan edebi gelişmeleri, çalışmamızın konusundan hareketle divan edebiyatı eksenli vermeyi uygun gördük.

İsmail Ünver'in 19. Yüzyıl Divan Edebiyatı adlı makalesinde de bahsettiği gibi yeni edebiyat, eski edebiyattan tamamen kopmamakla birlikte genel anlamda muhteva bakımından eski edebiyattan ayrılmıştır. Nazım Şekilleri, dil ve vezin yönünden eski geleneği devam ettirmektedirler. Ayrıca belirtmek gerekir ki yeni edebiyatın kurucuları sayılabilecek isimler de eski edebiyatı öğrenerek yetişmişlerdir.

Çalışmanın Yöntemi :

Çalışmamız esnasında Şairin hayatıyla ilgili bilgilere 19. yüzyılda yazılmış olan tezkirelerden ulaşmaya çalıştık. Ulaştığımız bilgileri derleyerek çalışmamızın Şairin hayatı ile ilgili bölümünde verdik. Şairin eserini inceleyerek özellikle Şiirlerinden onun edebi anlamda bilgi birikimine ulaştık. Eserin "münşeat" bölümünden dönemin ileri gelen aydınlarına yazdığı mektuplara ulaştık. Bu mektuplarda Şairin dil ve anlatım ifadelerine, Osmanlıca'ya olan hakimiyetine tanık olduk. Araştırmada kullandığımız kaynaklar metnin sonunda "Kaynakça" başlığıyla gösterildi. Çalışmamız esnasında nesnel olmaya ve öznel yorumlardan kaçınmaya gayret gösterdik. Çalışmamız sonunda elde ettiğimiz bilgileri "Sonuç" bölümünde genel olarak değerlendirdik.

Yaptığımız çalışma sayesinde edebiyat ve kültür camiasına katkıda bulunmuş isek kendimizi mutlu sayacağız.

BÖLÜM 1 : İRFAN PAŞA’NIN YAŞADIĞI DÖNEMİN GENEL ÖZELLİKLERİ

1.1 19. Yüzyıl Tarihi

19. Asır, Nihad Sâmi BANARLI’nın da belirttiği gibi Osmanlı Türklerinin; yaşayabilmek için Avrupa medeniyetine dehalet mecburiyetinde kaldıkları asırdır. Aynı asır, yeryüzündeki bütün Türkler için hazin ve amansız bir çağdır. (BANARLI, 2000:804)

“Batı uygarlığı dediğimiz zaman, bundan çıkacak anlam, bir ülkeden çok çağdaş bilim, sanat, felsefe, teknik düşünce, kültür ve yaşam düzeyinin doruk noktasıdır. Avrupa uygarlığına bağlılık anlamında kullandığımız sözcükler ise, edebiyatımızda “garplılaşıma, batıcılık, garpcılık olarak geçer.” XV. Yüzyıldan itibaren Batı Avrupa kaynaklı kültürün, bilimin, tekniğin, düşünce ve sanatın oluşturduğu uygarlığı kapsar” (KARAALIOĞLU, 1982:17).

18. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı zihniyet dünyasında kendisini daha fazla hissetmeye başlayan çözülme, siyasi hayatın yanında sosyal yapıda da önemli değişikliklere yol açmıştır. Osmanlı İmparatorluğu Avrupa’ya oranla geri kaldığını iyice anlamaya başlamış ve birtakım yenilik hareketlerine başvurmuştur. İlk önemli yenilik hareketi ise orduda yapılmıştır.

18. asırda özellikle geçmişte gücünü yitiren ve cephelerde savaş kaybeden orduya yeni bir güç kazandırma düşüncesiyle batının bilgi ve tekniğini alma yönünde görülen ıslahat ve yenileşme hareketleri, bu asırda hayatın bütün yönlerinde kendini yoğun olarak hissettirmiştir. 1826’da yenileşme sürecinin önündeki engellerden biri olan Yeniçeri Ocağı’nın kaldırılmasıyla hem yeni bir ordu kurulmasına yol açılmış hem de köklü değişimlere uygun zemin oluşturulmuştur. Harbiye Nazırı Mustafa Reşit Paşa’nın gayretleriyle 3 Kasım 1839’da ilan edilen Tanzimat Fermanı ile yenileşme hareketi devletin resmi programı haline gelerek devlet ile halk arasındaki ilişkilerde artık yeni bir

dönem başlamıştır. 1876'daki Meşrutiyet'in ilanıyla da özellikle hukuk ve rejim açısından köklü değişiklikler meydana gelmiştir.

19. asrın başlarında III. Selim sonunda ise II. Abdülhamit padişaktır. Bu yüzyılda hüküm süren padişahlar ve saltanat süreleri şöyledir : III. Selim (1789-1807), IV. Mustafa (1807-1808), II. Mahmut (1808-1839), Sultan Abdülmecid (1839-1861), Sultan Abdülaziz (1861-1876) V. Murad (1876), II. Abdülhamit (1876-1909).

“Bu yüzyıl artık dünya üzerindeki denetimi ele geçiren Avrupa ülkelerinin, kendi sınırları dışında kalanları kendi düzenine uymaya zorladığı bir çağdır. Osmanlıları için de bu yolda değiştirmekten başka çıkış yolu kalmamıştır. Bu değişim öncelikle elçiliklerde ve şehir hayatında bilhassa yönetim kesiminde kendisini göstermiştir. Sosyal ve kültürel yapıda bu büyük değişiklikler olurken, imparatorluğun siyasi ve coğrafi yapısı da önemli değişikliklere sahne olmuştur. 1848 Fransız ihtilalinden sonra yayılan milliyetçi akımların bütün dünyada olduğu gibi Rumeli'yi de kasıp kavurması, ayaklanan Sırp ve Rumların bağımsızlığına kavuşması, imparatorluğun dört yanını çeviren düvel-i muazzamanın entrikalarıyla çıkan kanlı olaylar, Osmanlılar için bu asrı bitip tükenmeyecek kadar uzun bir yüzyıl yapar”(ŞENTÜRK ve KARTAL, 2004:484).

III.Selim ve II.Mahmud devrinin devlet kurumlarında ve onu tamamlamak için öğretim işinde giriştiği geniş reform hareketi, Türkiye'nin modernleşmesi tarihinde en önemli safhalardan biri olarak gösterilebilir. Böyle olmakla birlikte, bu devrin cüretli teşebbüsleri henüz fanatizmin ve eski sosyal kurumların gizli veya açık direnmeleriyle karşılaşmaktan geri kalmıyordu. Hükümdar ve birkaç aydın vezirin iyi niyetleri daima başarılı ve tam sonuçlu olmuyordu. Reformcular batılı alimleri getirterek batı ilmini araştırma metotlarıyla birlikte memlekete yerleştirmeyi düşünürlerken önlerine hep şu iki engel çıkmaktaydı:

1. Modern araştırmayı hatta öğretimi, din için tehlikeli sayan fanatik-skolastik zihniyet.

2. Modern araştırmanın derin köklerine kadar inmeyi sabredemeyen ve her Őeyden önce, günün ihtiyaına cevap vermek isteyen idareci zihniyet (ŞENTÜRK ve KARTAL, 2004:484).

19. asır Osmanlı siyasetçisi ve edibinin, edebiyat ve olaylara bakıŐı ile bir önceki dönemdekilerin bakıŐları arasında bazı farklılıklar görülmektedir. Bir nceki asırda Osmanlı'nın hastalığını keŐfeden ve onu kendi dairesi içinde tedavi etmeye çalıŐa devlet adamları ve yazarlar, medeniyet deđiŐtirmeyi hiç düŐünmeksizin, topluma ait eski dinamikleri yeniden canlandırıp kazandırma gayreti içine girmişlerdir. Hatta Damat İbrahim Paşa gibi devlet adamları ve onların etrafında toplanan alim, Şair ve edipler kendi kültür ve medeniyetlerini daha iyi öğretme ve tanıtma amacıyla din, tarih ve biyografi türlerinde bazı eserler kaleme almıŐlardır. Bu devir siyasetnamelerinde çöküntünün sebebi olarak daima devlet ve toplum yapısındaki ahlaki gerilemeye dikkat çekilmiŐtir.

Yakın Osmanlı tarihinde, dış glerin besledikleri emeller, imparatorluğun varlığını tehdit edici ölçülerde görülür. Osmanlıcılık fikri azınlıkları bir arada toplamak ve yaŐatmak amacına yönelik devlet politikası olur. Ancak, Osmanlı topraklarını paylaŐmak isteyen batılı lkeler, Müslüman olmayan azınlıkların milliyet duygusunu kamırlar. Mısır ve Bosna gibi Müslüman eyaletler, imparatorluktan ayrılma çabasındadırlar.

II. Mahmud, 19. Yüzyılın başlarında devletin ileri gelenleriyle 20 Eylül 1808'de bir sözleşme yapar. İmzalanan sözleşme Sened-i ittifak adıyla anılır. II. Mahmud bu sözleşmeyle devlet üyelerinin hükümet içindeki nüfuzunu resmen kabullenmiş olur. Bu belge yenileşme yolunda atılan ilk adımdır.

19. yüzyılın ilk yarısında II. Mahmud gelişmeler karşısında, 1826'da Yeniçeri ordusunu kaldırır. Yerine modern ordunun esaslarına uygun "Asâkir-i Mansre-yi Muhammediye"yi kurar. Kültürel alanda Harbiye (1834) ve Tıbbiye (1838) okullarını açar. Batı kültüründen yararlanmak üzere, yurt dışına öğrenciler gönderir.

II. Mahmud'un 1830'da ölümü üzerine, yerine çıkan Abdülmecid Han'ın zamanında ilan edilen Gülhane Hattı (Tanzimat Fermanı, 3 Kasım 1839) ile cemiyet hayatında yeni bir devir başlar. Bu ferman, tarihini kısaca anlatmağa çalıştığımız yenileşme hareketinin ikinci zaferiydi. Onunla imparatorluk, asırlarca içinde yaşadığı bir medeniyetin dairesinden çıkarak, mücadele halinde bulunduğu başka bir medeniyetin dairesine girdiğini ilan ediyor, onun değerlerini açıkça kabul ediyordu (TANPINAR, 1997:129).

Tanzimat; düzenlemeler, düzeltmeler, ıslahat anlamına gelir. "Tanzim" sözcüğünün çoğuludur. Tanzim ise Arapça "nazm"dan gelir. Sıraya koyma dizme, sıralama, düzenleme, tertip etme anlamlarındadır. Tanzimat'ın doğumu henüz on sekiz yaşında tahta çıkan Abdülmecid'le başlar. Abdülmecid, Mustafa Reşit Paşa'ya sadrazamlığa getirir. Mustafa Reşit Paşa, Osmanlı idare örgütünün kökünden değiştirilmesi gerektiğine inanıyordu. İnançlarını padişahın ağzından kaleme aldığı ünlü Bildirisiyle yükümlendi. Gülhane Parkında halkın dinlediği Tanzimat, büyük değişiklikler getirmekle beraber, Osmanlı tarihinin son döneminde ileri bir adımdı. Tanzimat Fermanı'nın okunduğu 3 Kasım 1839 Pazar günü Gülhane, iğne atılsa yere düşmeyecek kadar mahşeri bir kalabalıkla dolmuştu. Merasim yerinde sadrazam, şeyhülislam, devletin yüksek memurları ile özel olarak merasim için davet olunan yabancı devletler, sefirleri hazırlanan çadırları altındaki yerlerini almışlardı. Meydan yerinde imamlar, şeyhler, hatipler, Rum, Ermeni Patrikleri, Yahudi Hahamı da hazır bulunuyordu. Padişah Abdülmecid de meydana hakim bir köşke yerleştikten sonra Mustafa Reşit Paşa gayet yüksek bir kürsü üzerine çıktı. Reşit Paşa'nın halinden heyecanlı olduğu belliydi. Ferman-ı Hümayun'u okurken, saltanat makamı adına millete, dünyaya öyle vaatler ve taahhütlerde bulunuyordu ki, bunlar imtiyazları ve varlıkları, kanun ve hak önünde, eşitlik kurumları karşısında silinen belirli bir sınıfın homurdanmasıydı (KARAALIOĞLU, 1982:30).

Gülhane meydanındaki o unutulmaz günde, yabancı misafirler arasında, o sırada İstanbul'da bulunan Fransız Prensi ve Sefiri Prens Dö Juvanel de vardı. Fransız Kralı Lui Filip'in oğlu olan bu tanınmış şahsiyet, Mustafa Reşit Paşa'nın şahsi dostuydu. Anılarında o günü anlatırken şöyle diyor:

“Paşa'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun hayatında bir temel değişme olan kararları, vatanına olduğu kadar dünyaya ilan etmesi için Pazar gününü seçmesi rastlandı değildi. O, sefâretlerin, devletlerin, Hıristiyan unsurlarının bir tatil gününde bu Batı'ya doğru hareketin ilanını, bir dünya meselesi telakki ettiği için Pazar gününü seçti. Hayatımda asla unutamayacağım o müstesna günde meydanı dolduranların hemen hemen yarısı ecnebî idi. Osmanlı Hariciye Nazırı'nın gür sesi, söylediklerine inanların vakar ve temkinini inandırıcı hassasını ihtiva ediyordu. Bu ses asla titremiyordu (KARAALİOğLU, 1982:42).

Tanzimat'ın ilanından on yıl önce Yunanistan bağımsızlığına kavuşmuştur (1829) Eflak ve Boğdan (1929) ile Sırbistan'a (1930) özerklik verilir. Fransızlar ise 1830'da Cezayir'i işgal eder. 1840 Londra Antlaşmasıyla vatan, Mısır Paşası'nın istilasından kurtarılmış olur ve Tanzimat'ın ilk başarısı bu antlaşmayla sağlanır. Bu olumlu gelişmenin yanısıra, imparatorluk birtakım ağır faturalar ödemek zorunda kalır. Rusya'ya karşı Kırım savaşı (1853), Fransa ve İngiltere'nin yardımıyla kazanılır. 1856 Paris Antlaşması, Tanzimat'ın bir diğer başarılı sayfası olur. Ancak imparatorluğun parçalanması devam eder.

II.Abdü'l-Hamid devrinde, 1877 Rus Savaşı'ndan sonra Berlin Kongresi (1878) yapılır. Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsızlığını elde eder. (1878) 1879'da Bulgaristan özerkliğe kavuşur. Basarabya, Batum ve Ardahan Rusya'ya bırakılır (1878) Girit'e özerklik verilir (1878) Avusturya, Bosna ve Hersek'i işgal eder (1878) İngiltere Kıbrıs'ı (1878) ve Mısır'ı alır (1882) Fransa Tunus'u işgal eder (1881) böylece Osmanlı İmparatorluğu, Batı'nın siyasi emellerini gerçekleştirmesiyle çöküş dönemini yaşar. Bunu borçlanmalar izler. “Duyun-u Umumiye” 1854 yılından 1954 yılına kadar sürecekle dış borçlanmayı getirir. Ağır yükler altında ezilen imparatorluk 1908 meşrutiyetine kadar yok olma noktasına gelir. Bu olaylar karşısında, batıyla bütünleşme sürecinde kazançlara rağmen; kayıpların çok olduğu gözlemlenmekte ve batılılaşma hareketi sonuçları bakımından eleştirilmektedir.

1.2 . 19. Yüzyıl Edebiyatı

Tarihi dönemler içerisinde yaşanan her olay o dönem edebi fikirlerini, düşünce yapısını etkilemektedir. 19. asır içerisinde yaşanan sosyal ve siyasi değişmeler de bu dönem edebi anlayışını derinden etkilemiştir.

19. asır edebiyatı özellikle ilk dönemlerinde bir önceki asrın devamı niteliğini korumuştur. Şairler, edebiyata ve şiire yeni söylemler, yeni ufuklar kazandırma arayışına gitmemişlerdir. Bir önceki dönem şairlerini, özellikle Şeyh Galip ve Nedim tarzını devam ettiren şairlere sıkça rastlanmaktadır. Fakat hiçbir taklidin orijinalinin yerini tutmayacağı aşıkardır. Bu yüzden de bu dönem şiiri titizlikten uzak, zevksiz manzumeler halindedir. İsmail Ünver, bu yolda söylenmiş şiirleri günümüz musikisinde arabesk parçalara benzetmenin mümkün olduğunu söylemektedir. Bu dönem şairlerinin beslendiği önemli kaynaklardan bir tanesi de tasavvuftur. Şairlerin çoğu bir tarikata mensuptur. Tarikatla bağı olmayan şairler ise tasavvufi motifleri şiirlerinde kullanmışlardır.

19. asır Divan şiirinin yerini, Batı Edebiyatı'nın etkisiyle gelişen yeni bir devreye bıraktığı dönemdir. Kökleri daha eskiye dayanmakla beraber Tasvir-i Efkarla (1861) yeni bir dönem başlamıştır. Ancak, hiç şüphesiz Divan şiiri de bu yüzyılda hâlâ ayaktadır.

Dile kazandırdığı teksif kudretiyle klasik şiire derin bir nefes aldırın Şeyh Galib'ten sonra beslendiği kaynakları kurumaya yüz tutan klasik edebiyat; II. Mahmud'la birlikte başlayan yeniden yapılanma sürecinde çözülüşün kendisini daha fazla hissettirdiği bir döneme girmiştir. Asrın ilk yarısı genellikle önceki asrın bir devamı olarak gelişimini sürdürmüştür. Bu asır, yeni bir hamle yapacak güçten mahrum kalan ve kendi içinde büyük isimler yetiştiremeyen klasik edebiyatın Geç Dönemidir. Eski şiire yeni bir hamle kazandıracak bir çaba, asrın ikinci yarısında Encümen-i Şuara meclislerinde ortaya çıkar; fakat bu hareket yeninin gücü karşısında çabucak söner.

Yüzyıllardır süregelen büyük bir gelenek bu asırda birçok temsilci yetiştirmiştir. Sadece İstanbul Kütüphanelerinde divanı olan şairlerin sayısının 114'ü bulması; bu edebiyatı besleyen kaynakların hala canlılığını koruduğunu göstermektedir. Divan sayısının fazlalığında matbaa imkânlarının artması da göz ardı edilmemelidir. Fakat ortaya konulan eserler, genellikle derinlikten ve incelikten uzak, içi boş, vezinli, kafiyeli söyleyişlerden öteye gidememiştir. Devrin önde gelen şairlerinden bazıları şunlardır: Enderunlu Vasıf (ö.1824), Keçecizade İzzet Molla (ö.1829), Şeyhülislam Arif Hikmet (1786-1859), Şeref Hanım (1809-1861); Leskofçalı Galib (ö.1867), Yenişehirli Avni (1827-1884), Hersekli Arif Hikmet (1839-1903), Akif Paşa (1787-1845), Osman Nevres (1820-1876), Kâzım Paşa (1821-1889).

Aynı dönemde yazma olarak kitaplıklara girmediği halde, basılmış birçok divan da vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: Nûrî(1767-1815), Nebîl(?-1820), Nâsır Abdalbâkî Dede(1765-1821), Halim Giray (?-1823), Re'fet(1784-1823), Hâtif(?-1824), Salacıoğlu(?-1824/25), Âkif(?-1827/28), Fâ'ik(?-1829/30), Sûzî(1765-1830), Müştak Baba(?-1831), Azmî(?-1831/32), Cevdet (?-1831/32), Sâdık Paşa(?-1834), Safâyî Dede(?-1834'ten sonra), Hızırağazâde Sa'îd(?-1836), Rüstem Paşa(?-1835), İffet(?-1842), Mâhir(?-1843), Selâm(?-1844), Sermed(?-1847), Kuddûsî(1760-1849), Es'ad Mahmûd Paşa(?-1851), Zâ'ik(1793-1852), Hamdî(?-1852/53), Rızâ(1786-1855), İzzet(?-1855/56), Şefik(1808-1857), Ferdî(?-1857/58), Meşhûrî(1784-1857/58), Nâ'il Abbâs Paşa(?-1859), Şâkir(1829-1860), Zîver Paşa(1793-1862), Nâtikî(1785-1863), Rûmî(?-1863), Sa'dî(1803-1865), Ulvî(?-1866'dan sonra), Aczî(1805-1866/67), Tûrâbî Baba(?-1868), Nihad Bey (1799-1869/70), Misîlî(?-1870'ten sonra), Hamdî(?-1871'den sonra), Zîver(1812- 1873), Abdülhalîm Gâlib Paşa(?-1876), Ra'îf(?-1876'dan sonra), Sırrî Râhile(1815-1877), Sıddîk(1830-1878), Fâzıl Paşa(?-1882), Mahmûd Nedim Paşa(1818-1883), Rahmî(1802-1884), Nigârî(1805-1886), Hâfız(1804-1887), Âsım(1803-1887/88), İrfân Paşa(1815-1888), Celâleddin Bey(1838-1890), Sa'îd Paşa(1832-1891), Râşid (1812-1892), Nakıyye Hanım(1846-1899), Mahmûd Celâleddin Paşa(1839-1899), Andelîb(1873-1902), Dâmad Mahmûd Celâleddin Paşa(1853-1903), Memdûh Paşa (1839-1925), Üsküdarlı Tal'at(1858-1926) (İSEN ve diğ., 2003: 151).

Bu asırda heceyle şiir yazma oldukça yaygınlaşmıştır. Asrın en güçlü şairlerinden İzzet Molla, hece vezniyle bir türkü yazmış ve Aşık Ömer'in on üç mısraını birer mısra ilavesiyle tazmin etmiştir. Akif Paşa, Ethem Pertev Paşa, Münif Paşa, Adile Sultan, Hızırağazade Said, encümen şairlerinden Salih Faik, Deli Hikmet divanlarında heceyle şiire yer veren diğer şairlerdir.

Edebiyat dünyasında genellikle sanat akımlarının oluşumunda önceki anlayışlara duyulan tepki önemli bir rol oynamıştır. Eski edebiyatımızın gelişiminde de, çok keskin hatlarla ayrılmamakla birlikte bu tür tepkiler edebiyatın gelişiminde etkili olmuştur. 17. asırda zihnileşen ve muğlaklaşan bedii üsluba (Sebk-i Hindi), 18. asır şairleri mahalli söyleyişe yönelme ve klasik üsluba dönme şeklinde bir tepki göstermişlerdir. Mahallileşmeyle birlikte bazı şairlerin elinde şiirin bayağlaşması ve sathileşmesi ise önceki asırdan itibaren bazı şairlerin tepkilerine neden olmuş, bu tepkiler 19. asrın ikinci yarısında Encümen-i Şuara şairlerinin elinde şuurlu bir çabaya dönüşmüştür. Klasik zevkin yok olup gitmesi ve bilinçsiz Frenkleşme karşısında Hersekli Arif Hikmet'in başını çektiği Encümen şairleri, asrın ikinci yarısında klasik estetiği yeniden canlandırma çabası içine girmişlerdir. Encümen-i Şuara Hersekli'nin evinde 1861 Mayıs/Haziran ayından 1862 Ocak ayına kadar her hafta salı günü toplanarak yazdıkları şiirler üzerinde tartışmışlar ve klasik estetiği kendi içinde yenileştirme arayışına gitmişlerdir. Bu toplantıların müdavimleri, başta Hersekli Arif Hikmet, Leskofçalı Galib ve Yenişehirli Avni olmak üzere, Osman Şems, Koniçeli Musa Kazım Paşa, Hoca Naili Efendi, İbrahim Halet Bey, Rezaizade Mehmed Celal, İrfan Paşa, Üsküdarlı Hakkı, Osman Nevres, Mustafa Refik Bey ve Salih Faik Bey ve Mustafa İzzet Efendidir (İSEN ve diğ., 2003: 157).

Bir dost meclisi havası içinde geçen Encümen-i Şuara toplantılarında okunan şiirler üzerine mübahase ve müzakereler yapılmıştır. Bu meclise katılan şairler eski kültürü iyi bilen, edebi zevki olan ve nazım tekniği kuvvetli kişilerdir. Bu şairler ekseriyetle, Nef'î, Nâili ve Fehim-i Kadim gibi şairlerin şiirlerine yönelip o tarzda şiirler söylemişler, hatta onları okumayı tavsiye etmişlerdir. Bunun yanında onları eskilerden de ayıran bazı özellikler de dikkat çekmektedir. Aralarında bazı yönleriyle klasik şiiri tenkit hatta tahkir edenler, eski şiire “nev-zemin” bir yol açmaya çalışanlar, hece veznini halk şiiri tarzını ve sade Türkçe'yi benimseyenler, şiirlerine geleneğe olmadığı şekilde başlık

atanlar, yeni konular arayanlar, özellikle siyasi içtimai konularda ilişkisi olan kavramları, hatta Fransızca birtakım kelimeleri kullananlar bile vardı. Bundan dolayı encümenin, daha sonra yenileşme dönemi edebiyatının öncüleri arasında yer alacak neslin edebi görüşlerini belli ölçüde de olsa etkilediği söylenebilir (TDV, 1995:179).

Bu yüzyılda kaleme alınan tezkireler, daha öncekilerle boy ölçüşecek seviyede değildir. Fatin Davut (1813-1866)'un Hatimetü'l-Eşar (İstanbul 1271)ı eksiklerine rağmen bu asırda türünün en başarılı örneğidir. Mehmed Siraceddin'in Mecmau's-Şuara ve Tezkire-i Üdeba (İstanbul 1325); Ali Emiri (ö.1923), Tezkire-i Şuara-i Amid (İstanbul 1325); İnbü'l-Emin (ö.1947) Son Asır Türk Şairleri adlı eserleri tezkire türündeki örneklerden bazılarıdır.

İlk örneğine XVII. Asırda rastlanılan ve batıyla artan ilişkilere paralel olarak önceki asırda büyük bir artış gösteren sefaretname türü, bu asırda da rağbet görmeye devam eder. Bunlar arasında Fransa ile ilgili olanların fazlalığı, sosyal ve kültürel hayatın eğilimini yansıtması bakımından dikkati çekmektedir.

Ahmet Hamdi Tanpınar, 19.Asır Türk Edebiyatı Tarihi'nde bu asır Divan şiiri ile ilgili olarak şu değerlendirmeyi yapar:

On dokuzuncu asrın ilk yarısında Türk şiirinin manzarası bir bakıma geçen asırlardan pek farklı değildir. Nedim'den sonra arazi iyiden iyiye görülen, fakat başlangıcı daha evvelce çıkan bir zevk bozulması ve dağılışı, ilhamın umumiyetle küçük kelime ve ifade oyunlarına dayanan buluşlardan öteye geçmemesinden gelen bir yoksulluk, mesnevilerde Nabi'den beri çalışan fakat bir türlü sırrı bulamayan bir yerli icat arzusu, daha ziyade nesre ait hususiyetlerin artması, bu yayım asrın şiirinin de esas vasıflarıdır. Hamlesini yöneltecek, dağınkı tecrübelerine düzen verecek ana fikirden mahrum olduğu için bayağılıktan öteye geçemeyen bir realizm ve yerlilik zevki, daha ziyade değerlerin zayıflamasından gelen bir sensualite teşhiri, söyleyecek hiçbir şeyi olmayan insanların vakit geçirmek için konuşmasını andıran yarenlik edası ilk göze çarpan şeylerdir. Ne halk ifadesine ve diline karşı gittikçe artan ilgi, ne nazirecilik dolayısıyla sık sık eserlerine dönülen eski şairlerin tasvirleri ne de geçen asrın sonunda, yani

Galib'in musammatlarla yapmağa çalıştığı geniş nefesli ve hızını arttıran Mevlevi ve tasavvufi ilham bu çözülmüşlük manzarasını değiştiremez. Sanki bütün pınarlar kurumuş ve insan çırıl çıplaktır. Ve sanki aruz vezninin bizzat kendisi ortada dolaşıyor, halk ağzından ve hayattan topladığı ifadeler üzerine tek başına küçük, manasız oyunları oynuyordu. Tekrar edelim ki; bu hamlesiz sensualizme, bu yerlilik merakı, bu halk ağzından alınmış kelime veya ifade üzerinde ısrarla duruş ve onun etrafında küçük buluşlarla oyun şiirimizde öteden beri mevcuttu (TANPINAR, 1997:77).

Ahmet Hamdi Tanpınar aynı eserinde bu devir şairlerinde görülen hasletleri de şöyle belirtir: “İşte on dokuzuncu asrın ilk nesli diye tanıyacağımız şairlerde ve onları hemen takip edenlerle bilhassa dikkate çarpan bu klasik diyebileceğimiz zevkin hiç olmazsa bazı şairlerde hemen hemen kaybolmasıdır. Vakıa İzzet Molla'da Nasıf'ta, esrin bütünü ile pek tanınmayan Akif Paşa'da yahut devrin ikinci derecede, hatta hiç şöhretsiz şairlerinde rastlanan beş-on güzel beyit ve mısra ile bütün bir devri vasıflandırmak imkansızdır. Hakikat şudur ki, divan şiirinin bir bakıma göre asıl yaratıcı dehası olan ve asırlar boyunca bütün gelişmeyi etrafında toplayan aruz mısra, Şeyh Galib ile Avni Bey arasında çok şaşırtıcı bir acemiliğe kendiliğinden düşer.

Vasıf'da kadide bağlı olduğu muhitten de teşvik gören bir nevi laubali saray kroniği olmakla kalmaz, aynı zamanda bazen çok hususi çalışma ve işlerin, bazen günlük hayatın lugatı ile bir nevi hikaye malzemesini de içine alır. Akif Paşa'nın “Adem Kasidesi”nde ise nevi, eskinin hiçbir hususiyetini terk etmeden modern veya garplı poem mahiyetini kazanır. Akif Paşa, aynı ameliyeyi küçük mersiyesiyle, koşma şeklinde de yapacaktır. Fakat asıl mühim olanı onun bu iki şiirde hayat ve ölüm karşısında edebiyatımız için yeni olan ferdi davranışdır. Hakikat şudur ki, bu devirde insan kendi kendisiyle eskisinden farklı bir şekilde karşılar.

Bu itibarla İzzet Molla'nın Keşan yolculuğu esnasında arabasının aynasında kendisini görmesi ve tasvir etmesi herhangi bir buluştan çok ileri gider, bütün bir sembol olur. İzzet Molla'da devrin ikinci bir anahtarı daha vardır. O da nesre olan ihtiyaçtır. Keşan Sergüzeşt'inde şair, yine bütün edebiyatımızda ilk defa olarak ve şüphesiz yaptığı işin ehemmiyetini bilmeden sırf oyun ve hüner göstermek için birdenbire kalemine nesri

denemesini teklif eder”. N. Sami Banarlı, Resim Türk Edebiyatı Tarihi’nde 19.asırda Türk Edebiyatı bölümünü açıklarken “Türkler Yine Medeniyet Değiştiriyorlar” başlığını kullanır (BANARLI, 2000:829). Gerçektende bu asır Türk Edebiyatının yüzünü şarktan, garba çevirdiği bir dönemdir.

Banarlı’nın bu yüzyıl Divan şiiri için yaptığı tespitler şunlardır:

Bütün XIX. asır boyunca, yeni şairler eleştirmesine rağmen Divan edebiyatının bu asırdaki hakim hayatı, asrın ilk yarısındadır. Ancak Divan Edebiyatı, henüz ciddi bir rakip değilken bile, bu devirde herhangi ileri bir hamle göstermemiştir. Bu asırda, İran tesirinden ziyadesiyle kurtulmuş olması ve daha çok, kendi klasiklerinin hayranı bulunması; Divan Şiiri’nin lehinde bir imkandır. Buna rağmen asrın edebiyatı içinde bulunduğu içtimai buhrandan ilham ve kuvvet alarak eskilerin yolunda fakat yeni meseleler karşısında bir edebiyat olamamıştır. Bu asırda yine eski sözler tekrarlanmış; arada bir parlayışlar, hatta orijinal ışıldayışlar olmakla beraber; bunlar, asrın Divan edebiyatında hakiki bir aydınlık derecesi olamamıştır. Buna mukabil, Divan söyleyişi, dil sadeliği ve nazım tekniği bakımından bir temayül göstermiştir. Aruzda eski bir imale zevkinin azalmaya yüz tuttuğu görülmüş;vezinler, kafiyeler, nazım şekilleri ve kelime tasrifleri, daha seçme,daha alışılmış ve yadırganmaz bir kıvama girmiştir.Hele asrın ortalarında ve Tanzimat devrinde yetişen Divan şairleri elinde bu teknik daha da bilgili ve ustalıklı bir dereceye varmıştır. Asırlarca onunla duymuş; onunla düşünmüş; onunla sevmiş ve onunla beslenmiş bir edebiyat kafilesinin; hayat, ne yolda ve ne ölçüde değişirse değişsin, divan şiiri geleneğinden ve bu büyük alışkanlıktan kopması hayal edilemezdi. Divan tarzı söyleyiş, her çeşit münevverin, hatta saz şairlerinin,yakından bildiği, sevdiği ve yaşamasını tabii gördüğü bir cereyanıydı.O kadar ki o yıllarda hiçbir zihin, ondan başka söyleyişin mevcut olabileceğine ihtimal veremezdi. Onun kendiliğinden musiki olan ahenkli vezinleri vardı; asırlarca işlenmiş,zarif ve her şeyi kolay söyleyen bir lisanı vardı ve nazım şekilleri asırlarca hep onlarla söylene söylene,adeta türküleşmiş; birer musiki kalıbı güzelliği almıştı (BANARLI, 2000:840).

Nitekim Avrupalı edebiyat onun uzun süren saltanatını, hem de en şiddetli bir dille aleyhinde söyleyerek yıkmak ve yerine geçmek istediği zaman, işte bu ananeyle karşılaştı. O kadar ki yeni edebiyat, uzun bir zaman, onun vezinlerini, onun şekillerini kullandı; hatta onun lisanından bile kolay ayrılmadı. Böylelikle, Divan tarzı söyleyiş bir çok cepheleriyle, Tanzimat şairleri tarafından da yaşatıldı; Yeni şairler yeni sözlerini uzun müddet, hep eski şekillerle ve bu musikiyle söylediler. O kadar ki 19. asrın ikinci yarısında, Divan edebiyatında görülen tek yenilik; Avrupalı edebiyatı söylemeye onun başlamasıdır.

Tanzimat'la birlikte edebiyatımıza yeni bir dünya görüşü yeni bir insan anlayışı girer. Duyuş, düşünüş ve anlatış olanaklarımız genişler. Edebiyatımız cansız dünyayı, cansız insanları anlatmaktan, canlı dünya anlatımına Tanzimat'la başlar. Tanzimat Edebiyatı Yahya Kemal'in deyişiyle Yenileşme Edebiyatıdır. Toplumcudur, doğrunun iyinin peşindedir. Bu dönemin şair ve yazarları, edebiyat yolu ile ulusu uyandırıp yükseltmek, gerilik, kötülük ve baskıları yok etmek gayesini taşırlar. Topluma karşı kendilerini sorumlu sayarlar. Tanzimat Döneminde yetişen yazarlar, eski edebiyatı yıkarak yerine, Batı Edebiyatı yolunda yeni bir edebiyat kurmayı gaye edinmişlerdir. Şinasi, Ahmet Vefik Paşa Fransız Klasizminin, N. Kemal, A. Mithat Fransız Romantizmi'nin etkisinde kalarak eserler vermişlerdir

Sonuç olarak 19. yüzyıl divan şiiri önceki yıllara nazaran ağırlığı git gide kaybetme noktasına gelmiştir. Bu dönem şairleri kendilerinden önce yaşamış olan divan şairlerinden esinlenmişler, Şeyh Galip ve Nedim'in açtığı yoldan devam etmeye çalışmışlardır. Ne kadar çaba gösterilse de Tanzimat ve onun etkisiyle oluşan yeni edebiyatın gücü karşısında divan şairleri bu geleneği ancak bu yüzyıla kadar devam ettirebilmişlerdir.

BÖLÜM 2 : MEHMED İRFAN PAŞA’NIN HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERİ

2.1. HAYATI

İrfan Paşa 19.yy.da yaşamış klasik edebiyatımızın son temsilcilerindendir. Son Asır Türk Şairleri İrfan Paşa maddesinden elde ettiğimiz bilgilere göre asıl adının Mehmed Hayrüddin İrfan olduğu ve Medine-i Münevvere ahalisinden ve Tevkii Küçük Mustafa Paşa mensuplarından Seyyit Ahmed Efendizâde Şıkkı Evvel Defterdarı Mektubcusu Hâfız Halil Efendinin oğlu olduğunu öğrenmekteyiz (İBNÜLEMİN, 1969:705). Mehmed Süreyyanın Sicill-i Osmanî adlı eserinde ise adı, İrfan Ahmed Paşa olarak geçmekte ve doğum tarihi H. 1230 (1815) olarak belirtilmektedir (SÜREYYA, 1996:529). Mecmû’a-i İrfan Paşa adlı eserinin dibace bölümünde kendisinden bahsederken Seyyid Muhammed İrfan diye bahsetmektedir.

Dokuz yaşında babasını kaybeden İrfan Paşa, Üvey babası olan Esbak Mirahur-ı Evvel Hasan Bey-Zade Silahşoran-ı Hassa’dan Ali Rifat Bey tarafından yetiştirilmiştir. Babasının memuriyeti sebebiyle Manastır’a girmiş H. 1244 (1828) tarihine kadar dönemin şairlerinden üvey kardeşi Dâniş Bey ile birlikte Arapça ve Farsça dersleri almıştır (İBNÜLEMİN, 1969:705).

Öğrenimi sonrası devlet hizmetinde kâtip olarak çalıştı. 1835 (H.1251)’de Darbhane defterdârı Ali Rıza Efendiye Mühürdâr ve 1836 (H.1252)’de Mansure defterdarlığı Mektûbî Odasına memur oldu. Maliye Nezareti’nin kuruluş tarihi olan 1 Mart 1838’den itibaren bu teşkilatın çeşitli kademelerinde görev yaptı. 1858 (H.1275) tarihinde Rumeli ve Anadolu defterdarlıkları birleştirilerek oluşturulan Mâliye Müsteşarlığına atandı. Bir ara, Mâliye Nazırı Musa Saffetî Paşa’nın azlile yerine onun muhaliflerinden Hasib Paşa’nın tayini üzerine emekliliğini istemek zorunda kaldı.

Rivâyete göre Hasib Paşa nezaret erkanını toplayarak “Ben bu makamın ehli değilsem de kader sevk eyledi” anlamında söze başlayınca Müsteşar İrfan Bey – görünürde

kaderin sevk eylediğine ve hakikatte o makamın ehli olmadığına işaret etmek için – “Ona şüphe var mı efendim” demesi üzerine infisal eyledi (İBNÜLEMİN, 1969:706).

1859 (H.1276) tarihinde kendi arzusuyla emekli olmuş iken tekrar memuriyet hayatında döndü. 1860 (H.1277) tarihinde Meclis-i Vâla ve 1868 (H.1285)’de Dîvan-ı Ahkâm-ı Adliyye üyeliği, Muhâkemât-ı Cezâiye Dâiresi Riyâset Vekâleti’ne, 1871 (H. 1288)’de Mahmud Nedim Paşa’nın başvezirliği döneminde vezirlik rütbesiyle beş ay Edirne Valiliği, Şûrâ-yı Devlet reis vekilliği Memûrîn Muhakemat Dairesi ve Mahkeme-i Temyiz reisliğinde bulundu. Cezâiye Dâiresi Riyâset Vekâleti, Heyet-i Âyân ve Sicil-i Ahvâl-i Memurin komisyon azalıkları yapan İrfan Paşa kendi isteğiyle 1885 (26 Şevval 1303-28 Temmuz 1886)te emekli edildi. 1886’da emekliye ayrıldıktan iki yıl sonra 1888 (20 Rebûlevvel 1306-24 Kasım 1888) vefat etti ve Haydarpaşa Ayrılık Çeşmesi mezarlığına defnedildi (SÜREYYA, 1996:529).

Arapça ve Farsçayı, üvey ağabeyi olan ve genç yaşta veremden ölen dönemin ünlü şairlerinden Dâniş Bey’den öğrenen ve onun etkisiyle şiire yönelen İrfan Paşa’nın yayımlanmış tek eseri, Mecmua-i İrfan Paşa, şiir ve düzyazılardan oluşan 92 sayfalık bir kitaptır. İrfan Paşa genç yaşta veremden ölen kardeşi Dâniş Bey’in ardından da onun divanını düzenlemiştir.

İrfan Paşa’nın yaşamı boyunca görev yaptığı yerlerden Divân-ı Ahkam-ı Adliye (Yargıtay)’ye ait bilgilere Yargıtay’ın internet sayfasında şöyle rastlanmaktadır. “Osmanlı Devletinin salnamelerinde (yıllık) yapılan araştırmalar sonucunda; 1286 hicri yılı ile hicri 1293 yılından önceki salnamelerde bağlı olduğu yer Divanı Ahkâmı Adliye olarak belirlenmiş iken, Hicri 1293 yılına ilişkin salnamede ilk kez Adliye Nezareti Celilesine (Adalet Bakanlığı) olarak değiştirilmiştir. Ayrıca Mahkeme-i Temyiz Dairesinin yeniden oluşumundan da söz edilmiştir. Buna göre ceza dairesi başkanı Sadullah Bey, Reisi evvel (1. Başkan) olarak anılmıştır. Divanı Ahkâmı Adliye’ye ilişkin divan ile ilgili iki tüzükte de birinci başkan bulunmamaktadır. 1294, 1295 ve 1296 hicri yıllarına ilişkin (yıllık)da Mahkeme-i Temyiz, Adliye Nezaretine bağlı olarak gösterilmiş olup, Birinci Başkan olarak da aynı zamanda ceza dairesi başkanı olan İrfan Paşa (1294 yıllığı, s.119; 1295 yıllığı s.117; 1296 yıllığı s.62) belirtilmiştir.

2.2. EDEBİ KİŞİLİĞİ

Türklerin İslamiyet’i kabulünden sonra inanışlarından olan değişim zaman içerisinde sosyal, kültürel ve edebi alana da sıçramıştır. İslamiyet öncesi daha kendine özgü bir kimliği olan edebiyat, zaman içerisinde coğrafi anlamda komşumuz olan Arap ve Fars coğrafyasıyla münasebetin etkisiyle değişim yaşamış ve bugün klasik edebiyat, divan edebiyatı ya da eski Türk edebiyatı adlarıyla dillendirdiğimiz yeni bir edebiyat ortaya çıkmıştır. İlk dönem şairleri Arap ve İran şairlerinin yanında güçlü şiirler yazamamışlardır. XV. ve XVI. yy da isem durum çok farklıdır. Klasik edebiyat olgunluk dönemine ulaşmış ve devrin şairleri Acem şairlerinden çok daha güçlü şiirleri kaleme almaya başlamışlardır. Fuzûli, Bâki, Nedim, Nef’i, Şeyh Gâlib vb. şahsiyetler bu edebiyatın sevilip bu günlere gelmesinde büyük rol oynamışlardır. 18. yüzyılda matbaa Osmanlı toplum hayatına kazandırılmış ve divan şiiriyle ilgilenenlerin sayısında artış olmuştur. Divan Edebiyatı ne yazık ki Nedim ve Şeyh Gâlib’ten sonra bu tarzda şiir yazan güçlü bir kalem yetiştirememiştir. 19. yüzyıl Osmanlı Devletinin her anlamda değişime girdiği bir yüzyıl olmuş, bu değişimden edebi çevreler de etkilenmiş yaklaşık 7 yüzyıl çok güçlü şairler yetiştiren bu edebiyat 19. yüzyılda ayakta durabilme ve dirilme çabası içine girmiştir. İskender Pala’nın eserinde belirttiği üzere “yüksek bir değer taşıması, yer yer duru ve muhteşem örnekler ortaya koyması, ruha hitap eden yüksek ve duygu heyecanı, ifadedeki güzellik ve sağlam diliyle, bütün güzelliğini ortaya çıkaran beyit yapısıyla, yoğun sanat gücü ve söyleyişiyle, altı asrı aşkın bir zaman Osmanlı toplumundaki sanat zevkinin en seçkin ve büyük bölümünü oluşturmuştur (PALA, 2003:19).

Osmanlı’nın böylesine bir değişim yaşadığı bir dönemde almış olduğu görevlerle devlet erkanında önemli bir yeri olan Mehmed İrfan Paşa Valilik makamına kadar yükselmiş bir devlet adamıdır. Üvey ağabeyi Dâniş Beyin şiire olan ilgisi, İrfan Paşa’nın da yaklaşık yedi yüzyıl Osmanlı coğrafyasında nakış nakış işlenmiş olan Klasik Edebiyat’a meyletmesinde etkili olmuştur.

İrfan Paşa’nın şiire olan ilgisi onu, İstanbul’da, Hersekli Arif Hikmet Bey’in Laleli’de Çukurçeşme’deki evinde yapılan Encümen-i şüara toplantılarına katılmaya itmiştir. Bu

toplantılara katılan şairlerden bazıları şunlardır: İbrahim Halet Bey, Recaizade Mehmed Celal, Memduh Faik Bey, Deli Hikmet, Mustafa Refik Bey, Üsküdarlı Hakkı Bey, Salih Faik Bey, Mustafa İzzet Efendi, Sadullah Rami Bey, Mustafa Eşref Paşa, İrfan Paşa, Mustafa İsmet Efendi, Ziya Bey (Paşa) ve Namık Kemal (ÖZGÜL, 1998:17).

İrfan paşa'nın elimizde bulunan tek eseri onun ölümünden sonra bazı şiir ve mektuplarından oluşan ve Mecmû'a-i İrfan Paşa adıyla basılan eseridir. Eserin önsözünde "...bir müddetden beri terk-i câme'-i hayât eden erbâb-ı sühândan ekşeriniñ eşerleri kıdrini bilmeyen veyâhüd mesâlik-i eslâfa mu'arız olan nev-resîdegân ellerine geçip de izâ'a edilmekden mi her ne vechile ise zühür etmemekte olmağla mâ ba'de hayât-ı hüsn-i zann u i'timâddan sâķıt oldu." denilmesini Nâmık Kemal Bey "Yeni tarz edebiyat taraftarlarını kadir bilmemek ve melek-i eslafa fuzûli muârız olmak gibi iki seyyie ile itham" edildiğine dair Magosa'dan İrfan Paşa'ya bir mektup yazmıştır. Bu mektup İrfan Paşaya Mektup adıyla Ebuzziyâ tarafından basılmıştır.

Aşağıda yer alan bölümü mektubun giriş kısmına aittir:

Devletlü Efendim Hazretleri !

İntisab-ı devletlerinden bahre-yab olmak şerefine mazhar olanlardan değilsem de hürriyet-i efkar üzerine müesses olan itikad-ı acizânemce beyân-ı hakîkat, muârefe veya ubûdiyyet ihtiyaçlarından vâreste olduğundan, âdab-ı kadîmce bu hareketinin küstahlığa mahmûl olacağını bilmekle beraber, mülâhâzat-ı âtiyenin arzına cesareten bir türlü kendimi alamadım:

Bir müddetten beri gazetelerde Mecmûa-i İrfan Paşa ünvanı ile asar-ı ber-güzîde-i dâverânelerinden bir mecele neşrolunduğunu görmekte ve zât-ı vâlâ-yı müşiranelerinin meziyyât-ı şî'r ü inşâ ile iştirah-ârâ-yı kemal olduklarını bildiğim cihetle eser-i devletlerinin mütala'asını fevka'l-gaye arzu ederken kesret-i meşâgil, bu maksadıma hâil olduğundan dolayı hakîkaten müseessif olmakta idim; biraz hâlî zaman bulduğum gibi mecmu'a-i seniyyelerini müsâra'at-kârâne tedarik ettim; ve müstâkâne mütâla'aya başladım. Niyaz-ı aff-ı devletlerini

mukaddime-i makal ederek şurasının beyanına cüre ederim ki, daha dibâceyi okur okumaz âsâr-ı âsâfanelerini şöhret-i şâyi'a-i faziletleri ile mütenasip bulamayacağıma ma'at-teessüf yakîn hasıl eyledim, çünkü umûr-ı müsellemeden olduğu üzere edebiyatın esası hakikatte muvâfık olarak, bir eserde o şart mevcûd olmadıkça tezyinât-ı bedi'iyye ve hâyâlat-ı şâirâne ile aksâm-ı edebden ma'dûd olabilmesine imkan yoktur. Efendimiz ise dibâce-i devletlerinde "...bir müddetden beri terk-i câme'-i hayât eden erbâb-ı sühândan ekşeriniñ eşerleri kıdrini bilmeyen veyâhûd mesâlik-i eslâfa mu'âriz olan nev-resîdegân ellerine geçip zâyi olduğundan mı..." ibaresi ile zamanımızda alem-i neşriyatta zinet-bahş-ı iftihar olan ve eserlerini halkın nazar-ı rağbetine makrûn görmek şerefini ihrâz eden tarz-ı cedid-i edeb taraftarlarını kadir bilmemek ve melek-i eslafa fuzûli muâriz olmak gibi iki seyyie ile itham buyurmuş olmalarına nazaran taklîd-i aslâftan ibaret olan tavr-ı ma'hudu iltizam ettikleri anlaşılıyor. O meslek-i mürde-pesendane ise irfân-ı mücsem vasfına bihakkın şâyân bir tahririn bile güzel bir eser meydana getirmesine imkan yoktur. Devletlü Sâmi Paşa Hazretlerinin Rumûzü'l-Hikem'i ve zat-ı vâlâlarının şu mecmuaları bu da'vaya yakîniyattan iki delil suretinde gösterilebilir..."

Namık Kemal, yukarıda giriş kısmından alınan bölümde de görüldüğü üzere ağır bir dille eleştirmiştir.

Nâmık Kemal'e göre İrfan Paşa'nın şiirlerinde de anlam bütünlüğü yoktur. Beyitlerde ifade bulan kelimeler birbiriyle çelişmekte ve anlam karışıklığı ortaya çıkmaktadır. Paşa bunu sanat kaygısı taşıdığı için yapmakta ve hataya düşmektedir. Bunu da mektubunda şu şekilde ifade eder :

"Kim olsun zât-ı pâkiñ olmayıp da 'illet-i tekvîn
Hâbîbiyyet sañâ vaşf-ı güzîndir yâ Resûlallah"

beytini nasıl muvâfık-ı edeb addedelim? Mefhar-ı mevcûdat sallallahü aleyhi vesllem efendimizin mesned-i levlâkdan şikayetlerini ima eder elde bir eser var mıdır? Yoksa hâce-i kâinata ta'lim-i hikmet etmek de kudemâ-yı üdebânın salâhiyetleri dahilide midir?

‘Urûc-ı sidreye ‘usret mi var cism-i şerîfîle
Saña süllem bu ne ʔāk-ı berîndir yâ Resûlallâh

Ne demek? Mi’râc-ı Nebevi nerdübana mı muhtac idi? Eser kadrini bilmez, nev-residegân sözleriyle tahkîre tenezzül buyurulan bendegân-ı devletlerinin kudemâ-yı itirazımız şu beyt-i âli müşiranelerinde olduğu gibi sanat uğruna manayı feda edegelmek itiyadında bulduklarındandır.

Kabûl etmez ‘uluvv-i ʔadr ü şânîñ şeyn-i red aşlâ
Daḥîl-i dergehiñ ğamdan emîndir yâ Resûlallâh

Beytini yekdiğerine rabtlemek için zincir mi taharri edelim?

Nice maḥveylemez ‘ummân-ı iḥsânîñ ki nisbetle
Ma‘âşî ʔaçre-i mâdan gemindir yâ Resûlallâh

Yine sühan kasidesinde manası olmayan beyitlere yer vermekle eleştirmektedir İrfan Paşa’yı Namık Kemal. Nef’i’nin yazmış olduğu sühan kasidesi üzerine bu redifli kaside yazmak her şairin yapabileceği tarzda bir şey değildir.

“Sühan oldur ki ola maşdar-ı ḥakk-ı ta‘bîr
Lafz-ı bîğâne şüdür etmeye peydâ vü nihân”

de demek? Nihâni lafız bir sühandan nasıl sūdûr eder? Bir şey söylemedikçe lâfız olmak ve söylendikten sonra nihân kalmak mümkünâttan mıdır?

Naḫş olur ʔāk-ı mu‘allâ-ı sipihre bu sühan
Şevḫ-i dîdârı eder mihr u mehî ser-gerdân

beytine lafzan bir kere imâle-i nazar buyrulur mu? Bu sühan tâk-ı mu‘alla-yı sipihrin neresine yazılacak? Kim yazacak? Sübhanallah? Felekte kalem odası mı var? Bu türlü evhamı da mı ef’ail ve tefa’il ile muvafakat eylediği için bedâyi’den addedelim ve edebiyat hürmetine ve terakki-i insaniyet nâmına olarak tedvîn ve intişârına hizmet edelim.

Sâmi'nin bir gazeline yazmış olduğu tahmisiyle ilgili de Paşa'ya ağır eleştirilerde bulunmaktadır Namık Kemal.

Haç-ı sebzî'n dedi ol tûti-i 'işve su'âlimde
Zümürüdden kenâr âyîne-i ruhsâr-ı âlimde

beytinde akıl ile, vicdan ile mülâyemetten eser var mıdır? Kırmızı âyine veya yeşil sakal cihanın neresinde görülmüş, dünyada mıyız? Alem-i hülyada mıyız? Cennet-i A'lâda mıyız?

O şehlâ çeşm-i mest oldukda şîrîn h'âbdan bîdâr
Şeker âlüde bādām-ı dü-mağz oldu hayâlimde

tasavvuru bazı aç gözlü mektep hocalarımızın cennette muhallebiden duvarlar tahayyül ettiklerine yakın bir tabiatsızlık değil midir?

Cümlemize en ziyade dâğ-ı derun olan ve bâlâda bir nebze ima olunan bir mesele dahi kudemâ-yı üdebamız ile onlara iktida edenlerin bir fikir, vezniyle kafiyesiyle söylenince akla değil dine dahi muhalif olsa hükümsüzdür itikadına ittibalarıdır. Bu babda en büyük şairlerimizin arasından bin kadar delil gösterebilmek kabil ise de tasdi'i ziyadeleştirmekten ihtirâzen yalnız Mecmu'a-ı devletlerinden bir misal iradile iktifa ederim;

Mādām-ı maķāma göre şahşa göredir söz
Ma'nāsını makrûn-ı haķîkat göremem hîç

beyiti "İnsanlara onların dillerinden konuşun" tenbih-i celilini adeta tezyif ediyor (YETİŞ, 1989:229).

İrfan Paşa her ne kadar yukarıda da özetlendiği üzere N. Kemal tarafından ağır eleştiriye uğrasa da kendisini Sühan Kasidesi'nin fahriye bölümünde söz söyleme ustası, ediplerin başı olarak nitelemiştir.

Şıdķ-ı da'vāma benim işte delîl-i vāzıh
Ser-firāz-ı üdebā şadr-ı celîl-i zîşān

(K.2/12)

Kendini beğenme, başkalarına meydan okuma konusunda, kendisini Nefi ile kıyaslamakta, kaleminin Nefi'nin sermayesini zıyan ettiğini belirtmektedir.

Ben de 'aşrında ser-efrâz-ı sühan-sencânım
Kalemim vermede sermâye-i Nef'îye ziyân **(K.2/40)**

Mağşad eger etmekse sühanverliğı işbât
'İrfân bu tekellüflere hâcet göremem hîç **(G.5/8)**

İrfan Paşa'nın şiirleri için mana derinliğı ve estetik açıdan mükemmel diyemeyiz. Edebiyat tarihinde yer alması ve adından bahsedilmesi hususunda Nâmık Kemâl'in kendisi hakkında yazdığı ve bizim yukarıda bölümler aldığımız tenkidin önemi büyüktür.

2.3. ESERİ

Mecmualar genel anlamda söyleyecek olursak, kişilerin beğenilerine göre oluşturulmuş not defteri şeklindedir (KUT, 1986:170). Mecmuaların bazıları okunması hiç de kolay olmayan yazı tipleri ile meydana getirilmiş, bazıları ise birden fazla yazı karakteri kullanılarak oluşturulmuştur.

Mecmualar manzum, mensur ve karışık olarak oluşturulmuşlardır. Manzum mecmualar, çeşitli nazım şekilleriyle oluşturulmuş birçok şiir içerir. Bu türdeki mecmualarda adını tezkirelerin dahi unuttuğu birçok şaire rastlamak mümkündür. Manzum mecmualara dâhil edilebilecek bir diğer tür nazire mecmualarıdır.

İrfan paşa'nın elimizde bulunan tek eseri onun ölümünden sonra bazı şiir ve mektuplarından oluşan ve Mecmû'a-i İrfan Paşa adıyla basılan eseridir. Eserin matbu üç örneğini Süleymaniye Kütüphanesi, İSAM kitaplığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda tespit ettik. Çalışmamız için ise Ali Emiri Efendi, Manzum Eserler, Millet Kütüphanesi numara 286'da kayıtlı olan nüshasını tercih ettik.

Eser, İrfan Paşa'nın şiirlerinden önce; “Elḥamdülillāhi Rabbi'l-‘ālemīn. Veşşalātu vesselāmü ‘alā seyyidinā Muḥammed ve ālihi veşāḥbihi ecma‘īn. Emmā ba’d bu mel’abe’-i dünyā ve mezbaḥa’-i iḥyāda ebnā-yı nev‘imizden ḳudret-i māiyesi olanlar ma‘ābit ve mirat-ı sâ’ire ile ve kuvve’-i kāfiye’-i ‘ilimiyyesi bulunanlar te’lifāt-ı nāfia‘ ile ebḳā-yı nām u şî’r u inşāda ḥüsn-i selīḳa aşḥābıñ eşer-i ḥāmeleri daḥī ba’de vefātihīm ba’zı ḳadr-i şināsān-ı sūḥanıñ yed-i luṭf u himmetleriyle cem‘ u tedvīn olunarak...” diye başlayan ve yazmış olduğu şiir ve düzyazıların ölümünden sonra basılmasını dile getirdiği dîbâce bölümüyle başlamıştır.

Önsöz bölümünden sonra şair, şiirlerine on sekiz beyitten oluşan ve başlangıç bölümü şu şekilde oluşan bir münacatla başlamıştır.

Hevāya h̄idmet olup nefis için şaded Rabbim
Günāh ü ma‘şiyetim oldu bī-‘aded Rabbim

‘Aṭā vü luṭfuña olmaz kıyās u ḥad Rabbim
Kerem seniñdir amān ḥālikım meded Rabbim

Ḥavāyic-i shehevātıdır itdigim a‘dād
Şu nefis-i zālīm u mücbirden eylerim feryād

Bu rü-siyāha kıl iḥsān ü ‘afv eyle imdād
Kerem seniñdir amān ḥālikım meded Rabbim

Hevā-yı lāle ruḥān ile geçdi eyyāmım
Fürüg-ı Cām-ı Ceme oldu münḥasır şāmım

Mecmu‘a-yı İrfan Paşa’da toplam 101 şiir, 22 de düzyazı örmeği vardır. Şiirler; 45 gazel, 4 kaside, 27 Târih, 5 Tahmis, 1 Müseddes, 1 Muhammes, 1 Müstezat, 2 Şarkı ve 15 Kıtadan oluşmaktadır. Devlet erkanından oluşu, eserinde “Tarih”lerin fazla yer tutmasında önemli etken olmuştur.

İrfan Paşa’nın eserinde bulunan 4 kasidesinden bir tanesi münacaat bir tanesi ise naattır. Kasidelerden biri dönemin Maliye Bakanı Musa Saffetî Paşa’ya yazılmıştır. Kasidelerin toplam beyit sayısı 109’dur.

Manzumelerin yanısıra İrfan Paşa eserinde Münşeât adı verilen ve yirmi iki ayrı başlıktan oluşan bir bölüme yer vermiştir. Münşeât mecmuaları şair ya da yazarları yakından tanıyacak bilgilerle doludur. Bu bölümde İrfan Paşa yaşadığı dönem içerisinde devlet erkanından diğer şahsiyetlere yazdığı “Teşekkürnâme, Tebriknâme, Taziyetnâme, Teşekkür Mazbataları, Şaka ve Arıza” mektuplardan oluşan bölümdür. İrfan Paşa bu mektuplarında dil ve üslup açısından süslü nesre yakın bir dil kullanmayı tercih etmiştir.

Defterdar Kîsedarı Hacı Hacı Rasim Efendi’ye Merhuma yazdığı tezkereden bir bölüm şöyledir:

**“Kudemâ-yı Erbâb-ı Maâ’rifden Defterdâr Kîsedârı Hâcı Râsim Efendi
Merhuma Yazılân ‘Arîzâdır**

Ma’lûm-ı ‘âli’-i münamâneleri buyurulduğu vechile bu tıfl-ı gehvâre’-i ‘aciz u şağâre delâlet-i ‘âliye’-i hûkûk-perverâneleriyle ilticâ olunân hânedân-ı ‘âliyenîñ ağuş-i (merda’-i) nevâl u ra’fetinde şîrin mezâktır. Beyt u tan’im müsta’idd-i ‘arz ruhsâr-ı tebessüm iken. (Ben ağladıķça güldü cihân güldüm ağladı, bu sūr-gee mâtem âşinâ) Neşidesince aĥâl-i hâzır’a-i ümm-i dünyâ isti’câl-i fiţâm ile rızâ’a’-i emelden me’yûs u iktiyât-ı ġamm u ĥirmân ile me’nûs idüp. Enişte efendi muĥlisleriniñ ibrâm u ta’cîli üzerine dâmen-bûs-ı vedâ’a iĥtilâs-ı vaķt idemeyerek Edirne’ye ‘azîmetle (Âbisten-i şafâ vü kederdir leyâl hep, gün doğmadan meşîme’-i şebden neler doğâr) zâyidesince zuhûr-ı mevâlîd-i eţlâf-ı ülhiyyeye naşb-ı dîde’-i intizâr u ed’iyye’-i ĥayriyye’-i raĥîmâneleriyle tetmîm-i ed’iyye vü ezkâr olunmaķda olmağla zîver-i fark-ı ‘abîdânem olan tevcihât-ı sâmiyeleri ibķâ buyurulmaķ bâbında.

Mehmed Süreyya, Sicil-i Osmânî adlı eserinde İrfan Paşa’yı anlatırken mizah gücünün yüksek olduğunu, kâtip, şair aynı zamandan dürüst biri olduğunu ifade eder (SÜREYYA, 1996:529).

BÖLÜM 3: MECMÛ‘A-İ İRFAN PAŞA İNCELENMESİ

3.1. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

3.1.1. NAZIM ŞEKİLLERİ

İrfan Paşa'nın incelemiş olduğumuz Mecmû'a-i İrfan Paşa adlı eseri gerek nazım şekilleri bakımından gerekse münşeat bölümünde yazmış olduğu düzyazıların konusu bakımından çeşitlilik gösterir.

Eserde nazım bölümleri, Gazel, Kaside, Târih, Tahmis, Müseddes, Muhammes, Müstezat, Şarkı ve Kıta; nesir bölümünde ise “Teşekkürnâme, Tebriknâme, Taziyetnâme, Teşekkür Mazbataları, Şaka, Arıza ve Tezkere” başlıklı yazıların olduğunu görmekteyiz.

3.1.1.1. Kasideler: Kaside sözcüğünün anlamı “kastetmek, yönelmek” olan Arapça “kasada” sözcüğüyle ilgilidir ve “belli bir amaçla yazılmış manzume” demektir. Türk Edebiyatında din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla belirli kurallar içinde yazılan uzun şiirlere denir (DİLÇİN, 1997:122).

İrfan Paşa'nın eserinde bulunan 4 kasidesinden bir tanesi münacaat bir tanesi ise naattır. Kasidelerden biri dönemin Maliye Bakanı Musa Saffetî Paşa'ya yazılmıştır. Kasidelerin toplam beyit sayısı 109'dur.

Eserdeki Münacat ve na'tın beyit sayısı fazla değildir. Münacat 18 beyit; Na't ise 14 beyitten oluşmaktadır. Hz. Peygambere ithaf ettiği na'tı onun en güzel şiirlerinden biridir. Şiir şu beyitlerle başlamaktadır :

Vücûduñ Raḥmete'l-lil 'âlemîndir yâ Resûlallâh
Cünüduñ enbiyâ vü mürselîndir yâ Resûlallâh

Kim olsun zât-i pâkiñ olmayıp da 'illet-i_tekvîn
Ḥabîbiyyet sañâ vaşf-ı güzîndir yâ Resûlallâh

Cemāliñ fer virüp mihr-i cihān-arāya ol yüzden
Kevākib mażhar-ı nūr-ı cebīndir yā Resūlallāh

Urūc-ı sidreye ‘usret mi var cism-i şer’ifiñle
Saña süllem bu ne ũāk-ı berīndir yā Resūlallāh

İrfan Paşanın yazmış olduğu iki kaside de klasik tarzdadır. “Sühan Kasidesi”nde kendisini Nefi ile kıyaslamış, kendi şiiri karşısında Nefi’nin ziyan olduğunu ifade edecek kadar ileriye gitmiştir. Maliye Bakanı Musa Saffetî Paşa’ya için yazmış olduğu Kâside-i Bahariye’sinde nesip bölümünü uzun tutmuş, fahriye bölümünde de kendisini övmekten geri kalmamıştır.

3.1.1.2. Gazel : Gazel, sözcük anlamı “kadınlarla âşıkâne sohbet etmek” olan Arapça bir sözcüktür. Özellikle aşk, güzellik ve içki konusunda yazılmış belirli biçimdeki şiirlere denir (DİLÇİN, 1997:105).

İrfan Paşa’nın eserinde kasidelerinden sonra gazelleri gelmektedir. İrfan Paşa gazellerini adet olduğu üzere Arap Alfabesine göre sıralamış fakat alfabenin bütün harfleriyle gazel yazmamıştır. Gazellerinin toplam sayısı kırk dördtür. Gazellerdeki beyitlerin sayısı ise üç yüz kırk beyit olarak hesaplanmıştır.

Gazellerin bir tanesi on dört, iki tanesi on bir, dokuz tanesi dokuz, dokuz tanesi sekiz, on yedi tanesi yedi, iki tanesi altı ve dört tanesi beş beyitten oluşmaktadır.

İrfan Paşa’nın gazellerinin konusu diğer divan şairlerinininkinden farklı değildir. “Aşk, dünyanın geçiciliği, hikmet” gibi konularda gazeller yazmıştır.

İrfân Paşa’nın ilk gazeli şu beyitlerle başlamaktadır :

Olunca ol şeker ħandem sühanfermā-yı istiğnā
Çalır mebhūt ü ħayrān tütī-i güyā-yı istiğnā

Ne miğdar olsa kālā-yı niyāz efzūn-ı günehtir
O rütbe mürtefi’dir kâmet-i bālā-yı istingā

İrfân Paşa'nın gazeller bölümündeki son gazeli şu beyitlerle bitmektedir:

Âķile beş-i besâ-i heves olmaz cā'iz
Bu cihân ise eger āhiretin kıntarası

Yoğusa kırtuluş âlem ü meħinden 'İrfân
Göñül eglendirecek yer bu cihânıñ neresi

3.1.1.3. Tahmis : Tahmis'in sözlük anlamı "beşleme, beşli duruma getirme"dir. Bir gazelin beyitlerinin üstüne aynı ölçüde ve uyakta üçer dize ekleyerek yazılmış muhammese denir (DİLÇİN, 1997:223).

Eserde beş tane tahmis bulunmaktadır. Bunlardan iki tanesi yedişer bentten oluşan ve Sami'ye yazılmış olan tahmislerdir. Bir diğeri "Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün" vezniyle Reşit Paşa'nın bir gazeline yazılan tahmistir. Yedi bentten oluşmaktadır. Mahmud Nedîm Paşa'nın gazeline yazdığı tahmis de yine yedi beyitten oluşmaktadır.

İrfân Paşa'nın ilk tahmisi şu bentle başlamaktadır :

O şūħ kıand-ı güftâr ile hengâm-ı vişâlimde
Olup eşk-i aramide_dîde'-i ceyhūñ misâlimde
Kemâl-i ħayret ile bahş-i ħüsne intikâlimde
Ĥaṭṭ-ı sebzîñ dedi ol ṭūṭi-i 'işve su'âlimde
Zümürüdden kenâr-ı ayine-i ruhsâr elimde

İrfân Paşa'nın tahmis bölümündeki son tahmisi şu bentle bitmektedir :

Bu nazm-ı nev-zemîni ħazret-i Maħmūd paşanıñ
Mutarraḫ böyle bir tahmisine değmez mi İrfânıñ
Bulunmaz ṭab'ına mânend ol destür-ı zîşâñıñ
Ĥüdâ 'ömrün füzün etsin o üstâd-ı sūħandâñıñ
Meselemdir bu da'vâ ka'bi âlî göñlü âlidir

3.1.1.4. Müseddes: “Bentleri altı dize olan nazım biçimine müseddes denir” (DİLÇİN, 1997:227). İrfan Paşanın eserinde bir tane müseddes bulunmakta ve bu müseddes beş bentten oluşmaktadır. Münacaat türünde yazılmıştır.

İrfan Paşa'nın müseddesinin ilk benti şöyle başlamaktadır :

Yārāb berā-yı ka‘be-i ‘ulyā-yı müslimīn
Yārāb berā-yı ravza’-ı sulṭān-ı mürselin
Yārāb berā-yı nūr-ı cibāh-ı mūḥiddīn
Yārāb berā-yı eşk derd-i yār-ı mü‘minīn
Ol reh ru ḥicāza selāmet müyesser et
Cemmāze-i ‘azz itme ḥızrı rehber et

İrfan Paşa'nın müseddesinin son benti şöyledir :

Yārāb berā-yı ḥaqq-ı bedīhi-yi mürtezā
Yārāb berā-yı ḥürmet-i mazlūm-ı müctebā
Yārāb berā-yı ḥūn-ı şehīdān-ı Kerbelā
Yārāb berā-yı debdebe-yi’ ḥamse-i’ ‘İsā
Tevfīkini o āsaf-ı zīşāna yāver it
Dīdārı ile dīde-i İrfānı enver ĩt

3.1.1.5. Muhammes : Her bendi beş dizenden oluşan nazım biçimine denir. İlk bendin dört ve beşinci ya da yalnız beşinci dizesi öteki bentlerin sonundan yineleniyorsa muhammes-i mütekerrir adını alır (DİLÇİN, 1997:217). İrfan Paşa'nın eserinde yazdığı muhammesi bu tarazdadır. Beş bentten oluşmaktadır.

İrfan Paşa'nın muhammesinin ilk benti şöyle başlamaktadır :

Geçen elṭāfiñ itdükçe tefekkür
İdüp ‘acz-i teşekkürden te’essür
İderdim lafz-ı şükrüne tezekkür
İdince işbu iḥsānıñ teḳarrür
Tükendi ğayri elfāz-ı teşekkür

İrfan Paşa'nın muhammesinin son benti şöyledir :

Ġarīb ü bīkes ü bīçāre ‘İrfān
Neler çekdī neler ey kān-ı iḥṣān
Senī feryād-res ḥalk itdi Yezdān
Dil-i maḥzūnu kıldıñ şād u ḥandān
Tükendi ġayri elfāz-ı teşekkür

3.1.1.6. Müstezat: Müstezadın sözlük anlamı “ziyadeleşmiş, artmış, çoğalmış” demektir. Gazelin özel bir biçimine denir. Uzun dizelere, kısa bir dize ekleyerek yazılır. Eklenen bu kısa dizeye ziyade denir (DİLÇİN, 1997 : 204).

İrfan Paşa eserinde bir tane müstezat nazım şeklinde şiir yazmıştır. On iki beyitten oluşmaktadır.

Müstezat ilk beyti şöyle başlamaktadır :

Birkān vefā ve şefkat şākir-i ni’met
Bir vāqıf-ı ḥikmet

Müstezadın son beyiti şöyle bitmektedir:

Artık dinlenür baḥş-i ḥuṣūşiyete külfet
Taşdı’ā ne ḥācet

3.1.1.7. Şarkı: Şarkı, biçim bakımından murabba’ya benzer. Dörtlüklerden kurulur. Şarkılarda temel uyak her dörtlüğün dördüncü dizesinde yinelenir (DİLÇİN, 1997: 214). İrfan Paşa’nın eserinde beşer beyitten oluşan iki tane şarkı bulunmaktadır. Şairin şarkıları aşk temalıdır.

İrfan Paşa’nın şarkılarının ilk dörtlüğü şöyle başlamaktadır :

Sen sunup bādeyi ben nūş itsem
Bülbülün nālesini kūş itsem
Ġām-ı dünyāyı ferāmuş itsem
Seni bir kere derāġuş itsem

İrfan Paşa’nın şarkılarının son dörtlüğü şöyle bitmektedir:

Âh-ı pür âteşine 'İrfânın
Tayanur mu yüregi insânîñ
Yoğ mu göğsüñde seniñ imânîñ
Sañâ âhım eşer itmez mi benim

3.1.1.8. Kıta : Kıt'a'nın sözlük anlamı “parça, bölük, cüz”dür. Yalnızca ikinci ve dördüncü dizeleri birbiriyle uyaklı iki beyitlik nazım biçimine denir (DİLÇİN, 1997:202). İrfan Paşa'nın eserinde on beş kıta bulunmaktadır. Bunlardan dört tanesi Sultan II. Mahmud'u, üç tanesi Ali Galip Paşa'yı, bir tanesi ise Nâfiz Paşa'yı övmek için yazılmıştır.

İrfan Paşa'nın kıtalarının ilk dörtlüğü şöyle başlamaktadır :

Cihân maḥkûmûñ olsun pâdişâhım
Felek devr eylesün dil-ḥahîñ üzre
Cihân tırduqça tūr a'dâña gerdün
Hemen cevır eylesün dil-ḥahîñ üzre

İrfan Paşa'nın kıtalarının son dörtlüğü şöyle başlamaktadır

Muṣṭafâ ismine esrârına olmuş mazḥar
Feyz-i irşâd ile bir ehl-i zekâ vü 'İrfân
Bu kemâlât ve mu'ârifle on ḥarîr yeter
Ḳuvve'-i fâiẓe'-i ḥ^âce ḥusâme bürhân

3.1.1.9. Târih : İrfan Paşa eserinde yirmi yedi tane tarih düşürmek amacıyla şiir yazmıştır. Târihlerin bu kadar fazla olma sebebi yine onun devlet adamı kimliğine bağlıdır. Bu tarihlerin bir tanesi iki beyit, bir tanesi on iki beyit, ikişer tanesi sekiz ve on beyit, üçer tanesi yedi ve dokuz beyit, altı tanesi altı beyit ve dokuz tanesi de beş beyit olmak üzere toplam yirmi yedi tanedir.

İrfan Paşa bu tarihlerden ilk ikisini Padişah Abdülaziz için yazmıştır. Birisi padişahlıktaki yeni yılı için diğeri Kaleli Kışlasının yapılışı içindir. İrfan Paşa'nın en çok tarih düştüğü isim ise Mustafa Reşid Paşa'dır. Mustafa Reşid Paşa ile ilgili altı tarih düşmüştür. Tarih düştüğü diğeri şahıslar ise, İbrahim Sarim Paşa, Hasan Tahsin Bey,

Mahmud Nedim Paşa, Âli Paşa, Muhammed Paşa, Ziver Paşa, Fehmi Bey, Fuat Paşa, Yusuf Kamil Paşa, Necati Efendi ve Sadedin Efendi'dir.

Eserdeki Tarihlerin ilki şöyle başlamaktadır :

Bedîhîdir ki Hân 'Abdu'l-'Azîz-i ma'delet-kârın
Selâtin-i selefde gelmemişdir mişli devrâna

Bu rütbe hüsn-i te'sîr olmaz iksir-i hayât olsa
Hulûs-ı pâki beri'ess'a_ oldu hâl-i buhrâna

İrfan Paşa'nın Tarihler bölümünün sonu şöyle bitmektedir :

İtmez idi merâret hicri hiczri mezâkî telh
Mümted olaydı âh-ı hayâtî efendiniñ

'İrfân bu irtihâline târih-i tâmdır
Firdevse uçdu ruhu Necâtî Efendinin

Bu tarihlerden biri Reşit Paşa'nın çocuğunun evliliğiyle ilgili yazmış olduğu cevherin tarihtir.

Getirdim cevherîñ târihi 'İrfân bende dest-âvîz
Reşîd Pâşâya hağ bu sûrı pür yümn ü sa'îd etsin

(Sene 1266)

beytin ikinci mısraındaki noktalı harflerin toplam değeri (ش:300, ي:10, پ: 2, ش:300,
ي:10, ق:100, ب:2, ي:10, پ: 2, ي:10, ن:50, ي:10, ي:10, ت : 400, ن: 50) 1266 (M.
1850) tarihini bize vermektedir.

İrfan Paşa eserinin başında Kaleli Kışlasının yapılışıyla ilgili bir tarih düşürmüştür.

At oynat sen de 'İrfān sahn-ı tārīḥ-i mücevherde
Ne ceyyid oldu kışla kıldı Hān 'Abdü'l-'Azīz ihyā **(sene 1279)**

Şiirin son beytinden anladığımız üzere cevherin tarihtir. İkinci mısradaki noktalı harflerin toplam değeri (ن:50, ج :3, ي:10, ي:10, ق:100, ش:300, ق:100, ي:10, ي:10, خ:600, ن:50, پ: 2, ز:7, ي:10 ز:7, ي:10) **1279 (M. 1863)** tarihini vermektedir.

İrfan Paşa'nın kaleme aldığı bir diğer tarih Sadeddin Efendi'nin Şeyhülislam olmasından kaynaklanmaktadır.

Naşbına 'İrfān bu mısra' çıkdı bir tārīḥ-i tām
Cāh-ı fetvā oldu Sa'de'd-dīn Efendi'ye maḡarr **(sene 1275)**

Beytin ikinci mısrandaki tüm harflerin değerleri toplanınca (ج:3, ا:1, ه:5, ف:80, ت:400, و:6, ا:1, و:6, ل:30, د : 4, ي:10, س:60, ع:70, د : 4, ا:1, ل:30, د : 4, ي:10, ن:50, ا:1, ف:80, ن:50, د : 4, ي:10, ي:10, ه:5, م:40, ق:100, ر:200) **1275 (M.1859)** tarihine ulaşılmaktadır.

3.1.2. VEZİN

İrfan Paşa eserinde aruzun remel, hezec, müzari, müctes, cedid bahirlerini on bir değişik şekilde kullanmıştır. Şairin toplam yüz bir şiir içinde en çok kullandığı hezec bahrinin :

“Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Mefâ’ilün / Mefâ’ilün”

şeklidir. Şair bu kalıbı on üç gazel, on üç tarih, iki kaside, bir kıta, iki tahmis olmak üzere otuz bir şiirinde kullanmıştır.

İrfan Paşa'nın en çok kullandığı vezinlerden biri de remel bahrinin :

“Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilün”

kalıbıdır. Şair bu kalıbı on gazel, beş tarih, iki kaside, bir kıta ve bir tahmis olmak üzere on dokuz şiirinde kullanmıştır. Remel bahrinin bir diğer kalıbı olan **“Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilâtün / Fâ’ilün”** kalıbını ise beş tarih, iki gazel ve iki kıta olmak üzere dokuz şiirinde kullanmıştır.

İrfan Paşa'nın en çok kullandığı vezinlerden bir diğer muzari bahrinin :

Mef’ûlü / Fâ’ilâtü / Mefâ’ilü / Fâ’ilün

kalıbıdır. Şair bu kalıbı on iki gazel, üç kıta ve bir de tarih olmak üzere 16 şiirinde kullanmıştır.

Bunların dışında, hezec bahrinin **“Mefûlü / Mefâ’ilü / Mefâ’ilü / Fe’ülün”** kalıbını yedi şiirinde, müctes bahrinin **“Mefâ’ilün / Fe’ilâtün / Mefâ’ilün / Fe’ilün”** kalıbını altı şiirinde, remel bahrinin **“Fe’ilâtün / Fe’ilâtün / Fe’ilün”** kalıbını altı şiirinde, recez bahrinin **“Müstef’ilün / Müstef’ilün / Müstef’ilün / Müstef’ilün”** kalıbını iki şiirinde kullanmıştır.

İrfan Paşa'nın eserinde kullandığı vezinlerin şiirlere göre dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1 : Mecnû‘a-i İrfan Paşa’daki şiirlerin vezinlere göre dağılımı

VEZİNLER	GAZEL	KASİDE	TARİH	MÜSTEZAT	KITA	ŞARKI	TAHMİS	MUHAMMES	MÜSEDES
Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün	13	2	13		1		2		
Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün	10	2	5		1		1		
Mef‘ûlü / Fâ‘ilâtü / Mefâ‘ilü / Fâ‘ilün	12		1		3				1
Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâilün	2		5		2				
Mefûlü / Mefâilü / Mefâilü / Feûlün	4			1	1		1		
Mefâ‘ilün / Fe‘ilâtün / Mefâ‘ilün / Fe‘ilün	3		1		1		1		
Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün					4	2			
Müstef‘ilün / Müstef‘ilün / Müstef‘ilün / Müstef‘ilün			2						
Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Fe‘ûlün					1			1	
Fe‘ilâtün / Mefâ‘ilün / Fe‘ilün	1								
Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün					1				

Sonuç olarak aruz kalıplarının değişik türlerini eserinde kullansa da, bunu şiire uygulama aşamasında zorlandığı, bu zorlanma yüzünden sıkça imale, zihaf ve medd ve ulama yapma gerekliliği hissettiği görülmüştür.

3.1.3. KAFİYE VE REDİF

Divan edebiyatı manzum eserleri için kafiye ve redif, ahenk unsurlarının başında gelmektedir. Şairler şiirlerinde bir musiki oluşturabilmek için kafiye ve rediften faydalanmışlardır. İrfan Paşa şiirlerinde kafiye zevkini oluştururken, redif unsurunu özellikle ön plana almıştır. İrfan Paşa'nın eserinde kullandığı redif ve kafiyelerden bazı örnekler aşağıda gösterilmiştir.

İrfan Paşa'nın şiirlerinde divan şiirindeki alışlagelmiş olan kafiye anlayışına uyduğunu görmekteyiz. Genellikle tam kafiye kullanan şair zaman zaman yarım ve zengin kafiyeyi de şiirlerinde kullanmıştır.

Esîr-i nefis-i harîşim rehâya muhtâcım
Marîz-i derd-i günâhım devâya muhtâcım

Sühân oldur ki belâ sa'yi belîğ-i ezhân
Ola 'aks efgen âyine-i fehm u iz'ân

Ĥavâyc-i shevâtıdır itdigim a'dâd
Şu nefis-i zâlim u mücbirden eylerim feryâd

Ĥamd ü lillâh yine kisve-i ĥadrâ-yı bahâr
Oldu revnâk-figen şafĥa'-i deşt u gühâr

Şair yarım, tam ve zengin kafiyenin dışında aşağıda vereceğimiz örneklerde az da olsa tunç kafiyeyi de şiirlerinde kullanmıştır.

Fakîh-i medreseniñ kîl ü kâli bî te'sîr
Zamâne şeyĥleri div-i nefis elinde esîr

Hevâya ĥidmet olup nefis için şaded Rabbim
Günâh ü ma'siyetim oldu bî-'aded Rabbim

Ol serv-i nâz için ben idim ağlayan bu şeb
Seylâb-ı cüy-ı eşkim idi çağlayan bu şeb

İrfan Paşa şiirlerinde ek, kelime, hem ek hem kelime halinde redif kullanımının da örneklerini vermiştir.

Ek halindeki rediflere örnek olarak :

Hırâş-ı sâmi'a çok kavlı-ehl-i hikmet**de**
Ma'âdi münker olan izdiyâd u keşret**de**

Gözüm açılmadı h'âb-ı girân-ı gaflet**den**
Henüz bulmadı gönülüm rehâ bu zulmet**den**
Hevâ-yı lâle ruhân ile geçdi eyyâm**ım**
Fürûğ-ı Câm-ı Ceme oldu münhasır şâm**ım**

Sözcük halindeki rediflere örnek olarak :

Yâr bir derde düşüp eyledi te'sîr **banâ**
Ânı kırtarsa tabîb eylese tedbîr **banâ**

Hevâya hizmet olup nefis için şaded **Rabbim**
Günâh ü ma'siyetim oldu bî-'aded **Rabbim**

Ne elde habbe kadar zuhr-i âhiret **mevcûd**
Ne dilde zerre kadar feyz-i ma'rifet **mevcûd**

Hem ek hem sözcük halindeki rediflere örnek verecek olursak :

Esîr-i nefis-i harîşim rehâya **muhtâcım**
Marîz-i derd-i günâhım devâya **muhtâcım**

Vücûduñ Rahmete'l-lil 'âlemîndir yâ **Resûlallâh**
Cünüduñ enbiyâ vü mürselîndir yâ **Resûlallâh**

3.1.4. DİL ÖZELLİKLERİ

18. asır, 17. asrın Sebki Hindî'sine bir tepki olarak mahallileşme, açık ve anlaşılır bir ifadenin anlatımı olan hikemi tarzın cereyan ettiği ve şairlerin bu akımların etkisiyle şiirlerini oluşturduğu bir asırdır. Fakat bir yandan da Sebki Hindî'nin etkisi devam etmektedir. Bu nedenle şairlerin divanlarında hem sade bir üslupla oluşturduğu beyitlere hem de yabancı kelimeler ve tamlamalardan oluşan beyitlere rastlayabilmekteyiz. 19. yüzyılın başında hala bir önceki asrın düşünce akımlarının etkisinin oluşu, bu ikilemin bu yüzyılda da yaşanması anlamına gelmektedir. İrfan Paşa'nın 19. yüzyıl şairlerinden oluşu onun da bu düşüncenin etkisiyle şiirler oluşturmasına sebep olmuştur.

Şiirlerinde neredeyse günümüz Türkçe'si ile söylenmiş, mısralar vardır. Bu nedenle okuyucunun beyti anlayıp yorumlaması kolay olmaktadır.

Bu sühan ancak olur tab-ı Selîmin eserî
Yardım eyler ise sermâye-i ilm ü 'İrfân (K.3/8)

Zülf-i müşkinin açar şemse icâzet vermez
Gönül eyler mi taḥammül dayanır mı buña cân (K.3/33)

Gerçi pâder-gil isem de var iken şâ'irlik
Vaşfiña şevk gelince olunur mu izmâr (K.4/23)

Bazı mısralarda ise konuşma diline ve halk söyleyişine çok yakın mısralar bulunmaktadır.

Mürâ'at-ı nevâziş şöyle dursun ol sitem-ḥûdan
Olaydı göz ucuyla bâ-yı bir imâ-ı istiḡnâ (G.1/6)

Bir gün göründü 'aqlım alıp gitti ol perî
Şimdi dil-i nizâr telebbüd ü tarîf arar (G.13/4)

'İyd-ı ekber bilip eyyâm-ı bahâr-ı ḥüsniñ
'Âşîka müşfik olan dilbere cânım kurbân (K.3/35)

Türkçe söylemin yanında bazı beyitlerinden lirizmin etkisini yoğun biçimde görmekteyiz.

Fâ'il-i müşterek ol ğamze nigehe yâ mu'în
Çünkü kân dökmede yek-reng-i celâdet gibidir

Âmir-i mücbir-i 'âşık-keş o ebrûlardır
Cünbüsü ğamze-i hünrîze işâret gibidir **(G.17/7-8)**

'Âķibet bir büt-i tersâ peçeye oldum esîr
Dûd-ı sevdâsı sırra perde-i nûr-ı îmân

Ne yeter hañcer-i ebrûsuña şabr u tākāt
Ne kalır nişter-i ğamzesine tâb u tûvân **(K.3/31-32)**

Yârab berây-ı kevkebe-i kudret u kemâl
Yârab berây-ı mertebe-i vahdet ü vişâl
Yârab berây-ı cazibe-i şâhid-i cemâl
Yârab berây-ı cezbe-i aşhâb-ı vecd ü hâl
Ser güzîñ-i-nâme o destûr-ı mazhar et
Ya'nî kemâl-i 'âfiyet ile mu'ammer et **(Müsed.1/4)**

İrfan Paşa şiirlerinde çok uzun terkipler kullanmamayı tercih etse de bazı şiirlerinde dört kelimeden oluşan terkipler görmekteyiz. Örnek verecek olursak :

Yârâb berây-ı kâdr ü kemâl-i Muḥammedî
Yârâb berây-ı 'azz ü celâl-i Muḥammedî
Yârâb berây-ı ḥüsn-i cemâl-i Muḥammedî
Yârâb berây-ı 'aşk-ı vişâl-i Muḥammedî **(Müsed. 1/3)**

Benim ol mâlik-i gençine-i nâyâb-ı sūḥan
Şerm-sâr-ı eşer-i kilik-i terimdir sehbân **(K.3/42)**

Riyâz-ı mülk-i feyz-i makdemi kıldı zümür-rüd renk
Revâ hıẓr-ı meded-res dense ol sulṭân-ı zîşâna **(K.3/4)**

İrfan Paşa söyleyişine daha bir güç katmak, anlatımı kuvvetlendirmek, dikkat çekmek, amacıyla şiirlerinde tekrarlara da başvurmuştur.

Gördükçe 'arzuḥallerimde amān amān
Ol bī amān inadına emn ü amān okur (G.11/5)

Ġurūru artıyor gördükçe ḥüsn-i 'ālem-ārāsın
Dem-ā-dem bakmasa mir'ate ol şūḥa nazīr olmaz (G.18/3)

Bülbüllerinde bülbül olur 'aks-i nālesi
Gülgül olup çemende ruḥ-ı āl āl gül (G.28/4)

İrfan Paşa'nın şiirlerinde çok olmasa da Arapça terkiplerin kullanıldığını görmekteyiz.

Semend-i adliniñ feyz-i şabāḥe'l-ḥayrı 'ālemden
Ġubār-ı tīre-i şeb-dīz-i zulmü eyledi imhā (Tar. 2/8)

Mīḳāt-i 'ömr ararsan eger lemhatü'l-basar
Göz yumduḡuñ leyal açarsan nehārdır (G.6/5)

Göremez çerḥ-i berīn rüy-ı zemīn fīmā b'ad
Zātıdır nādir-i edvār-ı ferīd-i a'sār (K.4/29)

Bazı mısralarda Eski Anadolu Türkçe'si dönemine ait kelimeler de görmekteyiz.

Maşrafiñ kāffesi oldu ma'āşa mevḳūf
Ḳaḡısın ru'yet eder penc sad u çār hezār (K.4/27)

'İrfān bu çerḥ-i kecrevin erbāb-ı fiṭnata
Göster ki kaḡı gerdişi ḡaddārılık degil (G.30/7)

Ne şorarsın iki de bir de urup sīneme el
Sensin ey meh-i sebep sūz-ı nihānım sensin (G.33/3)

İrfan Paşa'nın eserinde müstehcen ifadelerin de yer alması diğerk bir farklı husustur.

Şemīm-i ḡonca-i la'liñ mezāḳa gül be şekerdir
Öper koklar emersem ol zamān kand-ı mükerrerdir (G.7/1)

Öper oqlar emerdim meclis-i 'ayş-i vişâlinde
Müşelleş olduğu-çün la'l-i meygünü helâl oldu (G.40/4)

anâ'at etmeli şemm ile ğonca-i dehenin
Revâmı eylemek âzurde bûse ile tenin
Dem-i visâlde farazâki açsa pîrehenin
Nigâh-ı sâde yeter hayf eder öpen bedeninin
Ki yek nefesle olur süst o penbeden nâzik (Tah.2/2)

Aynı beyit içerisinde bazen bir mısranın günümüz Türkçe' sine çok yakın diğer mısranın ise sebk-i hindiye çok yakın tarzda yer aldığını görmekteyiz.

Ne eser-i kayd-ı kâkül ne havâ-yı hâl-çün fül fül
Cihânda başıma bir gelmedik sevdâ mı almışdır (G.8/4)

Bu da mevkûf-ı vücûd-ı bedel-i icâre
Fazla maşraf olarak bir de ayık ücreti vâ (K.4/29)

İrfan Paşa'nın şiirlerindeki bir diğer özellik atasözü ve deyimlerin şiirlerinde kullanımından kaynaklanmaktadır. Bu tür kullanımlar şiirlerine ayrı bir renk katmıştır. Bu meyanda kullanılan deyimlerden ve veciz sözlerden bazıları şunlardır :

At oynatmak :

At oynat sen de 'İrfân sahn-ı târîh-i mücevherde
Ne ceyyid oldu ışla ıldı Hân 'Abdü'l-'Azîz ihyâ (T.2/10)

Ayağı yere basmak :

Ayağı başmaz oldu yerlere şınıf-ı süvâriñiñ
Bu yüzden de edince şâh-ı 'âlem adrini a'lâ (T.2/6)

Aman Vermemek :

Hayr-ħ'âh olsa verir miydi amân aıt-ı raħa
Devr-i hüsnünde aniñ fitne devâm etmez idi (G.41/2)

Bel Bağlamak :

Va'd-i kenāra dā'ir idi gerçi sözleri
Ol mū-miyāna olmadı bel baęlayan bu Őeb (G.3/2)

Beli Bükölmek :

Ne rütbe bār-ı ğam-ı 'aşķ ile bükölse belim
Gönöl bu yā ħam-ı ebrūyu ārzu ederim (G.32/3)

Derde dūŐmek :

Yār bir derde dūŐüp eyledi te'Őir banā
Ānı ķurtarsa Őabīb eylese tedbīr banā (G.2/1)

Dört Gözle Bakmak :

Dü-nīm ile tamāmın yā ħesāb et mu'cem u mühmel
Merabi'-i vefķdir dört gözle baķ bu mışra'-ı zībā (Tar.9/5)

El Vermek :

Degilim doğrusu ser-geşte-i dolāb-ı emel
El verir zātıma ħāŐ olsa dekirmān deresi (G.43./2)

Göz Dikmek :

Farķ-ı ihlāŐ ile ħayāli dile
Ĝars olunmuŐ gibi mū'essesdir
Zātınıñ diktim intimāsına göz
Bāĝ-ı 'İrfāna naĥl-ı nevresdir (Kıta.10)

Gün Göstermemek :

Őabāĥ olmaz Şeb-i yeldā-ı 'aşķ u ibtilāsında
Banā 'ālemde gün göstermeyen ol māĥ-peykerdir (G.7/3)

Göl Üstüne Göl Koklamak :

Vardır rāĥ-ı muĥabbetde Őebāt-ı ķademim
Ķoķlamam doğrusu ol tāze nihāl üstüne gül (G.27/4)

Ocağına Düşmek :

Bir şeydir oldu bulmadım imkân hâlāsıma
İnşâf kı1 ocağıña düşdüm amân seniñ **(G.26/2)**

Salkım Saçak :

Halkı şalkım saçâk etdī o dehāmı peçe āh
Dūd-ı sevdā gibi başdan çıkarıp zūlf-i siyāh **(G.39/1)**

Takati Kalmamak :

Ṭāqatim kalmadı artık nāza
Başlādım derdiñ ile āvāza
Gelir elbette hayāt-ı tāze
Senī bir kere derāğüş etsem **(Şarkı.1/4)**

3.2. MUHTEVA UNSURLARI

3.2.1. DİVANDAKİ DİNİ-TASAVVUFİ UNSURLAR

Yaptığımız araştırmalarda İrfan Paşa'nın mutasavvıf bir özelliğine rastlamadık. Fakat bu yüzyıl şairleri, mutasavvıf bir kimlik taşımasalar da tasavvufi unsurlar içeren şiirleri yazabilecek bilgi birikimlerine sahip insanlardır.

Şair eserinde Allah'ı “Allah, Rab, Halik, Kerim, Hüda, Mevla, Settar, Mecid, Hakk, Rezzak, Yazdan, Halık” isimleriyle anmıştır. Aşağıdaki beyitte şair kerem sahibi yüce Allah'tan günahlarının bağışlanmasını dilemektedir:

Bu rü-siyāha kıı ihşān ü 'afv eyle imdād
Kerem seniñdir amān hālıkım meded Rabbim **(K.1/4)**

Kimi zaman da devlet büyüklerini methetmek ve onlara uzun ömür dilemek için Allah'ın adını zikretmiştir.

Hāzret-i pādiřāhı taht-ı hilāfetde anı
Ede bu mesned-i vālāda mü'ebbed Mevlā **(Tar.16/8)**

İrfan Paşa eserinde peygamberimize olan sevgisini ifade etmek için bir tane de na't kaleme almıştır. Peygamberimizin alemlere rahmet oluşunu yazmış olduğu na'tının ilk beyinde dile getirmiştir.

Vücūduñ Raħmete'l-lil 'Ālemīndir yā Resūlallāh
Cünūduñ enbiyā vü mürselīndir yā Resūlallāh **(K.2/1)**

İrfan Paşa peygamberin şefaatine muhtaç olduğunu su sözlerle dile getirmektedir:

Meded-i 'İrfānzārı kāmkar eyle řefā'atle
El açmış dergehiñden müsta'īndir yā Resūlallāh **(K2/14)**

İrfan Paşa eserinde diğere peygamberlerin isimlerini de zikrederek onlara telmihte bulunmaktadır.

Devletle apudan zaman-ı āşaf-ı devrān
‘İrfān dilerim Nūh adar ‘ōmr süreydi

(G.44/5)

Dinimizde kutsal sayılan yerlerle ilgili bölümlerin bulunduğu beyitlerde eserde mevcuttur.

Yārāb berāy-ı resm u reh-i Merve vü Şafā
Yārāb berāy-ı cilve-geh-i ‘Umre vü Minā
Yārāb berāy-ı avaf-künān-ı bürehne pā
Yārāb berāy-ı na‘ra-ı lebbeyk-i aşfiyā
Hüsni edā-ı haccı o zāta muadder et
Hem sāl-i haccımı sene-i hacc-ı ekber et

(Müseddes 1/2)

3.2.2. EDEBİ SANATLAR

Divan şairleri, şiirlerindeki anlamı gücünü daha da güçlü hale getirmek, şiirlerine estetik ve renk katmak için edebi sanatlardan faydalanmıştır. İrfan Paşa eserini oluştururken her divan şairi gibi edebi sanatları şiirlerinde kullanmıştır. Hatta bu yüzden Namık Kemal tarafından şiirlerinin anlamdan uzak, sanatsal bir kaygıyla yazıldığı yönünde eleştirisiyle karşılaşmıştır.

İrfan Paşa, eserinde bir çok tarihi olaya ve kişiye atıflar yapmış, beyitlerinde bir çok kelimeyi anlam bakımından birbiriyle ilişkilendirerek tenasüplü kullanabilmiştir. Gerek söz gerekse anlamla ilgili sanatları şiirlerinde bolca kullanan İrfan Paşa bu şekilde şiirde bir musiki ve estetik arayışı içerisine girmiştir.

MECAZLAR :

Teşbih :

- Su'al-i büsesinde ihtiyâr elden gider 'İrfân
Leb-i la'l-i o hürun Cennet vaşlında kevserdir (G.7/9)
- Çeşmi bîmâridır ol meh-veşin ammâ nigehi
Kuvve-i kâhirede Sâ'm u Nerîmân gibidir (G.14/5)
- Faşl-ı bahâr u gül gibidir 'ömr ü nâzenîn
İfâ-ı hazza sa'y olunurken mürûr eder (G. 16/7)

İstiare :

- Zihî âşâr-ı kudretdir ki 'İrfân ol gül-endâmın
Gehî güftârı ki reftârıdır mecrâ-ı istîgnâ (G.1/7)
- Telezzüz eylemem her dil-rubânîñ iltifâtıyla
Dimâğımda o şûhuñ lezzet-i düşnâmı kalmışdır (G.8/3)
- Yazsam cemâl-i vaşfını ol meh 'ayân oğur
Şerh eylesem miyan ü dehânın nihân oğur (G.11/1)

Teşhis :

Nazar-ı tefsîr eder dîbâce-i mâhiyet hüsni
Gönül taşvîr eder levh-i hayâle şüret-i hüsni (Tah.4/2)

Bülbül o bağbân-ı bahçeden derse başlasa
Sâkız gülüyle қоқlaşacak bir lisân oқur (G.11/3)

ANLAMLA İLGİLİ SANATLAR :**Tenasüp :**

Şunmaz şarâb-ı la'lini bî naqd-i âb-ı ru
Ol mey-fürûş-ı 'işve eder mi ziyân bu şeb (G.3/8)

Bezminde bile neşve mey-i telh ile dehrîñ
Zevkînde safâsında da lezzet göremem hiç (G.5/2)

Mey-i bezm-i ezelden serhoş olmuşdur nigâh-ı yâr
O meclîsden beқaya dîde-i bādâmi қalmışdır (G.8/2)

Tezat :

Belâdır iftirâқ ammâ benim ağıyâr-ı şerrinden
Telâş u ıztırâbım devr-i vuşlatda füzün-terdir (G. 7/6)

Yeter cevriñle maḥzûn gördüler ağıyâr 'İrfânı
N'olur bir kere iḥsânıñla da mesrûr görstünler (G.10/8)

Rîş-i sefid vermedi rüy-ı siyâha fer
Gufrân verir o ğarқа-i jeng-i günâha fer (G.15/1)

Leff ü Neşr :

Ne yeter ḥançer-i ebrûsuña şabr u tākāt
Ne қalır nişter-i ğamzesine tâb u tûvân (K.3/32)

Ḥanümânıñ ola devlet ile hemîşe ma'mûr
Zât-ı pâkiñ ola hemvâre nigebân-ı cihân (K.3/45)

Dīdār-ı çeşme bezl-i 'aṭāyā-yı nūr eder
Güftār-ı ṭab'a bahşış-i kand-ı sürūr eder (G.16/2)

Tekrir :

Eyleyip şu'le-i gül şāḥ-ı nihāl üzre zuhūr
Guyiyā meş'ale-zār oldu ser-a-ser gülizār (K.4/3)

Gördükçe 'arzuḥallerimde amān amān
Ol bī amān inadına emn ü amān oḡur (G.11/5)

Ta'kīb-i arzu-ı nev-a-nevle inhimāk
Āsāyiş u ḥuzūrdan insanı dūr eder (G.16/4)

Mübalāḡa :

Revnaḡ-ı cāmı şikest etdi o ser-mest-i cemāl
Eyleyip sā'id-i billurunu teşmīr bañā (G.2/3)

Ol serv-i nāz için ben idim aḡlayan bu şeb
Seylāb-ı cūy-ı eşkim idi çaḡlayan bu şeb (G.3/1)

Ḳıyāmetler ḡopardım ḡāmet-i bālāsı vaşfında
Elimde ḡāme-i m'uciz-beyānı şūr görsünler (G.10/7)

İstifham :

Kim olsun zāt-ı pākiñ olmayıp da 'illet-i tekvīn
Ḥabībiyyet sañā vaşf-ı güzīndir yā Resūlallāḡ (K.2/2)

Ne eser-i ḡayd-ı kākül ne havā-yı ḡāl-ḡün fül fül
Cihānda başıma bir gelmedik sevdā mı ḡalmışdır (G.8/4)

Ḳan döker dīdelerim tā-be-seher
Seyl-i eşkim kızıl ırmaḡa döner
Dāḡlar nālelerimden iniler
Sañā āḡım eşer etmez mi benim (Şarkı 2./4)

Hüsn-i Ta'lil :

Ṭarḥ eyleyince zülf-i cebînin onu tirâş
Ebr oldu bir taraf kamer oldu 'ayân bu şeb (G.3/7)

Cemâliñ fer verip mihr-i cihân-arāya ol yüzden
Kevâkib mazhar-ı nûr-ı cebîndir yâ Resûlallâh (K.2/3)

Ḥâkde şenlik için âdet-i dirîn üzre
Donanıp oldu çiçeklerle müzeyyen eşcâr (K.4/2)

Nida :

Müyesser olsa revâ kııl kalemle itmâmı
Taḥayyülümde olur ol perîniñ ey Sâmi
Miyânı çün müje-i âhû-ı ḥaten nâzik (Tah.2/6)

'Urûc-ı sidreye 'usret mi var cism-i şerîfiñle
Saña süllem bu ne ṭâk-ı berîndir yâ Resûlallâh (K.3/4)

Sadr-ı mu'acciz kılmâ dâver-i hikmet koma
Ey olan derd-i dil-i millet ü mülke dermân (K.3/37)

İktibas :

Vücûduñ Raḥmete'l-lil 'âlemîndir yâ Resûlallâh
Cünüduñ enbiyâ vü mürselîndir yâ Resûlallâh (K.2/1)

Tecâhül-i Arif :

Hevâ-ı perçemi sevdâ mıdır nedir bilmem
Ḥayâli ḥâli süveydâ mıdır nedir bilmem
Çıkan bu âh-ı şerer-pâş-ı nây-ı sînemden
Nevâ mı süz-ı dilârâ mıdır nedir bilmem (G.31/1-2)

İrsal-i Mesel :

Mâdâm-ı maḳâma göre şahşa göredir söz
Ma'nâsını makrûn-ı ḥaḳîḳat göremem hîç (G.5/4)

Deni'l-aşl merd-i kâmil olmaz denilir yoğsa
Çader ħālī bu yā kim der emīr olmaz vezīr olmaz (G.18/5)

Benden sañā ziyādece buldum ta'alluğun
Lafzen benim gibiye de ma'nen bu cān seniñ (G.26/5)

Telmih :

Düşer Hārut ü Mārut olsa kaydā sırr-ı sevdāyā
Nice sihr-āferinler ol efsunkāra müsahħardır (G.7/4)

Ne bezminden eşer vardır Cemiñ ne cāmı ħalmışdır
Fağat bir nāmı bir ħānūnunuñ aħkāmı ħalmışdır (G.8/1)

Çeşmi bīmārıdır ol meh-veşin ammā nigehi
Kuvve-i Çāhirede Sām u Nerīmān gibidir (G.14/4)

BÖLÜM 4 : METİN

4.1 Metnin Transkripsiyon ve İmlasında İzlenen Yol

Tezimizi oluştururken şairin ifadelerini ve duygularını daha iyi yorumlayabilmek için çalışmamızın baş tarafında İrfan Paşa'nın yaşadığı yüzyılın sosyal ve siyasi durumunu anlatmaya çalıştık. Elde ettiğimiz kaynaklardan ve bu tezimizde yer alan şairlerden yararlanarak şairin hayatı, edebi kişiliği ve sanatı hakkında bilgi verdik.

Eserin transkripsiyonlu metninin hazırlanmasında İsmail Ünver'in "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" adlı makalesini esas aldık.

Şiirlerin vezinlerini, üst kısımlarına yazarak vezin bozukluğu olabilecek şiirlerde kolaylık sağlamayı amaçladık.

Metnin tespitinde Transkripsiyon sistemi kullanılmıştır. Çalıştığımız eserin 19. yüzyıl olması nedeniyle, bu dönemdeki metin neşirlerinde günümüz imlasına yakın bir imla benimsenmiştir. Bu çerçevede klişe imladaki yuvarlak şekillerin yazıda devam etmesine karşılık düz şekilleri tercih etmek uygun görülmüştür.

Farsçadaki vâv-ı ma'dûdeler ā̇ harfi ile gösterilmiştir.

"ub, üb" gerindiumunun sonu "up, üp" ile gösterilmiştir.

Atıf vavları (u, ü, vu, vü) şeklinde gösterilmiştir.

Arapça birleşik kelimeler "ayne'l-yakîn" şeklinde gösterilmiştir.

Arapça ve Farsça ön ek ve edatlar kendisinden sonra gelen kelimedden kısa bir çizgiyle ayrılmıştır.

Farsça kelimelerin yazılışında (terkip vâvı düşerse) "ser-a-ser" şeklindeki yazılışlar tercih edilmiştir.

"İle", "için" edatlarıyla "idi", "iken" "ise" gibi fiilin aldığı şekiller ayrı yazılmışlarsa ayrı, bitişik yazılmışlarsa vezne göre ayrı ya da bitişik şekilde yazılmıştır.

4.2. TRANSKRİPSİYON TABLOSU

İ, ı	A, a, Ā, ā, E, e
Ş	'
Ç	B, b
Ğ	P, p
Ö	T, t
Ü	Ş, s
Ğ	C, c
Ğ	Ç, ç
Ç	H, h
Ç	H, h
İ	D, d
İ	Z, z
İ	R, r
İ	Z, z
İ	J, j
Ş	S, s
Ş	Ş, ş
Ş	Ş, ş
Ş	Z, z
Ş	T, t
Ş	Z, z
Ş	'
Ş	G, g
Ş	F, f
Ş	K, k
Ş	G, g, K, k, N, n
Ş	L, l
Ş	M, m
Ş	N, n
Ş	Ü, ü, Ū, ū, V, v
Ş	H, h, e
Ş	İ, i, L, l, İ, i, Y, y

4.3. Transkripsiyonlu Metin

Mecmū‘a-i İrfān Paşā

Bismillāhirrahmānirrahīm

Elḥamdülillāhi Rabbi'l-‘ālemīn. Veşşalātü vesselāmü ‘alā seyyidinā Muḥammed ve ālihi veşşahbihi ecma‘īn. Emmā ba‘d bu mel‘abe-i dünyā ve mezbaḥa-i iḥyāda ebnā-ı nev‘imizden ḳudret-i māliyesi olanlar ma‘ābid ve mirat-ı sā‘ire ile ve ḳuvve-i kāfiye-i ‘ilmiyesi bulunanlar te‘lifāt-ı nāfia‘ ile ibḳā-ı nām u şı‘r u inşāda ḥüsn-i selīka aşḫābıñ eşer-i ḥāmeleri daḥī ba‘de vefātihim ba‘zı ḳadr-i şināsān-ı sūḥanıñ yed-i luṭf u himmetleriyle cem‘ u tedvīn olunarak ḥaḳlarında zıkr-i ḥayr u raḥmet-i istilzām ede gelirken bir müddetden beri terk-i cāme-i ḥayāt eden erbāb-ı sūḥandan ekşeriniñ eşerleri ḳadrini bilmeyen veyāḥūd mesālik-i eslāfa mu‘ārız olan nev-resīdegān ellerine geḳip de izā‘a edilmekden mi her ne vechile ise zūḥūr etmemekte olmaḳla mā ba‘de ḥayāt-ı ḥüsn-i zann u i‘timāddan sākıṭ oldu. ‘Abd-ı kem-bizā‘a vü iz‘ān seyyid (Muḥammed ‘İrfāniñ) daḥī eş‘ār-ı ‘ācizānemden ekşeriniñ ve münşe‘at-ı ḥaḳīrānemden ekālliniñ ḳayd u müsveddātına zafer bulunup egerçi mecellāt bir güzīde-i eslāf u enzār-ı ezkiyā-ı ihlāfa ḳārşı menba‘ı ṭab‘-ı saḥīf olan reşehāt-ı ḳalem-i ‘aczi raḳamıñ neşr u i‘lānı ḥumḳ u belāhete maḥmūl olabilir ise de aḥlāḳ-ı ḥamīde ile muttaşıf olan zevāt ḳadeh ü tezyīfe revā görmeyip zıkr-i ḥayr u raḥmeti dirīḡ buyurmayacakları ümidiyle mevcūduñ cem‘ u tertībine cūr‘et u ḥaṭı‘at ve hefevatından tecāvüz olunması niyāzıyla neşrine cesāret olunmuşdur. Ba‘de-zīn daḥī ṭūl-i ‘ömre nā‘iliyet ve nev-be-nev mevālid-i ḳarīhaya mazḥariyetle nüşḥa-i şāniye cem‘ u neşrine muvaffaḳiyet-i bār-gāh-ı cenāb-ı muṭī‘l-merāmdan mes‘ūl ve mütemennādır.

1

Bismillāhirrahmānirrahīm

MÜNACĀT

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

1. Hevāya ḥıdmet olup nefis için şaded Rabbim
Günāh ü ma‘şiyetim oldu bī-‘aded Rabbim
2. ‘Atā vü luṭfuña olmaz ḳıyās u ḥad Rabbim
Kerem seniñdir amān ḥālīḳım meded Rabbim

3. Hāvāic-i shehevātıdır etdigim a‘dād
Şu nefis-i zālīm u mücberden eylerim feryād
4. Bu rū-siyāha kııl ihsān ü ‘afv eyle imdād
Kerem seniñdir amān hālķım meded Rabbim
5. Hevā-ı lāle ruḥān ile geçdi eyyāmım
Fürüg-ı Cām-ı Ceme oldu münḥasır şāmım
6. Henüz feyz-i tecelli-i dilde nā-kāmım
Kerem senindir amān hālķım meded Rabbim
7. Esīr-i nefis-i ḥarīşim rehāya muḥtācım
Marīz-i derd-i günāhım devāya muḥtācım
8. Kemāl-i luḥf ile ‘afv ü ‘aḫāya muḥtācım
Kerem senindir amān hālķım meded Rabbim
9. Gözüm açılmadı ḥāb-ı girān-ı ḡafletden
Henüz bulmadı ḡöñülüm rehā bu zulmetden
10. Naşīb yok mu bañā pertev-i hidāyetden
Kerem senindir amān hālķım meded Rabbim
11. Faḫīh-i medreseniñ kıyl ü ḳāli bī te’sīr
Zamāne şeyḫleri div-i nefis elinde esīr
12. Ḥusūl-i ma’rifete mā-ḫazarda yok tebdīr
Kerem senindir amān hālķım meded Rabbim
13. Ḥırāş-ı sāmi’a çok ḳavl-i ehl-i hikmetde
Ma’ādi münker olan izdiyād u keşretde
14. Ufūle var meylan kevkeb-i hidāyetde
Kerem senindir amān hālķım meded Rabbim
15. Ne elde ḫabbe ḳadar zuḥr-i āhıret mevcūd
Ne dilde zerre ḳadar feyz-i ma’rifet mevcūd

16. Ne ¼udsiyān ile zevk-i muvāneset mevcūd
Kerem senindir amān hālķım meded Rabbim
17. Muhaqqak ise semādan nüzūlu āsmānıñ
Naşib-i ma'rifet olmak gerekdi 'İrfānıñ
18. O 'abd-ı 'ācize şāmil degil mi ihsānıñ
Kerem senindir amān hālķım meded Rabbim

2

Na't-ı Şerif

Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Vücūduñ Raħmete'l-lil 'ālemīndir yā Resūlallāh
Cünūduñ enbiyā vü mürselīndir yā Resūlallāh
2. Kim olsun zāt-ı pākiñ olmayıp da 'illet-i tekvīn
Ĥabībıyyet sañā vaşf-ı güzīndir yā Resūlallāh
3. Cemāliñ fer verip mihr-i cihān-arāya ol yüzden
Kevākib mażhar-ı nūr-ı cebīndir yā Resūlallāh
4. 'Urūc-ı sidreye 'usret mi var cism-i şerifiñle
Saña süllem bu ne ũak-ı berīndir yā Resūlallāh
5. Cemī'-i baħtiyārān-ı hidāyet kā'ināt içre
Nevāl-i ra'fetinle kām-bindir yā Resūlallāh
6. 'İbādī muciz olmaz mı edā-ı ĥakk-ı evsāfiñ
Şahāyıf zīb-i furķān-ı mübīndir yā Resūlallāh
7. Ķabūl etmez 'uluvv-i ķadr ü şānıñ şeyn-i red aşlā
Daħīl-i dergehiñ ğamdan emīndir yā Resūlallāh
8. Nice maħv eylemez 'ummān-ı ihsānıñ ki nisbetle
Ma'āşī ķatre-i mādan gemindir yā Resūlallāh
9. Ĥuşūşā ķatre-i eşk-i nedāmet feyz-i luᵑfuñla
O 'ummān içre çün dürr-i şemīndir yā Resūlallāh

10. Dehālet eyleyen ğam-h̄ār-ı ħarmān-ı necāt olmaz
Derk-i dār el-amān-ı mücrimīndir yā Resūlallāh
11. Bu ‘abd-ı ru-siyāhı da amān redd etme bābıñdan
Periṣān hāl u maġmūm u hazīndir yā Resūlallāh
12. İṣim iḥsānıña k̄almıṣdır ancaḳ luṭfuñ olmazsa
Ma‘āzallāh tenim duz-ı ḫaḳirīndir yā Resūlallāh
13. Ḳabūl eyle bu nā-ehli de zıll-i rāyet-i ḫamde
Ḳapıñda bir gedā-ı kemterīndir yā Resūlallāh
14. Meded-i ‘İrfānzārı kāmkar eyle ṣefā‘atle
El açmıṣ dergehiñden müsta‘īndir yā Resūlallāh

1

TARİḲ-İ SĀL-İ CEDİD

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Bedīhīdir ki Ḥān ‘Abdu’l-‘Azīz-i ma‘delet-kārın
Selāṭīn-i selefde gelmemiṣdir miṣli devrāna
2. Bu rütbe ḫüsn-i te‘ṣīr olmaz iksīr-i ḫayāt olsa
Ḥulūs-ı pāki beri’ess‘a oldu hāl-i buḫrāna
3. Edip bāzū-ı pür-zūr ‘uluvv-i himmeti teṣmīr
Ṣalāḫ āṣārını āz vaḳt içinde ḳoydu meydāna
4. Riyāz-ı mülk-i feyż-i makdemi ḳıldı zümürürd renk
Revā ḫıẓr-ı meded-res dense ol sulṭān-ı zīṣāna
5. Bu rütbe ṣıdḳ u iḫlās u himemle her umūrunda
Olur elbette maẓhar nuṣret u tevḫīk-i yezdāna
6. Ḳudūmü müs‘adet bahṣā-ı evreng-i ḫilāfetdir
Vücūdu luṭf-ı ḫaḳdır bende-gān-ı vezīr-i destāna
7. Hezārān sāle iṣāl eyleyip iclāl ü ṣevketle
Ḥüdā her sāli eyyām-ı sūrūr etsin o ḫaḳāna

8. Be-ḥaḳḳ-ı vaşfını inşâda ‘âcizdir ḳalem ammâ
Velî ni‘metiñ vâcibdir evşâf-ı sühândâna
9. Du‘âsın tām târiḥ ile tekrâr eylerim ‘İrfân
Ola nev-sâli eyyâm-ı şafâ ‘Abdü’l-‘Azîz Ḥâna (1279)

2

Ḳaleli Ḳışlası-çün Târîḥ

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

1. Şehen-şâh-ı zamân şâhib-ḳırân-ı ‘arşa-i devrân
‘Azîzü’ş-şân Ḥân ‘Abdü’l-‘Azîz ma‘delet-ârâ
2. Müe’yyid olduğun dîn-i mübîne eyledi işbât
Edip tes‘îd-i aḥvâl-i cünûda himmeti icrâ
3. Muḳaddem vâlid-i zîşânı Ḥân Maḥmûd-ı ḥayr-âşâr
Süvâri ‘asker için eyleyip bu ḳışlayı inşâ
4. Mürûr-ı vaḳt ile olmuş idi muḥtâc-ı tecdîde
Muvaffaḳ eyledi şâh-ı cihâmı Hazret-i Mevlâ
5. Yapıldı böyle bir resm-i behîn üzre metânetle
Cedîd u ceyyid oldu sâye-i luḫfunda sertâpâ
6. Ayağı başmaz oldu yerlere şımf-ı süvâriniñ
Bu yüzden de edince şâh-ı ‘âlem ḳadrini a‘lâ
7. Odur yektâ-süvâr arsa-gâh-ı şevket ü iclâl
Odur meydânın vird-i bi-mişli himmet-i ‘ulyâ
8. Semend-i adliniñ feyz-i şabâḥe’l-ḥayrı ‘âlemden
Ġubâr-ı tîre-i şeb-dîz-i zulmü eyledi imhâ
9. Ḥüdâ efzûn edip eyyâm-ı ‘ömrün fevz u nuşretle
Cünûdu bî-şimâr u tâb-dâr olsun nücüm-asâ

10. At oynat sen de 'İrfān sahn-ı tārīḥ-i mücevherde
Ne ceyyid oldu kışla kıldı Hān 'Abdü'l-'Azīz ihyā (1279)

3

KAŞİDE'-İ SÜHĀN

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

1. Sühan oldur ki belā sa'y-i belig-i ezhān
Ola 'aks efgēn āyine-i fehmi u īz'ān
2. Sühan oldur ki düçār olmaya ta'kīdāta
Ola mānendi selāsetde anıñ āb-ı revān
3. Sühan oldur ki hazef-pāre-i ağıyār ola devr
Olmaya cevher-i efrād-ı şadedde noḫsān
4. Sühan oldur ki ola maşdar-ı haḫḫ-ı ta'bīr
Lafz-ı bīgāne şüdūr etmeye peydā vü nihān
5. Anı terkīb edip eczā-ı feşāhat ya'nī
Rūḥ-ı ma'nāya ola cism-i laḫīf-i cesbān
6. Eyleyip ḫüsn-i belāgatle daḫī arz-ı cemāl
Cezb ede ḫalb-i sühandānı mişāli hūbān
7. Ola pervāne-i envār-ı maānisi bedi'
'Andelīb-i gül-i gülzār-ı mezāmını beyān
8. Bu sühan ancak olur ḫab-ı Selīmin eserī
Yardım eyler ise sermāye-i ilm ü 'İrfān
9. Bu sühandan şadef-i baḫr-i mu'ārif güheri
Bulsa derc etmege ğavvās-ı ḫarīḫa imkān
10. Naḫş olur ḫāk-ı mu'allā-ı sipihre bu sühan
Şevḫ-i dīdārı eder mihr u mehī ser-gerdān
11. Bu sühan kā'ilini tāc-ı ser-i 'ālem eder
Dürrü vālāsı olur melce-i ḫācēt-mendān

12. Şıdķ-ı da'vāma benim işte delīl-i vāzıh
Ser-firāz-ı üdebā şadr-ı celīl-i zīşān
13. Dāver-i mu'ciz eşer nādire gevherdir ki
Fāhr eder luţf u cūduyla elbā-ı zamān
14. Gül-i bahçem hāset olmuşdu eger görse idi
Eşer-i hāmesini nergisi-i nādiredān
15. Eylese remi sihām-ı nazar Oķçuzāde
Ķaddi ham-geşte olur reşk ile mānend-kemān
16. Görse Ķara Ķelebi zāde sevād-ı raķamıñ
Du siyāhıyla eder hicret mülk-i Sūdān
17. Ne gezer nesc-i hārīrimde o nādīde ķumaş
Ķi amñ gibi ola zīver-i dūş-ı devrān
18. Lāl olur nazm-ı selīsīn eline alsa kelīm
Varamaz hiss-i belāgatde o ka'be-i hisān
19. Ķalemi menfez-i enfās-ı mesīhā gibidir
Nefhası mürde-i ahyārı eder mazhar-cān
20. Meyelān eylese bir maşlahat-ı tensīka
Ķüsn-i tevfiķe sarīri yetişir müjde-resān
21. 'Aķl u idrākini görseydi eger Eflātun
Şerm ile olmuş idi kūşe-i hamde pinhān
22. Ķüsn-i tedbīrine olsaydı Aristo vāķıf
'Aşra mirşād-ı teħassürle olurdu nigerān
23. Ķuvve-i Ķilline bir 'ukde getirmez řāķat
Ķuvve-i 'aķd ede bir münķat'ıa vermez amān
24. Mümteni' Ķükmüne ķor mümkün olan eşrārı
Ķayra dā'irse verir mümteni'āta imkān

25. Nāzık ol rütbene pür kār-ı hayālî tab'ı
Hayta-i nokta-i mevhūmede eyler devrān
26. Vüs'at-i kuvve-i idrākine nisbetle daḥī
Çalamaz nokta-i mevhūme kadar kevn u mekân
27. Edeb ü ḥilminiñ efgendesidir ḥilm ü edep
Luṭf u iḥsānınıñ üftādesi lüṭf u iḥsān
28. Ḥaḳḳ u evşāfını îfāda ḳalem 'ācizdir
Sühāna gerçi bulunmazsa da ḥadd ü pāyān
29. Şevḳ u evşāfı ile bir ḡazel inşād edeyim
Olayım eşer-i ḳadīm-i şu'araya puyān
30. Ne ḳadar ülfeti kerem etse benimle cānān
Ḥatt-ı püşt-i lebidir perde-keş rāz-ı nihān
31. 'Āḳıbet bir büt-i tersā peçeye oldum esīr
Dūd-ı sevdāsı sırra perde-i nūr-ı îmān
32. Ne yeter ḥançer-i ebrūsuña şabr u ṭāḳāt
Ne ḳalır nişter-i ḡamzesine tāb u tūvān
33. Zülf-i müşkinin açar şemse icāzet vermez
Göñül eyler mi taḥammül dayanır mı buña cān
34. Cismimi etdi tevaḥḥüşleri hem-ḥāl-i ḥayāl
O perī peykeri bildim ki degilmiş insān
35. 'İyd-ı ekber bilip eyyām-ı bahār-ı ḥüsünüñ
'Āşıḳa müşfik olan dilbere cānım ḳurbān
36. Yanarım derler ise tesliyet-i mevhūme
Maṭla'ım ḥaḳḳına erbāb-ı tabi'at 'İrfān
37. Sadr-ı mu'acciz ḳılmā dāver-i hükm-ter ḳoma
Ey olan derd-i dil-i millet ü mülke dermān

- 38 Sensin ol mālīk-i iklīl-i ḥazākat ki alır
Hüsn-i teşhīş ü tedābiriñe Lokmān ḥayrān
39. Mülkü iqlāh eden āşār-ı ‘ulüvvi himemin
Nezd-i erbāb-ı başirette degildir pinhān
- 40 Ben de ‘aşırında ser-efrāz-ı sūḥan-sencānım
alemim vermede sermāye-i Nef’iye ziyān
- 41 Madem-i taḅ’ıma dībā-yı münīf olsa ḥaşır
adr-i iclālime nisbetle degildir şāyān
- 42 Benim ol mālīk-i gencīne-i nāyāb-ı sūḥan
Şerm-sār-ı eşer-i kilik-i terimdir sehbān
- 43 uvve-i beniyye-i endīşemi müstekmildir
Kimyā-ı nazar-ı pākiñ eyā faḥr-i zamān
- 44 Eylemek isterim ālā-ı vücūduñ taḥdīs
Böyle güftār-ı perīşān ile üftān-ı hīzān
- 45 Ḥanümāniñ ola devlet ile hemīşe ma’mūr
Zāt-ı pākiñ ola hemvāre nighbān-ı cihān

4

KASİDE-İ BAHARİYYE

Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilātün / Fe’ilün

1. Ḥamd ü lillāh yine kisve-i ḥaḍrā-ı bahār
Oldu revnāk-figen şafḥa-i deşt u gühār
2. Ḥākde şenlik için ādet-i dirīn üzre
Donanıp oldu çiçeklerle müzeyyen eşçār
3. Eyleyip şu’le-i gül şāḥ-ı nihāl üzre zuhūr
Guyiyā meş’ale-zār oldu ser-a-ser gülizār

4. Sünbül ikād-ı kanādil edip etrāfinda
Leb-i havz oldu Boğaziçi gibi pür-envār
5. Sāgar-ı lālede ne cūra'sıdır dāğ degil
Çünkü nās eyledi bu neşve ile def'-i humār
6. Müzikā nevbetin emr eyledi sulţān-ı rabī'
Bağā şaf beste olup başladı ahenge hezār
7. Bir hevādır o manevra çevirip ceş-i tuyūr
Kıldılar 'arz-ı şanā'at ile ezhār-ı mesār
8. Görünüp zülf-i arūs açtı civān pür çemeni
Etdiler birbirine karşı leţāfet-i işār
9. Gül'izār ana olup cāy-ı keşāyiş-i gülşen
Serv-i kad ana maḡām oldu kenār-ı cübār
10. Saḡf u ebvāb-ı limonluḡlarıñ oldu mekşūf
Koḡlayıp olmaḡ için mest-i temāşa hüşyār
11. Vaḡtidir aşaf-ı zīşān buyursun teşrīf
Olşun iḡbāl ile şayfiyesine nūr-ı nişār
12. Nāzır-ı māhir-i māliye müşīr-i efham
Bu 'alā menḡıbe destūr-ı mekārım girdār
13. Öyle āşaf ki nazirīn göremem 'ālemde
Tab-ı rengīnine rācih diyemem faşl-ı bahār
14. Hüsn-i tedbīri nesak-sāz-ı mihām-ı devlet
Re'y-i müstaḡseni ḡelāl-i umūr-ı düşvār
15. Ba'zı re'yinde denir āşaf-ı Risto fikret
Ba'zı tedbīrde destūr-ı felātun efkār
16. Şıdḡ u iḡlās-ı şehensāh ile beytü'l-māli
Şarf edip mā-ḡaşal-i himmetin etdi i'mār

17. Bu kadar hāşıl olur olsa huzā'inde ğinā
Bu kadar kırtarılır dest-i sirğadden dīnār
18. Öyle destūr-ı fatīn āsaf-ı gerdūn-ı temkīn
Hādım-ı dīn-i mūbīn fāzıl-ı taḥrīr-i aşār
19. Göremez çerḥ-i berīn rūy-ı zemīn fīmā b'ad
Zātıdır nādīr-i edvār-ı ferīd-i a'sār
20. Görse vassāf ü harīri eşer-i hāmesini
Kendi tāriḥ u makāmatın ederler inkār
21. Kālb-i şaffetde füyūzāt-ı tecellī Lāmi'
Vech-i pākīnde nümāyān leme'āt-ı envār
22. Aşafā menba'-ı faẓl u hūnerā dād-gerā
Var mı zātūn gibi bir naḥl-ı meḥāsin eşmār
23. Gerçi pāder-gil isem de var iken şā'irlik
Vaşfiña şevk gelince olunur mu izmār
24. Sīma-ı zīr-i cenāḥīnla bülend-aḥter iken
'Ayıbdır midḥat-ı zātında dirīĝ-i güftār
25. Her zamān böyle reh-i vaşfiña şevk etsem āh
Dāmen-i ṭab'ımı koyversede dest-i ekdār
26. Şi'r ü inşāya bedel ḥayli zamandan beridir
Vech-i taḥrīri ḥurūf eylerim ekşer izbār
27. Maşrafīn kāffesi oldu ma'āşa mevkūf
Kaḅgısın ru'yet eder penc sad u çār hezār
28. Bā ḥuşuş işte bu mevsīmde tenezzūh lāzım
Bir hevādır yere naḥl ile bilā isticār
29. Bu da mevkūf-ı vücūd-ı bedel-i ĩcāre
Fazla maşraf olarak bir de kayık ücreti vār

- 30 Dāverā mevsimine etdi teşādūf şoḥbet
Ṭūl-i ‘ömrünle eder yoḥsa tenezzüh dil-zār
- 31 Zīver-i fark-ı ‘abīdānesidir ‘İrfānīñ
Sāye-i lüṭfuñ ırağ etmeye Rabb-i Settār
- 32 Ḥānümānīñ olup ābād-ı cihān durduqça
Gül-i tabīñ ola eşküfte-i envā’-ı mesār

1

TAḤMÍS-İ ĞAZEL-İ SĀMÍ

Mefā‘ílün / Mefā‘ílün / Mefā‘ílün / Mefā‘ílün

I

O şūḥ kand-ı güftār ile hengām-ı vişālimde
Olup eşk aremīde dīde-i ceyḥūñ mişālimde
Kemāl-i ḥayret ile bahş-i ḥüsne intikālimde
Ḥaṭṭ-ı sebzīñ dedi ol tūṭi-i ‘işve su‘ālimde
Zümürüdden kenār āyīne-i ruḥsār-ı ālimde

II

Ne ḥālet gösterir ol dīde-i şehlā-ı nigāh-yār
Uyanıp lezzet-i ḥ‘āb-ı seherden vār iken āşar
Bunu kilik-i taḥayyül başka taşvīr eylemek düşvār
O şehlā çeşm-i mest oldukda şīrīñ h‘ābdan bīdār
Şeker ālūde bādām-ı dü-mağz oldu ḥayālimde

III

Cemāl-i yārdır mu‘ciz edā bir nazm-ı ser-tā-bā
Eder erbāb-ı fehmi nazrasıyla ḥayret istilā
İşābet etmesin gāhi deyi çeşm-i bed a‘dā
Du rengīñ mışra‘-ı l‘al-i lebinde sekte dir güyā
Ne ḥoşdur lüknet ol mehpāre-i nāzik maḳālimde

IV

Şeb-i yeldā-ı hicriñ nā ümīd oldum güzārından
Ağardı gözlerim şubḥ-ı vişāliñ intizārından
Beşāret ḥ‘ah iken ‘ālemleriñ perver digārından
Tefe‘ül eyleyip dil muşḥaf-ı ḥaṭṭ-ı ‘izārından
Sevād-ı āyet-i nūr oldu zāhir ḥasbiḥālimde

V

Dem-i firkatde yāre gerçi cismānī bedīḡ olmam
Ḥavass zāhire ile maẓhar-ı güft ü şenīd olmam
Demem ki ittişāl-i ma‘nevīden müstefīd olmam
Ne denli dūr isem şüretde ma‘nāda ba‘īd olmam
Zamīrim yine rāci‘dir o şūḡa infişālimde

VI

O naḥl-ı ‘işvedir bāḡ-ı cihānda gerçi bī-hemtā
Ḥırām-ı nāzıdır taḡtir-i bāy-ı ‘āşık-ı şeydā
Faḡaḡ tāb-ı temmūz āh te’şīr eylemez aşlā
Berīdir mīve-i luḡf u keremden ser ü sebzāsa
Olur nā-baḡte yār merḡamet-i nevres nihālimde

VII

Ne añlar sāde dil manzūme-i ḡusn-i dilārāmı
Bilir mi dīde-i şehlā-ı bādāmı da īhāmı
Ulü’l-elbābdır ‘İrfān bu ḡandıñ zāik-i tāmı
Ne bilsin lezzet-i eş‘arımı Kaşrī olan Sāmī
Nihāndır leb-i ma‘nā nūkte-i şīrīn me’ālimde

2

TAḤMİS-İ ĠAZEL-İ DİGER SĀMİ

Mefā‘ilün / Fe‘ilātün / Mefā‘ilün / Fe‘ilün

I

Yaratmış ol derece rabb-i zü’l-minen nāzik
Ki cürm-i noḡta-i mevḡūmeden dehen nāzik
Kirişme işve tebsüm çeh-i zeḡan nāzik
Beyāz-ı dīde-i Yūsuf gibi o ten nāzik
Harīr-i nūr-ı nigeḡden de pirehen nāzik

II

Ḡanā‘at etmeli şemm ile ḡonca-i dehenin
Revāmı eylemek āzurde buse ile tenin
Dem-i visāilde farażāki açsa pīrehenin
Nigāḡ-ı sāde yeter hayf eder öpen bedenin
Ki yek nefesle olur süst o penbenden nāzik

III

Olursa kuvve-i im'ân-ı nazar güzârında
Ne haller görünür hüsnünüñ bahârında
Leṭâfet işte füzünter yine 'izârında
Bulurdu haṭṭ-ı siyeh rûy-ı hâl-dârında
Benefşe nâzik u gül nâzik u çemen nâzik

IV

Fütâdegân ile hem bezm-i ins ü ülfet iken
Cevâz dâde-i nazm-ı lea'l-i soḥbet iken
Hezâr şerm ile meyâl-i tarh-ı külfet iken
Dehâmı gevher nâ-süfte-i hacâlet iken
Ne nâzikâne geçer rişte-i sühan-ı nâzik

V

Güzeller içre güzeldir o dilberi mümtâz
Sezâ ne rütbe edilse niyâz u sûz ü güdâz
Ne lâzım eylemek evşâf-ı hüsnü düru-dirâz
Tamâm-ı lerziş ü ser tâ kâdem temevvüc nâz
Hırâm nâzik ü pâ nâzik ü beden nâzik

VI

Sitâyiş eylese 'İrfân o nâzik endâmı
Ne miskdir eser-i hâme-i siyeh-fâmı
Müyesser olsa revâ kııl kalemle itmâmı
Taḥayyülümde olur ol perîniñ ey Sâmi
Miyânı çün müje-i âhû-ı ḥaten nâzik

3

TAḤMÎS-İ ĞAZEL-İ REŞİD PAŞA

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

I

Marâz-ı sekte'-i elfâza şifâdır ḥâmem
Derd-i fikdân-ı ma'âniye devâdır ḥâmem
Şûr-ı enfâs-ı mesîḥ olsa revâdır ḥâmem
Ḥaste-i nâtıkaya ruh-efzâdır ḥâmem
Zât-ı 'İsa gibi i'câz-nümâdır ḥâmem

II

Mā'i cārisine aşhāb-ı selāset teşne
Luţf-i sārisine ıılab-ı leţāfet teşne
Kaatre-i cevherine ehl-i belāgat teşne
Reşha-i feyzine erbāb-ı feşāhat teşne
Guyiyā çeşme-i ilhām-ı hüdādır hāmem

III

Olalı neşf-i füyūzāt ile mecrā-ı şevāb
Akıtır menba'-ı endīşeden elmās-ı müzāb
Reşāhātıyla olur beyt-i mu'ārif şād-āb
Oldu icrā-ı sūhan etmege zerrīn mīzāb
Ka'be-i ma'aniye aşılma sezādır hāmem

IV

Tā'ir-i hūsn-i seliķam gibi bir rehberi var
Zūr bāzu-yı karīham gibi bir yāveri var
Kuvve-i tab-ı selīmim gibi bāl ü peri var
Ser-i şāhenşeh-i endīşeye kōnma yeri var
Evc-i a'lā-yı ma'ārifde hūmādır hāmem

V

Mülk-i fazl içre benim Mūsa-ı mu'ciz āşār
Baña mümkün olamaz rāh-zen olmaķ aģyār
Her ne vādide dilersem ederim geşt ü güzār
Bī-muhāba reh-i nārefteye gitsem de ne var
Kahr-ı haşm eylemege elde 'aşādır hāmem

VI

Hüner-i nüsha-i edvārda bi-mişl ü nedīd
Eşer-i levha-i aşārda nā-güft ü şenīd
Lezzet-i nuţķ aña bir mevhebe-i Rabb-i Mecīd
Neyşeker mi 'acabā mışır-ı me'ānīde Reşīd
Baķ halāvetde tab'-ı büleģadır hāmem

VII

Eylemiş şadr-ı güzīn hāmese vaşfın inşā
Etmemiş fart-ı tevāz'ula velī haķķım edā
Kıldı 'İrfān daħi noķşānım cibr ü imlā
Ede ol āsafı iķbāl ile dā'im mevlā
Hāl ü kālīm gibi meşģül du'adır hāmem

TAHMİS-İ MUTARRAF GÄZEL-İ HAZRET-İ MAHMÜD NEDİM PAŞA

Mefâ'ülün / Mefâ'ülün / Mefâ'ülün / Mefâ'ülün

I

Nişâb ü mansıba naşb-ı nigehten dîde hâlidir
 Göñül iqbâl ü cāhîñ tārîk-i hubb u hayâlidir
 Bu istiğnâ meger anķā-ı tabîñ perr ü bālidir
 Hevâ-ı inķıtâ'a-ı ārzu evc-i kemālidir
 Ulüvvü'l mezhebim 'ālî cenābım göñlüm 'ālidir

II

Nazar-ı tefsîr eder dîbâce-i mâhiyet hüsñü
 Gönül taşvîr eder levh-i hayâle şüret-i hüsñü
 Fürüg-ı cevher-i 'aşķ eyler efzün-ı zinet hüsñü
 'Arazdır gird-i haţţ kılmaz izâle şafvet-i hüsñü
 Haţţ-âverlik şebâbet ehl ü himemin kıyl u kâlidir

III

Emel-i cāy-ı kanâ'at ārzu me'vâ-ı rahatdır
 Halâş-ı hadşe-i işğâl vâdi-i selâmetdir
 Fedâ-ı neşve-i iqbâl iksîr-i sa'âdetdir
 Huzûr-ı kalb ile azâde-serlik maħz-ı ni'metdir
 Lisân u kalbim ancak bu temenniyâtı tâlidir

IV

Revâ mı minnet-i âşâr-ı süz-ı 'aşķı cānānıñ
 Nigâh-ı rahmidir merhemzeni bu dâğ-ı pinhānıñ
 Bir ednâ lütfudur dermām bu derd-i firāvānıñ
 Dirîğa lâyıķ ol şehden nesi var kalb-i süzānıñ
 Sirişķ-i dîde feryâğ u figān hep kendi mâlidir

V

Cefâ vü nâz u nahvet meslek-i dîrîn-i cānāndır
 Dirîğ-i luţf-ı vuşlat 'âdet-i pîşîn-i cānāndır
 Raķîb-i bed-liķāya iltifât âyîn-i cānāndır
 Belâ-ı tâb u tākāt gāmze-i hünîn-i cānāndır
 Niyâz u şabr u hayret ehl-i 'aşķım eski hâlidir

VI

Ulurv-i şöhretim 'abdiyyet-i şāh-ı velāyetdir
Sümüvvü hilkatim rakıyyet-i şāh-ı velāyetdir
Ġmā-ı kalbim ancak nīmet-i şāh-ı velāyetdir
Ser-efrāzi-i kaderim nisbet-i şāh-ı velāyetdir
Nedīmā şüretim gerçi Dımışk-ı Şama Vālidir

VII

Bu nazm-ı nev-zemīni hazret-i Maḥmūd paşanıñ
Muṭarraf böyle bir taḥmisine deĝmez mi İrfanıñ
Bulunmaz ṭab'na mānend ol destūr-ı zīşānıñ
Ḥüdā 'ömrün füzün etsin o üstād-ı sūḥandānıñ
Müsellemdir bu da'vā ka'bi ālī gönü ālidir

1

TEVDİ'A-YI MÜSEDDES

Mef'ülü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

I

Yārāb berāy-ı ka'be-i 'ulyā-ı müslimīn
Yārāb berāy-ı ravza-ı sulṭān-ı mürselin
Yārāb berāy-ı nūr-ı cibāh-ı müvaḥḥidīn
Yārāb berāy-ı eşk-i dürer bār-ı mü'minīn
Ol reh-rev-i ḥicāza selāmet müyesser et
Cemmāze-i 'azāyimine Ḥızrı rehber et

II

Yārāb berāy-ı resm u reh-i Merve vü Şafā
Yārāb berāy-ı cilve-geh-i 'Umre vü Minā
Yārāb berāy-ı ṭavaf-künān-ı bürehne pā
Yārāb berāy-ı na'ra-ı lebbeyk-i aşfiyā
Ḥüsn-i edā-ı ḥaccı o zāta muḥadder et
Hem sāl-i ḥaccını sene-i hacc-ı ekber et

III

Yārāb berāy-ı kadr ü kemāl-i Muḥammedī
Yārāb berāy-ı ‘azz ü celāl-i Muḥammedī
Yārāb berāy-ı ḥüsn-i cemāl-i Muḥammedī
Yārāb berāy-ı ‘aşk-ı vişāl-i Muḥammedī
Ol zātı çehre-sāy-ı ḥarīmi mu’attar et
Kūhl-i Medīne ile ‘uyūnuñ münevver et

IV

Yārāb berāy-ı kevkebe-i kudret u kemāl
Yārāb berāy-ı mertebe-i vahdet ü vişāl
Yārāb berāy-ı cazibe-i şāhid-i cemāl
Yārāb berāy-ı cezbe-i aşḥāb-ı vecd ü ḥāl
Ser güzīn-i-nāme o destūr-ı maḥzar et
Ya’nī kemāl-i ‘āfiyet ile mu’ammer et

V

Yārāb berāy-ı ḥaqq-ı bedīhi-i mürtezā
Yārāb berāy-ı ḥürmet-i mazlūm-ı müctebā
Yārāb berāy-ı ḥūn-ı şehīdān-ı Kerbelā
Yārāb berāy-ı debdebe-i ḥamse-i ‘abā
Tevfīkını o āsaf-ı zīşāna yāver et
Dīdārı ile dīde-i İrfānı enver et

1
ĠAZELİYYĀT

FĪ ĤARFÜ'L-ELĪF

1
Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün / Mefā'ılün

1. Olunca ol ŧeker ħandem süħan-fermā-ı istıgnā
Ķalır mebhüt ü ħayrān ŧūŧı-i gūyā-ı istıgnā
2. Ne mıħdar olsa kālā-ı niyāz efzūn-ı kŧtehtir
O rŧtbe mŧrtefı' dir kāmēt-i bālā-ı istıgnā
3. Bu ħālet neŧve-i bezm-i ezeldir çeŧm-i mestiñde
Niġāhıñdır ħumār ālude-i ŧahbā-ı istıgnā
4. Hevā-ı vaŧl ile cŧlar gibi eŧkim revān oldu
Yine meyl etmedik ey servı ser-tā-pāy-ı istıgnā
5. ŧu bāġ-ı dil-küŧāde bezm-i meyle muŧrib āmāde
Ele peymāne āl sākı degildir cāy-ı istıgnā
6. Mŧrā' at-ı nevāziŧ ŧöyle dursun ol sitem-ħŧdan
Olaydı göz ucuyla bāy-ı bir imā-ı istıgnā
7. Zihı āŧār-ı ħudretedir ki 'İrfān ol gül-endāmın
Gehı güftārı ki reftārıdır mecrā-ı istıgnā

2
Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

1. Yār bir derde dŧŧŧp eyledi te'ŧır banā
Ānı ħurtarsa ŧabıb eylese tedbır banā
2. Dem-i hicrinde bahār olsa açılmaz göñlüm
'Uħde-i ħāŧır olur zŧlf-i girih-gır bañā

3. Revnak-ı cāmı Şikest etdi o ser-mest-i cemāl
Eyleyip sāl'id-i billurunu teŐmīr bañā
4. Ser-fürū kāmetimi kıldı tīr-i ħam-geŐte
Edeli ħançer-i ebrūsunu teŐĥīr banā
5. O mehiñ dāne-i ħālī ile dām-ı zūlfūñ
Etdi Őayyād-ı ħazā ālet-i teŐĥīr banā
6. Fāriğ olduħça düşüp dağdağa-i dünyāya
Derdi bī-derdi-i 'aŐĥ eyledi tekŐīr baña
7. Maĥla'-ı muttālī'im Ĥazret-i Fehmi begdir
Luĥf edip belki olur māl-i tanzīr bañā

FĪ ĤARFÜ'L-BĀ

3

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Ol serv-i nāz için ben idim ağlayan bu Şeb
Seylāb-ı cüy-ı eşkim idi çağlayan bu Şeb
2. Va'd-i kenāra dā'ir idi gerçi sözleri
Ol mū-miyāna olmadı bel bağlayan bu Őeb
3. H'āhiŐkerān-ı vaŐlını öldürdü nāz ile
Sāĥiyle görmedim işini Çağlayan bu Şeb
4. Seng-i fesān misāl o kalb-i Őālīb ile
Yār idi tīğ-i cevri bize zağlayan bu Şeb
5. 'İrfān mahās olduħumuz dilberāndan
Ol lāle rū idi yüregim dağlayan bu Őeb
6. Ey ser girān-ı ħāb-ı teğāfül uyān bu Şeb
Sensin beni mehālik-i 'aŐĥa kıoyan bu Şeb

7. Tarḥ eyleyince zülf-i cebînin onu tirâş
Ebr oldu bir taraf kamer oldu 'ayân bu şeb
8. Şunmaz şarâb-ı la'lini bî naḳd-i âb-ı ru
Ol mey-fürûş-ı 'işve eder mi ziyân bu şeb
9. Kıl kaddi neşve-i meyi vecd u niyâz ile
'Âgûş-ı vaşla gelmene ol mû-miyân bu şeb
10. Naḳş eyleyip zülâl-i nihâlânı mâ-hitâb
Ferş etdi bağa aḳmişe-i permîyân bu şeb
11. Efsâne dinleyip uyur ol neşve dâr-ı nâz
Bîhûde etme derdiñi 'İrfân beyân bu şeb

4

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1. Zîb u ferdir halka-i rindâne-i yâḳut şerâb
Cilve-gerdir meclis-i mestâne-i yâḳut şerâb
2. Sâki-i gülçehre la'liyle berây-ı imtiḥân
Tev'em etmiş dâne-i rummâna yâḳut şerâb
3. Penbe bir pırlanţadır 'aksiyle minâ-ı 'arak
Cilvesiyle renk eder yârâna yâḳut şerâb
4. Meygede bâzâr-ı cevherdir minâdı muğbeçe
Başlasın elden ele devrâna yâḳut şerâb
5. Devr-i sâğarda nigîn sime gūyâ faşş olur
Zîb u dest oldukça meh-rüyâna yâḳut şerâb
6. Eyledi 'arz-ı ḳadeh dest-i mehnâsıyla yâr
Verdi zînet pençe-i mercâna yâḳut şerâb
7. Zîb-i engüşt-i neşât eylerdi 'İrfân olmasa
Ger nigîn-i ḫab'ma bîgâne yâḳut şerâb

FÍ ĤARFÜ'L-CÍM

5

Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün

1. Ĥılķat gibi insân için âfet göremem Ĥiç
Terkîbde bir cāy-ı selâmet göremem Ĥiç
2. Bezminde bile neşve mey-i telĥ ile dehrîñ
Zevķinde safâsında da lezzet göremem Ĥiç
3. Mâtem-gede bilmem ki derûnum mu cihânımı
Sûr olsa da âşâr-ı meserret göremem Ĥiç
4. Mādâm-ı maķâma göre şaĥşa göredir söz
Ma'nâsını makrûn-ı ĥaķıķat göremem Ĥiç
5. Ekşer görürüm nâsda tesbîĥ ü ibâdet
Tâ'atiñe 'iffetde cemâ'at göremem Ĥiç
6. Bî-vāye de 'izzet müte'ammide ķanâ'at
Aĥbelde bî-ĥıll u ĥış-ı ülfet göremem Ĥiç
7. Bir mücrim-i zî zâhr-ı cezâ dîde vü perde
Âsûde-i sermāye-i 'iffet göremem Ĥiç
8. Maķşad eger etmekse sühanverliĥi işbât
'İrfân bu tekellüflere ĥâcet göremem Ĥiç

FÍ ĤARFÜ'R-RA

6

Mef'ülü / Fâ'ilätü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Gülzârlarda müntezarın şad hezârdır
Ey nev-nihâl zîver bâĥ-ı evvel bahârdır
2. Târĥ-ı çemende nüş edelim gel şarâb-ı nâb
Bilmez misin bu bezmi ki nâ pâyidârdır

3. Can-der gelü-yı Һasretiyim āh o zālimiñ
Bensiz Boġāziçinde raķībāna yārdır
4. Mānend-i penbedir teni ol māh-pāreniñ
Zīrā ki pirahenleri hep penbe-zārdır
5. Mīķāt-i ‘ömr ararsan eger lemhatü’l-basar
Göz yumduġuñ leyal açarsan nehārdır
6. Yandıķça oldu şem’-i şeb-ārā ziyā-nişār
Rūşen-dilāna maġv-ı vüçüd iştihārdır
7. ‘İrfān gelince zümre-i yārāna inķırāz
Güyā kişi cihānda ġarībü’ d-diyārdır

7

Mefā’ülün / Mefā’ülün / Mefā’ülün / Mefā’ülün

1. Şemīm-i ġonca-i la’liñ mezāķa ġül be şekerdir
Öper koklar emersem ol zamān kand-ı mükerrerdır
2. Taġammül mü ķalır gördükçe tıfl-ı dilde ārāma
Ĥalāvetde lebiñ şīr u şekerle sūd birāderdir
3. Şabāĥ olmaz şeb-i yeldā-yı ‘aşķ u ibtilāsında
Banā ‘ālemde ġün göstermeyen ol māh-peykerdir
4. Düşer Hārut ü Mārut olsa ķaydā sırr-ı sevdāyā
Nice siġr-āferinler ol efsunkāra müsahĥardır
5. Meger bāġ-ı behiştin vardır öyle ‘ıtr-i şāhīsi
Ĥaķādır nükhet-i ġīsūya dönmeķ müşk ü ‘anberdir
6. Belādır iftirāk ammā benim aġyār-ı şerrinden
Telāş u ızķırābım devr-i vuşlatda füzün-terdir
7. Bañā bŷy-ı bahār eyler mi te’sīr ol ġül-endāmiñ
Dimāġım nükhet-i cān-baġş-i zŷlfüyle mu’attardır

8. Leb-i cū bāde-i hoş bu kadeḥ-kārımda ol meh-ru
Bu şeb bilmem ne yüzden ṭālî'im bu luṭfa maẓhardır
9. Su'al-i būsesinde ihtiyār elden gider 'İrfān
Leb-i la'l-i o hūrun Cennet vaşlında kevserdir

8

Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün

1. Ne bezminden eşer vardır Cemiñ ne cāmı kalmışdır
Faḫat bir nāmı bir ḳānūnunuñ aḫkāmı kalmışdır
2. Mey-i bezm-i ezelden serhoş olmuşdur nigāh-ı yār
O meclīsdan beḳaya dīde-i bādāmı kalmışdır
3. Telezzüz eylemem her dil-rubānıñ iltifātıyla
Dimāğımda o şūhuñ lezzet-i düşünāmı kalmışdır
4. Ne eser-i ḳayd-ı kākül ne havā-yı ḥāl-çün fülful
Cihānda başıma bir gelmedik sevdā mı kalmışdır
5. Seniñ 'aşkıñla imrār etdigim eyyām-ı 'ömrümde
'Acep vaşlıñla mev'ūd olmadık ferdā mı kalmışdır
6. Demem 'İrfān için şābit kademdir tevbe-i meyde
Meger bir sāḳi-i gül-çehreniñ ebrāmı kalmışdır

9

Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün

1. Ruḥ-ı sāḳīyi tāb-ı meyle rindān gulgul isterler
Nevā-ı ḳulḳul-i mīnā-ı meyden bülbül isterler
2. Ṭutulmaz āhenin zincīrile sevdā-girān-ı 'aşḳ
'Acep āşüfte dillerdir ki ḳayd-ı kākül isterler
3. Ruḥ-ı āle dökülsün zīri fesden zülf-i müşkiniñ
Görenler bāğ-ı hüsnüñ kākül ki sünbül isterler

4. Redîf-i būs-ı l'aliñ arzū-ı şemm-i hālîndir
Nevāl-i vuşlatıñda hem nemek hem fülful isterler
5. Kulağ aşmazlar aşlā kıyl ü kāl-i zāhide rindān
Gulüvv-i şīşe-i meyden şadā-ı kulkul isterler
6. Ayağıyla tutulmuş halka-i rindāna ol meh ru
Elinden devr-i bī-ārām ile cām-ı mül isterler
7. Olurlar mazhar-ı ilhām erbāb-ı sühan ammā
Serīr-ārā-yı 'İrfān olmağla 'aql-ı küll isterler
8. Sifāl-i nazmı tezyīn etmege 'İrfān sühanverler
Riyāz-ı āferin-i şadr-ı zīşāndan gül isterler

10

Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün

1. Gidenler kūy-ı yāre yār-ı nā-mestūr görsünler
Behişt içre o tūbā-ğad gibi bir hūr görsünler
2. Nümāyişden kalır yanında servi sīmi mehtābıñ
Olunca cūya 'aks-endāz o servi nūr görsünler
3. Şaff-ı müjgāna naşb-ı nefis edenler varsa gelsinler
Hüdānın endazlık fenninde bir şabūr görsünler
4. Tehāşī etmeyenler bend-i zünnār-ı muhabbetden
Gelip deyr-i cemāle bir büt-i mağrūr görsünler
5. 'Ubūra başladı bābu 's-safā-yı bezmden zāhit
Bu rütbe meyle rindān sa'bını meşkūr görsünler
6. Gehī teşmīr eder devr-i kadeğde sāki-yi gül-rūh
'Ārāk-nūşān-ı 'aşk-ı sāid-i billū[r] görsünler
7. Kıyāmetler kopardım kāmēt-i bālāsı vaşfında
Elimde hāme-i m'uciz-beyānı şūr görsünler

8. Yeter cevriñle maḥzūn gördüler aḡyār ‘İrfānı
N’olur bir kere iḥsānıñla da mesrūr görsünler

11

Mef‘ūlü / Fā‘ilatü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Yazsam cemāl-i vaşfını ol meh ‘ayān oḡur
Şerḥ eylesem miyan ü dehānın nihān oḡur
2. Aldatsam Oḡcuzādeniñ inşāsıdır diyū
Yād yerde ‘arzuḡālīm o ḡāş-ı kemān oḡur
3. Bülbül o baḡbān-ı baḡçeden derse başlasa
Sāḡız gülüyle ḡoḡlaşacak bir lisān oḡur
4. Mümkün müdür ki bülbül-i şeydāsı olmayım
Benden o gülnihāl-i edep gülistān oḡur
5. Gördükçe ‘arzuḡallerimde amān amān
Ol bī amān inadına emn ü amān oḡur
6. Ben ḡāk-i pāy-i yārdan etdikçe intiḡāl
Muḡrib ne ḡoş ḡarāfet edip isfahān oḡur
7. ‘İrfān yeter teḡāfülü ol mest-i nāḡvetiñ
Ben derd-i ‘aşḡı söylerim ol dāstān oḡur

12

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Beyāz girdin dildār-ı maḡlab-ı subḡ-ḡāhımdır
Şeb-i yeldāsı ammā neyleyim baḡt-ı siyāhımdır
2. Nuḡuş-ı māsivādan etmedim ḡaḡ‘-ı naḡar ḡālā
Olan seyr ü sülūke bend-i bāsār-ı niḡāhımdır
3. Naşıl güm-ḡeşte-i şehrhāh-ı maḡşūd olmayım bilmem
Zehāb-ı kūy-ı yāre nefis geḡer u zād-rāhımdır

4. Şoyundum dergeh-i 'aşk içre eşvâb-ı 'alâyiğdan
Hevâ-ı kâkül-i dildâr başımda külâhımdır
5. K'o inkâr eylesin ağıyâr şıdğ-ı 'aşk u ihlâşım
Bu d'avâda benimdir bitse âhim güvâhımdır
6. Ne hâcetdir lisânen 'arzuḥâle ey perî peyker
Ḥuzûruñda ğarîbâne nigâhim dâd-ḥ'âhımdır
7. Tenezzüldür cihânda irtifâ'-ı zâhiri 'İrfân
Anınçün zirve-i iğbâl u devlet k'ar-i câhımdır

13

Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Teshîre ol perî dil-i merd-i zarîf arar
Rûḥâni-i ḥayâline cism-i laṭîf arar
2. Meftûn olur gönül ne 'acep seng-i dillere
Kerrûbiyân 'işvede ḳalb-i kesîf arar
3. Ṭab'-ı nazîfe ol ḳadd-i mevzûnu münteḥâb
Şahḥâflarda münteḥabât-ı nazîf arar
4. Bir gün göründü 'aqlım alıp gitti ol perî
Şimdi dil-i nizâr telebbüd ü tarîf arar
5. Mîzân-ı ṭab'a rıṭl-ı girândır ḥayâl-i l'al
Kâfî hevâ-yı zülfüne bâr-ı ḥaffîf arar
6. Dil ḳaldı sâde rûyı canânede bî-naşîb
Tevcihe mülk-i vuşlata ḥaṭṭ-ı şerîf arar
7. Sıgmaz dehân-ı dilbere ḥarf-i şahîḥ-i va'd
Güyâ visâl-i ṭâlîbi makrûn-ı leffîf arar
8. Düş olmadı meded-res rûz-ı siyâha dil
Bir bî gezend-i nükte şinâs-ı elîf arar

9. Ser-geşte cüst u cū ile 'İrfān o meh-veşi
Oldu binā berīn bu ğazelde redīf arar

14

Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilātün / Fe'ilün

1. Cānı tercīh ile cānāna denir cān gibidir
Cān ise 'anda zevī-l 'aşkda cānān gibidir
2. Ṭab'-ı insānda olur şevk ü kesel ḥasbe's-sin
Yoksa bu devirde sābıkdaki devrān gibidir
3. Bulamaz cilve-i feyzi dil-i bī-bühre-i 'aşk
Nā-terāşide olan cevher-i pinhān gibidir
4. Leşker-i mūr-ı ḥaṭ elbette eder bergeşte
Ḥüsñ ü ān salṭanatı taḥt-ı Süleymān gibidir
5. Çeşmi bīmārıdır ol meh-veşin ammā nigehi
Kuvve-i kâhirede Sām u Nerīmān gibidir
6. Kābiliyyet ile meşrüttur insāniyyet
Gerçi nā-kābil olanlar daḥi insān gibidir
7. Nāzı 'ömrü eder ifnā keremi bahş eyler
Dem-i vaşlı o mehin ḥālet-i buḥrān gibidir
8. Muşḥaf-ı 'ārız-ı dil-darda ḥatt-ı nevhīz
Levh-i gülgüne yazılmış ḥaṭṭ-ı reyḥān gibidir
9. Piş-i mir'ātden ayrılmaz o tūtī-i 'işve
Ḥāl-i ḥayretde o da ḥüsñüne 'İrfān gibidir

15

Mef'ülü / Fā'ilātü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Rīş-i sefid vermedi rüy-ı siyāha fer
Ġufrān verir o ğarḳa-i jeng-i günāha fer

2. Vermezse nūr-ı mağfired izdü'l-'iyāz
Deycūr-ı ma'şiyette bu güm-geşte rāha fer
3. Meş'al fūrūz-ı ric'at olup kārban-ı ҡarn
Gelmez henüz şāhrah-ı intibāha fer
4. Vār ihtiyāc mürşide ebnā-ı cinsden
Zāhirdir āfitāb verir rüy-ı māha fer
5. Feyz-i hudā vazı'ada şāmil degil midir
Bāk 'aks-i cürm-i mäh verir ka'r-ı çāha fer
6. Varsa cemāl-i şāhid-i maḫsūda iştiyāk
Ver mensec-i sülukda tār-ı nigāha fer
7. Eyler mi hıç kisve-i zer-tāra iltifāt
Nūr-ı cebīn ile veren ādem-i külāha fer
8. Muhtācdır muḫabbet-i cānāneye gönül
Sultān-ı 'aşḫdır veren ol taht-gāha fer
9. 'İrfān bu nev-zemīn gazelim Ğālibānedir
Versin şimāh-ı sāmī'-i bī-iştibāha fer

16

Mef'ülü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Ol dem ki bezme sāḫi-i meh-veş zuhur eder
Rindānı hem-terāne-i āheng-i sūr eder
2. Dīdār-ı çeşme bezl-i 'aḫāyā-yı nūr eder
Güftār-ı ḫab'a baḫşış-i kand-ı sūrür eder
3. Pek sāde rüya eyleme maḫbūbede heves
Ḥāhiş-gerān-ı vaşlı seni bī-ḫuzūr eder
4. Ta'kīb-i arzu-ı nev-a-nevle inhimāk
Āsāyiş u ḫuzūrdan insanı dūr eder

5. İlhāma mazhar olsa gerekdir zamānede
Her kim ki ḥall ü 'akd-i mehāmm-ı umūr eder
6. Teşrike müsteḥak mı degildir muḳārini
Bir f il-i bed ki sū-i ḳarīnden şudūr eder
7. Faşl-ı bahār u gül gibidir 'ömr ü nāzenīn
İfā-ı hazza sa'y olunurken mūrūr eder
8. 'İrfān gönülde ḥ'āhiş-i vuşlāt füzūn olur
Ḥaṭ kīm 'izār-ı yāri çerāgāh-ı mūr eder

17

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Gerçi ḥübāna gönül sirḳati 'ādet gibidir
Lakin ol dilber-i efsūnkara san'at gibidir
2. Oldu bu cürm ile mīnā-ı ḥayāle maḥbūs
Ḥatta ihlā-ı sebīlinde kefālet gibidir
3. Töhmet-i 'aşka emārāt bulur hükme medār
Çeşmi müstantıḳ-ı ahvāl baṭānet gibidir
4. Ḳaṭre-yi eşkimi 'add etdi cezā-ı naḳdi
Emel-i vuşlat-ı cān-baḥşi ḳabāḥat gibidir
5. Ḥalka-ı zülfü pıranğa olalı pāy-ı dile
Añlaşıldı eşer-i 'aşḳ cināyet gibidir
6. Naḥveti ḥüsn iledir çünkü mü'eyyid olamaz
Bu كور ك 'āşık-ı nāşāde muvaḳḳit gibidir
7. Fā'il-i müşterek ol ḡamze nigeḥle yā mu'īn
Çünkü ḳān dökmede yek-reng-i celādet gibidir
8. Āmir-i mücbir-i 'āşık-keş o ebrūlardır
Cünbüşü ḡamze-i ḥünrīze işāret gibidir

9. İstemem hüsne zevāl ile kışāş olduğunu
Çekmek ol sīm-tenī sīneye diyet gibidir
10. Qal‘a-bend etmede var hışn der-āgūşa faqat
Nefy-i endāmı menāfi-i muḥabbet gibidir
11. İştilāhātını nazm eyle ki ‘İrfān şimdi
Saña taṭbīk-i qavānīn-i ṭabī‘at gibidir

Fİ ḤARFÜ’Z-ZA

18

Mefā‘ülün / Mefā‘ülün / Mefā‘ülün / Mefā‘ülün

1. Sevād-ı ḥaṭle nūr-ı veche yār-ı afāk-gīr olmaz
Olunca münkesif mihr-i cihān-arā münīr olmaz
2. Tena‘um etmeyen nān-pāre-i ḥān-ı kanā‘atle
Ser-ā-ser ni‘met-i dünyāya mālīk olsa sīr olmaz
3. Ğurūru artıyor gördükçe ḥüsn-i ‘ālem-ārāsın
Dem-ā-dem bakmasa mir’ate ol şūḥa nazīr olmaz
4. Bıraḡ kayd eyleme dīvāne gönülüm serserī gezsın
Cihānda kākülünden başka bir bende esīr olmaz
5. Deni’l-aşl merd-i kāmīl olmaz denilir yoḥsa
Qader ḥālī bu yā kim der emīr olmaz vezīr olmaz
6. Hem-āheng olması beyhüdedir ‘uşşāka şūfīnīñ
Nevā-ı āh-ı bī sūz-ı dilārā sāz-gīr olmaz
7. Kişī mevlāsını bulmaḡ bunā nisbetle āsāndır
Cihānda yār-ı cān bulmaḡ gibi emr-i ‘asīr olmaz
8. El oḡlu bī-vefādır terk-i hazm ü ihtiyāt etme
Elinden ṭutduḡun üftādelikte dest-gīr olmaz

9. Cenāb-ı zīver ü fehminiñ āşārın görenlerden
Bu nazm-ı nev-zemīnde ‘acz-i ‘İrfāniñ setīr olmaz

19

Mef‘ülü / Fā‘ilatü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Her kārda işābet-i taqdīri kâ’iliz
Taktīre ki tevāfuq-ı tebdīri kâ’iliz
2. Vehm ü hayāle eylemeyiz gerçi i’tikād
Biz i’tikād-ı nāsda te’sīri kâ’iliz
3. Bir istifāde āyet-i hüsñünden etmedik
Olsa süvār-ı haṭ ile tefsīri kâ’iliz
4. Ṭab‘-ı civāndan etse de rengīn eşer zuhūr
Hüsñ-i ma‘āni-i sühan-ı pīri kâ’iliz
5. Bildik ṭabīb-i derd-i dil ol mäh-peykeri
Zehr-i sitemle olsa tedābīri kâ’iliz
6. Nevrüz-ı vaşla gül-be-şekerken şemīm-i hāl
Ne nokṭa-i ḥamel ne aḳāḳīri kâ’iliz
7. Sevdā-gerān-ı ‘aşḳda ‘İrfān yegāneyiz
Ḥübān içinde dilber-i keşmīri kâ’iliz

FÍ ḤARFÜ’Ş-ŞÍN

20

Mef‘ülü / Fā‘ilatü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. ‘Anḳā meger bu küh-ı fenāda vefā imiş
Mevcūd-ı ‘add edenler anı ağbiyā imiş
2. Ḥübāna bī-vefā demesi mübtelālarıñ
Ancaḳ kıyās-ı nefis ile bir iftirā imiş
3. Tes‘īd-i hāl-i ādeme himmet şirā-ı şer
Def‘-i belā-yı ‘āleme gayret belā imiş

4. Der-kār imiş ta'ayyün ü şöhretde ibtilā
'Älemde ihtiyār edecek inzivā imiş
5. Hüsni ü sülüküñ añlamıyor kimse qadrini
Evzā'-ı nā-revāyı taqınmaq revā imiş
6. Hayfā esīri olduğum ol şūh-ı nāzenīn
Bir bī-vefāya beste-i dām-ı cefā imiş
7. Ol çāre-sāz-ı derd-i derūnum olan taḃīb
Bir derd-i bī 'ilāca meger mübtelā imiş
8. 'İrfān demem ki sāde degildir bu nazm-ı nev
Hātırda ḥasbiḥālede şūret-nümā imiş

21

Mef'ülü / Mefâ'ilü / Mefâ'ilü / Fe'ülün

1. Naqş etdi dile ḥüsünü bir dilber-i naqqāş
Verdi o perihāneye fer peyker-i naqqāş
2. Bīn renye boyar 'āşık-ı bir nīm nigehle
Mu'ciz mi degil dīde-i efsūnger-i naqqāş
3. Taşvīr edemez Māni ve Behzād nazīrīn
Āyine-i şāf ola meger munzar-ı naqqāş
4. Bāq sīnede resm eylediği lāle-i dāğa
Tīr-i müjedir kilik-i hüner-perver-i naqqāş
5. Hayretle döner şūret-i dīvāre görenler
Mir'at edip endāmını nūr u fer-i naqqāş
6. Renk eylese de mev'ide-i buqalemunla
Menkūş-ı ḥayālim yine gül-pister-i naqqāş
7. Tezyīn edeli levh-i dili naqş u nigārı
'İrfān qalemim oldu sitāyişver-i naqqāş

ZİRDE MUHARER GAZEL BİİN İKİ YÜZ YETMİŞ ALTI TĀRİHİNDE MEBNĪ ‘ALE’L-HİKĀYE OLARAK NAZM OLUNMUŞTUR”

22

Mef‘ülü / Fā‘ilātü / Mefā‘ilü / Fā‘ilün

1. Bildik tılısm-ı genc-i ğınā irtikāb imiş
Miftāh-ı bāb-ı kadr u ‘alā irtikāb imiş
2. Sālikdir eblehān reh-i pür-hevl-i ‘iffete
Şeh-rāh-ı eyemen-i ‘uqala irtikāb imiş
3. Töhmtdir istikāmet olur mücib-i cezā
Taḳdīr u āferīne sezā irtikāb imiş
4. Perhīz ile ‘abeş emel-i şihhāt-i refāh
Rencūr-ı ihtiyāca devā irtikāb imiş
5. Vardır şadā‘-ı şürb-i müdām ‘ikāfda
Şahbā-ı bī-humār-ı cezā irtikāb imiş
6. Ekşer ‘affeler bile bāḳ mer tekbenüvaz
Vefḳ-i havāşş-ı hūnimā_irtikāb imiş
7. ‘İrfān ne ayb-ı pāḳi-i dāmen zamānede
Şāyān-ı şāy-ı bāy u gedā irtikāb imiş

FĪ ḤARFÜ’L-ḲĀF

23

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

1. Ne ‘acep köhne-i sıfāl olsa daḫī ṭāsı ‘araḳ
Yine revnaḳ-figen-i bezm olur elmās-ı ‘araḳ
2. Vüs‘at-i ‘ālem-i ābı ‘araḳ-ı āşām bilir
Olsa da dest-i ḳadeḫ-kārda miḳyās-ı ‘araḳ
3. Saḳız olmazsa yapışmam ḳadeḫ u mīnāya
Gerçi meyḫāne-i ‘ālemde çok ecnās-ı ‘araḳ

4. Bezm-i 'işretde sevād-ı haṭṭ-ı zühhād-ı 'abes
Ders-i rindān iken Aқыazılı kırtās-ı 'araқ
5. Bana bülbül gibidir қulkul-i mīnā 'İrfān
Eser etmez idi rūh olmasa enfās-ı 'araқ

24

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Mutavvel-i sitemiñ ser-te-ser bilir 'āşık
Risāle-i keremiñ muhtaşar bilir 'āşık
2. Visāl için edemez mübtedā-ı va'zı sened
Nigūli tecrübelerle haber bilir 'āşık
3. Egerçi vāsıta-i tīg nigāh-ı yār ise de
Bu dāğ-ı sūz-ı derūndan eşer bilir 'āşık
4. Eder tekellüme icbār çeşm-i cānānı
Lisān-ı hālde çok şiveler bilir 'āşık
5. Raқıbe meyli ile telh-kām olur yoḥsa
'İtāb-ı dilberi şır ü şeker bilir 'āşık
6. Metā'-ı vuşlat-ı cān-baḥşi rāygān şānma
Bu yolda қаtre-i eşkin güher bilir 'āşık
7. Tavassuṭ etse de luṭf-i vişāl-i cānāna
Raқıbden gelecek ḥayrı şer bilir 'āşık
8. Leṭāfet-i ruḥ-ı dildārı nev-be-nev 'İrfān
Nigār-ı ḥāme-i şun'-ı nazar bilir 'āşık

FÍ ḤARFÜ'L-KĀF

25

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Gehī tīg-i nigeḥle meyl-i қаşd-ı cān eder çeşmiñ
Gehī қalb-i siyehle ḡāret-i ĩmān eder çeşmin

2. Ezelden h̄aste-i bī-ṭāḳat nāz u teġāfūldür
Süzüldükçe ū giryāñ dīdemi giryān eder çeşmiñ
3. Durup diñlenmeyip tīr-i nigehe ey kemān ebrū
Nişānlar meşḳ-i ḍarb sīne-i ‘üryān eder çeşmiñ
4. Oñulmaz yāreler peydā iken tīġ-i nigāhıñdan
Niçin ‘uşşāḳ tīr-i endāzi-i müjgān eder çeşmiñ
5. Güzergāhıñda durmaḳ cā’iz olmaz ey ḳazā mu’tād
Nigehe başında ḳānun eylemiş birḳān eder çeşmin
6. Degil ‘uşşāḳ-ı zārıñ ḳahramanlar çıkṣa meydāna
Nigāh etdikçe selb-i ṭāḳat u dermān eder çeşmiñ
7. Şeker-h̄ār-ı nigāh-ı iltifāt etdikçe ‘irfānı
Nihāyet ṭūti-i āyine-i ‘İrfān eder çeşmiñ

26

Mef‘ūlü / Fā‘ilatü / Mefā‘ülü / Fā‘ilün

1. ‘Ālem bilirken olmadıġıñ mihrībān seniñ
Düşüm kemend-i zūlfūñe ben nāgehān seniñ
2. Bir şeydir oldu bulmadım imkān ḥalāsıma
İnşāf ḳıl ocaġıñıa düşdüm amān seniñ
3. Mümtedd olaydı yokdu ümīdim ḥayātından
Derd ü belāyı firḳatiñ ammā yamān seniñ
4. Hengām-ı telḥ-kāmi-i hicriñde añladım
Vaşlıñ imiş lezīze-i cān u cihān seniñ
5. Benden sañā ziyādece buldum ta’alluḳun
Lafzen benim gibiyse de ma‘nen bu cān seniñ
6. Mihr u vefāyı eylemedik cāndan iltizām
Girmez mi cān ḳulaġına āh u fiġān seniñ

7. Cüz-i kuşurum olsa benim bāk hemān sen
Dersen muḥabbetiñ baña 'İrfān yalān seniñ

FÍ ḤARFÜ'L-LĀM

27

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Resm olunmaḵ ruḥunuñ emr-i muḥāl üstüne gül
Bil ki taşvīr edemez gülüñ ḥayāl üstüne gül
2. Gerden-i şāfına la'l-i leb-i ruḥsārına baḵ
Ġonca açmış gibi elmās-ı sifāl üstüne gül
3. Būs edince kızarır buse-geh-i 'arız-ı da
Güyyā naḵş olunur bir gül-i āl üstüne gül
4. Vardır rāh-ı muḥabbetde şebāt-ı ḳademim
Ḷoḵlamam doğrusu ol tāze nihāl üstüne gül
5. Reng ü büyunda olan farkı beyān etmek için
Ṭākınır 'arız-ı şad-berg-i mişāl üstüne gül
6. Nāb-ı meyden kızarıp vechi o gül-ruḥsārıñ
Naḵş olunmuş şanlır kırmızı şāl üstüne gül
7. Gül-i rüy-ı sepid nazm-ı terimdir 'İrfān
Eyledim vaşf-ı ruḥun bāġ-ı maḳāl üstüne gül

28

Mef'ülü / Fā'ilatü / Mefa'ilü / Fa'ilün

1. Güldükçe 'aşıḳa ruḥ-ı āli misāl-i gül
Gül renk eder göñülleri naḵş-ı ḥayāl-i gül
2. Mümkün müdür nazīr ola ruḥsār-ı āline
Yānında nīm ḥandeye ḳalmaz mecāl-i gül
3. Gül mevsiminde bezme gelince o gül'izār
Erbāb-ı 'aşḳda tükenir ḳıyl ü ḳāl-i gül

4. Blbllerinde blbl olur 'aks-i nlesi
Glgl olup emende ru-ı l l gl
5. Naş u nigra atre-i hn-ı sirişk ile
Fer verdi eşm-i blble 'aşk-ı ceml-i gl
6. Glehreler mşevvikidir ab'-ı şirin
Feryd-ı 'andelbe sebebdir vişl-i gl
7. Ser-şafha-i hadka-i şhnedir yeri
Şhrlara yaışmaz o nevres nihl-i gl
8. Gl devri ile eyledim heng-i ibtihc
vz-sz-ı şevkim olup hasbihl-i gl
9. 'İrfn ber-yı tehniyet-i faşl-ı nev-bahr
Tezyn olundu yre bu rengn sifl-i gl

29

Fe'ltn / Mef'ln / Fe'ln

1. Terk-i sevd-yı yr elimde degil
Dil-i b-ıştbr elimde degil
2. Ky-ı 'aşkm ayk n'ibidir
Şu dil-i b-arr elimde degil
3. Tze sevmek ne mşkil olduğunu
Bilirim itiyr elimde degil
4. Dmen  dest-i yr elimde iken
Şbr-ı bs u kenr elimde degil
5. Birisi bend-p birisi hsr
Terk-i dr  diyr elimde degil
6. erin efkr-ı hdiştndan
Olmamak dil-figr elimde değil

7. Halkıñ evzâ' -ı nâ-becâsından
Olurum ğam-güsâr elimde degil
8. Neyleyim sebze-zâr-ı hüşyârim
Sâġar-ı zer-nigâr elimde degil
9. Dergeh-i şâh-ı 'aşķda 'İrfân
Olmamak hâk-sâr elimde degil

30

Mef'ûlü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

1. Yâriñ murâdı sözde cefâ-kârlık degil
Ef'âli neyleyim ki vefâ-dârlık degil
2. Kâlâ-ı vaşlıña vereyim naķd-i cânımı
Bitmiş laķırdı işte bu bâzârlık degil
3. Devr-i kadehde sâķi-i bezmiñ edâları
Mestânelik degilse de hüşyârlık degil
4. Gül-pister-i vişâlde tarz-ı teġâfüli
Hâbîdelik degil hele bîdârlık degil
5. Nispetle la'l-i dilbere bir cür'a kalmıyor
Peymâne-i şarâbda ser-şârlık degil
6. Terk etmem eşref-i şu'araya kalem-revim
Ben mâlikim o salţanata varlık degil
7. 'İrfân bu çerh-i kecrevin erbâb-ı fiţnata
Göster ki kanġı gerdişi ġaddârlık degil

FÍ HARFÜ'L-MİM

31

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Hevâ-ı perçemi sevdâ mıdır nedir bilmem
Hayâli hâli süveydâ mıdır nedir bilmem

2. Çıkan bu āh-ı şerer-pāş-ı nāy-ı sīnemden
Nevā mı sūz-ı dilārā mıdır nedir bilmem
3. Hayāl-i dīde vü dilde kirişme-sāz o mehiñ
Nihān mı ‘āşıka peydā mıdır nedir bilmem
4. Tūlū‘-ı mihr-i meserret mi yoḥsa sākiniñ
Elinde sāğar-ı şahbā mıdır nedir bilmem
5. Kemīn-i fıtne mi şayd-ı kulūb ‘uşşākā
Şikenc-i zūlfü muṭarrā mıdır nedir bilmem
6. Su‘āl-i būs-ı leb-i la‘lin eylesem ‘İrfān
Cevābı va‘de-i ferdā mıdır nedir bilmem

32

Mefâ‘ilün / Fe‘ilâtün / Mefâ‘ilün / Fe‘ilün

1. Ne gülşeni ne leb-i cūy-ı ārzu ederim
O serv-i kāmēt-i gül-rūyu ārzu ederim
2. Dimāğımı edeli būy-ı perçemi ta‘tīr
Ne müşg-i nāfi ne şeb-būyu ārzu ederim
3. Ne rütbe bār-ı ğam-ı ‘aşk ile bükülse belim
Gönül bu yā ḥam-ı ebrūyu ārzu ederim
4. Hezār lāle-i ‘izāran müşfik olsa yine
Ġarīb-i ser o sitem-ḥūyu ārzū ederim
5. Muḳayyed olalı sevdā-ı ‘aşkı zevk edinip
Hemān selāsil-i ğīsūyu ārzu ederim
6. Ne rütbe çīn-i cebīn gösterirse göstersiz
Yine o gözleri āhuyu ārzu ederim
7. Vuḳūfu artırıp aḥvāl-i nāsa gıtdikçe
Gehī zuhūr-ı Hülāğūyu ārzu ederim

8. Edip müşâhede hüküm-i limen galeb-i serîn
Cihânda kuvve-i bâzüyu ârzü ederim
9. Hevâ-yı ‘aşkıdır âzâde-serlik ey ‘İrfân
Füsün-ı gamze-i cādūyu ârzü ederim

FÍ HARFÜ’N-NÜN

33

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

1. Sīnemi nāy eden ey gönca dehānım sensin
Kaddimi yāy eden ey kâşî kemānım sensin
2. Gerçi senden ederim āh u figān ammā ben
Yine gūş eyleyecek āh u figānım sensin
3. Ne şorarsın iki de bir de urup sīneme el
Sensin ey meh-i sebep sūz-ı nihānım sensin
4. Vuşlatıñdır beni ihyā eden ey rūḫ-ı revān
Varsa şol cism-i nizārımdaki cānım sensin
5. Gel de bir laḫza kenārında durup seyreyle
Cūy-ı eşkim aqıtan serv-i revānım sensin
6. Seni hūn-āb-ı sirişkimle yetiştirdim ben
‘Ömrümün ḫāşılı nevrete fidānım sensin
7. Zevk-i vaşlıñ iledir neşv ü nemā-ı ‘İrfân
Ḫāşılı tu‘me-i cān kuvvet-i canānım sensin

34

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

1. Göncaadır fem o nihālîñ gül-i ruḫsārından
Noḫtadır ḫāl-i ruḫu ḫaṭṭ-ı siyeh-kārından
2. Gāh olur gul-i beyābān edemez etdiğini
Kār-ı hemvārdır insāna hazer-cārından

3. Gül-i ebnā-ı zamanda ne gezer bŷy-ı vefā
İhtiyāṭ etmeyi hikmet biliriz ḥārından
4. ‘Ayn-i idbār görenler felegiñ iḳbālın
Hiç fark edemez iḳbālını idbārından
5. Almadı kühken-i zār-ı cevāb Şīrīn
Āh dīr āh işidirdi yine küh-sārından
6. Ḳadr-i nūṣa göredir çünkü bir meclisde ḥımār
Cür‘ası neş‘elidir sāġar-ı ser-şārından
7. Vaḳt-i iḳbālde ‘İrfān olamaz emr-i ‘asīr
Fark u temyīz gibi yārini aġyārından

35

Mefā‘flün / Mefā‘flün / Mefā‘flün / Mefā‘flün

1. Şunup mey arz-ı naḳl-i bŷse etdi la‘l-i nābından
Bañā sāḳi-i bezmiñ nuḳlu ḥoş geldi şarābından
2. O çar-ebrūnuñ aḳrānı bulunmaz rub‘-ı meskūnda
Füzündür tāb-ı ḥüsnü dört ḳāt vaḳt-i şebābından
3. O kātīp-zāde meşḳ-i ḍarb edip gŷyā raḳam dōkmüş
Görünmez levḥ-i sīnem dāġ-ı cevri-i bī-ḥesābından
4. Degildir ‘āḳile cāy-ı feraḥ meyḥāne-i ‘ālem
Yapılmışdır sebŷlar anda rindānıñ tūrābından
5. İcip şahbā-ı nābı neşve-dār olmuş kadar ṭab‘ım
O meh-rŷnun olur mahzŷz telḥī-i ‘itābından
6. Giriftārān-ı dām-ı ‘aşḳı tekşīre mŷbālātı
Nŷmāyān-ı kākŷl-i mŷşḳīn yārın pīç-tābından
7. Bu şeb aġyār ile mey-hār imiş ol ġonce fem ‘İrfān
Dirīġ etmekde şem-i la‘l-i nābın ictinābından

Fİ HARFÜ'L-HÂ

36

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1. araltı gösterip aıtı-rı rıy ile inceden ince
uşatmış şanki gird-i mhı hle inceden ince
2. Resendir cerr-i vaşla medd-i inzr-ı ğarıbnem
Kemend tdım bununla ol ğazele inceden ince
3. Der-ğuş-ı miyn-ı m mişlin pek ayl eyler
Gnl dşmş gibi fikr-i mule inceden ince
4. Grn reng-i icbın bezm-i meyde ol gl endmnı
Brnmş zneder bir l şle inceden ince
5. Rabın fikri py-ı vaşl-ı yre bir orap rmek
Dolaşmış tırı nr-ı ayle inceden ince
6. Rabın gr devmın bez zer kşne-i yre
Hevesle nesc-i kl-ı vişle inceden ince
7. Felek ndnı şehrh-ı refha sevk edip 'İrfn
Ne yollar gösterir ehl-i kemle inceden ince
8. Edndir eden ekşer hne-i dd-hne
Hddan mevhibettir bozmamak lne-i aşlne
9. 'Abeşdir rız iin endişe ak Rezzk-ı muladır
Gelir baıtı-ı semekte olsa b u dne merdne
10. Me'alen menziletidir merd-i dn hem-nişn olsa
Ne mmkn erdire ndnı adr u şna kşne
11. Fed-ı cn şi'r-ı 'aşkndır rh-ı ma'şk
Burk ol ğamze-i un-r zlim na l kna
12. Setr sevab-ı isti'dd-ı feyze ram eden okdur
an ol mihrıbn-ı b-arz kim yna 'ryna

13. Dimā-ı la'l-i fām düşmenān-ı pirāye kāfidir
Ġazātīñ kabza-i şimşiri üzre cāna mercāna
14. Nedir pervāzīñ ey mürġ-i dil-i 'İrfān şeh-i 'aşkıñ
Düşüp dergāhına füt sen de lāne rüyumā lāne

37

Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün

1. Ne zībādır o güler hisāra bāk haţţ-aver oldukça
Ne hoşdur deste gül tār-ı harīre zīver oldukça
2. Naẓīrin görmedim ol nev-nihālīñ bāġ-ı hüsn içre
Faķat ruhsārına şad berg-i zībā benzer oldukça
3. Ne hācet ey sitem-ħu sell-i seyf cevr u bīdāda
'Ayāndır şerħ-i sīnem ebruvān dāl hañçer oldukça
4. Serīri hāne-i ħumārıdır şāh-ı harābātīñ
Cem olsa ser-fürü etmez elinde sāġar oldukça
5. Ķumāş-ı tevbemiz bilmem kettān-ı ārzūdan mı
Yanār bezm-i çemende sāķi-i meh-peyker oldukça
6. Göñül cem neş'e-i bülbül nāle şeh-i manşürdur sīne
Mey u gülçehre sāķi-i hoşnevā rāmiş-ger oldukça
7. Gümüş gözdür umūr-ı ħayra etmez şarf-ı naķd ammā
Koyār altına zāhid dilber-i simin-ber oldukça
8. Hevā-ı 'aşķ keyf-i bādeye munzamm olup 'İrfān
Neşāt-efzūn olur meclisde şāķī dilber oldukça

38

Mef'ülü / Mefâ'ülü / Mefâ'ülü / Fe'ülün

1. 'Ālemde ķarīn olmayalı ehl ü fāķa
Yārān-ı muvāffīķ dedik erbāb-ı nifāķa

2. Geçmek gibi hem-pāye-i aḥbāb-ı şırātı
Her ḥatvesi bir müzellāka ğayyā-ı şekāka
3. Kış gecelerinde edilen şoḥbet-i ḥulva
Şimdi müteḥavvil nice telḥī-i mezāka
4. Düşmekden ise ülfet için türlü belāya
Şabr eylemek evlā görünür derd-i firākā
5. Qābil mi ola ğaybetim ezkā-ı cemīle
‘İrfānı revā mı tanımaḳ ehl-i hamāka

39

Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün

1. Halkı şalkım şaçāḳ etdī o deḥānı peçe āh
Dūd-ı sevdā gibi başdan çıkarıp zülf-i siyāh
2. Ehl-i keyfiñ göge çıkdı tütünü bu Ramazān
O mehin nāfe-i müşkīnine etdikçe nigāh
3. Yenice bir ğama düşdü nice ser-mest-i şıyām
Cebel-i vuslatına bulmaḳ için gizlice rāh
4. Olamaz tıĝ-i nigāhı gibi cāna kıyıcı
‘İşve vü nāzına kurbān nice bī-cürm ü günāh
5. Dengi yok ‘işve fūrūşān zamānım der idim
Ṭama‘ından göbeke mezc-i kenār etmese ğāh
6. İçimi sert degil orta imiş mesmū‘um
Yor ki ṭāşlık uzāḳ dīr ānā her vuşlat-ḥāh
7. Nażar-ı meyli o ḥünī nigehin kīseyedir
Ṭutduĝu dirhem ü dīnār yeter kenz-i refāh
8. Oturup üstesi Bāfra yerine ṭaḫra şatār
Öyle Şamsūna o sermāye olup peşt ü penāh

9. Yâsemenden kalemim râyiḥâ-ı nâfiyle
Görmeyenler ola nazmım ile 'İrfân-ı agâh

FÍ ḤARFÜ'L-YĀ

40

Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün / Mefā'îlün

1. Hevâ-ı perçem ile ḥâtırım pejmürde ḥâl oldu
Ḥayâl-i mûmiyân ile tenim 'ayn-i ḥayâl oldu
2. Yetiştirdim nihâl-i kâddini ḥûn-ı sirişkimle
Nihâyet sâye-i endâz rakîb-i bed-fi'âl oldu
3. Felek zevk-i vişâlin çok görüp âḥir cüdâ kıldı
O meh-rûdân sebep bu infişâle ittişâl oldu
4. Öper қоқлâr emerdim meclis-i 'ayş-i vişâlinde
Müşelleş olduğu-çün la'l-i meygûnu ḥelâl oldu
5. Gül-i ruḥsâr ile şebbuy-ı kâkül zîb u yer-meşkin
Gelip reyḥân-ı ḥaḥda revnaḳ-ı bâğ-ı cemâl oldu
6. Degildir cāy-ı raḥat şadr-ı dîvân-ḥâne-i devlet
Geçenler 'âkıbet ḥasret-keş-i şaff-ı ni'âl oldu
7. Olan sencîde-i mîzân-ı vaḳt añlar bu evzânı
Kemâl-i âdemiñ noḳşân-ı noḳşanı kemâl oldu
8. Nazar kııl ittiḥâd-ı ḥüsn u 'aşḳ aḥkâmına 'İrfân
Süveydâ-ı dil-i şeydâ ruḥ-ı dildâra ḥâl oldu

41

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Kâderdân olsa o mehcûra kıyâm etmez idi
'Āşık-ı şâdıḳı der ḥaşmı bekâm etmez idi
2. Ḥayr-ḥ'âh olsa verir miydi amân ḥaḥḥ-ı raḥa
Devr-i ḥüsnünde aniñ fitne devâm etmez idi

3. Şahsüvārım eger olsaydı feres-rān-ı ‘afāf
Rācil-i fırşata teslīm-i zimām etmez idi
4. Hāyf kīm ru’yet-i dīdāra kanā’atle gönül
De’b-i ‘aşk üzre gidip meyl-i harām etmez idi
5. Bilse bu hāli eger dā’iye-i ‘iffet ile
Eşheb-i h’āhişine kaşrū’l-cām etmez idi
6. İltizām etse idim ben de hoş āmede-gūluk
O perī haşmıma tervīc-i merām etmez idi
7. Müstaķimiñ yeri olsaydı eger dünyāda
Serviler böyle maķābirde harām etmez idi
8. Olmasa bir kazada harman-ı şabr u sāmān
Kilk-i ‘İrfān bu kadar başt-ı kelām etmez idi

42

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Bilirmiş haţtı olmuş mevīden aşār bes bellī
Yine hūbān meyānında onlar hisār bes belli
2. Büküldü belleri mū düşmenāniñ yār-ı mihnetle
Olup ebrū gibī haţa leb-i dildār bes belli
3. Giriftār olmağı ister mi artık kayd-ı āgūşa
Miyān-bend olmada ol mū-miyāna bār bes belli
4. Bu eşk ü āh kıalmaz yanına ey bī-vefā belle
Senī āgūşa çekmiş dün gece ağıyār bes bellī
5. Kazandım ‘aşkıñı Kālu Belā emriyle bir günde
O günden sen de de hūsn etmiş istiķrār bes bellī
6. Revān olmaķda şānma kānlı bildin eşk-i hūnīni
O nehriñ menba’ı gönüldür ey hūn-h’ār bes belli

7. Naşıl izmāra iḳdām eylese ‘İrfān bed-endīşān
Olur dīdār-ı kûl u fī’l ile efkār bes belli

43

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

1. Veremez rûḫa şafā şahn-ı cihān manzarası
Ruḫ-ı cāñāneyi görmezse gönül penceresi
2. Degilim doğrusu ser-geşte-i dolāb-ı emel
El verir zātıma ḫāş olsa dekirmān deresi
3. Edemem munşabb için ‘azm-i sevād-ı ğurbet
Ḳara baḫtım baña yetmez mi levā-i ḳarası
4. Āḳile baş-ı basāt-i heves olmaz cā’iz
Bu cihān ise eger āhiretin ḳantarası
5. Yoğusa ḳurtuluş ālem ü meḫinden ‘İrfān
Gönül eglendirecek yer bu cihānıñ neresi

5

Taḫmīs-i Beyt İbn-i Kemāl Bā Emr-i Ḳapūdan Paşa

Mef‘ülü / Mefâ‘ilü / Mefâ‘ilü / Fe‘ülün

I

Bir kerre felek baḫtımā meydān vereydi
Rāh-ı talebi tūsen-i iḳbāl devriydi
Kūy-ı emeli dīde-i müştāḳ göreydi
Her istedigim kāre elim bir kez ereydi
Dünyāya kişī geldigime bārī degeydi

Teğazzül-i Beyt-i Muḫammes Mezbūr Bā Emr-i Müşārün İleyh

44

Mef‘ülü / Mefâ‘ilü / Mefâ‘ilü / Fe‘ülün

1. Her istedigim kāra elim bir kez ereydi
Dünyāya kişī geldigime bārī degeydi

2. ayy-i derecāt etmiş olurdu degerimce
Bir kerre felek bahtıma meydān vereydi
3. Ser-menzil-i maqşūda gōñül vāşıl olurdu
Rāh-ı talebi tūsen-i iqbāl devriydi
4. Etmezdi fedā kühl-i şafāhāne tūrābın
Kūy-ı emeli dīde-i müştāk göreydi
5. Devletle kapudan zaman-ı āşaf-ı devrān
‘İrfān dilerim Nūh kadar ‘ömr süreydi

Teşekkürnāme-i Muḥammes

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Fe‘ülün

1

Geçen elṭāfiñ etdikçe tefekkür
Edip ‘acz-i teşekkürden te’eşşür
Ederdim lafz-ı şükranā tezekkür
Edince işbu iḥsāniñ teḳarrür
Tükendi ğayri elfāz-ı teşekkür

2

Bu kāra nāmzediken ‘abd-i aşdaḳ
Ġaraż bā‘is idi te’ḥīre ancaḳ
Senī her ḫayra kılmış ḫaḳḳ muvaffiḳ
Benim de etdiñ āḫir ḫaḳḳımı ḫaḳ
Tükendi ğayri elfāz-ı teşekkür

3

Bu bir bāb idi minhāc-ı murāda
Müdāvimdi benimçün insidāda
Yed-i lūtfuñ ile oldu küşāda
Zuhūr etdi ümīd-i i’tilāda
Tükendi ğayri elfāz-ı teşekkür

4

Ḥüdā iqbāl ü ‘ömrüñ ede tekşīr
Dem-ā-dem tab’-ı pākiñ kıla tesrīr
Hemān bu mesned-i valāda ol pīr

Bañā yoḡdur du'ādan başḡa tebdīr
Tükendi ġayri elfāz-ı teşekkür

5

Ġarīb ü bī-kes ü bīçāre 'İrfān
Neler çekdī neler ey kān-ı iḡşān
Senī feryād-res-i ḡalk etdi Yezdān
Dil-i maḡzūnu ḡıldır şād u ḡandān
Tükendi ġayri elfāz-ı teşekkür

Tevdia'-ı Berā-yı Vāli-i Bursā

Fa'ūlün / Fa'ūlün / Fa'ūlün / Fa'ūl

1. Olup bir ḡudāvend-i 'āli tebār
Şeref-baḡş-i mülk-i ḡudāvendigār
2. O mülke ḡudā verdi bu ni'metī
ḡarābatı i'mār eder himmetī
3. ḡudūmende ferş etse ehl-i beled
Revā peşm-i burc-ı ḡamelden nemed
4. Tedābiridir derd-i mülke devā
Olur ḡaplıca şimdi 'ayn-i şifā
5. Felekdir bülendi-i şānında pest
Keşiş ḡāġı ḡalmaz mı yanında pest
6. O aḡlıma olduḡca ḡükmi revān
ḡarīrinden aḡlas giyer āsmān
7. Riyāzı du bālā bulur iştihār
Olup feyz-i luḡfile her dem bahār
8. Kemālāt-ı meclüb u efkendesī
ḡapısında 'İrfān kimin bendesī
9. Odur mültecā-ı ulüm ü fūnūn
ḡudā 'ömr ü iḡbālin etsin fūzūn

10. Çi sûd oldu dîdârı gözden nihân
Peykâr bâşıdır eşk-i hasret-keşân

MÜSTEZÂD

Mef'ûlü / Mefâ'îlü / Mefâ'îlü / Fe'ûlün

1. Bürkân-ı vefâ vü şefkat-i şâkir-i ni'met
Bir vâkıf-ı hikmet
2. Bîmâr-ı gama eyleyip icrâ-ı hazâkat
Bahş etdi fâkat
3. Bîmâr o idi cân benlü elemi ben
Ehvendi o benden
4. Şarf eyleyip aḥbāmıza ihlâş ile himmet
Kurtardı selâmet
5. Perverde-i aḡuş-ı muḥabbetdi o cânân
Ben cism idim ol cân
6. Baḡışladı ol cânı baña bu ne 'inâyet
Ne lütf u mürüvvet
7. Âheng-i meserretle gece ḥalkı uyutmam
Bu luḡfu unutmam
8. Bir yâr ola kîm ḥıfz-ı ḥayâta ede ḥidmet
Olmaz añâ kıymet
9. İfâ-ı teşekkürde beni eyledi i'câz
Ol merd-i devâ-sâz
10. Ḥaḡ 'ömrünü efzûn ede tâ ruz-ı kıyâmet
Çekdirmeye miḡnet
11. Maḡsûm idi taḡsîm-i ezelde aña 'İrfân
Bu emr-i nümâyân

12. Artık denili bahş-i huşuşıyete külfet
Taşdı'a ne hâcet

3

ŞARKİYYÂT

1

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1

Sen şunup bâdeyi ben nüş etsem
Bülbülüñ nâlesini güş etsem
Ġâm-ı dünyâyı ferâmüş etsem
Seni bir kere derâgüş etsem

2

Saña gönlüm olalı üftâde
Budur ancak emelim dünyâda
Bulup ey mû-miyân tenhâda
Seni bir kere derâgüş etsem

3

Verse fırsat baña bir gece felek
Gül-i ruhsârıñı şemm eyleyerek
Şunup ey sîm beden gömlekcik
Senî bir kere derâgüş etsem

4

Tâkatim kalmadı artık nâza
Başlâdım derdiñ ile âvâza
Gelir elbette hayât-ı tâze
Senî bir kere derâgüş etsem

5

Hâli 'aşkınla yamân 'İrfânıñ
Nâzenînim olayım qurbânıñ
Hîç incitmeyerek bir yâñıñ
Senî bir kere derâgüş itsem

Şarkı-i Diger

2

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

1

Derd-i ‘aşkınlı nızār oldu benim
Saña āhım eşer etmez mi benim
Döndü gidince hayāle bedenim
Saña āhım eşer etmez mi benim

2

Çan döker dīdelerim tā-be-seher
Seyl-i eşkim kızıl ırmağa döner
Dāğlar nālelerimden iñiler
Saña āhım eşer etmez mi benim

3

Her seher turralarıñdan cānā
Olurum rāyihā-ı müşg-āsā
Dokunur zülfüne de bād-ı şabā
Saña āhım eşer etmez mi benim

4

‘Aşka dā’ir ne kadar ursam lāf
Saña efsāne gelir hep yā hılāf
Yüregiñ taş mıdır ey bī-inşāf
Saña āhım eşer etmez mi benim

5

Āh-ı pür āteşine ‘İrfānın
Dayanır mı yüregi insānıñ
Yok mu göğsüñde seniñ imānıñ
Saña āhım eşer etmez mi benim

QIṬĀ'ĀT**Qıṭā'-i bi-Ḥazret-i Sulṭān Mahmūd****Mefā'ılün / Mefā'ilün / Fe'ûlün**

1

Cihān maḥkümüñ olsun pādişāhım
 Felek devr eylesin dil-ḥ'āhiñ üzre
 Cihān ṭurduqça ṭür a'dā ne gerdün
 Hemen cevr eylesin dil-ḥ'āhiñ üzre

Mef'ûlü / Fā'ilätü / Mefā'ilü / Fā'ilün

2

Şāhenşeh-i girmûrun aldım 'aṭiyyesin
 Eyyām-ı 'ömr ü şevketi olsun füzûn-ter
 Ammā bu 'abd u kemtere sermāye-i refāḥ
 Ḥaqqımdaki sitāyiş-i şadr-ı güzīn yeter

Mefā'ılün / Mefā'ilün / Mefā'ilün / Mefā'ilün

3

Ġubār-ı ḥāk-i pāyin ḥıfz için şadr-ı felek ḳadriñ
 Murassa' bir ḳuṭuya iḥtiyācım vardı şiddetle
 Bu iḥsānıyla da şermende ḳıldı 'abd-i memlûkün
 Ḥüdā efzûn-ter etsin 'ömrünü iḳbāl ü devletle

Berây-ı Nāmzed Şoden 'Alī Ġālib Paşa beşariyet-i seniyye**Fe'ilätün / Fe'ilätün / Fe'ilün**

4

Şadr-ı vālā-ı felāṭün tezbîr
 Mülküñ okuturdu nice pāresini
 Rūḥ-ı 'ālem o şifā-ı şadriñ
 Bağrına başdı ciger-pāresini

Mef'ülü / Fâ'ilâtü / Mefâ'ilü / Fâ'ilün

5

Envâ'-ı hüsn-i haşleti terkîb edip hüdâ
Göndermiş ism-i pāk-i reşîd ile 'āleme
Ġālib kelān hîşāl-i 'aliden de tarh ile
Vermiş vücūd-ı şîhr-i şehinşāh-ı a'zama

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

6

Haṭādır olma raşad-bîn hūkm-i fenn-i nücūm
Tevāfuḡ eylemez ol hūkme her irādet-i ḡaḡ
Dilerse naḡsi eder s'ad-i s'adi naḡs eyler
Degilmî ḡālîḡ-i icrām ḡāder-i muṭlaḡ

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

7

Şıdk u ihlāş ile hüsn-i ḡidmet
Olmuyor 'ind-i ilahîde hebā
Buna bürhān-ı ḡaviyy ister isen
İşte mālîyede Nāfız Pāşā

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

8

Ḥazret-i destūr-i Maḡmūdü'l ḡişāle ḡurbetî
İḡtiyār etdirdi āḡir ictināb-ı derd-i ser
Ben de derd-i iftirāḡından te'essürle derim
'Ālem ḡün u fesād ise cihān eyne'l mefer

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

9

Fırḡa oldu ricāl-i mālîye
Ekşeriyette böyle şān olmaz
İmtiyāz-ı imtiyāz sezālîḡdır
Bî-nişānlıḡ gibi nişān olmaz

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

10

Farḫ-ı ihlâş ile ḫayâli dile
Ġars olunmuş gibi mü’essesdir
Zâtınıñ diktim intimâsına göz
Bâġ-ı ‘İrfâna naḫl-ı nevresdir

Mef‘ûlü / Mefâ‘ilü / Mefâ‘ilü / Fe‘ûlün

11

Gecrulüġe mu’tâd olalı çarḫ-ı felek
Aḫbâbda yekşâk olmayân nâdirdir
Artursa revâdır şamimi ehl-i ‘uḫûl
Yanşâġın anâsını düzen şâġardır

DER SİTÂYİŞ-İ BA‘Z-I MEŞÂYİḤ-İ KİRÂM

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

12

Seyf-i ser-tîz-i ḫaḫâyıkdır sözü
Râh-ı ḫaḫḫa zâtıdır ni‘me’l delîl
Maḫşadıñ ḫubb-i sevâbı kaḫ’ ise
Dergeh-i ḫ’âce ḫüsâme ol daḫîl

Mef‘ûlü / Fâ‘ilâtü / Mefâ‘ilü / Fâ‘ilün

13

Ta’ḫîr eder meşamm-ı dili buy-ı sünbülü
Dergâhdır ḫadîḫa-i ezhâr-ı tayyibât
Her kim zebûn-ı pençe-i nefsi-i ḫarîş ise
Olsun daḫîl-i bâb-ı Necâtide der-necât

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

14

Necl-i pâk-i şeyḫ ‘Abdü’l-Bâḫi-i Rüşen-zamîr
Ḥazret-i Oşmân Şelâḫaddîn-i şeyḫ-i ḫâne-ḫâḫ
Maḫzar-ı ser-pederdir feyz-i Mevlânâ ile
‘Ârif-i zer-küb-ı devrân zâtıdır bî-iştibâḫ

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

15

Muṣṭafâ ismine esrârına olmuş mazhar
Feyz-i irşâd ile bir ehl-i zekâ vü ‘İrfân
Bu kemâlât u mu‘arifle o tahrîr yeter
Kuvve-i fâiẓe-i h̄āce h̄üsâme bürhân

5

TEVÂRIH

3

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

1. Hâmdülillâh kudüm etdi maḳâm-ı şadre
Bir ‘adâlet eri menâ-ı mezâlim pâşâ
2. Güher-i nâdire-i sülk-i la’l-i vükelâ
Ya’ni memdûh u ser-efrâz-ı efâhim pâşâ
3. Eşer-i müs’adet-i baht-ı hümâyun ki budur
Devlet u milletiñ ihyâsına mukdim pâşâ
4. Zâtıdır mefhar-ı erbâb-ı kemâlât vü hüner
Zâtıdır menba’-ı ilṭâf ü mekârim pâşâ
5. Görüp âşârını der halk-ı cihân böyle olur
Def’-i şerle eşer-i hayra müdâvim pâşâ
6. ‘Ömr ü iḳbâlini müzdâd ede Hallâḳ-ı cihân
Olamaz zâtı gibi devlete lâzım pâşâ
7. Eylerim nâsa bu târiḳ ile ‘İrfân tebşîr
Oldu zîb-âver şadr-ı ehl idî Şârim Paşa

(Sene 1264)

4

Müstef‘ilün / Müstef‘ilün / Müstef‘ilün / Müstef‘ilün

1. Şadr-ı semîh ü bihterin ser-bezm-i eşrâf-ı güzîn
İ‘mâr-sâz-ı ḳaşd-ı dîn-i şâyân elṭâf-ı mecîd

2. Ya'ni Hasan Taḥsīn Beg ol mükerrermeteyniñ
Merd-i ḥaḳḳa yaḳīñ biñ 'asr içre zātıdır vahīd
3. Zād-ı ṭarīḳ ḥ'ācegān-ı dil-i āña esrār-ı cān
Faḥr-ı kirve 'ārifān-ı şems-i hüdādan müstefid
4. Baḥr-ı 'ulūm u ma'rifet deryā-ı cūd u 'āṭıfet
Mecrā-ı luṭf u mekremet bir zāt-ı bi-miṣl ü nedīd
5. Ḥubb-i devlet ü iḳbāl ile zevḳ u şafā-ı bāl ile
Farṭ-ı refāh-ı ḥāl ile yārab ḳıl 'ömrin medīd
6. Tebrīk edip 'İrfān dedim tāriḳ-i cevherdārını
Ferḥunde olsun sa'd ile Taḥsīn Bege sāl-i cedīd

(Sene 1260)

5

Mefā'flün / Mefā'flün / Mefā'flün / Mefā'flün

1. Bulunmaz bir vücūd-ı nāzenindir āşaf-ı devrān
Ḥüdā farḳ-ı enāma sāye-i luṭfuñ medīd etsin
2. İkinci necl-i pākin eyledi iḳbāl ile tezvīc
Nihālān-ı riyāz-ı şulbüne sūr-ı 'adīd etsin
3. Te'ākub eyleyip iḳbāl u şādi ḥānümānında
Hemān ol şadr-ı zīşān-ı 'ıyd bir bālā-ı 'ıyd etsin
4. Otursun zāt-i pākī yān gelip şadr-ı selāmetde
Cezā-ı mābeyliḡi ḥaşmına çarḫ-ı 'anīd etsin
5. Getirdim cevherin tāriḡi 'İrfān bende dest-āvīz
Reşīd Pāşāya ḥaḳ bu sūrı pür yümn ü sa'īd etsin

(Sene 1266)

Berāy-ı Āmedī Şoden Hazret-i Maḥmūd Nedīm Paşa

6

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Ḥamdülillāh vire cāh-ı āmedīye zīb u fer
Dāniş ü ‘İrfānda aḳrānına maḥsūd Beg
2. Kān-ı adāb u eşāt baḥr-i ‘ilm ü ma‘rifet
Bāl ü cevḥ-i aḥrā-ı luṭf ḥazret-i ma‘būd Beg
3. Zāt-ı vālāsı gibi nādir gelir bu ‘āleme
Bendegān firḳatde zıll-i re‘fetī memdūd beg
4. Ḥaḳ te‘ālā vālide zīşānına bağışlasın
Ser-firāzān hūnerden zātıdır ma‘dūd Beg
5. Öyle ehl u böyle zeh-i tāriḥ ‘İrfān bir düşer
Oldu āmedci bu yıl şāyestedir Maḥmūd Beg

(Sene 1266)

7

Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün / Mefā‘ilün

1. Ḥüdā şīrimiz āḳ kand-ı iḳbāl eyleyip dā‘im
Ḳıla ‘ömrün füzūnter āşaf-ı ferḥunde āşārıñ
2. Ḥalāvet-baḥş-ı ‘umrāndır dimāğ-ı millet ü mülke
‘Aḳāḳīr-i tedābiri o şadr-ı rast-ı efkārıñ
3. Ṭarāvet buldu bāğ-ı m‘adelet ezhār-ı ra‘y ile
Zamānı nevbahārıdır geḥen edvār ü a‘şārıñ
4. Edip zer kāse-i mihr ile nevrüzeye sen taḳdīm
Şekerle beslesin vār ise ‘aḳlı çarḥ-ı devvārıñ
5. Elizdir gülbe şekerdende ‘İrfān tām-ı tāriḥim
Ola fīrūze bu nevrūzu da şadr-ı himemkārıñ

(Sene 1266)

8

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

1. Hâzret-i pâdişâhîñ ‘ömri firāvân olsun
Olamaz zât-ı hümayûnu gibi şâ’ib-râ
2. Yine bû yâb da temyîzini işbât etdi
Ehl-i ferdiñ yerine görmedi nâ-ehli revâ
3. İntihâb eylediği zât-ı maķâm-ı şadre
Selefe ‘akl u mu‘ârifde hâlefdir haķķa
4. Ka‘b-i vâlâsı gibi nâm-ı şerîfi ‘âlî
Laķab-ı zâti sezâ olsa ‘aliyyü’l a‘lâ
5. Menba‘-ı ‘ilm ü hüner dâver-i mebrûr-ı eşer
Ser-firâz-ı üdebâ melce‘-i erbâb-ı zekâ
6. Hîll ü ‘akdiyle olur millet ü mülket ma‘mûr
Hüsn-i tedbîrde yokdur o hıdivve hemtâ
7. Her umûrunda refîķ eyleyerek tevfiķin
‘Ömr ü iķbâlini müzdâd buyursun Mevlâ
8. Tâm-ı tarîh ile ‘İrfân olalım müjde-resân
Haķ ile şadr-ı maķarr eyledi ‘Âlî Pâşâ

(Sene 1268)

9

Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün / Mefâ‘ilün

1. Üçüncü def‘ada fer verdi şadre dâver-i devrân
Revâmı infikâkı öyle destûr ķahenim olmaz
2. ‘İmâr u intizâm-ı mülke hîll ü ‘aķdi kâfidir
Cihânda ‘aķlına mânend bir ‘akl-ı selîm olmaz
3. Degil aķrânı olmaķ hüsn-i tedbîr u mu‘ârifde
Meşâhîr-i selef bezm-i laṭîfnde nedîm olmaz

4. Meserretle firāvān eylesin haḡ 'ömr ü iḡbālin
Bu mesnedde vücūdu gibi bir luḡf-i 'amīm olmaz
5. Ne hoş 'İrfān bu mısra' tām-ı tarīḡ oldu teşlīşe
Kevākib olmadıḡça gāh-ı rāci' müstaḡīm olmaz

(Sene 1268)

10

Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün

1. Bulunmaz derd-i mülke dāver-i devrān gibi lokmān
Devā-cūyān yine re'yi riz-pesend-i ümīd etsin
2. Anıñ tedbīriniñ aşārıdır der-kār olan şıḡḡāt
Benimle vār ise bahş edecek ḡaşm-ı 'anīd etsin
3. Devā vār ise ḡikmethāne-i imkānda bir derde
Bulur icrā eder elbette haḡ 'ömrīn medīd etsin
4. Odur ḡadrīn bilen erbāb-ı 'İrfānıñ ḡudā dā'im
Şebīn hemreniñ ḡadr-i eyyāmını hem ḡadr-i 'ıyd etsin
5. Dedim tebrīk edip tarīḡ-i cevherdārını 'İrfān
Reşīd Pāşāya bu sāl-i cedīdin haḡ mecīd etsin

(Sene 1270)

11

Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün

1. Maḡām-ı şadre ehl-i ferd olan destūr-ı zīşāniñ
Ederdī infişāli ol maḡāmı gūyiyā ilḡā
2. ḡader ḡāli bu yā üç def'a vāki' oldu bu ḡālet
Bilindi kīm vücūd imiş anıñ bu mesned-i vālā
3. Yine dördüncü defa' oldu teşrīfi ile ḡā'im
Hep etsin sākinān rabi'-i meskūn tehniyet icrā
4. Serīr-i salḡanaḡdan ḡazret-i sulḡān-ı devrānı
Nıḡebāni-i 'ālemden anı devr etmesin Mevlā

5. Dü-nīm ile tamāmin yā ḥesāb et mu'cem u mühmel
Merabi'-i vefk'dir dört gözle bak bu mısrā'-ı zībā
6. Olup dert üstüne keyfim dedim tārīhini 'İrfān
Sezā bu şadre revnāk verdi dört defa' Reşīd Pāşā

(Sene 1271)

12

Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün

1. Muḥakḳak bil ki cism-i şadre cāndır āşaf-ı devrān
Beşinci defa' da teşrīfi ile eyledi iḥyā
2. Naşīb-i re'yi ḥill-i müşkülāt-ı mülk ü millettir
Bu emr-i ḥayra ol destūru tevfiḳ eylemiş Mevlā
3. İle'l-ān gelmedi mişli gelirse ba'd ezīn bilmem
Odur işte ferīdü'l-'asr u mebrūrü'l eşer ḥālā
4. Bi-ḥakḳ ḥamse-i āl-i 'abā ol dāveri yā Rāb
Bu mesnedde hemīşe ile tūl-i 'ömr ile īḳā
5. Dedim tārīḥ-i cevherdārını 'İrfān meserretle
Beş oldu verdi şadre zīb u ārāyiş Reşīd Pāşā

(Sene 1273)

13

Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün

1. Yine şān u şeref geldi maḳām-ı şadr-ı vālāya
Edince şādesā vażi'-i ḳadem destūr-ı 'adl-ārā
2. Görüp teşrīfin oldu şeş cihet tābında feyz ile
Şeşi beş görsün artık kör olup bu ḳahr ile a'dā
3. Vücūd-ı pākidir en iḳdamı āşār-ı tevfiḳiñ
Naşīb-i re'yidir ḥill-i umūr ḥayr-ı sertābā
4. Edip terkīb-i envā'-ı kemālāt ü mu'ārifden
Nigebānī-i mülk için yaratmış zātını Mevlā

5. Cihān tırduqça tırsun dā'im olsun 'ömr ü iqbālī
Hemīşe eylesin āb-ı hayāt-ı ma'delet icrā
6. Semā-ı sādise 'İrfān yazılsın cevherin tārīh
Bu defa' verdi revnaq şadre tesdīsen Reşīd Pāşā (sene 1274)

14

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Hāzret-i şāh-ı cihānīn ola 'ömrü efzūn
Ziver-i mesned-i şadre cereyān etdi qazā
2. Üç gün icrāsı gecikdi halef-i zīşānīn
Burc-ı 'aqrēbde bulunmağla meh-i evc-i semā
3. Bu te'ehhür edip ĩrāş-ı zūnūn gūn a gūn
Herkes efkārını 'arz eylediler bī-pervā
4. Kimseye olmadı bu hūsn-i qabūl u teslīm
Verdi haq āşaf-ı 'ālī liqaya bāy ü gedā
5. İşte mazhar olarak böyle qabūl-ı 'āma
Sāşā oldu yine hā'iz-i şadr-ı vālā
6. Mecmua' fazl u hūner āşaf-ı tahrīr-i eşer
Merd-i iksīr nazar-ı dāver-i fahrū'l-vūkelā
7. 'Aql u 'İrfān u kemālātda gelemes mişlī
Hūsn-i tedbīrde aqrānı bulunmaz aşlā
8. Kimyā-ı himemi qadre göre şarf eyler
Budur āyin-i nigehbāni-i devlet haqqā
9. Selef-i zī-şeref oldukça defīn-i rahmet
'Ömr ü iqbālīni müzdād buyursun Mevlā
10. Tām-ı tārīh ile 'İrfān olalım dāmen-būs
Şadre şān geldi yine sa'd ile 'Ālī Pāşā (sene 1274)

15

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Şeyhü’l İslâm oldu bir şadr-ı maḥḳ-ı bî-miṣāl
Edelim yümn-i ḳudümüyle enāma müjdeler
2. ‘Aḳl u ‘İrfān ile ḳılmış zātını ḥaḳ ser-firāz
Şer’ u kānun üzre ḥill u ‘aḳdidir mu‘ciz eṣer
3. Ḳalb-i pākī ṣāfdır ḡıll u ḡuş-ı aḡrāzdan
Pīşe-i endīşesi icrā-ı ḥayr u def’-i şer
4. Ḥilye-i ‘ilm ü hünlerle zātıdır pirāye-dār
Dense sa‘de’d-dīn-i ṣānī ol ḥüdāvende deger
5. Etmesin bu mesned-i vālādan aṣlā infikāk
Ḥazret-i ḥaḳ ‘ömr ü iḳbālin ḳılıp efzūnter
6. Naşbına ‘İrfān bu mısra’ ḳıḳdı bir tāriḥ-i tām
Cāh-ı fetvā oldu Sa‘de’d-dīn Efendi’ye maḳarr

(sene 1275)

16

Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilâtün / Fe‘ilün

1. Neyyir-i evc-i ‘alā ḥayr bî-rayb u rüyā
Ser-firāz-ı vükelā ya‘ni Muḥammed Pāṣā
2. Ḳabiliyyet ile envā’-ı kemālātı verip
Eylemiş zātını ḥaḳ seyf u ḳalemde yektā
3. Cümle ‘indinde olup ḳadr-i bülendi ma‘rūf
Sāyikā olmuş idi ḥā’iz-i şadr-ı vālā
4. Devr-i ‘adlinde görüp mülk ü milel emn ü amān
Müteḥassir idiler maḳdemine bāy u gedā
5. Ḳuvve-i baḥt-ı hümāyun eṣeridir bî-şek
Ki yine oldu o destūr-ı maḥḳ şadr-ārā

6. Hüsni-tedbîri bulur zaḥm-ı fesâda merhem
Re'y-i bercâsı olur her marâz-ı mülke devâ
7. Zât-ı vâlâsı nıgehbân-ı enâm olduḡça
Eşer-i 'adli eder ḡurdu ḡoyunla hem-pâ
8. Hâzret-i pâdişâhı taht-ı ḡilâfetde anı
Ede bu mesned-i vâlâda mü'ebbed Mevlâ
9. Verdi târiḡe fer ol âşaf-ı yektâ 'İrfân
Şadre ḡâ'im u şifâ oldu Muḡammed Pâşâ (sene 1276)

17

Mefâ'ülün / Mefâ'ülün / Mefâ'ülün / Mefâ'ülün

1. Fuzül-i nazm u neşriñ luḡf-ı ḡab'ı nev-bahâridir
Sezâdır nâm-ı zîver ol hüner perver efendiye
2. Vücûdu noḡḡa-i burc-ı ḡameldir mihr-i efdâle
Hüdâ ol feyz-i iḡsân etmemişdir her efendiye
3. Şarîr-i kilik-i tîzi bülbül-i bâḡ-ı belâgatdir
Gül-i âşârdan olmaḡda nâlişker efendiye
4. Revâ lebrîz ḡavıyât-ı amâl eyleyip gerdün
Şunarsa kâse-i mihrî o dânişver efendiye
5. Server ü sa'd u sâmân u selâmet sebze-zâr u sūr
Ola ma'cün-ı heft iczâ ḡonup sūkker efendiye
6. 'Aḡâḡîr-i hünerdir tām-ı târiḡim daḡı 'İrfân
Bu nevrüzün ḡıla fîruz ḡaḡ Zîver Efendiye (sene 1276)

18

Mefâ'ülün / Mefâ'ülün / Mefâ'ülün / Mefâ'ülün

1. Sipîhr-i 'ilm u fazl u 'iffetiñ ḡurşîd-i tâbânı
Yine envâr-ı 'adl u dâdını nâşirdir evḡâfa

2. Muvāfiğdır rızā-ı ḥağda ismiyle müsemması
Anınçün zāt-ı pākī ‘adl ile āmirdir evķāfā
3. Vücūdun ḥayra vaķf etmiş bu ‘azminden ferāğ itmez
Ġimār-ı tebḥaş ü mebrūr’ü-l eşer nāzirdir evķāfa
4. Sözümden intikāl ü ihticāc et istemez teftīş
Vücūdu maḥz-ı lütf ḥālik-i ķādirdir evķāfa
5. Minārātı ḳanādil-i meserretle donatsınlar
Mahāsinde nazīri geldigi nādirdir evķāfa
6. Firāvān eylesin iķbāl ile ḥağ ğalle-i ‘ömrün
Tecārib ile yūmn muķaddimi bāhirdir evķāfā
7. Ḥūrūf-i ğayr-i menķūṭ ile ‘İrfān söyledim tāriḥ
Revā merd-i rızā-cū nāzir-i ḥayrdır evķāfā

(sene 1276)

19

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Dāver-i ‘āli laķab-ı destūr pākize neseb
Menba‘-ı ‘ilm u edep ferd-i müşār-ı bi‘l-benān
2. Mesned-i şadre ķudūm çār-ı meyle virdi fer
Çāredir her derde oldu rabi‘ meskūn kāmran
3. Ṭab‘-ı pākī eylemez ifrāt u tefrīti ḳabūl
Muttaşıfdır ‘adl u inşāf ile bī rayb u kemān
4. Muşliḥ-i kāfidir efkārı mihām-ı devlete
Kārıdır el-ḥaķķ-ı nigeḥbāni-i aḥvāl-i cihān
5. Ḥüsn-i şüretle muvaffiğ ede ḥağ her ‘azmine
Pīr olunca versin ol cāh-ı celīle fer ü şān
6. Eyledi tāriḥ-i tāma bir diger tāriḥ-i zıll
Kemterin ‘İrfān olup bu tehniyetle şādumān

7. Āşaf-ı 'āli ile geldi mürebbi' fer-i şadr
Eyledi terbi' ü ihyā şadrı 'Ālî-i zamān **(sene 1278)**

20

Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün

1. 'İlm ü kemālin menba'ı ḥüsn-i ḥiṣāliñ mecma'ı
Berr u nevāliñ maṭla'ı bir zāt-ı bi-miṣl u naẓīr
2. Ya'ni ricāliñ a'zamı esrār-ı 'İrfān-ı maḥremi
Mazlūm beg yā hürremi oldu bi-ḥamdullāh vezīr
3. Ol mülkü millet-i ḥayri ceyb-i hümāyun nāziri
Hem dār-ı ḍarbiñ āmiri olmuştı şāyān u cedīr
4. Hem māder-i şāha revā oldu o āşaf kethüdā
'İffetde söz yokdur añā tevfiḳ ede rabb-i ḳadīr
5. Ḥaḳ 'ömrünü efzūn ede elṭāfina merhūn ede
A'dāsımı dil-ḥūn ede olsun sa'ādetlerle pīr
6. Tāriḳ-i tām-ı bī-bahā nazm itdi 'İrfān-ı gedā
Fehmī Beg oldu bī riyā çoḳdan eḥaḳ idi müşīr **(sene 1278)**

21

Mefâ'ilün / Fe'ilâtün / Mefâ'ilün / Fe'ilün

1. Zihī beşāret-i 'azmi ki mülk ü millet için
Şadāret-i aşaf Risto mişāle me'vādır
2. Fevā'id cism-i zamān cilve-gāh-ı rūḥ-ı cihān
Medār-ı emn u amān bir vezīr-i yektādır
3. Elinde seyf u ḳalem ḥüsn-i ictimā' etmiş
Birisı ḳuvve-i yümnā birisi yüsrādır
4. Çıkarsa rezme olur Rüstem-i ḡazanfer fer
Girerse bezme eger bir ḥekīm-i dānādır

5. Ederse sevķ-i sipāh ile ķahr-ı dūşmana ‘azm
Hirās-ı şavleti tākattir bāy-ı a’ dādır
6. Müsahħar-ı himemidir mu‘ārif-i şitā
Mü’eşşer-i ķalemi mu‘ciz-i ser-ā-pādır
7. Yanında ‘acz ile her nergisi ‘amā getirir
Her oķçuzāde añā ser-fürū ile pādır
8. Sihriñe oldu ziyā-ı ‘adāletī ile şām
‘Uķūl-i zīr iken ātisi şūr u zulmādır
9. Fesād-ı ‘ālemi işlāh o şadr-ı zīşānıñ
‘Uluv-ı himmetine nispet ile ednādır
10. Teşekkür-i ayūline ferş olundu pā-yı endāz
Nesīc-i tār-ı nażar zer-keşīde-i dībādır
11. Ola mesānid-i ‘ulyāda ‘ömrü efzūnter
Vücūd-ı ālet-i ħayr olduĝu hüveydādır
12. Enāma müjde bu tāriħ-i tām ile ‘İrfān
Gelen bu sidre-i şadre Fu’ad Pāşādır (sene 1278)

22

Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilâtün / Fâ‘ilün

1. Kalmamıştır baħş-i evsāfinda ıtñāba maħal
Kadrini gelen ķader nāmıyla ta’yīn eyledi
2. Tām-ı tāriħ ile ‘İrfān ben de tebrīk eylerim
Āşaf-ı Kāmil maķām-ı şadr-ı tezyīn eyledi (sene 1279)

23

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

1. Meclis-i vālā gibi olmaz cihānda baħtiyār
Kim re’is-i kāmil-i bimişlidir ni‘me’l-celīs

2. Kıldı tekrîr-i kudüm ol dâver-i mu'cîz eşer
Luţf taĥammisiyle aĥkâm oldu bu nazm-ı selîs
3. Ehl-i meclis neşve-i cāvîde mazĥardır derim
Olmasa gâhı ĥumâr-ı iftirâkıyla enîs
4. Olsun iĥbâl ile efzûn ol ĥader eyyâmı kîm
Nîce yüz biñ kereler devr eylesin sebt ü ĥamîs
5. Bir düşer 'İrfân bu tariĥim gibi târiĥ-i tām
Muĥbilan beş kerre oldu âşaf-ı Kâmil re'yîs

(sene 1283)

24

Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Mefâ'ilün

1. Hezârân hamd ü minnet bâr-gâh-ı izzed-i pâke
Yine verdi şeref ol menba'-ı 'ilm ü edep şadre
2. Naşîb-i himmet 'ulyâsıdır tüveşşi' ü işlâhı
Ne dem kîm 'arîz olsa renciş-i zıĥ u ta'b-ı şadre
3. Taĥîb-i ĥâzîkıdır derd-i mülkûn ĥüsn-i tedbîri
Ĥudüm etdiyse kaç defa' şifâ bahş oldu hep şadre
4. Vücûd-ı nâzenîni nüshâ-i nâdîdedir dehre
Hemîşe kâ'im etsin zâtını tevĥîĥ rabb-i şadre
5. Ĥiĥâbım çıkdı bir târiĥ-i 'İrfân ol süĥan-dâne
Beşinci defa' geçdiñ âşaf 'Ali laĥab-ı şadre

(sene 1283)

25

Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün

1. Dîn ĥarındaşları şükr edelim mevlâya
Verdi fer mesned-i fetvâya bir ehl-i taĥĥîĥ
2. İtbâ'ı okutur tām geh-i şer' vü senene
İsm-i nâzil o ĥudâvende Muĥammedle refîĥ

3. Zāt-ı vālāsı gibi görmedeñ Allah bilir
Mu şikāfāne eden hükümünü şer' in tedkik
4. İntisābı hele ol rütbede kāmildir ki
'İlm-i fetvā-ı mücessimdir o taħrīr-i daķik
5. Münferit 'ilm u fazīletde vera' da yektā
Tāhir-i zill ü dil āgāh ü ebu'l hayr u şefik
6. Şerh-i evşāfını tafşil ederdim ammā
Kayd-ı tārīh idim kāfiye-i nazmım zayik
7. Eylesin zātını te'bīd bu mesnedde Hüdā
Ola merzāt-ı ilāhiye umūrunda vefik
8. Tab'-ı 'İrfānda bulundu bu mücevher tārīh
Cāh-ı fetvāya refik oldu kemāl-i Tevfik (sene 1283)

26

Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün / Mefā'ülün

1. Mübārek bād-ı sulţān-ı enāma millet ü mülke
Sa'ādet bi'tecessüm oldu vārid mesned-i şadre
2. Her işte zāhir olmaz mı şalāh ol zāt-ı pāk-āşā
Çudüm eyleser bir merd-i mücāhid mesned-i şadre
3. Degildir kīm hafī aşhāb-ı temyize sevābıķda
Bu rütbe olmadı devrān müsā'id mesned-i şadre
4. Firāvān eyleyip iķbāl u 'ömrin hep o müdette
O zātı kā'im etsin rabb-i vāhid mesned-i şadre
5. Çudümün tām-ı tārīh ile tebrīk eylerim 'İrfān
Revā Maħmūd Pāşā oldu kā'id mesned-i şadre (sene 1288)

Mef'ülü / Fā'ilatü / Mefā'ilü / Fā'ilün

1. Qabr-i Şerif-i Şeyh necatıdır et niyaz
Ser-hayl-i 'arifan idi zati efendiniñ
2. Evvel yer etti havzımı ba-feyz-i naŐsiben
Mizab hafiyeniñ reŐehati efendiniñ
3. Ahz-ı bahar-ı nameyi Sünbül Sinan ile
Sünbülistan idi Őafahati efendiniñ
4. Vardı kemal-i 'ilm-i bütün u zuhurda
Zahirdi rif'at-i derecati efendiniñ
5. İnŐa vü Şi'irde bülegä-ı zamaneyi
İ'caz ederdi luft-ı nikati efendiniñ
6. Bu han-kaah-ı feyz-i penahı otuz sene
Tabında kıldı nur-ı Őifatı efendiniñ
7. OlmuŐtu seniyy-had Őemanine müntehi
Ammā füzün idi hasenati efendiniñ
8. Etmez idi meraret-i hicri mezaki telh
Mümted olaydı ah hayati efendiniñ
9. 'İrfan bu irtihaline tarih-i tamdır
Firdevse uçdu ruhu Necati Efendinin

(sene 1286)

MÜNŞE'ÂT

“Kudemâ-yı Erbâb-ı Maâ'rifden Defterdâr Kisedârı Hâcı Râsim Efendi Merhuma Yazılân 'Arîzâdır

Ma'lûm-ı 'âli-i münamâneleri buyurulduğu vechile bu tıfl-ı gehvâre-i 'aciz u şağâra delâlet-i 'âliye'-i hıfûk-perverâneleriyle ilticâ olunân hânedân-ı 'âliniñ agüş-ı (merda'-i) nevâl u re'fetinde şîrin mezâk terbiyet u tan'ım vü müsta'idd-i 'arz-ı ruhsâr-ı tebessüm iken. “Ben ağladıkça güldü cihân güldüm ağladı, bigânedir bu sūr-gehe mâtem-i âşinâ” neşidesince ahvâl-i hâzıra ümm-i dünyâ-ı isti'câl-i fiğâm ile rızâ'a-i emelden me'yûs u iktiyât-ı gâmm u hırmân ile me'nûs edip. Enişte efendi muhlisleriniñ ibrâm u ta'cîli üzerine dâmen-bûs-ı vedâ'a ihtilâs-ı vaqt edemeyerek Edirne'ye 'azîmetle (Âbisten-i şafâ vü kederdir leyâl hep gün doğmadan meşîme-i şebden neler doğâr) zâyidesince zuhûr-ı mevâlîd-i eltfâf-ı ülhiyyeye naşb-ı dîde-i intizâr u ed'iyye-i hayriyye-i rahîmâneleriyle tetmîm-i ed'iye vü ezkâr olunmağda olmağla zîver-i fark-ı 'abîdânem olan tevcihât-ı sâmiyeleri ibkâ buyurulmağ bâbında.

(Fî Ğurre-i Zîlhicce sene 1248)

Ser-'asker-i İsbik Hüseyn Paşa merhûmuñ ve dinü'l-yelkende ser-hümâyûna med'uvvâdır sa'âdete gelip mîr-i günde vâkı' sâhil-hânesinde ikâmet üzere iken hağân-ı firdevs-i âşiyân Sulţân Mahmûd Hân tâb-ı serâh hazretlerini da'vete da'ir bâ-irâde-i seniyye mâbeyni müşîri Ahmed Fevzi Paşa'ya Yazılan Tezkeredir

Ma'lûm-ı sâmi-i müşîrâneleri buyurulduğu vechile sâye-i asâyiş-vâye-i hazret-i şehinşâhi de vükelâ-yı fiğâm hazretiyle ba'zı geceler hem-bezm-i zevk u şevk u muhabbet u dil-sîr tan'ım olduğumuz na'm-ı celîle-i cenâb-ı hilâfet-penâhının edâ-yı hağk-ı teşekküründe kemâl-i 'aciz u iktisârımızı yâd u ibrâz-ı hıdemât-ı cân siperânede te'kid-i râbiğa-i ittihâd ile da'vât-ı mefrûza-ı hazret-i cihândâriye hem-zebân-ı müdâvemet olduğumuz sırada bimne_te'ala âtî bâzâr ertesi ağşâmı daği zât-ı vâlâ-yı sadaret-penâh- beraber olarak sahilhâne-i çâkeride_âğd-i cem'iyet olunması inzimâm-ı va'd-ı 'âlî-yi aşafâneleriyle karar-gîr u hilye-i müsâ'ade-i saniye-i cenâb-ı tâc-dârı ile revnâk-pezîr olup bu 'inâyet-i 'aliyye mu'arız-ı teşekkürde hazâr meclisi hayat-ı cedîd u neşve-i câvide-i mahzar edecek bir ni'met-i kimyâ-ı hâssiyetin istihzârına şarf-ı efkâr olunduğda envâr-ı âfitâbıñ hazîz-i hâke tenezzülü kabîlinden olmağ üzere sâhilhâne-i mezburuñ o ağşâm kudûm-ı mes'adet-i melzûm-ı mülûkâne ile lâne-i hümây-ı şevket ü iclâl buyurulması şaffet-i mağlûbede 'arz-ı diyâr-ı inhisâr etmiş ise de bu ni'met-i cihân

kıymet-i niyāza cür'et-i hayta-i hadd vādiden bîrun u hāl-i tereddüd daḥi nām-ı kemteriyе mensüb olan menāzil u emlākıñ (Ayet) El 'abd ü mā yemlike kāne'l-mevlā medlülunca mālîk-i ḥaḳıḳîsî velî ni'met bimentemiz şu ket-me'ab ḳadr-i tensāb efendimiz olup hiç birisinde 'alāḳa-i cākîrānem olmadıḡından gaflete maḥmül olmak ve belki öyle bir şehriyār bende nevāz ü tādār-ı ihyā-sazıñ 'ālim u 'āliyāne şāmil olan eltāf gayri mütenāhiyelerine bu luḫf-ı celîl ile terdifinî istikşār ma'nāsına ḥaml olunmak meḥāzîri mevreş ḥadşe-i derün olmaḡla savb-ı savābın mā-i aşfānelerinden istizāne cür'et olunmuştur ol bābda. Fi 2 Rabiü'l-Āḫîr sene 1249.

Da'vetnāme-i Mezbūr 'Aḳîbinde Yazılan Teşekkümāmedir

Sāḫil-hāne-i cākîrine eşref evkātta te'sîs u inşā olunmuş ve ebvāb-ı kāmiyā-yı ne es'ad ihyānda küşād edilmiş ki mihr u münîr evc-i şevket ü iclal olan velî ni'met bimentemiz pâdişāh-ı tabında tal'at ü şehriyār-ı melāik-i ḥaşlet efendimiz ḥazretleriniñ dün aḫşām ihraz-ı şeref-i ḳudūm meyāmin melzūm hümāyunlarıyla reşk-endāz burūc-ı sipîhr-i berîn ı ḡıbtā baḫş-i riyāz 'aleyyn oldu ve 'abd-i 'aciz-i cenāb-ı ḫalîk-i biçeveniñ ne āferide-i baḫtiyārı ve ne maḥlūk kām-kārı imişim ki neyl-i şerefü'n-nisāmıyla eflāka nāz eder olduḡum ḳadem-i kimyā-yı tevāim cenāb-ı ḫilāfet-penāhiye kâle-i zer-tār sirā-ı bâşıram pāy-i endāz-ı istikbāl ü her ḫutve-i 'alem-bahāsında çehre-i sāy-ı 'azz ü iḳbāl olmaḡla rütbe-i ser-bülendi ve isti'lada atlas-ı dîbā-yı āsmāne tefevvuk eyledi ve ferş-i hāne-i abîdāneme naḫş-ı güzîn-i imtiyāz olan mevāzı'-ı iḳdām-ı yümni-i ittisām ḥazret-i kişver keşābiniñ ḡubār-ı müşk-bārı çārub-ı müjḡān dîde-i iştîyāk ile derc-i muhaffeta-ı cevherin ihtiram olunarak çāker kemînlerine mādāme'l-hayāt-ı tütüyā uyün-ı iftihār u baḳiyesi ḥanedān-ı 'aciziye bir yādigār-ı celîl'ü-l i'tibār olmk üzere herz-i cān edilip ve dāmādım Vāsıf Paşa kuleleriyle kerîmem cāriyelerine iḫsān buyurulan 'aḫāya-i mersa-ı kevākib-i şa'sa'a sa'din evc-i mübāhāt u nîrîn ruz u şeb müddet-i hayāt olup (cihān maḫkūmuñ olsun pâdişahım. Felek devrr eylesin dil-h'āhıñ üzre. Cihan durduḡça ḫür-ı a'dāna gerdün. Hemen cevrr eylesin dilh'āhıñ üzre). Ed'iyye-i ḫālişāsı yek-zebān-ı rāfi' icābetgāh-ı cenāb-ı Yezdān-ı ḳalendi işte velî ni'met-i bî-imtinānımız Pâdişāh-ı 'azîmü'l-iḫsān efendimiz bu eltāf-ı celîle ve bu 'ināyāt-ı 'aliyyeleriyle daḫi ḳadr u meziyet kemterānemi teziyyed u a'lā vü fark-ı mesārr ü meḫḫaret cākîrānemi hem serferkādān semā buyurdular edā-yı ḫaḳḳ-ı teşekküründe i'tirāf-ı 'acizden başḳa ḡüftāra vāḡür hümāyün-ı şehinşāhilerine bezli-i cān etmekten gayri ḫareket ü refḫāra mecālîm olmadıḡını bir vaḳt-i münāsibde uḫbe-yi 'ulyā-yı cenāb-ı kayt-ı sitānîye arz-ı tebellüḡe himem-i sāmîye-i müşîrāneleri icrā buyurulmak bābında (fî-9 Rabiü'l-Āḫîr sene 1249)

Enište Efendiye Yazılan Şakadır

Hemîşe kâtib-i çire dest-i kudret levha-i nâdire-i vücūd-ı pür-sevdâların pirâye-dâr settür-ı bî-şumâr ‘ömr ü iqbâl ü nüshâ-i nefîse-i fevâ’id mekârim-i i’tiyâdilerin âreste-i ‘ibâdât-ı sürür neyl-i âmâl buyursun nev-şete-i kitâbe-i fıtrat seniyyeleri olan fıkra-i hasene-i bende-perveri ve ‘inâyet ü kazıyye-i celiye-i mekâr mekâri ve mürüvvet-i iktizâsından nâşî pederim merhumdan bir yâdigâr-ı nedret-i iştihâr ü şeklen ve lem‘aten reşk-endâz-ı ahter-i dünbâl-dâr olup ‘anfevân-ı tıfliyyet ü şebâbın ahkâm-ı tab‘iyesinden ma‘dûd olan qadr-i nâşinâslığın muhal-i emniyet olmasından dolayı luţfa terk eden bi’l-mübâya‘a şimdiye kadar hıfzına himmet buyurulan devât-ı maşfa-yı bi-hemtânîñ eşer-i terbiyyet ü himem-i ‘aliyyeleriyle sen ‘aciziniñ hadd-ı seba‘ ‘aşere vuşülü vü nahsteyn-i pây-e-i silm-i merâtib olan rütbe-i râfia-ı hazkânînin ihrâz olunması mülabeseleriyle mahzûr bir taraf olunduğundan mahfâza-ı mahşûşasına mevzu‘a irsâl ü ihdâ buyurulduğı beşâretini hâvi-i kermenâme-i velyü’l- na‘mîleri hâme-i zîb-i tekrîm ü i‘zâz u devât behin-i mezkûr dağı piş-gâh-ı hüsn-i kabûl u ibtihâca zînet-sâz olarak bu luţfu mekremet-i aliyyelerinden hokka-i huşk dil-i bendegânem lebrîz-i müddâd câri-i meserret ü ed‘iyye-i hayriyye-i mün‘amânelerin şafha-i icâbete nakş u tezbîre devâm eden hâme-i zebân muşaddıqât-beyân-ı kemterânem mazhar-ı sür‘at ü selâset olmağla te’lîf-i mecelle-i şükr-güzârı ve muhammedte müsâra‘at kılınmıştır her halde fark-ı câkirânem hüsn-i tevcîhat-ı ‘alîleriyle tezyîn buyurulmağ bâbında. (Fî- 7 Zilhicce sene 249)

‘Asâkir-i Nizâmiye Bi-kebâşilerinden Bir Zâta Yazılan Şakadır

Hemîşe cenâb-ı esâs-ı endâz kal‘a-yı ne qale-i âsmân u nesk-sâz-ı şufûf ‘âlemiyân celle şâne. Rüstem-i şimşîr bedest-i meydân leşkerkeşî ve besâlet ü dilîr-i nihmetin nazîr-i pehnâ-yı düşmen-keşi ve hamâset olan zât-ı haydar şıfatların hemad edâ ifrâd-ı tâbûr sinîñ ömr-i mevfür ile câygîr-i sâha-i ‘ömr ü ‘âfiyet ü kâm-bin terki-i kadr u menzilet buyurulmağ du‘alarına rûz u müsâmed o müttekâr u idâre-i mânevra-i evsâf-ı cemîleleriyle evkât-güzâr u bi’l-huşuş bâb-ı hâletin şab mihr u muhabbet de mânend-i qarâğol tüfenk der-dest-i şebât u istikrâr olduğum halde talţîf-i şenâver müstedîmelerine dâ’ir irsâl buyurulan vefâ-nâme-i bihterîn ‘allâmeleri resîde-i câ-yı ihtirâm olup bu vechile sevğ-i siyâh-ı hâtır-sâzı ve tertîb-i mevâkib-i dil-nüvâziye himmet-i behiyyelerinden fezâ-yı derûn-ı sînemde taşaşşüd eden leşker-i server ü ibtihâc süziş-i hasretîñ nevbet-i âteşiyle bir büyük şenlik icrâ ve’l-merâsetle nişfü’l-mevâşla medlülunca hayâl-i bî-mişâl-i âliyeleri piş-i nazâr-ı iştiyâğda irâe-yi resm-i merûr ile

dīde-i ḥasret-keş-i ‘acizānemi rüşenā etmekle ezser-i nev-ḥıyām zerīn-i ‘ilm-i ed‘iyye-i ḥayriyyeleri nişb-ı beyābān icābet u mūsika-i zebān-ı ihlās ile terennüm-sāzi-i muḥammedte mūsāra‘at olunmuşdur. Ba‘de‘z-zīn daḥī meştā-yı fark-ı şādıkānem ceyyūş-ı yemḥaruş tevcīhāt-ı behiyyeleriyle imlā buyurulmaḵ bābında (Fi-sene 251)

**Şeyḫ Naẓīf Efendi Merḥūmuñ Beşiktaş Mevlevīhānesine Ku‘üdları Cem‘iyyetine Cennet-
mekān Sulṭān Abdū‘l-Mecīd Ḥān Ṭāb-ı Şerāḥ Ḥazretlerini Da‘vete Dā‘ir Mābeyn-i
Hümāyun Bāş Kātibine Yazılan Tezkeredir**

Ḳuṭb-i dāire-i devrān u ‘akde‘l-āl-i ḥalka-i cem‘iyyet dervişān olan zāt-ı makārr müsemmat ḥazret-i şehinşāhiniñ füzünü ‘ömr ü şevket ü kemāl-i muzāfferiyet ve muvaffakıyyet-i seniyyeleri ed‘iyye-i mefrūzāsına ḥaşr evḳat u eşer-i terbiyyet-i rühāniye-i cenāb-ı pīr-i dest-gīr ile bu emniyye-i ḥayriyyeye ḥasr-ı tevcihāt etmiş dā‘iyān-ı ḥālişü‘l-cinān-ı ḥazret-i pādīşāhīden bulunduğum zamīr-i ilhām-semir-i ḥazret-i kişver-i küşāyide cilve-nüma olarak mültecā-yı müslimīn ve nūr-ı bāşira-ı aşḥāb-ı ḳulüb ü yaḳiñ olan ḥānedān-ı ḳūy-ı bünyān-ı ‘Osmāniniñ a‘ze-i kirām-ı mevleviye ile miyānelerinde cereyān eden zülāl-i bi-mişāl müvālat-ı ma‘neviye reşehāt-ı mütenāyi‘asından olmaḵ üzere ḥadiḳā-ı arzū-ı dā‘iyāneme cārī olan ma‘e‘l-ḥayāt-ı tevcīhāt ḥazret-i şehriyāriniñ ḥüsn-i te’sīr-i ḳuvve-i nāmiyesi şemere-i muvāfaḳat-ı rühāniye-i cenāb-ı pīr-i iḳtifaḫa ba‘iş olarak bu da‘iyye-i şādīḳü‘l-fevāidin ḳurb u civār-ı felek medār-ı ḥazret-i tacdari ile müstes‘id u müteşerrif-i mevlevīhāne-i ‘aliyye-yi meşīḥatine me‘mūriyet-i ḥakīrāneme müyesser ve bu yüzden ḳadr u i‘tibār-ı dervişānem efzūnter olup münevver-sāz-ı ‘uyūn-ı ‘āşikīn olan cemāl-i ḥurşid mişāl ḥazret-i zılle‘l-lehbedin daḥī iḳtibās-ı envār ile taşfiyye-i ḳalb olunacaḵ tetme-i evrād-ı ‘acizānem olan da‘vāt-ı mefruza-ı cenāb-ı pādīşāhiye müdāvemmet olunmaktadır. Şu ni‘met-i celīleniñ edā-ı ḥaḳḳ-ı teşekküründe i‘tirāf-ı ‘aciz ile berāber bi-mana-yı te‘āla māh-ı ḥālīñ on yedinci çihār-şenbe günü bir mu‘tad-ı müşābiḫ-i kirām u dudgān da‘iyeleri ḥāzır oldukları ḫalde icrā-yı āyin behīn-i mevlevīye beda’ vü mübāşeret olunması meşamm ve bu cem‘iyyet-i ḥayriyyeniñ in‘iḳādı inzimām-ı re‘y-i rezīn-i ḥazret-i ḫilāfet-penā ile iktisāb-ı yūmn u müs‘adet u isticāb u zīb u zīnet edeceği müslim olmağla bu bābda ḥadd-i fakīrānemden efzūn olan bir niyāz-ı te‘eddüb-i māni-i cūr‘et olarak ifā-ı merāsım-i teşekkür ü muḥammedte istizāne-i ictisār ḳılındı her ḫalde. (sene 270)

Ser-Firāzān-ı Şu‘aradan Bir Zātā Yazılan Teşekkürnâme

Âşār-ı merāhim-i ‘aliyyeden olmak üzere muḳaddimce min ğayri liyāka meclis-i vālāya vuku-ı me’mūriyet-i ‘āciziye da’ir inşād buyurulan yigirmi üç beyit ḳaşıdeli tariḫi ‘ālileriniñ irsāl buyurulduğunu ve tebrīk u tehniyeti müttezaman olan kerminâme-i bihterīn-i ‘allāmeleri resīde-i enamla ihtirām olmuşdur. Fenn-i laḫīf eş‘ār-ı a‘zebe-i ekzebe-i sitayişiyile mevşūf u himmet bülend-i rütbet erbāb-ı sūḫan-ı mübalagata maşrūf olması kā‘idesince manzūme-i nefīse-i mezbūrada mūnderic-i medāih u evşāfa ‘adem-i istiḫḳaḳ bahşi hükümsüz ḳalarak sadedde intikāl olunduḳda nazm-ı selīs-i mezbūruñ her ta’bīr-i dil-pezīri bir güher-i yektā ve her mısra‘-ı bī-nażīri bir sülki’l āl-i cihānbahā olarak Cenāb-ı ḫālībi ḫaḳ nā’il-i mutālīb ede. Muḫḫālībi o hūnermende belki ḫālīb ede. Ḳulūb-i nās gehi ḳabz ile beste mahzardır. Hemīşe ḳabza derūnunda başı ğālīb ede. Du‘ā-yı biryalarıyla istiḫbāl u ol ‘uḳūd-ı şūreyyā nemūd ile maḫalli olan hūbān mehlīkā-ı ma‘āni min ciheti’l-ḫayāl-i peri peyker ve min ḫayşū’l-kemāl-i reşk-āveridir mūnevver olmaḫla teşāvir-i ‘adīmi’l-nażīri nigār-ḫāne-i derūna naḳş u istimsāl u beyt-i tāriḫiñ eḫād-ı şānāyi‘ini ‘aşerāt-ı muḫāsibīn u ma‘t-ı muḫāsenatı ulūf-i mevrāhin ta’dād u ḫisābda ‘āciz ve revnāk-şeken tevāriḫ-i islāf denilse cāiz olduğundan kemāl-i temīn (temayun) u istis‘ād ile me’mūriyet-i şenāveriniñ netāic-i ḫayriyyesi istidlāl olunmuş velḫāsıl bu luḫf u himmet-i celīleleri müstelzim-i envā-ı misār u ibtihāc olarak ed’iyye-i muvaffaḳiyet u i’tilālari tetme-i evrād u manzūme-i ḫulūş u muşāddiḳatım müstezād olup ‘arz-ı ni‘met-i teşekküre ibtidār ḳalınmışdır efendim. Fī ğarra-i şāfer sene 1277.

Me’mūriyetinden İsti‘fā ve ‘Uzlet Eden Bir Zata Vūkelādan Birisi Tarafından Yazılan Ta‘ziyetnâme

Vücūd-ı pūr-sūd-ı dāverāneleri menāsīb-ı ‘ulyā-yı şalḫanat-ı seniyyeye maḫz-ı ḫayr u şeref u tedābir-i saibe-i āşifāneleri ḫill-i müşkilatta bi-misl ü ḫalef olduğū müslim-i enām olmak mülābesesiyle kār-fermā-yı ḫutub-ı cismiyyeden ḫutve-i vāḫide iftirāḳ-ı ‘āliyeleri ḳarīn-i cevāz olamazsa da bu def‘a ihtiyār buyurulan ‘uzlet vesīlesiyle bir müddetçik ḳuvve-i mefküre-yi müşkilḳuşāları iḫtinām-ı raḫat u tetmīm-i mehāmm-ı enāma dā’ir muḫāla‘āt-ı ‘amīḳaya iḫtilās-ı fırşat ederek müstaḳbelā āşār-ı nāfi‘ası idrāk olunacağı bī-iştibāh olduğundan neyr-i iḳbāl-ı sāmileriniñ feyzān-ı ‘ācili ed’iyyesi müdāvimi olduğum füzūn-ı ‘ömr-i ‘ālileri da’vātına ‘illave ḳılınarak istibḳā-yı teveccühāt-ı ‘aliyye-i mūna‘amānelerine ibtidār olundu ol bābda. (Sene 270)

**Me'mūriyetinden İnfisāl Eden Bir Zata Vūkelādan Birisi Tarafından Yazılan
Ta'ziyetnāme**

Bir mukteza-ı şīve-i kader bu def'a sāha-i vuḡū'ada cilveger olan uzlet-i 'aliyyeleri bir müddetçik istirahat bedeniyeyi müstelzim olarak ḡill ü 'aḡd-i umūrda ḡüsni-i te'şīrātı rütbe-i vuzūh u teslīme merhūn olan ārā-yı şā'ibe ve muvaffakiyet-i celīle-i dāverāneleriniñ ezdiyād-ı kemālāt-ı istikbāliyesini mūcib olacağı cihetle bende-i keminelere mişl ü ihlāsıña rān biriyāni ed'iyeye-i ḡayriyyelerine bir ḡāt daha icbār ederek 'anza-ı 'ācizi ḡehre sāyi-yi ziyārete tavsiyyet ḡılındı ol bābda. (Fī sene 275)

**Ve Dinü'l-Yesī Hüseyin Paşa'nıñ Kapı Kethūdası Olup Vūkelā-yı fencāmdan
Bulunān Bir Zāt Tarafından Müşārü'n-ileyhe Cevābnāme**

Ṭayyi menāzil-i aşdaḡā perveri ve mürüvvette 'adīmü'l-miḡāl ve ḡat'-ı merāḡil-i germūri ve 'āḡifette bi-hamāl olmalarıyla bu def'a taltīf-i bende-i müstedīmlerine dā'ir irsālī iḡsān buyurulan ker-menāme-i nāmi-i aḡfāneleri hāme-i pīrā-yı ihtirām ve hediye-i 'aliyye-i destūrileri olan bir ḡift ṭuri 'urba bār-ḡiri daḡi sālemā bi'l-vurūd ṭaviyle-i ḡabūlde pā-bercā-yı ḡıyām olup bu iltifāt u nevāziş-i dāverāneleri ḡāgirlerin ḡüşt u ḡüzār saḡrā-yı meserret ve seyrān-ı fezā-yı vāsīü'l-ircā-ı meḡharetle ḡarirü'l-'ayn-ı temāşā vū nūzhet u münşerihü'l-fevāid intizāh u ferḡat ederek hemīşe-zat sāmi-i bī-hemṭaları girdüne süvār-i 'ömr ü iḡbāl u devvāre-i gerdān-ı pehnāver-i ebhet ü iclāl olmaları da'vāt-ı ḡālīşāsı iḡsāl bārgāh-ı isticābet ü ḡeh-rāh-ı teḡekkür ü muhammedte sevḡ-i 'acele-i 'azīmet olunmuşdur o bābda..(Fī sene 252.)

Māliye Nāzırı Bulunan Zāt Tarafından Mābeyn-i Hümāyūn Baş Kātibine Tezkere

Bu ḡāgir kemter u bī-niḡān terbiyyet-i n'ām-ı celīle-i ḡazret-i ḡehinḡāhi ile niḡāne-i nemā-ı vücūd u envār-ı āfitāb tevḡihāt-ı cenāb-ı ḡilāfet-penāhı bī-iktibās ile pertev-i endāza 'ayn-i ḡuhūd olduğum ve sāye-i iḡsān vāye-i ḡazret-i pādīḡāhi da ikinci rütbeden zīver-i ḡadr-ı iftiḡārım olan mecīdi niḡān-ı zīḡānına bile 'adem-i istihḡāḡ u liyāḡatımı bilip durduğum ḡālde ḡaḡīşa-ı zāt-ı meḡārim ayāt-ı cenāb-ı ḡehriyār olan kemāl bende nūvāzı ve merḡamet u fart-ı iḡyā-sāz ve ḡefḡāt-ı iḡtizā-ı 'āliyesi üzere bu def'a niḡān-ı mezkūruñ birinci rütbe-niḡān-ı der-ḡiḡāniyla tebdīline emr u fermān-ı iḡsān-niḡān-ı ḡazret-i tāc-dāri mevhebet-efzā-ı sūnūh buyurulmuş olduğundan bu 'ināyet-i cihān-kıymet daḡi ḡimdiye ḡadar bi-'add ü ḡümār meḡhūd-ı dāde-i iftiḡārım olan taltīfāt 'aliyye-i ḡazret-i pādīḡāhiye zāmīme-i celīle olarak ḡeker māyılıḡını icrāya istiṭā'āt-ı

h ks r nem mefk d olmasıyla evr d-ı zeb n ‘acz-i bey n kemter nem olan ed’iyye-i mefruz -ı h zret-i zıllı’l-lehiye kem k n-ı haşr-ı lis n u her h l   k r ‘abid nemi b di-i sel met-d r n olan rız -ı ma‘delet iktiz -yı cen b-ı veliyy ’l-ni‘meye tevfi a şarf-ı m -hışal t b u tav n etmekden başka yed-i ‘ ciz nemden bir Şey gelemeyeceğini bey n ile min ğayr-i h d  icr -yı resm-i teşekk r   muhammedte ictis r  alındı ol b bda. (F  sene 269)

Bir D ver-i Tahr r Eşer-i K mil La aba Yazılan ‘Arizadır

Hařayis-i cel le-i d ver nelerinden olan kem l t-ı ‘irf niyeniň kuvve-i c zibesi aş rından ya’ni k lib-ı lafzi-i n m-ı kemter nemiň tab‘-ı nek d-ı aşf nelerine m nfetiĥ r h-ı ma‘n -yı Őaĥ hiyle m n sebeti aĥk mından olmak  zere z t-ı s mi-i h ddiv nelerine der-k r olan intis b u ‘ub diyyet ‘ ciziniň derce-i kuvveti haĥk-ı  akiri de ‘İrf n-ı K mil h sn-i z tını istilz me-i Ő lih ve bu cihetle fark-ı n ciz nemde nazar-ı iltif t-ı s mileri iks r a‘zama r cih olmağla feyz-i n mi-i bah r n h ta-i Rumdan inĥit -ı mevĥitine memail olarak bu def‘a c nib-i mısra ‘az met-i seniyye-i m n‘am nelerinde bir m ktez -yı de‘b-i ‘ub diy t resm-i d menb si-i ved ’n v purda icr sı aĥz-ı am l-i kemteri iken  ali‘-i n -hemv r-ı avarelik ba‘z-ı ‘arız -ı v c diye İĥ ’ıyla bu emniyye muvaff k olamadığımdan yemm-i ğum mda ve vapura d nd  k şti-i ten edip oc đ-ı der nu enara baĥt-ı siy h. Bu iltih b ile eřk oldu  b-ı  teřin řada-ı  erh-i en nim olup bih rım  h. Na’iresi niğme-i dil-s z n y-ı k lem u terenn m-s z macer -ı elem olup tetme-i evr d-ı derviş nem olan da’v t-ı mefruz -ı d ver neleri. En sefer girde ki řad k file dil-i hem-r h evset. Her koca hest-i h d ya bi’s-sel met d riş. Ed’iyye-i h lis sıyla tevs ’ u ikş r u luřf u cih n-beh -ı mu‘ vedet-i  sf nelerine vakf-ı ‘uy n-ı intiż r ile bey n-ı ma‘zeret siy kında taĥd m-i ‘arızaya ictis r  ılındı ol b bda. (F  sene 277)

Beyrut’ta İken İhr z-ı Mesned-i Riy set Eden Bir Z ta yazılan ‘Arizadır

Bir mesned-i cel l ki eşref-i evĥatda h dis olup naş b-i sa‘ det-i aĥv l ola. V c d-ı ma‘arif  l de-i d ver nelerini istiş b ile m zeyyen   m mtaz olduğu ve bir emr-i m him u m ‘ten  i in ki mecr -ı s hihine v ş l-ı muĥadderdir. Zeyr-ran-ı ĥill   aĥd-i h divelerine d h l etdiği m slem tdan olmağla mecl s-i v lı riy set-i cel lesiniň daĥi kem l-i baĥtiy r  ile bu luřf u Őeref-i cih n-bah ya n ’iliyyeti da’ire-i maĥř susasında bulunan um r-ı meh mm seniyye v  meş lih ‘ib dın merkez-i haĥk-ı tevfi de der nu vaĥti geldiğini b nek-i b lend  f k-giriyle mes mi‘-i erb b-ı başiret ve ĥayr-ĥ’ahına

tebşir edip bu vakı'a-ı meserret-i efzâdın 'umûm-i bend-gân-ı vâyedâr-ı ibtihâc u meşâr ve bi-tahşîs-i 'adem-i liyâkât-ı cihetiyle me'yûs u şabi'at-ı beşeriyye iktizâsından olan tûl-i emel-i hükmünce farç-ı arzû ve iştiyâk ile me'nûs iken mağz-ı ni'met ğayr-i metrakabe olmak üzere ma'iyyet-i 'aliyye-i âşfâneleriyle gâm-yâb olan bu 'abd zerre miqdâr hâric-i ez-haytâ-ı ta'bîr ü eş'âr-ı mesrûr u müntedâr olarak mevâzi olduğum ed'iyye-i mefruza-ı veliyyü'l-himemilerine tecdîd-i devâm u kudûm-i pür-sû'ud riyâset-penâhlarına rabıta-ı dîde-yi intizâr ile icrâ-yı resm-i tebrîk u teñniyet u 'arz-ı teşekkür ü muhammedte kıyâm olundu ol bâbda. (Fi sene 278)

**Eya Şavfiye Câmi'-i Şerîfi Tebrîkât-ı Seniyyesi Olarak Ricâl-i Hazîneye Verilen
Madalyanın Teşekkürüne Da'ir Mazbaça-ı 'Umûmiyedir**

Cenâb-ı İcâd-ı fermâ-ı ma'bed-i âferineş 'azze-şâne imâm-ı müslimin ve muqtedâ-ı müttebi'in dîn-i mibîn olan velîyü'n-ni'met bi-mintemiz şu kitmâb kadr-i yenâsüb efendimiz hazretlerini mâ-ihtilâfe'l-melvân pîrâye-i bahş-ı mihrâb hilâfet-i kübrâ vaşiyet-i bülend-şân u şevket-i şehriyânelerin şevk-i efzâ-yı mesâmi'-i sufûf ehl-i şerâ buyursun. Âmîn. Zât-ı hilâfet-simât-ı pâdişâhları câmi'-i hüsn-i hâşıl u müstecmi'-i şunûk berr u nevâl olmalarıyla muqaddimce eyâ şavfiye câmi'-i lâmi'aniñ ta'mîr u ihyâsına maşrufiyet-i himmet-i bülend rütbe u husûl muvaffakiyet-i seniyye-i şehinşâhileri kâffe-i cemâ'at-i müslimini nâil-i kemâl server u ibtihâc buyurmuş iken bu luţf u 'amîm-i haşîşâ-ı zât-ı hümâyûn mülûkâneleri olan kemâl-i bende-perveri ve şefkate kâfi olamayıp bu defa' dahî bend-gân-ı müşâdif-tenşânelerin taltîf u ihyâ-ı ğarezla bir şarafı tuğra-yı ğarra-ı tâc-dârileriyle ma'nûn ve diger ciheti câmi'-i şerif-i mezbûruñ resm-i behîniyle mürescem u müzeyyen birer çaça-ı medâliye-i 'aliyyenin i'tâsına emr u fermân-ı 'inâyet-nişân-ı cihân-bânileri mevhebet-i efzâ-yı sünûh buyurulmuş olduğundan tabikât-ı kulûb-ı 'acizânemiz envâ'-ı kanâdil-i şadımânı ve meserretle mülemma'-i münevver u şa'sa'a-i envâr-ı mübâhât u iftihâr-ı kemterânemiz reşk-âver-i meşkevet mihr u nûr olarak madalyâ-i 'âli-i mezbûr leb-i âdâb u ihtirâm ile tekabûl u telessüm u bir güzâr-ı seniyye-i ihlâs u sîm kalend-i kıdd-ı neskere farîza-ı zimmet-i 'ubudiyye ve hutbe-i tesbihât-ı da'imimiz olan tezâyüd-i 'ömr ü şevket-i cenâb-ı kişver-güşşâbı ed'iyye-i hayriyyesine ez sernü müdâvemet ve luţfunuñ kanğı birîn yâd edelim biztecûmi nice ta'dâd edelim mezâyası mâ-şiddik-ı hâli olan elţâf-ı ğayri mütenahiye hazret-i pâdişâhınıñ hiç birisiniñ edâ-ı haqq-ı teşekkürüne muqtedir olmadığımız halde bu bâbda dahî min ğayr-i hüdâ cerâ-ı merâsîm-i teşekkürü muhammedet siyâkıında tanzîm u taqdim-i mazbaça-i 'abidânemize cesâret kılındı ol bâbda.

Evrāk-ı Nakdiyyeniñ Refi‘ u İlgāsında Meclisü’l-İlsānından Felmelnān Teşekkür Mazbaçası

İcād-ı fermā-ı derāhım kevākib-i āsmāni bimā u āferīninde huzā’in-i arz u semā cell u ‘alā hāzretleri nāşir denānir hālisü’l-ayār adl u dād u rāfi‘ nekre-i mağşūşe-i zulm u bīdād olan zāt-ı mehāsin-i iyāb-ı cenāb-ı şehinşāhiniñ mediyyü’l-duhūr-ı nām-ı nāmi-i hilāfet-penāhilerin naqş-ı sikke-i nā-medārı ve şaltanat u tañtana-i dārü’l-darb-ı şān u şevket-i pādīşāhilerin kāse-i ne tabaķ eflāka tañn-i endāz-ı mehābet buyursun. Āmīn. Hemīşe-i neħabe-i āmāl ü efkār-ı şehinşāhileri şerāiṭa mülkdārı ve hilāfeti hūsn-i icrā ve islāh-ı ‘ūmur-ı mālīye ile terfiye hal-i ‘ibād kazaya-ı mühimmesi daħi bu cümle-i celīleden olduğu hüveydā olmaķdan nāşī bir müddetden beri mu‘āmelāt-ı ‘umūmiyeyi taş‘īb u işkāl ve dāi’re-i te‘ayüş aşhāb u zā‘if-i tażyīk u ihlāle bāiş olan evrāk-ı nakdiyyeniñ ihtiyār-ı fedākarı ve şarf-ı naqđine himmet u icrā-ı tedābir-i şāibe vü kemāl-i sühulet ile müddet-i ḳalīlede cemi‘u ibtālīne huşul-i muvaffākiyet seniyye-yi cihāndārileri haķķ-i yūna celāil-i āşār-ı mebrūre ve fezāil-i a‘māl-i me‘cūre-i tācdāriyelerinden olarak bu luṭf-ı ‘amīm-i pādīşāhilerinden kāffe-i bend-gān u zīr u destān u bi-taḫşīs-i bu çāgirān-ı şakirü’l-iḫsān mazhar-ı hayāt-ı cedīd ve derḫāl-i dād u sitādīñ nuķūdā inḫişārıyla her sevķ u bāzārda revnāķ u revāc ve her kār u bārda yesr u ibtihāc-ı bedīd olmağla gülbāniñ ḫamd ü şenā-ı bī-ḫadd-i rafi‘ bār-gāh-ı ehādiyet ve tetme-i evrād u ezķārımız olan ed‘iyye-i mefruza-ı hāzret-i cihānbāniye tecdīd-i meva zābt ḳılınmıştır. Vücūd-ı pūr-sūd-ı cenāb-ı pādīşāhi mük u millete ni‘met-i ‘azmī ve müeşşer bir güzīde-i hāzret-i hilāfet-penāhı mūcib-i sa‘ādet ḳabrī olup ifā-yı haķķ-ı teşekküründe i‘tirafdan başķa tedbīri olmayan ‘aciz u iḳtişārımız bu eşer-i celīl haķķında daħī tekrār ve şu huşūş hayri nuşūşa bir vefķ-i dil-h‘ah-ı cenāb-ı cihāndāri maşrūf olan himem-i ‘āliyye ve iḳdāmāt-ı mütevellīye-i Sazār top-nāhiyelerinden daħī ebr-i ez şükr-i güzārı ve muhammedti tekemmüle güftār ederiz ol bābda. (Fi-Rabiü’l-Evvel sene 1279)

İstīlahāt-ı Aḳlām-ı Ḫisābiye Üzere Tebriknāme

Kātib-i çire dest-i ḳudret cerīde-i fiṭrat-ı ‘aliyyelerine ser-saḫn-ı ‘iffet ve istikāmetle āğāz u safāih-i şāḫāihini erķām-ı şāḫihü’l-ḫisāb ehliyet u istihķāk ile imlā vü i‘zāz buyurmuş olduğundan şimdiye dek ḳadr-i ‘āliyelerine lāyık-ı münāsib-i ‘āliyenīñ muḳteżā-ı teveccühü ḳālem-i taḳdīrdan setr cevabıyla defter-ḫāne-i vaḳt-i merḫunene ḫavāle olunmaķda iken bulutfı te‘āla bu def‘a mālīye muḫāsibeciliği mesned-güzīni

vücūd-ı behbūd-ı ‘āliyyelerini der-kenār ile mazhar-ı şeref u i’tibār olduğunun ‘ilm u haber-i beşāretine nāil olduğum anda mecāsiye-yi derūn-ı ‘ācizānemde husūla gelen nuķūd u afiye-i sūrūr u inşirāh-ı ĩrād u zuhūr muķaddeme-i maṭlaba maḥsūs olup zā’il olan kavā’im-i mızrā-ı elem-i intizār-ı maşraf-ı fayda olunarak tetbi’-i kuyūd-ı da’vāt-ı muvaffakiyet ve i’tilālariyla tekalīb-i defātir-i leyl ü nehār u ‘arz-ı icmāl-i tebrīk u tehniyete ibtidār kılındı ol bābda. (Sene 279)

Ekābirden Bir Zātın Kethūdāsına Yazılan Cevābdır

Hediye-i Ramazāniye olarak ʔaraf-ı eşref cenāb-ı dāveriden ihsān buyurulan altın sa’atini gönderildiğine da’ir enamla zīb-i i’zāz olan tezkere-i behiyyeleri ma’li rehīn iz’ān-ı ‘ācizi olmuş vesā’it dāhī vāşıl-ı āşābi’-i ihtirām olarak ārāyiş-i ceyb-i mefḥaret ve herz-i seniyye-i muşādaķaṭ kılınmışdır. İrtifā’-ı derece-i ķadr u refāhım envār-ı āfitāb-ı tevcihāt-ı ‘aliyye-i ḥazret-i āsāfi bī-iķtibās ile ḥāşıl olduğundan ed’iyye-i mefrūzalarında daḥikā-ı fevt etmek mertebe-i irtikāb-ı küfre şāniye ve rakķāş-ı zebān-ı ‘acz-i beyān-ı kemterānemi muḥammed u evsāf-ı seniyyelerine işletmek ind-i ācizānemde işna’ şaffāt-ı ḥayvāniye olmağla bu luṭf-i maḥsūs dāver-i dāhī taşḥih-i ‘ayār şevķ ederek miķāt-ı tām-ı ‘ōmr ü iķbāleri mediyyü’l-duhūr tanīn-i endāz ʔās-ı gerdūn u ‘aķarib-i a’dāları şikeste pāy-ı u ser-nigūn olmaķ du’ā-ı biryāsı tekrār u devlāb teşekkūr ü muḥammedtīn maḥūr-ı ‘arzda tedvīrine ibtidār kılındı şūret-i Muḥammedet-i ‘āciziniñ ḥuzūr-ı mu’āliyem u fevrlerine tebliği bābında.(Fī 25 sene 279)

Şadr-ı Ma’zullerinden Hūdāvendigār Valisi Bulunan Zāta Yazılan Arīzadır

Hānümān-ı bülend-i erkān dāverānelerine intisāb u ‘ubūdiyyet şeref-i celīlini ḥā’iz u envār-ı tevcihāt-ı sāmīye-i āşfānelerine mazhariyetle mūmteriz olduğum rüz-ı firūz dūnber u temādi-i ‘ōmr ü iķbāl-i mūn’amāneleri maṭma’-ı nazar u ḥayāt-baḥş-i cism-i nīzārım olan telṭifāt-ı ‘aliyye-i bende perverileri çār-ı çeşm-i teḥassūr ve iştibāk ile mūntazīr-i kemterānem olarak bu kere makarr-ı hükümet-i ‘aliyye-i ḥad-yevāneleri olan bir vesaya teyessūr-i ḥūsn-i muvāşalet-i seniyyeleri beşāret-i celīlesine nişb-ı semi’-i intizār u taķdīm-i ‘ariza ile ta’ķīb ve taşdi’-i bi-ḥasbū’l-‘ubūdiye tecāvüz etmeyerek bir müddetcik te’ḥīrini ihtiyār etmiş olduğum ḥalde ḥaşāyiş-i celīle-i dāverānelerinden olan şīme-i ‘aliyye-i bende-nüvāzı ve seciye-i seniyye-i ihyā-sāzı iķzāsından naşi-i icrā buyurulan luṭf-ı cihān-bahā-ı müsābaķāt fark-ı surūr u mefḥaret-i kemterānemi meḥāzi-i kenkere-i çerḥ-ı çeb endāz u ‘anda kemīnlerini edā-yı ḥakķ-ı teşekkūrde i’cāz ederek ed’iyye-i mefrūza-ı tevāfur-i ebhet ü iclāl destūrilerine tekrīr-i devām’ü-l ā’li-i mütelāli

muḥammed u evsāf-ı ‘aliyyeleri ez-ser nu keşide-i sülk-i kelām olunup İfā-yı merāsım teşekkür ü muhammedetle istiḳrār-ı tevcihāt ‘ālem-ārā-ı dāverāvelerine ibtidār kıldı. (Fi sene 265)

Nış Valisi Hazretlerine Yazılan ‘Arızadır

Da’ire-i ‘ubūdiyetleriniñ emekidārlığı şerefini iḥrāz u bi’l-āḥire tecdīd-i intisāb ile daḥī tehyiz u imtiyāz itmiş bend-gāndan bulunduğum cihetle sa‘ādet-i aḥvāl-i ‘aliyyeleri tuḥve-i āmāl ü selāmet ḥanümān-ı āsāfāneleri aḥş-ı maḳāsıd mā fī elbāl-ı ‘ācizānem olduğu cılve-gāh-ı ḥaḳāyık-ı aḥvāl olan mir’at-i zāmir u vezirlerinde çehre--nümā-ı bedāhet olmağla rüz-ı siyāha iftirāḳdan beri nazargāh-ı mehāmm-penāh-ı destūrilerini tūre reng-i sevād-ı ziyāde etmemegi ādāb-ı musādakate muvāfık görerek nev-ā-nev beşāret-i celīle-i ‘āfiyet u muvaffakiyet-i sāmiye-i müşirānelerini istiḥbār u istidlāl ile ıstıbār u iktifā etmiş olduğum ḥalde nış-i zembūr firāḳın imtidād-ı āzārından kemāl-i te’essür u ḳand-ı muḥātabāt u teltifat-ı seniyyelerine farḫ-ı iştıyāk u taḥassür ‘abd-i şādık büryālerini taşdı‘a-ı icbār ederek istibḳā-ı tevcihāt-ı sāmiye-i destūrileri siyāḳında taḳdīm-i ‘arīza-i ‘āciziye ibtidār kıldı ol bābda. (Fī sene 278)

Ġumūm-i Meşāyih Ṭarḫ-ı ‘Aliyye Ṭarafılarından ‘Utbe-i ‘Ulyā-ı Pādīşāhiye Taḳdīm Olunan Teşekkürnāmedir

Cenab-ı ḥakīm-i muṭlāk ‘azze şāne hemişe terkīb-i müfredāt iksīrū’l-ḥayāt luṭf u ma‘dalet ve tertīb-i berū’s-sā‘a-ı rahm u şefḳatle devā-sāz-ı derd-i fesād ve bīdād u āşlā ḥafremā-yı mizāc-ı emn ü āsāyiş-i bilād u ‘ibād olan zāt-ı mekārım-semāt-ı şehriyārilerin mā te‘āḳubū’l-cedīdān serir-i şevket-meşir ḥilāfet-i kübrāda ḳā’im ve kimyā-ı vücūd-ı maḥāsin-i ālūd ḥilāfet-penāhilerin tecdīd-i ḥayāt-ı mülk ü milletde dā’im buyursun. Āmin. Bir muḳtezā-ı ḥük-m-i ḳazā muḳaddimce dār-ı salṭanat-ı seniyyelerine daḥī sereyān edip imdād-ı rühāniyet-i ‘aliyye ḥazret-i risālet-penāhı eşer-i celīli ve ḥüsn-i tevcihāt-ı cenāb-ı pādīşāhileri te’şir-i seri-ı bi-‘adīli ile luṭf u merḥamet-i ‘aliyye-i elhiyye taḳīb ederek derece-i zevāle gelmiş olan ‘illet-i müdhişeniñ şaye-i iḥsān-vāye-i mülükānelerinde icrā-ı tedābir-i zāhiriyesi-çün bāb-ı nezāret-i zabıḳada da ba‘z-ı me’mūrın ve ḥazāḳat-bādın mürekkeb bir ḳomisyon-ı maḥşuş-ı teşkıl ve ders‘ādet ü mülḥakātınıñ her ṫarafında münāsib merkezlere iṫbā ve eczā-ḥāneler tertīb ve ğurebā ḥastaları-çün İcābına göre mevki‘ mevki‘ ḥastahāneler taḥşīşi ile mirzā-ı ahāliye derhal iṫbā yetişerek ve ḥaste-gān-ı ğurebā daḥī hemān mezkūr ḥastehānelere ḳaldırılarak müdāvāt-ı lāzımınıñ icrāsına müsāra‘at ve

komisyonu-ı mezbūr tarafından dahī men‘-i me’külāt-ı mezrā ve ikmāl-i tenzīfāt-ı belediye dā’ir arz-ı muṭālī‘āt ile māmūrīn-i zābıṭaya cāniblerinden ‘icālet-i icrā-ı fi’liyātına şarf-ı muḳadderat olunarak istiṭā‘at-ı beşeriye da’iresinde olan ‘uluvv-i himmet u iḳdām-ı bi-ḫaḳḳ icrā kılinmış ve iḫsān ‘aliyyü’l-iḫsān olarak muşāb olan ‘acize-i ahāliye ‘aṭāyā-ı vāfiye-i cenāb-ı pādişāhileri dahī i‘ṭā buyurulmuş olmağla ḫaḳ buna bu ‘ināyāt-ı bī-gāyāt-ı şehriyārileri mişāb olanlara merhem-i zaḫm-ı derūn ve ‘umūm-ı ahāliye mūcib-i mesār u ibtihāc gūn-a-gūn olmuş ve bu luṭf-i ‘amīmiñ tevāriḫ-i rūzgār u meşḫūd olan edvār u a‘şārda mişl ü nazīri görülmemiş olduğuna bina-ı cülūs meyāmin me’nūs hümāyunları rūz-ı firūzundan beri mūnevver-sāz-ı bāşire-i iftiḫārımız olan aṣār-ı nafi‘a-ı ‘ālem-pesend-i cihānbānilerine zamīme-i celīle olarak edā-ı ḫaḳḳ-ı teşekküründe elsīne-i ‘acizānemizi i‘cāz u velī ni‘met bīmentemiz efendimiz gibi bir pādişāh-ı ma‘adelet-kār ve merhem teşi‘arın dāiyān-ı ‘asr-ı ‘aliyyelerinden bulunmaḳ celālet-i şeref-i mezīyeti ḳadr-i dā‘iyānemizi a‘lā vü i‘zāz ederek tetme-i evrād u ezkār u tekemmüle ‘azaim leyl ü nehārımız olan da‘vāt-ı mefrūzā-yı pādişāhilerine tecdīd-i mūdāvemette min ḡayr-i ḫadd ü liyākāt icrā-ı resm-i teşekkürü muḫammedet siyākında taḳdīm-i ‘arzuḫāl-i ḫaḳīrānemize ictisār kılandı ol bābda ve ḳaṭıbe-i aḫvālde emr u fermān u irāde vü iḫsān ḫazret-i veliyyü’l-emr efendimiz kadar. (Fī sene 282)

Bir Zāt-ı Ma‘ārif-semāta Teşekkürnāme

Merḫamet-i ‘aliyye eşeri ve zāt-ı ‘aliyyeleri meşellü evvedā-ı kirāmīñ şemere-i ḫüsn-i nazarı olmaḳ üzere muḳaddimce rütbe-i ‘aciziniñ terfi‘ buyurulmasına liṭāf u ‘ināyet iḫtiyār-ı zaḫmet-i ḫisāb u it‘āb ḳarıḫa-i bi-mişl ü nā-yāb ile nazm u inşād buyurulan on dört beyit ḳaşıde-i belīge ile ma’nūn-ı tāriḫ bimişlü’l-elleri güher-i neşār-ı aḡuş-ı manzara-i iftiḫār u müstelzim-i kemāl-i memnūniyet ve mesār-ı müstemendi olarak cenāb-ı ḫālīşi yārab bir murād eyle. Server u müs‘adet nev-be-nevle şād eyle. Vücūdu nādiri manzume-i mu‘ārifdir. Setṭur-ı neyl-i maḳāsıdla müstezād eyle. Ed‘iyye-i ḫālīşası taḳzīm-i icābetgāh-ı nāzım-ı divān-gūn u mekān kılinmışdır. Mısrā‘-ı tāriḫ-i mezbūruñ kemāl-i selāsetine bir söz olmadığı gibi ḳaşıdesi dahī ḫaḳḳ-ı nāmūsteḫaḳ-ı ‘acizide mūnderic olan sitāyiş-i maḫz-ı nevāziş ile a‘zebe ekzebe serīne mazḫar-ı tām bir ş‘ir-i belig mālā-keḫām olduğundan edā-yı ḫaḳḳ-ı şenā ve teşekkürde i‘tirāf-ı ‘aciz ile ḫulūş u ḫuşūşiyet-i ‘aciziye luṭf-i teḳābülü bā‘iş-i meḫaret olan tevcihāt-ı ‘aliyyelerinin istikrārına ibtidār kılandı. (Fī 11 şevvāl sene 80)

Bir Zāt-ı Ma'ārif-simāta Takrīz Yolunda Tezkere

İcrām-ı 'uluvviye-i aşār-ı taḥrīriyelerinden bir cürm-i aşgār u min ḥayṣü'l-ifāzāt ufḵ-ı a'lāyı taḥkīḳada mānend-i mihrānūr olan taḥvīmü'l-edvār nām-ı risāle-i nefīse nazargāh-ı 'abd-i za'īḳü'l-başra daḥī zīnet-sāz ve reh-gūzar-ı idrāk-ı pādergīl-i kemterīye pertev-i endāz olduḡda ḥaḳḳā geh her noḳta-i güher sīmāsı reşkü-āverü'l-ül şafḥa-i āsmān ve her 'ibāre-i ḥaḳāyık işāresi bir kazaya-i bahirü'l-bürhān olmaḡla hemīşe nigārında naḳḳuş-ı mu'cize-i eflāk azze şāne ḥazretleri sa'd-i ekber sipihr-i berīn-i 'ilm ü 'irfān ve Rūşen-sāz-ı dāire-i devrān olan zāt-ı sāmī-i āşfānelerini beyt-i şeref-i tündrestī ve İkbālde telmi' ve derḥuşān ve berā'et hebūḡ u vebāl ve tetābu'-ı ifāzāt-ı şümūs-ı āmāl ile maḥsūd-ı bedr-i tābān eylemk ed'iyye-i ḥālīşasına ezser nev-ḥaşr-ı evḳāt olundu ol bābda. (Fi sene 287)

SONUÇ

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan hemen sonra bu devletin topraklarında neşv ü nema bulan Divan Edebiyatı, İmparatorluğun son dönemlerine doğru ayakta kalabilme savaşı vermiştir. Yeni edebiyatın sert rüzgarı karşısında 19. asır divan şairleri, değişik çareler aramaya başlamışlar bunun neticesinde Encümen-i Şuara gibi adına bir topluluk oluşturarak klasik estetiği yeniden canlandırma arayışına gitmişlerdir.

Son dönem divan edebiyatı ile ilgili genel hükümler ortaya koymadan önce, özellikle bu yüzyıl hakkında geniş incelemeler yapmak, bu dönemde eser veren şair ve yazarların eserlerini ortaya çıkarıp incelemek gerekir. Çalışmamızı yaparken bu amaç çerçevesinde olmaya gayret edindik ve İrfan Paşa'nın Mecmû'a-i İrfan Paşa adlı eserini incelemeye çalıştık.

Yapmış olduğumuz incelemede aşağıda yer alan neticeler elde edilmiştir :

1. 19. yüzyılda yaşamış olan İrfan Paşa Osmanlı devletinin değişik kademelerinde görev yapmış beş ay kadar bir süre Edirne Valiliği'nde bulunmuş bir devlet adamıdır. Şiire olan ilgisi onu, İstanbul'da, Hersekli Arif Hikmet Bey'in Laleli'de Çukurçeşme'deki evinde yapılan Ziya Paşa ve Namık Kemal gibi devrin ileri gelen edebiyatçılarının katıldığı Encümen-i şuara toplantılarına itmiştir.
2. Üzerinde çalıştığımız Mecmû'a-i İrfan Paşa adlı eser yazarın ölümünden sonra yakın çevresi tarafından bastırılmıştır. Eserde dört Kaside, kırk dört Gazel, beş Tahmis, bir Muhammes, bir Müseddes ve yirmi yedi Târih'in yanı sıra İrfan Paşa'nın devlet adamı kimliğinin de etkisiyle, dönemin ileri gelen aydınlarına yazmış olduğu mektuplardan oluşan ve yirmi iki mektuptan oluşan "Münşeât" kısmı vardır.
3. İrfan Paşa'nın yapmış olduğumuz çalışmaların sonucunda, incelediğimiz eserin dışında herhangi bir başka eserine rastlayamadık.

4. İrfan Paşa'nın şiirleri estetik açıdan mükemmel değildir. Edebiyat tarihinde yer alması ve adından bahsedilmesi, Nâmık Kemâl'in kendisi hakkında yazdığı tenkit dolayısıyladır. Nâmık Kemâl, bu eleştirisinde; edebiyatın, gerçeğe uygun olması gerektiğini, birtakım süslerin ve şairâne hayallerin, bir eseri edebî eser yapmaya yetmeyeceğini belirtip, İrfan Paşa'nın beyitlerinden örnekler verir. Buna ilişkin mektup, 1989'da Kazım Yetiş tarafından "Nâmık Kemâl'in Türk Dili ve Edebiyatı Üzerine Görüşleri ve Yazıları" adındaki kitapta yayımlanmıştır.

Yaptığımız çalışma sayesinde 19. yüzyıl devlet adamlarından İrfan Paşa'nın eserini ve onun edebi dünyasını inceleme fırsatı bulduk. Eseri incelerken titiz davranmaya mümkün olduğunca eksik ve yanlışlardan uzak durmaya çalıştık.

KAYNAKÇA

- BANARLI, Nihat Sami, (2000), *Resmi Türk Edebiyatı Tarihi*, MEB Yay., Ankara.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, (1997), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat.*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara.
- DİLÇİN, Cem, (1997), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, TDK Yayınları, Ankara.
- DİLÇİN, Cem, (1983), *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK, Ankara.
- ERGİN, Muharrem, (1997), *Osmanlıca Dersleri*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- HARMANCI, M. Esat, (2007), *Süheyli Divanı*, Akçağ Yay., Ankara.
- İZ, Fahir; (1995), *Eski Türk Edebiyatında Nazım*. 1., Akçağ Yay., Ankara.
- İNAL, İbnülemin Mahmud Kemal, (1969), *Son Asır Türk Şairleri*, c.2., İstanbul.
- KAYA, Bayram Ali (2007), *Osman Nevres Divanı*, Gökkuşbu Yay., İstanbul.
- KÖPRÜLÜ, Mehmed Fuat, (1926), *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul.
- Mehmed Tahir Efendi, Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Âmire.
- ÖZGÜL, Metin Kayahan; (1998), *XIX. Asrın Özel Bir Edebiyat Mahfeli Olarak Encümen-i Şuara*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- SÂMÎ, Şemseddin (1989), *Kâmus-i Türkî*, Enderun Kitabevi, İstanbul.
- SÜREYYA, Mehmed (1996), *Sicill-i Osmanî*. Sebil Yayınevi.
- TANPINAR, Ahmed Hamdi, (1997), *19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, (1998), *Osmanlı Türkçe'sine Giriş*. İ.Ü. Edebiyat Fak. Yay., İstanbul.
- TUNCER, Hüseyin, (1996), *Arayışlar Devri Türk Edebiyatı*, Akdemi Kitabevi, İzmir.
- ULUDAĞ, Süleyman, (2001), *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

ÜLKEN, Hilmi Ziya, (1998), *Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi*. Ülken Yayınları,
İstanbul.

REDHAUSE, By Sır James, (1996), *A Turkish And Englis Lexicion*. New Edition,
Çağrı Yay., İstanbul.

YILMAZ, Mehmet, (1992), *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözlür*, Enderun Kitabevi,
İstanbul.

EKLER

Ek 1: Eserin Tıpkıbasımı

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله وصحبه
اجمعين اما بعد بولعه ذنبا وذلجحة احياده انماى نوحى من دن قدرت
ما يدهسى اولانر معابد و ميرات ساره اليه و قوه كافيه عليه سى بولانلر
تأليفات نافعه اليه انماى نام و شعر و انشاده حسن سليلقه اصحابك
اثر خافه لى دخی بعد و قائمهم بعض قدر شناسان سخك يد لطف
و همسار له جمع و تدوين اولته برق حقلانده ذكر خبر و رحمتى استلزام
يده كاور كن بر مدتدنيرو ترك جامه حبات ايدن ارباب سخندن اكثر نيك
اثر لى قدر بنى بيلبان و با خود مسالك اسلافه معارض اولان نور سيد كان
الريته كجوبده اضاعه ايدلكدتمى هر نه و جهله ايسه ظهور ايتامكده
اولغله ما بعد حبيبت حسن ظن و اعتماد دن ساقط اولدى عبد كبضاعه
و اذعان سيد محمد عرفانك دخی اشعار عاجزانه مدن اكثر نيك و منشآت
حقيرانه مدن اقل نيك قيد و مسوداته ظفر بولنوب اكر چه مجلات
پر كزیده اسلاف و انتظار اذ كياى اخلافه فارشو متبعى طبع سخيف
اولان رشحات قلم سخجرتك نشر و اعلانی حق و بلاهنه محمول
اوله بيلور اسوده اخلاق حبيده اليه متصف اولان ذوات قدح و تريفه
روا كور ميوب ذكر خبر و رحمتى در باغ بورميه جقلرى اميد به موجودك
جمع و ترتيبه جرأت و خطيبات و هفتواتدن تجاوز اولتمى بساز به
نشر به جسارت اولمشدر بعد از دن دخی طول عمره ناليت و نوبنو
مواليد قريحه به مظهر تله نسخه ثابته جمع و نشر به موفيت بارگاه
جناب معطى المراد من مسئول و متبادر

مجموعه عرفان پاشا

اسیر نفس حربصم رهابه محتاج
مریض درد ککناهم دوا به محتاج

﴿ کمال اطفایا به عفو و عطایه محتاج ﴾

﴿ کرم سنکدر امان خالقم مدد ربم ﴾

کوزم اچمدی خواب کران غفلتدن

هنوز بولدی کوکلم رهسا بوغلتدن

﴿ نصب یوقی بکا برنو هدایتدن ﴾

﴿ کرم سنکدر امان خالقم مدد ربم ﴾

فقیه مدرسه نک قبیل وفالی بی تأثیر

زمانه شیخاری دیو نفس الله اسیر

﴿ حصول معرفت حاضرده بوق تدبیر ﴾

﴿ کرم سنکدر امان خالقم مدد ربم ﴾

خراس سامعه چوق قول اهل حکمتده

معادی منکر اولان ازدیاد و کثرتده

﴿ افوله وارمیلان کوکب هدایتده ﴾

﴿ کرم سنکدر امان خالقم مدد ربم ﴾

نه الله جبه قدر زخر آخرت موجود

نه دلدله ذره قدر فیض معرفت موجود

﴿ نه قدسیان ابله ذوق موانست موجود ﴾

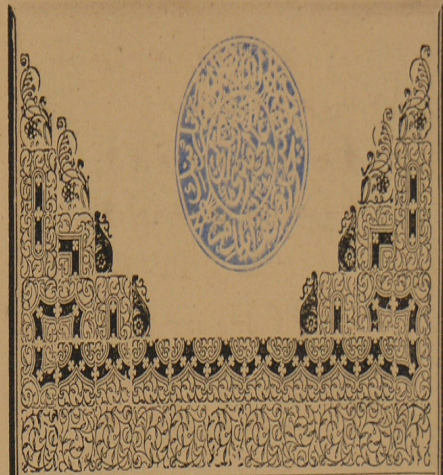
﴿ کرم سنکدر امان خالقم مدد ربم ﴾

محقق ابله سمدان زولی آسمانک

نصیبی معرفت اولوق کرکدی عرفانک

﴿ اوعبد عاجزه شامل دلکی احسانک ﴾

﴿ کرم سنکدر امان خالقم مدد ربم ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ مناجات ﴾

هوا به خدمت اولوب نفس ایچون صددر ربم

کاه و معصیتیم اولدی بعدد ربم

﴿ عطا و لطفکده اولز قیاس وجد ربم ﴾

﴿ کرم سنکدر امان خالقم مدد ربم ﴾

حوایج شهواتبدر ایتدیکم اعداد

شونفس ظالم و مجبردن ایلرم فریاد

﴿ بوروسباهد قبل احسان و عفو ایلهد امداد ﴾

﴿ کرم سنکدر امان خالقم مدد ربم ﴾

هسوی لاله رخان ابله بکدی ایام

فروع جام جه اولدی منحصر شام

﴿ هنوز فیض نجلی دلدله ناکام ﴾

﴿ کرم سنکدر امان خالقم مدد ربم ﴾

(اسیر)

﴿ نعت شریف ﴾

وجودك رحمة للعالمیندر یارسول الله
 جنودك انبیا و مرسلیندر یارسول الله
 کیم اولسون ذن پاکک اولبو بده علت نکون
 حیبت سکا وصف کز بندر یارسول الله
 جنالك فروروب مهر جهان اراه اول یوزدن
 کواکب مظهر نور جیندر یارسول الله
 عروج سدره به عسرمی وارجم شرفکله
 سکا سلم بوته طاق بر بندر یارسول الله
 جیع بختیاران هدایت کائنات ایچره
 نوال رافشکله کامیندر یارسول الله
 عبادی معجز اولزمی ادای حق اوصافک
 صحابا یقرب فرقان میندر یارسول الله
 قبول ایتمز علوقدر و شائک شین رد اصلا
 دخیل در کهل غمدن امیندر یارسول الله
 نیجه محو ایلمز عمان احسانک که نسبتله
 معاصی قطره مادن کیندر یارسول الله
 خصوصاً قطره اشک ندامت فیض لطفکله
 اوعمان ایچره چون در تمیندر یارسول الله
 دخالت ایلیسان غمخور حرمان نجات اولمز
 درک دار الامان مجربیندر یارسول الله
 بو عسدر و ساهیده امان ردا تمشه بابکدن
 پریشان حال و غموم و حزیندر یارسول الله
 ایتم احسانکله فالشدر ایچنی لطفک اولمسه
 معاذ الله تم دوز خفریندر یارسول الله

(قبول)

قبول الله بونا اهلبده ظل رایت حمده
 فیو کده بر کدای کتر بندر یارسول الله
 مدد عر فان زاری کامکار الله شفاعتله
 ال اجش در که کدن مستعیندر یارسول الله

﴿ تاریخ سال جدید ﴾

بد بهیدر که خان عبدالعزیز معدتکارک
 سلاطین سلفده کلامشدر مثلی دورانه
 بورنه حسن تأثیر اولمز اکسیر حیات اولسه
 خلوص باکی براه الساعه اولدی حال بحرانه
 ابدوب بازوی پر زور علو هستی تشبیر
 صلاح آثارینی آز وقت ایچنده قوبدی مبدانه
 ریاض ملک فیض مقدی قیلدی ذمردنک
 رواخضر مددرس دینسه اول سلطان ذبشانه
 بورنه صدق و اخلاص و هممه هرامورنده
 اولور البته مظهر نصرت و توفیق پزنده
 قدومی مسعد بخشای اوزنک خلافتدر
 وجودی لطف حقدر بندکان وزیر دستانه
 هزاران ساهه ایصال ایلیوب اجلال وشوکنله
 خدا هر سالی ایام سرور ایتمسون او حاقانه
 بحق وصفی الشاده عاجزدر قلم اما
 ولی نعمتک واجبدر اوصافی سخندانه
 دعاسن نام تاریخ ایله تکرار ایلمز عرفان
 اوله نوسالی ایام صفا عبدالعزیز خانه

۱۳۷۹

﴿ قله لی قشله سیخون تاریخ ﴾

شهنشاه زمان صاحبقران مرصه دوران
 عزیز الشان خان عبدالعزیز معدات آرا
 مؤبد اولدین دین میننه ابلدی اثبات
 ایدوب تسعید احوال جنوده همتی اجرا
 مقدم والد ذیشان خان محمود خیر آثار
 سواری عسکر بچون ایدوب بو قشله بی انشا
 مر و وقت ابله اولش ابدی محتاج تجدیده
 موفق ابلدی شاه جهانی حضرت مولا
 یابلدی بویه بر رسم بهین اوزره مناتله
 جدید و جید اواندی سایه لطفنده سر تا پا
 ابلی باصغر اولدی برزه صنف سوار نیک
 بو یوزنده ابد بجه شاه عالم قدرینی اعلا
 اودر بگا سوار عرصه کاه شوکت واجلال
 اودر میدان سورد بی ثل همت علیا
 سمد عنایتک فیض صباح الخیری مالیدن
 غبار تیره شجید ز طلی ابلدی احما
 خدا افزون ایدوب ایام عمرین فوز و نصرتله
 جنودی بشمار و تابدار اولسون نجوم اما
 ﴿ ات اویات سنده عرفان سخن تاریخ مجوهرده ﴾
 ﴿ نه جید اولدی قشله قیلدی خان عبدالعزیز اجبا ﴾

﴿ قصیده سخن ﴾

سخن اولدر که بلا سعی بلغ اذهان
 اوله عکس افکن آینه فهم و اذعان

(سخن)

سخن اولدر که دوچار اولیسه تعقید اته
 اوله مانندی سلاسنده انک آب روان
 سخن اولدر که خرفاره اغیار اوله دور
 اولیسه جوهر افراد صد دده نقصان
 سخن اولدر که اوله مصدر حق تعبیر
 لفظ بیگانه صدور آینه پیدا و نهان
 اتی ترکیب ایدوب اجزای فصاحت یعنی
 روح معنیه اوله جسم لطیف جسدان
 ایلوب حسن بلا غنله دخی عرض جمال
 جذب ابده قلب سخنمدانی مثال خوبان
 اوله پروانه انوار معنائی بدیع
 عنایب ککل گزار مضامینی بیان
 بو سخن انجیق اولور طبع سلوک اثری
 یاردم ایلر ایسه سرمایه علم و عرفان
 بو سخنند صدق بحر معارف کهری
 بولسه درج اتمکه غواص فریحه امکان
 نقش اولور طاق معلائی سهره بو سخن
 شوق دیداری ایدر مهر و مهی سرکردان
 بو سخن فائسلی تاج سر عالم ایدر
 در و الیسی اولور ملجا حاجتمندان
 صدق دعوا نه نیم اشته دلیل واضح
 سرفراز ادبا صدر جلیل ذیشان
 ﴿ داور معجز اثر نادره کوه در که ﴾
 ﴿ فخر ایدر لطف وجودیله البای زمان ﴾

(۲)

کل بحیم حسد او آشنی اگر کورسه ابدی
 اثر خامه سنی ز کسبی نادره دان
 ابلسه رمی سهام نظر او جوی زاده
 قدی خجکشته اولور رشک ایله مانسد کآن
 کورسه قاره چلبی زاده سواد رفیق
 دوسبا هیله ایدر هجرت ملک سودان
 نه کرز نسیج حر بریده او نادیده نقاش
 که انک کبی اوله زبور دوش دوران
 لال اولور نظم سالیسن انسه آلسه کایم
 واره من حسن بلاغنده او کعبه حسان
 قلبی منفذ انفس مسجاک بیدر
 نغزده سی مرده اخباری ایدر مظهر جان
 میلان ابلسه بر مصلحتی تنسیقه
 جس توفیق صبری بیسور مژده رسان
 عقل و ادراکتی کور سیدی اگر افلاطون
 شرم ایله اولمش ابدی گوشه خنده پنهان
 حس تدبیر بنه اولسیدی ارسطو واقف
 عصره مرصاد نهمرله اولوردی نکران
 قوه حلیسه رعقده کنور من طاق
 قوه عقیده بر منقطع ویر من امان
 متمتع حکمنه قور ممکن اولان اشراری
 خیره دایره ویر متمناه امکان
 نازک اول رتبه که بر کار خیال طبعی
 حیاطه نقطه موهومده ایلر دوران

(وسعت)

وسعت قوه ادراکنه نسبتله دخی
 قاله من نقطه موهومه قدر کون و مکان
 ادب و حلیتک افکنده سیدر حلم و ادب
 اطفه و احسانک افتاده سی لطف و احسان
 حق اوصافی افساده قلم عاجز در
 سخنه کرچه بولنر سده حد و پایان
 ﴿ شوق اوصافی ایله برغزل انشاد ایلده بی ﴾
 ﴿ اوله بی اثر قدیم شعر ایله بویان ﴾
 نذر الفی کرم ایتسه نمله جانان
 خط پشت لبیدر برده کس راز نهان
 ماقبت برت ترسایچه به اولدم اسیر
 دود سوداسی سمر برده نور ایمان
 نه یتر خنجر اروسنه صبر و طاق
 نه فالور نیشتر غمزه سنه ناب و توان
 زلف مشکین اچار نغمه اجازت ویر من
 کوکل ایلرمی تحمل طباتور می بوکا جان
 جسمی ابتدی توحش لری همحال خیال
 اویری یسکری یسادم که دلکش انسان
 عید اکبر ییلوب ایام بهار حسن
 ماشقه مشفق اولان دلبره جام قریان
 ﴿ یسارم دیور ابلسه تسلیمت موهومه ﴾
 ﴿ مظلم حقنه ارباب طبیعت عرفان ﴾
 صدر معجز فلما داور حکمت قما
 ای اولان درد دل ملت و ملکه درمان

سنان اول مالک اکیلیل حدافت که قالور
 حسن تشخیص و تدابیر که لیمان حیران
 ملیکی اصلاح ابدن آثار علو همک
 نزد ارباب بصیرت ده دکلر پنهان
 بنده عصر کده سرفراز سنجینجام
 قلم و پر مده سرمایه نفعی به زیان
 مقدم طبعه دیبای منبف اولسه حصیر
 قدر اجلاله نسبتله دکلر شایان
 بنم اول مالک کنجینه نایاب سخن
 شرمسار اثر کنگ زمدن سبحان
 قوه بنیه اندیشه می مستکلدر
 کیمیای نظر پاک با فخر زمان
 ایلیک استرم آلائی وجودک تحدیث
 بوبله گفتار پریشان ابله افنان خیزان
 ﴿ خاناک اوله دولته همیشه همور ﴾
 ﴿ ذات پاک اوله همواره نکهیمان جهان ﴾

﴿ قصیده بهار به ﴾

حمد لله بنده کسوه خضرای بهار
 اولدی رونق کن صفحه دشت و کهار
 خاکده شتاک ایچون عادت دیرین اوزره
 دونایوب اولدی چچکلره مزین اشجار
 ایلوب شعله کل شاخ نهال اوزره ظهور
 کویسا شعله زار اولدی سراسر کلزار

(سنبل)

سنبل ایشاد فتادیل ایدوب اطرافده
 لب حوض اولدی بوغاز ایچی کبی پراتوار
 ساغر لاهده نه جرعه سیدر داغ دکل
 چونکه ناس ایلدی بوشسوه ابله دفع خار
 موزیفه نوبتن امر ایلدی سلطان ربیع
 باغه صف بسته اولوب باشلادی آهنگه هرار
 برهوا درو مانوره جوروب جیش طبور
 قیادیلر عرض صناعات ابله اظهار مسار
 کور نیوب زلف عروس اجدی جوان پرچی
 ایتدیلر پر برینه قارشو لطافت ایشار
 کاهزارانه اولوب جای کسایش کلشن
 سرو قد اته مقام اولدی کنار جوبار
 سقف و ابوابی لیمونلرک اولدی مکشوف
 فوقلاب اولق ایچون مست نماشاهشبار
 ﴿ وقتیدر اصف دیشان بوسون شریف ﴾
 ﴿ اولسون اقبال ابله صیفیه سنه نورنار ﴾
 ناظر ماهر مالیه مشیر افخم
 بوعلی مقبسه دستور مکارم کردار
 اوله آصف که نظیرین کوره مم عالدّه
 طبع رنگینه راجح دبه مم فصل بهار
 حسن تدبیری نسف ساز مهام دولت
 رأی مستحسنی حلال امور دشوار
 بعضی رأینده دیشور آصف رسطو فکرت
 بعضی تدبیرده دستور فلاطون افکار

صدق و اخلاص شهشاه ايله بنت السال
 صرف ايدوب ماحصل همتم ايشلمى اعمار
 بو قدر حاصل اولور اولسه خزاننده غنا
 بو قدر قور تار بلور دست سرفدن دینار
 اوبله دستور فطین آصف کردون تمکین
 خادم دین مبین فاضل نحر بر اثار
 کوردمز چرخ برین روی زمین فیما بعد
 ذاتبدر نادر ادوار فرید اعصار
 کورسه و صافی و حریری اثر خامه سنی
 ککنی تاریخ و مقاماتن ایدر انکار
 قلب صافنده فیوضات نجلی لامع
 وجه پاکنده نملان لمعان اوار
 اصفا منبع فضل وهنا داد کرا
 وارمی زانک کبی بر نخل محاسن اثمار
 کرچه پادر کل ایسه مده وار ایکن شاعرک
 وصفکه شوق کلجه اولورمی اصمار
 سیمای زبر جناحکله بلند اختر ایکن
 عیبر مدحت ذاتکده دریغ کفتار
 هر زمان بویله ره وصفکه سوق ایتمه اه
 دامن طبعی قویور رسیده دست اکنار
 شعر و انشایه بدل جیبلی زماندن برودر
 وجه نحر بر حروف البرم اکثر از بار
 مصرفک کافه سی اولدی معاشه موقوف
 قنغین رویت ایدر پنج صدو چار هزار

(باخصوص)

باخصوص اشته بو موسسه تیره لایم
 ره وادار بره نقل ايله بالاستیجار
 بوده موقوف وجود بدل ایجاره
 فضله مصرف اولارق برده قایق اجرتی وار
 داورا موسسه ایشدی تصادق صحبت
 طسول عمر کله ایدر بوخسه تیره دل زار
 زیور فرق عیدانه سیدر عرفانک
 سایه لطفک اراغ ایتمه رب سنار
 ﴿ خانمک اولوب اباد جهان طور دجه ﴾
 ﴿ کل طبعک اوله اشکفته انواع مسار ﴾

﴿ نخبیس غزل سامی ﴾

اوشوخ فند کفتار ايله هنگام وصالده
 اولوب اشک ارمیده دیده جیحون مثالده
 کمال حیرت ايله بحث حسنه انتقالده
 خط سبزین دیدی اول طوطی عشوه سؤالده
 ﴿ زمر ددن کنار ایننه رخسار المده ﴾
 نه حالت کوستر اول دیده شهلا نگاه بار
 اویاوب لادن خوب سحر دن وار ایکن اثار
 بونی کاک تخیل بشقه تصویر ایلک دشوار
 اوشه لاجشم مست اولدوقده شیرین خوابدن بیدار
 ﴿ شکر الوده بادام دو مغز اولدی خیالده ﴾
 جمال یاردر معجز ادا بر نظم سمرنا پا
 ایدر ارباب فهیمی نظر سیه حیرت استیلا

اصابت انسون کاهی دبی چشم بداعدا
 دور نیکین مصرع لعل لبندہ سکتند در کویا
 ﴿ نہ خوشادر لکنت اول مہارۃ نازک مقالہ ﴾
 شب بلدای ہجرک نامید اولدم کذارندن
 اغاردی کوزلم صبح وصالک انتطارندن
 بشار نخوہ ایکن عالمک پرور دکازندن
 تفأل ایلیوب دل مصحف خط عذارندن
 ﴿ سواد آبت نور اولدی ظاهر حسبالمده ﴾
 دم فرقتدہ یارہ کرچہ جسمانی بدید اولم
 حواس ظاهرہ ایله مظهر کفت و شنید اولم
 دیم کہ اتصال معنویدن مستفید اولم
 نہ دکاو دور ایسم صورتدہ معنادہ بعید اولم
 ﴿ ضمیمہ بندہ راجعدر اوشوخہ انفصالمده ﴾
 اونخل عشوہ در باغ جہانمہ کرچہ بہمنہا
 خرام نازیدر طاقترہ بای عاشق شیدنا
 فقط تاب تموزاہ تأثیر ایلز اصیلا
 بریدر میوہ لطف و کرمدن سرو سراسا
 ﴿ اولور ناخنہ یارم حجت نورس نہالمدہ ﴾
 نہ اکلار سادہ دل منظومہ حسن دلارای
 بیلوری دبدہ شہلای بادامیدہ ابھامی
 اولو الالبابدر عرفان بو قندک ذاتی نامی
 نہ بیلسون لذت اشعارمی قشری اولان سامی
 ﴿ نہاندرب معنائکنتہ شیرین مآلمدہ ﴾

(نخبیس)

﴿ نخبیس غزل دیکر سامی ﴾

یار اتمس اول درجہ رب ذوالسن نازک
 کہ جرم نقطہ موہومد دن دهن نازک
 کرشمہ عشوہ تبسم جہ ذفن نازک
 بیاض دبدہ یوسف کی اوقن نازک
 ﴿ حریر نور نکھدندہ پیرهن نازک ﴾
 قناعت اتمہلی شمع ایله غنچہ دهن
 رومای ایلسک آزرده بوسہ ایله تسن
 دم وصالمدہ فرضا کہ آجسہ پیرهن
 ننگہ سادہ یتر حیفا ادر اوبن بدن
 ﴿ کیک نفسلہ اولور سنست اوبندن نازک ﴾
 اولور سدہ قوہ اعمان نظر کذارندہ
 نہ حالر کور نور حسنتک بہارندہ
 لطافت اشتمہ فزونتر نہ عذارندہ
 بلوردی خست سبہ روی خالدارندہ
 ﴿ بنفشہ نازک وکل نازک وچن نازک ﴾
 فسادگان ایله ہمبزم انس و لقت ایکن
 جواز دادہ نظم لائل صحبت ایکن
 هزار شرم ایله میال طرح کلفت ایکن
 دھانی کوہر ناسفتہ ججات ایکن
 ﴿ نہ نازکانه بجر رشتہ سخن نازک ﴾
 کوزلر ایچرہ کوزلدر اودلبر ممتاز
 سزانه تیبہ ابدلسہ نیاز وسوز وکداز

(۳)

نه لازم ايلك اوصافى حسنى دورود راز
تمام لرزش وسر تا قدم موج ناز
﴿ خرام نازك وپانازك و بدن نازك ﴾
ستایش ايلسه عرفان اونا نازك اندامى
نه مسكدر اثر خامه سپهفامى

ميسر اولسه روا قيل قلبه آماي
تختيلده اولور اول پرينك اى سامى
﴿ ميانى چون مره آهوى حنق نازك ﴾

﴿ تخميس غزل رشيد پاشا ﴾

مرض سگنه الفاظه شفادر خامه
درد فقدان معانى به دوادر خامه
صور انفاس مسج اولسه زوادر خامه
خسته ناطقه به روحفزادر خامه

﴿ ذات عيسى كى اعجاز نماز خامه ﴾

ماء جاريسنه اصحاب سلامت تشنه
لطف ساريسنه طلاب لطافت تشنه

قطره جوهرينه اهل بلاغت تشنه
رشته فيضنه ارباب فصاحت تشنه
﴿ كويا چشمه الهام خدادر خامه ﴾

اوله نشيف فيوضات ايله مجراى صواب
اقيد رمنبع انديشه دن المساس مناب

رشته تيله اولور بيت معارف شاداب
اولدى اجراى سخن ايمسكه زرين مبراب
﴿ كهبه معني به اصله سزادر خامه ﴾

(طائر)

طائر حسن سلبقم كى بر رهبرى وار
زور بازوى قريحه كى بر باورى وار
قوه طبع سايم كى بال و پرى وار
سر شاهنشيه انديشه قونسه پرى وار
﴿ اوج اعلاى معارفده همدار خامه ﴾

ملك فضل ايجره بنم موسى معجز اناز
بكاممكن اوله مز راهزن اولوق اغيار
هره واديه ديلرسم ايدرم كشت و كنار
بجما با ره نارفته به كنده نه وار

﴿ قهر خصم ايلكه الهه عصادر خامه ﴾

هزرى نسخه ادوارده پيشل و نديد
اثرى لوحه ائارده ناكفت و شنيد

لذت نطق اكا بره وهبه رب مجيد
نيشكرمى مجبا مصر معاينه رشيد
﴿ باق حلاوتده طبع بلغادر خامه ﴾

ايش صدر كزين خامه سى وصفن انشا
ايتامش فرط نواضعيله ولى حقن ادا

قيلدى عرفان دخی نقصاننى جبر و املا
ايده اول آصنى اقبال ايله دأم مولا
﴿ حال و فلام كى مشغول دمادر خامه ﴾

﴿ تخميس مطرف غزل حضرت محمود نديم پاشا ﴾

نصاب و منصبه نصب نكهدن ديده خاليدر
كوكل اقبال و جاهك تارك حب و خياليدر

بو استغنا مگر عشق طبعک پرو بالیدر
 هسوی انقطاع آرزو اوج کمالیدر
 ﴿ علو الذمیم عالیجنابم کوکلم عالییدر ﴾
 نظر نفسبر ایدر دیساجه ماهیت حسنی
 کوکل تصویر ایدر لوح خیاله صورت حسنی
 فروغ جوهر عشق ایلر افزون زینت حسنی
 عرضدر کرد خط قیلم از ازاله صفوت حسنی
 ﴿ خط آورک شبابت اهل و همک قبل و قالیدر ﴾
 اصل جای فتاحت آرزو ماوای راحندر
 خلاص خدشه اشغال وادی سلامتندر
 فدای نشوه اقبال اکسیر سعادتندر
 حضور قلب ایله ازاده سرک محض نعمتندر
 ﴿ لسان و قلم انجیق بو نمینائی نالییدر ﴾
 روی منت آثار سوز عشقی جانانک
 نگاه رجبدر مرهمزنی بوداغ پنهانک
 بر ادنی لطفیدر در مانی بودرد فراوانک
 در بقدر لایق اول شهیدن نهسی وار قلب سوزانک
 ﴿ سرشک دیده فریاد و فغان هب کنندی مالیدر ﴾
 جفا و ناز و نخوت مسلک دیرین جاناندر
 در بغ لطف و وصلت عادت پیشین جاناندر
 رقیب بدلقابه التفات آیین جاناندر
 بلای تاب و طافت غمزه خونین جاناندر
 ﴿ نیاز و صبر و حیرت اهل عشق اسکی جاناندر ﴾
 علو شبرتم عبدیت شاه ولایتندر
 سمو خلقتم رقیب شاه ولایتندر

(غیبی)

غشای قلم انجیق نعمت شاه ولایتندر
 سرافرازی قدم نسبت شاه ولایتندر
 ﴿ ندیمای صورتم کرچه دمشق شاهه والیدر ﴾
 بو نظم نوز مبینی حضرت محمود پاشانک
 مطرف بوبله بر تخمین سینه دکیزی عرفانک
 بولیمز طبعنه ما شند اول دستور ذیشانک
 خدا عمرین فزون اینسون اوستاد سخندانک
 ﴿ مسیلمدر بو دعوا کعبی عالی کوکلی مالیدر ﴾
 ﴿ تودبعیه مسدس ﴾
 یارب برای کعبه علیای مسلین
 یارب برای روضه سلطان مرسلین
 یارب برای نور جیسه موحیدین
 یارب برای اشک در دربار مؤمنین
 ﴿ اول رهرو بجازه سلامت مسیرایت ﴾
 ﴿ جازه عزایمته حضری رهبرایت ﴾
 یارب برای رسم وده مره و صفیا
 یارب برای جلوه که عمره و منا
 یارب برای طوفکنسان برهنه پا
 یارب برای نعره لبیک اصفیا
 ﴿ حسن ادای عجمی اوذاته مقدراتایت ﴾
 ﴿ هم سال عجمی سنه حج اکبرایت ﴾
 یارب برای قدر و کمال محمدی
 یارب برای عز و جلال محمدی

یارب برای حسن . جمال محمدی
 یارب برای عشق وصال محمدی

﴿ اول ذاتی چهره سای حرم معطرایت ﴾

﴿ نکل مدینه ابه عبوتك منور ایت ﴾

یارب برای کوبه قدرت و کمال

یارب برای مرتبه وحدت و وصال

یارب برای جاذبه شاهد جمال

یارب برای جذبہ اصحاب وجد و حال

﴿ سرگزین نامه اودستوری مظهر ایت ﴾

﴿ یعنی کمال عافیت ابه معرایت ﴾

یارب برای حق بدیہی مرضا

یارب برای حرمت مظلوم مجتبا

یارب برای خون شہیدان کربلا

یارب برای دیدہء حسہ عیسا

﴿ توفیقی او آصف ذبشاه یاور ایت ﴾

﴿ دیداری ابه دیدہ عرفانی انور ایت ﴾

یار برده دوشوب ابدی تا بر بکا
انی قورنارسه طیب ابلسه تدبیر بکا

دم هجرنده بهار اولسه اجلز کوکم
عقدۀ خاطر اولور زلف کره کبر بکا
رونق جالی شکست ابدی اوسر هست جمال
ایلبوب ساعد بلورینی تشبیر بکا

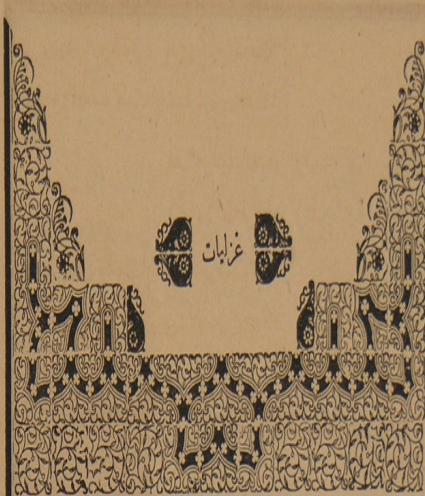
مرفروفاننی قیلدی تبر خنکسته
ایده لی خنجر اروسنی تشبیر بکا
لومهک دانه خالی ایله دام زلفن
ابدی صباد قضا آلت تشبیر بکا

فارغ اولدجه دوشوب دغدغه دنیایه
در دگر بیدردی عشق ابدی نکبیر بکا
﴿ مطلع مطلع حضرت فهیمی بکدر ﴾
﴿ اطف ایدوب بلکه اولور مال تنظیر بکا ﴾

﴿ فی حرف الباء ﴾

اول سروناز ایچون بن ادم اغلیان بوشب
سیلاب چوی اشکم ابدی چاغلیان بوشب
وعد کلاه دائر ابدی کرچه سوزری
اول مومبانه اولدی بل باغلیان بوشب
خواهشکران وصلنی اولدر دی ناز ایله
ساقبله کوردم ایشنی صاغلیان بوشب
سنگ فسان مثال اوقلب صلیب ایله
یار ابدی تیغ جوری زه زاغلیان بوشب
﴿ عرفان مجاس اولدیفیز دلبراندن ﴾
﴿ اول لاله روی ابدی بورکم داغلیان بوشب ﴾

غزلیات

﴿ فی حرف الالف ﴾

اولجه اول شکر خندم سخفرمای استغنا
فالور مهوت و حبران طوطی کویای استغنا
نه مقدار اولسه کلائی نیاز افزون کوتهدر
اورتبه مرفعدر فانت بالای استغنا
بو حالت نسهو بزم از لدر چشم مسنکده
نکا هکدر خجار آوده صهبای استغنا
هوای وصل ایله جول کبی اشکم روان اولدی
بنده میل اتمدک ای سروسرنا پای استغنا
شوباغ دلکشاده بزم میله مطرب آماده
اله پیمانه آل ساقی دکلدز جای استغنا
مراعات نوازش شوبله طورسون اول ستخودن
اولیدی کوز او جمله بای بر ایمی استغنا
﴿ ذهی آثار قدر تدر که عرفان اول کل اندامک ﴾
﴿ کههی گفتاری که رفشارید مجرای استغنا ﴾

ای سر کران خواب نغمال اویان بوشب
سمن بن بنی مهالك عصفه قویان بوشب

طرح البلیجه زلف جبین اولو زاس
ابراولدی بر طرفی نمر اولدی عیسان بوشب
صومنز شراب اعلنی لی نقد آب رو
اول مغروش عشوه ایدری زبان بوشب

قیل قادی نشوه می وجبر ونساز ایله
آغوش و صله کلمکه اول موبسان بوشب
نقش ایلیوب ظلال نهالانی ماهتاب
فرش ایشدی باغه ایشدی برسان بوشب
آفسانه دکلیوب اولور اول نشوه دار نماز
بهموده آینه دردی عرفان مبدان بوشب

زرب و فرور حلقه زدهانه یاقوت شراب
چلو و سکر در مجلس مسانه یاقوت شراب

ساقی کلیمه لعلیه برای انجمنان
نوام ایش دانه زمانه یاقوت شراب
بازمه بر زلفه در عکسجه میسای عرفی
چلو و سبه زلف ایدر بارانه یاقوت شراب

میکنده بازار جوهر در مسادی معینه
باشلاسون الدن اله دورانه یاقوت شراب
دور و ضاعفده نگیل سیمه کویا فص اولور
زرب و دست اولدیقه مهر و ناله یاقوت شراب

ایلسدی غرض قدح دست مجاسیه یار
وردی زلف بلبله مرجه یاقوت شراب
دیب امگشت نشاط البروی عرفان اولسه
کرنگین طبعه یکنانه یاقوت شراب

(خلقت)

فی حرف الجیم

خلقت کی انسان ایچون آفت کوره م هیچ
ز کیده بر جای سلامت کوره م هیچ

بزمنده بیه نشوه می تلخ ایله دهرک
ذوقده صفاسته ده لذت کوره م هیچ

ما تمسکده بیتم ککه درونمی جهانی
سور اولسه ده آثار مهرت کوره م هیچ

مانام مقایله کوره شخصی کوره در سوز
مهاسنی مقرون حقیقت کوره م هیچ

اکثر کورم ناسده تسبیح و صیانت
طاعتک عفته چاعت کوره م هیچ

سیوا بده عزت متمده قیامت
احبابده یقل و غش الفت کوره م هیچ

بر مجرم ذی ظهر جز دلبده و برده
اسوده سرمایه عفت کوره م هیچ

مقصده اگر ایتکیه سخنور لکی البیان
عرفان بوتکلفره حاجت کوره م هیچ

فی حرف الزاء

ککار زارده منتظرک صد هزار در
ای نونهال زبور باغ اول بهار در

طرح جمیده نوش ابدام ککل شراب ناب
بیلز میسن بو بزی که نایاب دار در

جان در کلوی حسرتیم آه او ظالمک
بنسز بوغاز ایچنده رقیبانه یار در

مانند پنبه در تپ اول ماه مبارک
 زیرا که پرهیزی هب پنبه زارد
 مبعث عمر از اسك اگر لمح البصر
 كوز بو مدنگ لبال اجار سك نهارد
 ياد خه اولدی شممع شب اراضيا نثار
 روشند لانه محو وجود استهاردر
 عرفان كنجبه زمره باراه انقراض
 كونا كشي جهانده غريب الدلارد

شيم غنجه املك مذاقه كلبش كردد
 او بر قوقلار امر سم اول زمان قند مكرردد
 نهملي قاور كورد كجه طفل دله آراه
 حلاونه لبك شبرو شكر له سود برادر در
 صباح اواز شب بلداي عشق وابتلا سنده
 بكا عالمه كون كوسترميان اول ماه بيكر در
 دوشر هاروت وماروت اولسه قبا سمر سودايه
 بجه سحر آفرينار اول فسونگار مسخر در
 مكر باغ بهشتك واردر اوبله عطر شاهي
 خطادر نكته كبسو به دنگ مشك وعبدر
 بلاد افتراق اما بنم اغيار شمرندن
 تلاش واضطرابم دور وصلنده فزونتر در
 بكا بوي بهار ابري نابر اول كل اندامك
 دماغم نكته جانبخش زلفيله معطر در
 لب جو باده خوشبو قد حكار مده اول مهر و
 بوش بيلم نه بو زدن طالع بولطفه مظهر در
 سول بوسنده اختيار الدن كيدر عرفان
 لب لعل او حورك جنت وصلنده كوز در

(نه)

نه زمندن اثر واردر چك نه جاي فالشدر
 فقط بر نامي بر قانو نيك احكامي فالشدر
 مي بزم از لدن سرخوش اولشدر نگاه يار
 او مجلسدن بقيه ديدنه باداي فالشدر
 تلذذ ايلم هر در بايك التفاتيله
 دماغه اوشوخك لذت دشنامي فالشدر
 نه اسر قويد كا كل نه هوئي خال چون فلفل
 جهالده باشمه بر كلكه سوداي فالشدر
 سنك عشقه كله امر ارايند بكم ايلم عمر مده
 عجب وصلكله موعود اولدق فرداي فالشدر
 ديم عرفان همچون ثابت قدم تو به میده
 مكر بر ساقی كچه هرك ابراي فالشدر

رخ ساقی تاب میله زندان كلكل استرل
 نوای قلقل مینای میدن بیلب استرل
 طوتن آهین زنجیر ایله سودا کران عشق
 عجب آشفته دللر در که قید کا کل استرل
 رخ آله دو کسون زرفسندن زلف مشکینک
 کورنلر باغ حسنک کا کل که سنبل استرل
 ردیف بوس املک آرزوی شم خانکدر
 نوال وصلنکده هم نمک هم فلفل استرل
 قولاق اصمازل اصلا قیل وقال زاهده زندان
 کلوی شیشه میدن صدای قلقل استرل
 ایغیله طوتاش حلقه زندانه اول مهر و
 التمن دوری آرام ایله جام مل استرل

اولور مظهر الهام ارباب سخن اما
سر آرای عرفان اولمه عقل کل استور
سفال نظمی زمین اینکه عرفان سخنور
ریاض آفرین صدر دانشاندن کل استور

کبدنلر کوی یاره باری نامستور کورسونلر
بهشت ایچره او طوبی قد کبی رحور کورسونلر
نمانشدن قاور بانسده سرو سعی مهتبات
اولنجه جو به عکس انداز اوسر ونور کورسونلر
صف مژگانه نصب نفس بدنلر وارسه کورسونلر
خندک اندازاق فننده برطباور کورسونلر

نخاشی اتمیانلر بند زناز مجبتدن
کلوب دیر جلاله برت مغرور کورسونلر
عبوره باشلادی باب الصفا ی بزمدن زاهد
بورجه میله زندان سبعینی مشکور کورسونلر

کهی نغمه ایدردور قدحده ساقی کلرخ
عرفوشان عشقی ساعد باو کورسونلر
قیامتار قوباردم قامت بالاسی وصفنده
السنده خامه مجریانی صور کورسونلر

بترجور کاه مجنون کوردیلر اغیار هرقانی
نولور کرکرا احسان کلاهده سرور کورسونلر

بازسم جمالی وصفنی اول مه عیبان اوقور
شرح الیم دیبان ودهسان نهسان اوقور

البدانسیم اوچی زاده تک انشاسیدر دیو
پادیده عرضخالل اوقاشی کبان اوقور

(بلبل)

بلبل او باغبان بچیدن درسه باشلاسه
سافز کایسه قوقلاسه چق برلسان اوقور

مکبدر که بلبل مشیدامی اولیم
بشدن اوکانهال ادب کاستنان اوقور
صکورد بجه عرضخالل رسده امان امان
اولی امان عسایدنه امن وامان اوقور

بن خاک پای یاردن ایتدیگه انکمال
مطرب نه خوش ظرافت ادوب اصفهان اوقور
عرفان بتر تعافلی اول مست نخونک
بن درد عشقی سو بولیم اول داستان اوقور

بیاض کردن دلداز مطلب صبحکاهمدر
شب بلداسی اما نیلیم بخت سباهمدر

نقوش ما سوادن ایتدم قطع نظر حالا
اولان سیر و سولو که سدی انار نکاهمدر
اصل کاکشسته شهراه مقصود اولیم بیلم
ذهاب کوی یاره نفس بکروزاد راهمدر

صوندم در که عشق ایچره اثواب علا بقدن
هوای کاکل دلداز باشنده ککلاهمدر
قونکار ایلسون اغیار صدق عشق و اخلاصم
بو دهواده بندر بنسه آهم ککواهمدر

نه حاجندر اسانا عرضخالل ای بری بیکر
حضور کده غریبانه نکاهم داد خواهمدر
تنزلدر جهانده ارتفاع ظاهری عرفان
انکچون زروه اقبال و دولت قهر جاهمدر

تسخیره اول پری دل مرد ظریف آرار
روحانی خبالتسه جسم لطیف آرار

مقنن اولور گوکل نه عجب سنک دلره
کرویشان عشوه ده قلب کتف آرار

طبع نظیفه اول قد موزونی منجب
صفا فرده منجیان نظیف آرار

برکون کورندی عقم الوب کندی اول پری
شمدی دل نزار تلبد و طریف آرار

میزان طبعه رطل کرائدر خیال اعل
کافی هوای زلف که بار خفیف آرار

تل قالدی ساده روئی جانانده بی نصیب
توجه ملک وصلته خط شریف آرار

صغیر دهان دلبره حرف صحیح وعد
کویا وصال طالبی مقرون لقیف آرار

دوش اولسدی مددرس روز سیباده دل
بر بی کزند نکنه شناس البف آرار

﴿ سر کشته جستجو ابه عرفان او مهوشی ﴾

﴿ اولدی بنا برین بوغز لده زدیف آرار ﴾

جانی ترجیح ابه جانانه دینور جان کبدر
جان ایسه عند ذوی العثمده جانان کبدر

طبع انسانده اولور شوق و کسل حسب السن
بوخسه بودورده سابقده کی دوران کبدر

بوله من جلوه فیضی دل بی بهره عشق
نا تراشیده اولان جوهر پنهان کبدر

(لشکر)

لشکر مور خط البته ایدر بر کشته
حسن و آن سلطنتی تخت سلیمان کبدر

چشمی بیاردز اول مهوشک اما نکهی

قوه فاهره ده سام وزیمان کبدر

قابلیت ابه مشروطدز انسانیت

کرچه ناقابل اولاندر دخی انسان کبدر

نازی عمری ایدر افنا کرمی بخش ایدر

دم وصلی او مهک حالت بحران کبدر

مصحف عارض دلنارده خط نوخیز

لوح کلکونه یازلمش خط ربحان کبدر

﴿ پیش مر آندن آرلز او طوطی عشوه ﴾

﴿ حال حیرته اوده حسنه عرفان کبدر ﴾

ریش سفید و رمدی روی سیباده فر

غفران و بر او غرقه ژنک گاهه فر

وزمزمه نور مغفرت ایزد العیاذ

دیجور معصیده بو ککشته راهه فر

مشعل فروز رجعت اولوب کار بان قرن

کلز هنوز شاهره انبباهه فر

وار احتیاج مر شده انبای جنسدن

ظاهر در آفتاب و برز روی ماهه فر

فیض خدا وضعه ده شامل دکبدر

باق عکس جرم ماه و برز قهر چاهه فر

وارسه جلال شاهد مقصوده اشتیاق

و بر منج ساوکده نار نگاهه فر

(۵)

ایلمی هیچ کسوه ز زانه التفات
نور چین ابه ورن آدم کلاه فر

مخنا جسد ر محبت جانانه به کوکل
سلطان عشق در وزن اول نخکاه فر
﴿ عرفان بو نوزمین غزل غالبانه در ﴾
﴿ ورسون سماخ سامع بی اشتباهه فر ﴾

اول دم که برمه ساقی مهوش ظهور ایدر
زندانی همزانه آهنگ سور ایدر

دیداری چشمه بدل عطایای نور ایدر
کتساری طبعه بخشش فسد سرور ایدر

یک ساده رویه ایله محبوبه هوس
خواهشگران وصلی سنی بحضور ایدر

تعقب آرزوی نوانوله انهمک
آسایش و حضور دن انسانی دور ایدر

الهامه مظهر اواسه کر کدر زمانه ده
هر کیم که حلل و عقد مهمام امور ایدر

تشریکه مستحتمی دکلدن مقارنی
بر فعل بد که سوء فریندن صدور ایدر

فضل بهار وکل کبیر عمرنا زین
ایفای حظه سعی اونور کن مرور ایدر

﴿ عرفان کولاده خواهش وصلت فزون اولور ﴾
﴿ خط کیم عذار یاری چراگاه مور ایدر ﴾

گرچه خوبانه کوکل سرفتی عادت کبیر
لکن اول دلبر افسونگره صنعت کبیر

(اوادی)

اولدی بو جرم ابه مینای خیاله محبوس
خطی اخلاقی سبیلده کفالت کبیر

تهمت عشقه امارات بولوز حکمه مدار
چشمی مستنطق احوال بطانت کبیر

قطره اشکمی عد ابتدی جزای نقدی
امل وصلت جانبخشی قباحت کبیر

حلقه زنی برانغه اولهلی پای دله
اکلاشادی اثر غشوق جنایت کبیر

نخوتی حسن ابه در چونکه مؤید اوله من
بو کورک عاشق ناشاده موقت کبیر

فاعل مشترک اول غزه نکهله یامعین
چونکه فان دوکه ده بکرک جلادت کبیر

آمر مجبر عاشقکش او ابروردن
جنبشی غزه خونریزه اشارت کبیر

استم حسنه زوال ابه قصاص اولدیغنی
چکک اول سینی سینه به دیت کبیر

قلعه بسد اتمده وارحصن دراغوشه فقط
نی اندامی منافق محبت کبیر

﴿ اصطلاحاتی نظم ابه که عرفان شمیدی ﴾
﴿ سکا تطبیق قوانین طبیعت کبیر ﴾

﴿ فی حرف الزام ﴾

سواد خطله نور وجه یار افا فکیر اولمز
اولنجه منکسف مهر جهان ارا منبر اولماز

نعم ایتیمان ناپساره خوان فضا عتله
سراسر نعمت دنیابه مالک اولسه سیر اولماز

غروری از تیور کور دیکه حسن عالم آراسن
دمادم باقمه مر آنه اول شوخه نظیر اولماز

بوزاق قید ایله دیوانه کوکلم سرسری کرسون
جهانده کالکدن بشقه بر بنده اسپر اولماز

دنی الاصل مرد کامل اولماز دینلور بوخسه
قدر حالی بو یا کیم دیر امیر اولماز وزیر اولماز

هم آهنگ اولسی بهوده در عشاقه صوفیک
نوی آبی سوز دلاراساز کیر اولماز

کنی مولاسنی بولوق بوکا نسبتله آساندر
جهانده بار جان بولوق کچی امر عسیر اولماز

ال اوغلی بیو فادر ترک حزم و احتیاط ایتمه
التن طوتدنگ افشاده لکنه دستکیر اولماز

﴿ جناب زبور فهمیک آتارین کورنلردن ﴾

﴿ بونظم نوزمینده عجزی عرفانک ستر اولماز ﴾

هر کارده اصابت تقدیری قائلز

تقدیره که توافق تدبیری قائلز

وهم و خیاله ایلمز کرجه اعتقاد
بز اعتقاد ناسده تأثیری قائلز

بر استفاده آیت حسیندن ایتمک
اولسه سوار خط ایله تفسیری قائلز

طبع جواندن اینسده رنگین اثر ظهور
حسن معانی سخن پیری قائلز

بیلدک طیب درد دل اول ماه پیکری
زهر ستمله اولسه تدابیری قائلز

(نوزوز)

نوزوز وصله کلبشکر کن شمیم خال
نه نفضه حمل نه عفا قبری قائلز

﴿ سودا کران عشقه ده عرفان بگانه بز ﴾

﴿ خوبان اینجمنده دلبر کشمیری قائلز ﴾

﴿ فی حرف الشین ﴾

عنفا مکر بوکوه فساده وفا ایش
موجود عدا بد نلر انی اغیبا ایش

خوبانه بیوفا دیمه سی مبتلازک
انجیق قیاس نفس ایله بر افترا ایش

تسعید حال آدمه همت شرای شر
دفع بلای عالمه غیرت بلا ایش

در کار ایش تعین وشهرتده ابتلا
عالمده اختیار ایله جک انزوا ایش

حسن سلوک اکلامبور کیمسه قدرینی
اوضاع ناروایی طافتی روا ایش

حیفا اسپری اولدیغ اول شوخ نازنین
بر یوفایه بستنه دام جفا ایش

اول چاره ساز درد درونم اولان طیب
بردرد یعللاجیه مکر مبتلا ایش

﴿ عرفان دیم که ساده دکدر بونظم نو ﴾

﴿ خاطرده حسبحانده صورتمنا ایش ﴾

نفس ابتدی دله حسنی بدلبر نقاش
وریدی او پر بخانه به فر پیکر نقاش

بیک رنگه بویار عاشقی بر نیم نکهله
 معجزی دکل دیده افسونگر نقاش
 تصویر ابده مزمانی و بهزاد نظیرین
 آینه صافی اوله مکر منظر نقاش

باقی سینه ده رسم ایلدی لاله داغنه
 تیرمه در کلک هز پرور نقاش
 حیرتله دوز صورت دیواره کورنر
 مرآت ایدوب اندامنی نور و فر نقاش

رنگ ایلسه ده موعده بوقلمونله
 منقوش خیالم بنه کلستر نقاش
 ﴿ تزئین ابدلی لوح دل نقاش و نگاری ﴾
 ﴿ عرفان قلم اولدی ستایشور نقاش ﴾

﴿ زبرده محرر غزل بیک ایکوز بیش التي تاریخده منعی علی الحکایه ﴾
 ﴿ اوله رق نظم اولمشدر ﴾

یلدک طلسم کنج غنار تکاب ایش
 مفتاح باب قدر و علا ارتکاب ایش

سالکدر ابلهانزه برهول عفته
 شهراه ایزن عقلا ارتکاب ایش
 نهندر استقامت اولور موج جزا
 تقدیر و آفرینسه سزا ارتکاب ایش

برهیز ایله عبث امل صحت رفاه
 رنجور احتیاجه دوا ارتکاب ایش
 وارد در صداع شرب مدام عسافده
 صهبای بچمار جزا ارتکاب ایش

(اکثر)

اکثر عقیقله بیه باقی مر تکبواز
 وفق خواص خونتیا ارتکاب ایش
 ﴿ عرفان نه عیب بائی دامن زمانه ده ﴾
 ﴿ شایان شای بای و کدا ارتکاب ایش ﴾

﴿ فی حرف القافی ﴾

نه عجب کهنه سفال اولسه دخی طاس عرق
 بنه رونقنکن بزم اولور الماس عرق
 و سعت عالم آبی عرق آشام یلور
 اولسه ده دست قدحکارده مقیاس عرق

ساقز اولر سه یا شتم قدح و مینایه
 کرچه بیخانه عالمده چوق اجناس عرق
 بزم عشرتده سواد خط زهاد عبث
 درس رندان ایکن اقی یاز بلی قرطاس عرق

﴿ بکا بلسل کبدر قلقل مینا عرفان ﴾
 ﴿ اثر ایتر ایلدی روح اولسه انقاس عرق ﴾

مطول ستمک سر تسر ییلور عاشق
 رساله کرمک مختصر ییلور عاشق

وصال ایچون ابده مز مبتدای وعدی سند
 نکولی تجربه لاله خبیر ییلور عاشق
 اگرچه واسطه تیغ نگاه یار ایسه ده
 بودای سوز دروندن اثر ییلور عاشق

ایدر تکلمه اجبار چشم جانانی
 لسان حالده چوق شیوه ل ییلور عاشق
 رقیبه میلی ایله تلکام اولور بوخسه
 عتاب دلبری شیر و شکر ییلور عاشق

مناج و صلت جانبخشی را بکان صاعه
 بو بولده قطره اشکن کهر پیلور عاشق
 نوسط اینسه نه اطف وصال جانانه
 رفیدن کله جگ خیری شر پیلور عاشق
 ﴿ اطراف رخ دلداری نوبسو عرفان ﴾
 ﴿ نکار خامه صبع نظر پیلور عاشق ﴾

﴿ فی حرف الکاف ﴾

کهی تیغ نکهله میل قصد جان ایدر چشمک
 کهی قلب سهله غارت ایمان ایدر چشمک
 از لدن خسته بیصاف تاز و تعاف قدر
 سوزلد کجه شو کرمان دیدمی کرمان ایدر چشمک
 طوروب دکتیوب تیر نکهله ای کان ارو
 نشانتر مشق ضرب سینه عریان ایدر چشمک
 اولکیزاره لر پیدا اینکن تیغ نکهله کدن
 بیچون عشاق تیرلندا زئی مژگان ایدر چشمک
 کدر کاهکده طوروق جا ز اولزای قضا معتاد
 نکه باشنده قانون ایلمش برقان ایدر چشمک
 دکل عشاق زارک قهرمانلر چیسسه میدانه
 نکه ایتد کجه سلب طافت و درمان ایدر چشمک
 ﴿ شکر خوار نکه التفات ایتد کجه عرفانی ﴾
 ﴿ نهایت طوطی آینه عرفان ایدر چشمک ﴾

عالم پیلور کن اولسدیغک مهربان سنک
 دوشدم کند زلفکده بن ناکهسان سنک

(برشیدر)

برشیدر اولدی بولدم امکان خلاصه
 انصاف قبل اوچاقکده دوشدم امان سنک
 منسد اولدی بوقدی امیدم حیساندن
 درد و بلای فرقتک اما ایمان سنک
 هنگام تلخکای هجر کده اکدم
 وصالک ایمش لذیذ جان و جهان سنک
 بدن سکا زیاده جبه بولدم تعلقن
 لفظاً بنم کیسه ده معنا بوجان سنک

مهر و وفا بی ایلدک جاندن التزام
 کرمز می جان قولاشنه آه و فغان سنک
 ﴿ جزئی قصورم اوسسه بنم باقی همان سن ﴾
 ﴿ دیرسن محبتک بکا عرفان بلان سنک ﴾

﴿ فی حرف اللام ﴾

رسم اولتمق رخک امر محال اوستنه کل
 بلکه تصویر ایده من کلک خیال اوستنه کل
 کردن صفاقه لعل لب ورخسار بنه باقی
 غنچه آچمش کبی الماس سفال اوستنه کل
 بوس ابدنجه قرارز بوسه که عارضیده
 کویا نقش اولنور بر کل آل اوستنه کل
 واردز راه محبتده نیشک قدم
 قوفلام طوغریسی اول تازه نهال اوستنه کل
 رنگ و بو بنده اولان فرقی بیسان ایتک ایچون
 طاقور عارض صدیرک مثال اوستنه کل

(٦)

تاب میدان قزاق و جهی او کر خسارک
نفس اولمش صابیلور قمرزی شال اوستنه کل

﴿ کل روی سپد نظم ترمدن عرفان ﴾

﴿ ایلدم و صفرخن باغ مقال اوستنه کل ﴾

کولدیکه ماشقه رخ آلی شمال کل

کرک ایدر کولگری نفس خیال کل

مکنیدر نظیر اوله رخسار آتله

یاندنه نیم خندیه قلز مجال کل

کل موسمنده برمه کلجه اولکعدار

اریاب عشقده توکنور قیل و قال کل

بلبلر کده بلبل اولور عکس ناله سی

کلکل اولوب چنده رخ آل آل کل

نقش و نگاره قطره خون سرشک ابله

فروردی چشم بلبله عشق جمال کل

کلچهره لر مشوقدر طبع شاعرک

فریاد عتدلییه سبیدر وصال کل

سر صفحه حقیقه شاهانه در بری

صحراره یاقشمن اونورس نهال کل

کل دوری ابله ایلدم آهنگ ابتهاج

آواز ساز شوخ اولوب حسجال کل

﴿ عرفان برای تهیت فصل نوبهار ﴾

﴿ تربین اولسدی یار بورنگین سفال کل ﴾

زک سودای بار المده دکل

دل بی اضطبار المده دکل

کوی عشق اباق نابیدر

شودل پیقرار المده دکل

تازه سومک نه مشکل اولدیغنی

بیلورم اختیار المده دکل

دامن و دست یار المده ابلن

صبر بوس و کار المده دکل

بربسی بندیا بربسی حصار

زک دار و دیار المده دکل

چرخک افکار حادثانیدن

اولماق دلفکار المده دکل

خلفک اوضاع نابجاستدن

اولورم عکسار المده دکل

بیلیم سبزه زاری هشیارم

ساعر زرنکار المده دکل

﴿ درکه شاه عشقده عرفان ﴾

﴿ اولماق خاکسار المده دکل ﴾

یارک مرادی سوزده جفا کارلق دکل

افعالی نیلیم که وفادارلق دکل

کلای وصلکه وبریم نهدجامی

بمش لقردی اشته بو بازارلق دکل

دور قدحده ساقی بزمنک اداری

مستانه لک دکاسه ده هشبارلق دکل

کلستر وصالده طرز تفافلی

خوابیده لک دکل هله بیدارلق دکل

نسنبله لعل دایره بر جرعه فالپور
 پیانته شرابده سرشارلق دکل
 نرک انیم اشرف شرابه قمروم
 بن مالکم اوسلطنه وارانق دکل
 عرفان بوچرخ بکروک ارباب فطنه
 کوسرکه فغنی کردشی غدارلق دکل

﴿ فی حرف المیم ﴾

هوای پرچی سودامیدر ندر بیلم
 خیال خالی سویدامیدر ندر بیلم
 چیقان بوآه شررباش نای سنینه مدن
 نوای سوز دلارامیدر ندر بیلم
 خیالی دیده و دلده کرشمه ساز او مهک
 نهانمی عاشقه پیدامیدر ندر بیلم
 طلوع مهر مسرعی بوخسه ساقینک
 اندسه ساغر صهبامیدر ندر بیلم
 کین فتنه می صید قلوب عشاقه
 سکنج زلفا مطرامیدر ندر بیلم
 سؤال بوس اب لعن ابلسم عرفان
 جوابی وعده فردامیدر ندر بیلم

نه کلشنی نه لب جوئی آرزو ایدرم
 اوسرو قامت کلروئی آرزو ایدرم
 دماغی ایدلی بوی پرچی تعطیر
 نه مشک نافی نه شبوئی آرزو ایدرم

(نه)

نه رتبه بارغم عشق ابله بوکاسه بل
 ککوکل بویا خم ابروئی آرزو ایدرم
 هزار لاله عذاران مشفق اولسه بنه
 غریب سر اوستنجوئی آرزو ایدرم
 مقید اوله لی سودای عشقی ذوق ایدنبوب
 همان سلاسل کبسوئی آرزو ایدرم
 نه رتبه چین چین کوسرترسه کوسرستون
 بنه اوسکوزلی آهونی آرزو ایدرم
 وقوفی آرزوب احوال ناسه کندجکه
 کهی ظهور هلاکوبی آرزو ایدرم

ایدوب مشاهده حکم لمن غلب سرین
 جهانده قوه بازوبی آرزو ایدرم
 هوای عشق درآزاده سرلک ای عرفان
 فسون غمزه جادوبی آرزو ایدرم

﴿ فی حرف التون ﴾

سنینه می نای ایدن ای غنچه دهانم سنسن
 قدیمی بلی ایدن ای فاشی کاتم سنسن
 کرچه سندن ایدرم آه و فغان امان
 بنه کوش ایلنجک آه و فغان سنسن
 نه صورزنن ایکیده برده اوروب سنینه مه ال
 سنسن ای مه سبب سوز نهانم سنسن
 وصلنکدر بنی احبیا ایدن ای روح روان
 وارسه شول جسم زارنده کی جانم سنسن
 کده بر لحظه کنسازنده طوروب سیر ابله
 جوی اشکم آقیدن سرو روانم سنسن

سنى خوناب سر شكمه بنشدردم بن
عرك حاصلى نورسته فدائم سنسن

﴿ ذوق وصلك ايله درنشو و نمای عرفان ﴾

﴿ حاصلی طعمه جان قوت جنانم سنسن ﴾

عقیده درغم اونهاك كل رخسارندن
نقطه در حال رخى خط سیه كارندن

كاه اولور غول پساان ايله مز ابتدیكنی
كار همواردر انسانه حذر جارندن

كل انسانی زمانده نه كزر بوی وفا
احتیاط ایتکی حکمت پیلورز خارندن

عین ادبار كورنلر فلکك اقبالن
هیچ فرق ايله مز اقبالنی ادبارندن

المدی کوهکن زار جواب شیرین
آه دیر آه اشیدردی بته کهسارندن

قدر نوشته کوره در چونکه بر مجسده خار
چرخه سی نشسته لیدر ساغر سرشارندن

﴿ وقت اقبالده عرفان اوله مز امر عسیر ﴾

﴿ فرق و تمیز کی یارینی اغیارندن ﴾

صوفیوی عرض نفل بوسه ابتدی لعل نابندن
بکاساتی بزنگ نفلی خوش گادی شرابندن

اوجار ابرونک اقرانی بولنمز ربع مسکونده
فریوندر ناب حسی درت فات وقت شبانندن

او کاتب زاده مشق ضرب ایلوب کویاریم دوکش
کورتمز لوح سینه م داغ جور بچسبانندن

(دکدر)

دکدر عاقله جای فرح بیخاننه عالم

یا بشدر سبولانده رندانک ترا بنندن

ایچوب صهبای نابی نشوه داراوش قدر طبع

اومهرونک اولور محفوظ تلخی عتا بنندن

کرفضاران دام عشقی تکبیره مبالانی

نمایان کاکل مشکین یارک بچسبانندن

﴿ بوش اغیار ایله بخوار ایش اول عقیده م عرفان ﴾

﴿ دریغ ایتکده شم لعل ناب اجناسانندن ﴾

﴿ فی حرف الهیه ﴾

قرالتی کوسرتوب خط روی اله اینجه دن اینجه

فوشاتمش صانکه کردماهی هاله اینجه دن اینجه

رسندر جز وصله مد انظار غریبانهم

کنند آندم بوتکله اول غزاله اینجه دن اینجه

دراغوش میان مویشالن یک خیال ایلر

کوکل دوشمش کبی فکر محاله اینجه دن اینجه

کورن رنگ بچسبان بزم میده اول کل التامک

بورنمش ظن ایلر برآک شاهه اینجه دن اینجه

رقیبک فکری پای وصل یاره بر جوراب اورمک

دولاشمش خاطری نار خیاله اینجه دن اینجه

رقیبک کور دوامن بزچوزر کاشانه یاره

هوسله نسج کالای وصله اینجه دن اینجه

﴿ فلک نادانی شهره رفاهه سوق ایلوب عرفان ﴾

﴿ نه بولر کوسرتز اهل کلاه اینجه دن اینجه ﴾

ادا بندر ایدن آکڑاهانه داد خواهانه
خدا دن موهبدر بوز ماسق لانه اصلانه

عبدالرزق ایچون اندیشه حق رزاق مطلقدر
کلور بطن سمکده اولسه آب ودانه مردانه
معلمه نئسدر مردانا خنشین اولسه
نه ممکن ایرده نادانی قدر وشانه کاشانه

فدای جان شعار عاشقاندر راه مشوقه
بوراق اول غمزه خونخواری ظلم فانه آل فانه
سنبه نوب استعداد فیضه رحم ایدن چوقدر
قنی اول مهربان بغرض کیم بانه عربانه

دماء اعلاقم دشمنان پیرابه کافیدر
غزائک قبضه شمشیری اوزره جانه مر جانه
﴿ ندر پروازکای مرغ دل عرفان شه عشقک ﴾
﴿ دوشوب در کاشنه طوط سنده لانه رومع لانه ﴾

نه زیبار اوکل خساره باق خط اور اولدجه
نه خوشدر دسته کل نار حریره زبور اولدجه

نظیرین کوردم اول نونهالک باغ حسن ایچره
فقط رخسار نه صد برک زیا بکر اولدجه
نه حاجت ای سنخو سسل سیف جور ویداده
عباندر شرح سینه م ابروان دال خنجر اولدجه

سریری خانه خناردر شاه خرابانک
جم اولسه سرفرو ایتر الله سافر اولدجه
قماش توبه من بیلم کنان آرزودنی
بنار بزم چنده ساقی مه پیکر اولدجه

(کوکل)

کوکل جم نئسنه بلبل ناله شه منصوردر سنده
می وکلچهره ساقی خوشنوا راهشکر اولدجه

کوش کوزدر امور خیره ایتر صرف نفسداما
قیار التونه زاهد دلبر سیمینر اولدجه

﴿ هوای عشق کیف باده به منضم اولوب عرفان ﴾
﴿ نشاط افزون اولور مجلسه ساقی دایر اولدجه ﴾

عالمده قرین اولیل اهل وفاقه
باران موافق دبدک ارباب نفاقه

کجکمک کبی همسایه احباب صراطی
هر خطوه سی بر من لقه غیبای شفاقه

قیس کیمه زننده ابدلان صحبت حلوا
شمدی مقبول نیجه تلخی مذاقه

دوشمکن ایسه الفت ایچون درلو بلایه
صبر اینک اولاکور بسوز درد فراقه

﴿ قائلی اوله غیتم اذکار جیله ﴾
﴿ عرفانی رومی طایبق اهل حیاقه ﴾

خلقی صالحم صبحانی اینسدی اودخانی پچه آه
دودسودا کبی باشدن چقار اوب زلف سیاه

اهل کیفک کو که چقدی توتونی بورمضان
اومهک نافه مشکینه اینسد کجه نگاه

بکیجه برغمه دوشدی نیجه سرمست صیام
جیل وصالته بولق ایچون کر لیمه راه

اوله مزینغ نکله کبی جانه قیچی
عشوه وناز نسه قریان نیجه بجرم وکاه

(٧)

دنگی بوق عشوه فروشان زمانم دیر ایدم
طبعندن کوبکه مزج کار ایتسه گاه

❖ ایچی سرت دککل اورته ایمش مسموعم

❖ بوری طاشلق اوزاق دیر آکا هر وصلخواه

نظر میلی اوخونی نکهک کیسه بهدر

طوبدبغی درهم و دینسار بتر کتر رفاه

❖ اوقروب اوستهسی باغره رینه طفره صاتار

❖ اویله صاهسونه اوسرمابه اولوب پشت وپناه

❖ یاسمندر قلم رایحه نایله

❖ کور میانلر اویله تقصیم ایله عرفان آگاه

❖ فی حرف الباء ❖

هسوی پرچمبده خاطر پرمرده حال اولدی

خیال مومبانیله تم عین خیال اولدی

❖ بنشدردم نهسال قدینی خون سرشکله

❖ نهسایت سایه انداز رقب بدفعال اولدی

❖ فلک ذوق وصالن چوق کوروب آخر جدا اولدی

❖ اومهرودن سبب بو انفصاله اتصال اولدی

❖ او پر قوقلار امر دم مجلس عیش وصالنده

❖ مثال اولدیغیچون اهل میگوینی حلال اولدی

❖ کل رخسار ایله شبوی کاکل زیب و پر مشکن

❖ کلوب ریحان خطده رونق باغ جمال اولدی

❖ دکادر جای راحت صدر دیوانخانه دولت

❖ بکنلر عاقبت حسرتکش صف نعال اولدی

(اولان)

اولان سنجیده میزان وقت اکلار بو اوزانی

❖ کالی ادمک نقصان نقصانی کمال اولدی

❖ نظر قبل اتحاد حسن و عشق احکامنه عرفان

❖ سوبدای دل شیدارخ دلداره خال اولدی

❖ فدردان اولسه اومه جوره قیام ایتمز ایدی

❖ عاشق صادق رد خصمی بکام ایتمز ایدی

❖ خیر خواه اولسه و پر میدی امان خطر خه

❖ دور حسسندنه ائک فتنه دوام ایتمز ایدی

❖ شهسوارم اگر اولسیدی فرسران عفاف

❖ راجل فرصته تسلیم زمام ایتمز ایدی

❖ حیف بکم رؤیت دیداره فاعنله کولک

❖ داب عشق اوزره کیدوب میل حرام ایتمز ایدی

❖ بیلسه بو حال اکر داعیه عفت ایله

❖ اشهب خواهشنه قصر بلجام ایتمز ایدی

❖ التزام ایتسه ایدم بنده خوش آمد کولنی

❖ اویری خصمه زویج مرام ایتمز ایدی

❖ مستقیمک بری اولسیدی اکر دنباده

❖ سرور بویله مقابده خرام ایتمز ایدی

❖ اولسه برقرده خرمن صبر و سامان

❖ کاک عرفان بو قدر بسط کلام ایتمز ایدی

❖ بلور مش خطی اولمش موبدن اثار بس بللی

❖ بنه خوبان میاننده اوکلر خسار بس بللی

❖ بو کلدی بلیری مو دشمنانک بار بختله

❖ اولوب ابروکی خطه لب دلدار بس بللی

کرفسار اولمغی استرمی ارتق قید آغوشه
میانبند اولمه ده اول مویانه باربس بللی

بو اشک واه فالنز یانکه ای بیو فابلله
سنی آغوشه چکش دون کیجه اغبار بس بللی
قراندم عشقی قلوبلی امر یله برکونده
او کوندن سنده حسن ایش استقرار بس بللی

روان اولقده صائمہ قانلی بدن اشک خونینی
اونهرک منعی کولکدرای خونخوار بس بللی
﴿ نصل اضماره اقدام ایسه عرفان بداندیشان ﴾
﴿ اولور دینار قول و فعل یله افکار بس بللی ﴾

ورمزم روحه صفا سخن جهان منظره سی
رخ جانانه بی کورمزم سه کولک پنجره سی
دکم طوغریسی سرکشته دولاب امل
الور ذاتمه خاص اولسه دکرمان دره سی

ایدهم منصب ایچون عزم سواد فریت
قاره بیخیم بکا بترمی لواء قره سی

عاقله بسط بساط هوس اولمز جائز
بو جهان ایسه اکر آخرتک قنطره سی
﴿ بوغیسه قورنلس آلم و محمدن عرفان ﴾
﴿ کولک الکندره جک پر بو جهانت زه سی ﴾

﴿ نخبس یشابن کال بالمر قنودان پاشا ﴾

برکوره فلک بختمه میدان و پریدی
راه طلبی توسن اقبال دوریدی

(کوی)

کوی املی دیده مشتاق کوریدی
هر استدیکم کاره الم برکز اربیدی
﴿ دنیابه کشی کلدیکه باری دکیدی ﴾

﴿ تعزیزل بیت نخبس مرزور با امر مشار الیه ﴾

هر استدیکم کاره الم برکز اربیدی
دنیابه کشی کلدیکه باری دکیدی
طی درجات ایش اولوردم دکرجه
برکوره فلک بختمه میدان و پریدی

سر سترن مفصوده کولک واصل اولوردی
راه طلبی توسن اقبال دوریدی
ایتردی فدا کحل صفاهانه زان
کوی املی دیده مشتاق کوریدی
﴿ دولته قنودان زمان آصف دوران ﴾
﴿ عرفان دیرم نوح قدر عمر سوریدی ﴾

﴿ تشکر نامه نخبس ﴾

یکن الطافک ایتدیجه تفکر
ایدوب عجز تشکر دن تأثر
ایدردم لفظ شکرانه تذکر
ایدیجه اشبو احسانک تفر
﴿ نوکندی غیری الفاظ تشکر ﴾

بوکاره نامزدکن عسد اصدق
غرض باعث ایدی تأخیره انجیق
سنی هر خیره قییش حق موفق
بتمده ایتدیک آخر حقی حق
﴿ نوکندی غیری الفاظ تشکر ﴾

بورباب ابدی منهاج مراده
مداومدی بنچون انسداده

بد لطفك ايله اولدی كشاده
ظهور ایتدی امید اعتلاده

﴿ نوکندی غیری الفاظ تشکر ﴾

خدا اقبال و عمر بن ابد تکتیر
دمادم طبع پاک قبيله نسریر

همان بومسند والاده اول پیر
بکا بوقدر دمان بشقه تدبیر

﴿ نوکندی غیری الفاظ تشکر ﴾

غریب ویکس و بیچاره عرفان
نر چکدی نر ای کان احسان

سخی فریاد رس خلق ایتدی یزدان
دل محزونی قیلدك شاد و خندان

﴿ نوکندی غیری الفاظ تشکر ﴾

﴿ تودبعه برای ولی بروسه ﴾

اولوب برخداوند عالی نبار
شرفبخش ملک خداوندکار

اوملکه خدا وردی بونعمتی
خراباتی اعمار ابدر هستی

قدومنده فرش اینسه اهل بلید
روا پشم برج جلدن نمند

تدابیریدر درد ملکه دوا
اولور قابلیجه شمیدی عین شفا

(فلکدر)

فلکدر بلنددی شاننده پست
کشش طاغی فالزی باشنده پست

اواقلیجه اولدقجه حکمی روان
حریرندن اطلس کبر آسمان

ریاضی دوبالا بولور اشتهار

اولوب فیض لطفیله هردم بهار

کمالان مجلوب و افکنده سی

قیوسنده عرفان کمین بنده سی

اودر ملجای علوم و فنون

خدا عمر واقبلان اینسون فزون

﴿ چه سود اولدی دیداری کوزدن نهان ﴾

﴿ پیکار باشیدر اشک حنجر تکشان ﴾

﴿ مستزاد ﴾

برکان وفا و شفقت شاکر نعمت

بر واقف حکمت

بیمار غمه ایلبوب اجرای حدافت

بخش ایتدی افاقت

بیمار اولدی جان بکلوی المی بن

اهوندی اویندن

صرف ایلبوب اجسامزه اخلاص ايله همت

قورناردی سلامت

پرورده اغوش محبتدی اوجانان

بن جسم ایدم اول جان

باغشادی اول جانی بکا بونه عنایت
 نه لطف و مرون
 آهنگ مشرتله کجه خلتی او یونم
 بولطقی اولونم
 بریار اوله کیم حفظ جباهه ابده خدمت
 اولز اکا قیت
 افسای تشکرده بنی ایلیدی اعجاز
 اول مرد دواساز
 خق عمرینی افزون ابده ناروز قیامت
 چکدرمیه محنت
 مقسوم ابدی تقسیم ازنده اکا عرفان
 بوامر نمایان
 ارتق دینلور بحث خصوصیتنه کلفت
 تصدیقه نه حاجت

﴿ شرقیات ﴾

سن صونوب باده بی بن نوش اینسم
 بلسک ناله سنی کوش اینسم
 غم دنیایی فراموش اینسم
 سنی برکره دراغوش اینسم
 سکا کولکم اوله لی افتاده
 بودر انجیق املم دنیاده
 بولوب ای موی میان تنهاده
 سنی برکره دراغوش اینسم
 ورسه فرصت بکا برکجه فلک
 کل رخساری شم ایلیدرک

(صوبوب)

صوبوب ای سیم بدن کولکچک
 سنی برکره دراغوش اینسم
 طاقم قالدی ارتق نازه
 باشلادم دردک ابله آوازه
 کلور البنده حبان نازه
 سنی برکره دراغوش اینسم
 حالی عشقکله ایمان عرفانک
 نازینم اوله ایم قربانک
 هیچ اینجیمه رک بریانک
 سنی برکره دراغوش اینسم

﴿ شرقی دیگر ﴾

درد عشقکله تزار اولدی تنم
 سکا آهم اثر اینترمی بنم
 دوندی کدکجه خیاله بنم
 سکا آهم اثر اینترمی بنم
 فان دوکوز دینه لرم تابیحز
 سبل اشکم قزل ارماغه دوز
 طاغیر ناله لرم دن ابکلر
 سکا آهم اثر اینترمی بنم
 هر سحر طره لرکدن جانا
 الورم رابجه مشک آسا
 طوقنور زلفکده ده بادصبا
 سکا آهم اثر اینترمی بنم
 عشقه دائر تقدیر اورسم لاف
 سکا افسانه کلور هب یاخلاف

(۸)

بورک طاشبدر ای بی انصاف
سکا آمه از اجزای بنم

آه بر آتشته عرفانک
طیانوری بورکی انسانک
بوفی کوکسکده سنک ایمانک
سکا آمه از اجزای بنم

﴿ قطعات ﴾

﴿ قطعه بمحضرت سلطان محمود ﴾

جهان محکومک اولسون پادشاهم
فلک دور ایلسون دلخواهک اوزره
جهان طور دجه طور اعداکه کردون
همان جور ایلسون دلخواهک اوزره

شاهنشده کرمورک الدم عطیه سن
ایلم عمرو شوکتی اولسون فزونتر
اما بوعبد کتیره سرمایه رفاه
ختمده کی ستایش صدر کزین بتر

غبار خاکین حفظ ایچون صدر فلک قدرک
مرصع بر قوطی به احتیاج واردی شدله
بو احسانیه ده شمرنده قیلدی عبدملوک
خدا افزونتر ایلسون عمرینی اقبال ودولته

﴿ برای نامزد شدن علی غالب پاشا بصهریت سنیه ﴾

صدر والای فلاطون تدبیر
ملکک او کوردی نجه پاره سنیه
روح عالم اوشفای صدرک
باغزینده باصدی جکر پاره سنیه

(الواع)

انواع حسن خصلتی ترکیب ادوب خدا
کوندروش اسم پاک رشید ابله عالمه
غالب کلان خصال علیبنده طرح ابله
ورمش وجود صهر شهنشاه اعظمه

خطادر اولسه رصد بین حکم فن نجوم
توافق ایلز اول حکمه هر ارادت حق
دیلسه نهمی ایدر سهده سعدی نهمس ایلم
دکلمی خالق اجرام قادر مطلق

صدق و اخلاص ابله حسن خدمت
اولسور عند الهیده هبا
بوکا برهان قوی استر ایسک
اشته مالیه ده نافذ پاشا

حضرت دستور محمود الخصاله غریبی
اختیار ایتدردی آخر اجتناب درد سر
بنده درد افتراقیدن تأثرله دریم
عالم کون و فساد ایسه جهان ابن المفر

فرقه اولدی رجال مالیه
اکثر بنده بوبله شان اولمز
امتیاز امتیاز سزاقدر
بی نشانق کبی نشان اولمز

فرط اخلاص ابله خیالی دله
غرس اولمش کبی مؤسسدر
ذاتنک دیکدم آتاسنه کوز
باغ عرفانه نخل نورسدر

بکر ولکه معناد اوله لی چرخ فلک
احبابده یکشاق اولیان نادر در

ارتورسه روادر صمی اهل عقول
بشاعت اناسنی دوزن صاعرذر

﴿ در ستایش بعض مشایخ کرام ﴾

سبف سرتیز حفاقددر سوزی
راه حقه نایددر نعم الدلیل
مفصدك حب سوبانی قطع ایسه
درکه خواجه حسامه اول دخیل

تعطیر ایدر مشام دلی بوی سنبل
درگاهیدر حدیقه ازهار طبیات
هرکیم زیون پنجه نفس حریص ایسه
اولسون دخیل باب نجابتده درنجات

نجیل پاک شیخ عبد الباقی روشنضمیر
حضرت عثمان صلاح الدین شیخ خانقاه
مظهر سر بدر فیض مولانا ایله
عارف زرکوب دوران ذابیدر بی اشتباه

مصطفی اسمته اسرارینه اولمش مظهر
فیض ارشاد ایله بر اهل ذکا و عرفان
بوکالات و معارفله اونخیر برتر
قوه فائضه خواجه حسامه برهان

﴿ تواریخ ﴾

حمد لله قدوم ابتدی مقام صدره
برعدالت اری مناع مظالم پاشا
کهر نادره سلک لال وکلا
یعنی ممدوح و سرفراز افخم پاشا
اثر مسعدت بخت همایون که بودر
دولت و ملنک احیاسنه مقدم پاشا
ذاتیدر فقیر ارباب کالات وهنر
ذاتیدر متبع الطاف و مکارم پاشا
کوروب آثارینی در خلق جهان بوبله اولور
دفع شرله اثر خیره مداوم پاشا

عرو اقبالی مرزاد ایله خلاق جهان
اولمز ذاتی کبی دوله لازم پاشا
﴿ ایلم ناسه بو تاربخ ایله عرفان تبشیر ﴾
﴿ اولدی ذیب آور صدر اهل ابدی صارم پاشا سنه ١٣٦٤ ﴾

صدر سمیع و عزیز سر برزم اشرف کزین
اعمار ساز قصد دین شایان الطافی مجید
یعنی حسن تحسین بک اول مکرم امین بک
مردحقایقین بک عصر ایچره ذاتیدر و حید
زاد طریق خواجهکان دل آکه اسرار جان
نختر گروه عارفان شمس هدادن مستفید
بحر علوم و معرفت در لای جود و عاطفت
مجرای لطف و مکرم بر ذات بی مثل و ندید
هب دولت و اقبالی ایله ذوق و صفای بال ایله
فرط رفاه حال ایله یارب قیل عمرین مندید

﴿ تبرک ابوب عرفان دہم تاریخ جوہر داری ﴾
 ﴿ فرخنده اولسون سعدیہ محسن بہ سال جدید ﴾ سنہ ۱۲۶۵

بولمز بوجود نازندہ آصف دوران
 خدا فرق نامہ سابع لطف ملید اینسون
 ایکچی نیل پاکن ایلدی اقبال الہ تزویج
 نہالان ریاض صلبہ سور عدید اینسون
 تعاقب ایلوب اقبال و شادی خانمانندہ
 همان اول صدر زیشان عبد ربالی عبد اینسون

اوتورسون ذات پائی بان گلوب صدر سلا متدہ
 جزئی مایلیق خصمنہ چرخ عنید اینسون
 ﴿ کنوردم جوہرین تاریخ عرفان بندہ دستاویز ﴾
 ﴿ رشید پاشاہ حق پوسوری برین وسعد اینسون ﴾ سنہ ۱۲۶۶

﴿ برای آمدی شدن حضرت محمود ندیم پاشا ﴾

جدلہ وبری جاہ آمدی بہ ذیب وفر
 دانش و عرفانندہ اقرانندہ محسود بک
 کان اداب واصات بحر علم ومعرفت
 بالوجوه احرای لطف حضرت معبود بک
 ذات والاسی کبی نادر کلور بو عالمہ
 بند کان فرقدہ ظل رأفتی ممدود بک

حق تعالی والد ذیشانہ باغشلسون
 سرفرازان ہنزدن ذابندر معدود بک
 ﴿ اولہ اهل و بولہ نہ تاریخ عرفان بردوش ﴾
 ﴿ اولدی آمدی بو بیل شایستہ در محمود بک ﴾ سنہ ۱۲۶۶

خدا شہر متناق فتد اقبال ایلوبو دایم
 قبیلہ عمرین فروتر آصف فرخندہ آثارک

(خلا)

حلا و بخش عمر اندر دماغ ملت و ملکہ
 عسافر تدابیری اوصدر راست افکارک
 طراوت بولدی باغ معدلت اذہار رأیسلہ
 زمانی نوبہاریدر بکن ادوار واعصارک

ابدوب ذر کاسہ مہر الہ نوروز بہ سن تقدیم
 شکر لہ بسلسون وار ایسہ عقلی چرخ دوارک
 ﴿ الذدر کلبشکر ذندہ عرفان تام تاریخم ﴾
 ﴿ اولہ فیر وزہ بنور وزیدہ صدر ہمکارک ﴾ سنہ ۱۲۶۶

حضرت پادشہک عمری فراوان اولسون
 اولہ من ذات ہمایونی کبی صائب را
 بنہ بویایدہ تمیزینی اثبات ابتدی
 اهل فردک برینہ کورمدی ناہلی روا
 انتخاب ایلدی کبی ذات مقام صدرہ
 سلفہ عقل و معارفندہ خلطدر حفا

کعب والاسی کبی نام شربنی عالی
 لقب ذاتی سزا اولسہ علی الاعلا
 منبع علم و ہنر داور مسرور اثر
 سرفراز ادبالمجہا ارباب ذکا

حل و عقیدہ اولور ملت و ملکت معمور
 حسن تدبیردہ بو قدر اوخدی بوہ ہنسا
 ہر امورندہ رفیق ایلدہرک توفیق
 عمر واقبالی من داد پیورسون مولا

﴿ تام تاریخ الہ عرفان اولہم مژدہ رسان ﴾
 ﴿ حق الہ صدری مفر ایلدی عالی پاشا ﴾ سنہ ۱۲۶۸

اوجنچی دفعہندہ فروردی صدرہ داور دوران
 روائی انفکاکی اولہ دستور خیم اولوز

عمار و انتظام ملکه حل و عقدی کافیدر
جهاده عقلمه مانند بر عقل سلیم اولمز
دکل افغانی اولمز حسن تدبیر و معارفده
مشاهر سلف بزم لطیفده ندیم اولمز

مسرتله فراوان ابلسون حق عرواقبالن
بومسندده وجودی کبی بر اطف عم اولمز
﴿ نه خوش عرفان بو مصرع نام تاریخ اولدی تئله ﴾
﴿ کواکب اولدجه کا، راجع مستقیم اولمز ﴾ سنه ۱۲۶۸

بولنیز درد ملکه داور دوران کبی ایمان
دواجویان بته رأی رز بنشدن امید ابلسون

آنک تدبیرتک آثار بدر در کار اولان صحت
تئله وار ایسه بحث ابد جک خصم عنید ابلسون
دو اوار ایسه حکمتخانه امکانه بر درده
بواور اجرا ایدر البته حق عمرین مدید ابلسون

اودر قدرین یلن ارباب عرفانک خدا دایم
شبن همزک قدر ایمنی همقدر عبد ابلسون
﴿ ندیم تبریک ایدوب تاریخ جوهر دارینی عرفان ﴾
﴿ رشید پاشا به بوسال جدید بن حق مجید ابلسون ﴾ سنه ۱۲۷۰

مقام صدره اهل فرد اولان دستور ذبشائک
ایدردی انفضالی اول مقامی کویسا الغا

قدر حالی بو با اوج دفعه واقع اولدی بو حیات
یلندی کبیم وجود بش آنک بومسند والا
بته دردیجی دفعه اولدی تشریف ایله قائم
هب ابلسون ساکنان ربع مسکون تهنیت اجرا

سر بر سلطنتدن حضرت سلطان دورانی
نکبهائی عالیدن انی دور ابلسون اولمز

دویم ایله تمانن یا حساب ایت همیم و مهمل
مربع و فقدر درت کوز له باقی بو مصرع زیبا
﴿ اولوب درت اوسته کیف ندیم تاریخنی عرفان ﴾
﴿ سزا بوسدره رونق و بردی درت دفعه رشید پاشا ﴾ سنه ۱۲۷۱

تحقیق بیل که جسم صدره جاندر آصف دوران
بشنجی دفعه ده تشریف ایله ابلسدی اجبا
نصیب رأبی حل مشکلات ملک و ملندر
بواهر خیره اول دستوری توفیق ایش مولا

الی الان کلدی مثل کوز سه بعد ازین بیلیم
اودر اشته فرید العصر و مهرور الاثر حالا

بحق جسمه آل عبا اول داوری یارب
بومسندده همیشه ایله طول عمر ایله ایضا
﴿ ندیم تاریخ جوهر دارینی عرفان مسرتله ﴾
﴿ بش اولدی و بردی صدره زیب و آرایش رشید پاشا ﴾ سنه ۱۲۷۳

بته شان و شرف کلدی مقام صدره والا به
ایدنجه سادسا وضع قدم دستور عدل آرا
کوروب تشریف اولدی شش جهت ناینده فیضیه
ششیش کورسون ارتق کورا اولوب بو قهر ایله اعدا

وجود با کیدر اک اقدمی آثار توفیقک
نصیب رأی سدر حل امور خیر سرتایا

ایدوب ترکیب انواع کالات و معارفدن
نکبهائی ملک ایچسون یارائش ذاتنی مولا
جهان طور دجه طورسون دایم ابلسون عرواقبالی
همیشه ابلسون آب حیات معدلت اجرا

﴿ سمای سادسه عرفان ابلسون جوهرین تاریخ ﴾
﴿ بو دفعه و بردی رونق صدره تسدیسار رشید پاشا ﴾ سنه ۱۲۷۴

حضرت شاه جهانگ اوله عمری افزون
زیور مسند صدره جربان ابتدای قضا
اوج کون اجراسی بکندی خلف ذیشانک
برج عقربده بولمغه مه اوج سما
بوناخر ایدوب اراث ظنون کونا کون
هرکس افکارینی عرض ایلدیلر بی پروا

کسده اولدی بو حسن قبول و تسلیم
وردی حق آصف عالی لقبه بای و کدا
اشنه مظهر اولرق بولمه قبول عامه
ناشا اولدی بنده حاکم صدر والا
جمع فضل وهنر آصف نحریر اثر
مرد اکسیر نظر داور فخر الوکلا
عقل و عرفان و کلا لاده کلز مثلی
حسن تدبیرده افرانی بولمز اصلا
کیلی همی قدره کوره صرف ایار
بودر آیین نکهتانی دولت حقا
سلف ذیشرف اولدجه دفتین رحمت
عمر و اقبالی مرزاد بیورسون مولا
﴿ نام تاریخ ایله عرفان اولم دامبوس ﴾
﴿ صدره شانگندی بنه سعد ایله عالی پاشا ﴾ سنه ۱۲۷۴

شیخ الاسلام اولدی بر صدر بحق بیثال
ایده لم بین قدومه ایله مزدهر
عقل و عرفان ایله قبلیش ذاتی حق سرفراز
شرع و قانون اوزره حل و عقیدر معجز اثر
قلب پای صافدر غل و غش اغراضدن
یشنه ایلدیشیمی اجرای خیر و دفع شر

(حلیه)

حلیه علم و هنرله ذاتیلر بیرابه دار
دینسه سعدالدین ثانی اول خداونده دکر
ایتمسون بومسند والادن اصلا انفکاک
حضرت حق عمر و اقبالی قلوب افزونتر
﴿ نصیته عرفان بومصرع جفندی برتاریخ نام ﴾
﴿ جاه فتوا اولدی سعدالدین افندی به مقر ﴾ سنه ۱۲۷۵

نیر اوج علا خیرینی رب وربا
سرفراز و کلا یعنی محمد پاشا
قابلیت ایله انواع کلاتی و پروب
ایلیش ذاتی حق سیف و قلمه بکا
جمله عننده اولوب قدر بلندی معروف
سابقا اولمش ایلدی حاکم صدر والا
دور عدلنده کوروب ملک و مل امن و امان
منجسر ایلدیلر مقدمه بای و کدا
قوه بخت همایون اثریلر بی شک
که بنه اولدی اودستور بحق صدر آرا
حسن تدبیری بولور زخم فساده مرهم
رأی برجاسی اولور هر مرض ملکه دوا
ذات والامی نکهتانی انام اولدجه
اثر عدلی ایلر فوردی قبوله همپا
حضرت پادشهی تخت خلافتده اتی
ایده بومسند والاده مؤید مولا
﴿ وردی تاریخه فراول آصف بکا عرفان ﴾
﴿ صدره قائم و شفا اولدی محمد پاشا ﴾ سنه ۱۲۷۶

فصول نظم و نثرک لطف طبعی نوهاریلر
سزادر نام زیور اول هنر پرور افندی به

وجودی نقطه برج جلد مهر افضاله
 خدا اول فیضی احسان اتمامش در هر افندی به
 صبر کسک تیزی بلبل باغ بلاغت در
 کل ائردن اولفده ناشکر افندی به
 روالبریز حلویات امال ایلوب کردون
 صوناسه کاسه مهری اودانشور افندی به
 سرور وسعد و سادان سلامت سبزه زاروسور
 اوله معجون هفت اجزا قونوب سکر افندی به
 ﴿ عناقیر هسزدر نام تاریخم دخی عرفان ﴾
 ﴿ بوتورزین قیله فیروزحق زیور افندی به ﴾ سنه ۱۲۷۶

سپهر علم و فضل و عشق خورشید بالایی
 بنه انوار عدل و دادینی ناشر در اوقافه

موفقدن رضای حنفیه اسمیله سمسایی
 انکیچون ذات پای عدل ابله آمر در اوقافه
 وجودین خیره و فقا بنش بوغز مندن فراغ ایتیز
 غبار بخش و مبرور الاثر ناظر در اوقافه

سوز مندن انتقال و احتیاج ایت استیز تفنیش
 وجودی محض لطف خالق قادر در اوقافه
 مناراتی قنادیل مسرتله دونالسونلر
 محاسنده نظیری کلدیکی نادر در اوقافه

فراوان ایلسون اقبال ابله حق غله عرین
 نجاریب ابله بمن مقصدی باهر در اوقافه
 ﴿ حروف غیر منقوط ابله عرفان سویلدم تاریخ ﴾
 ﴿ رولمر در ضاچو ناظر خیر در اوقافه ﴾ سنه ۱۲۷۶

داور عالی لقب دستور پاکیزه نسب
 منبع علم و ادب فرد مشار بالبنان

(مستند)

مسند صدره قدوم چارمبسه وردی فر
 چاره در هر درده اولدی ربع مسکون کامران
 طبع پای ایلز افراط و تفریطی قبول
 متصددر عدل و انصافی ابله بی رب و کان
 مصلح کافدر افکاری مهمام دولته
 کار بدر الحق نکهبانی احوال جهمان
 حسن صورتله موفقی ابله حق هر عزمنه
 پیر اولنجده و پرسون اول جاه جلیله فروشان

ابلدی تاریخ نامه بر دکر تاریخ ذیل
 کترین عرفان اولوب یونته بنیله شادمان
 ﴿ آصف عالی ابله کلدی مر ربع فر صدر ﴾ سنه ۱۲۷۸
 ﴿ ابلدی ربع و احیاء صدری عالی زمان ﴾ سنه ۱۲۷۸

علم و کمالک متبعی حسن خصالک مجعی
 بر و نوالک مطلعی بر ذات پیشل و نظیر

یعنی رجالک اعظمی اسرار عرفان مجرمی
 مظلوم بک باخر می اولدی بحمدالله وزیر

اول ملک و ملت خیری جیب همایون ناظری
 هم دار ضربک آمری اولشندی شایان و جدیر

هم مادر شاهه روا اولدی او آصف کنخدا
 عقنده سوز بو قدر اکا توفیق ابله رب قدر

حق عمرینی افزون ابله الطافنه مر هون ابله
 اعداسینی دلخون ابله اولسون سعادتله پیر

﴿ تاریخ نام بی بها نظم ایتدی عرفان کدا ﴾
 ﴿ فقهی بک اولدی بی ریاجو قدن احق ابدی مشیر ﴾ سنه ۱۲۷۸

زهی بشارت عظمی که ملک و ملت ایچون
 صدارت آصف رسطو مشاله ماوادر

فؤاد جسم زمان جلوه گاه روح جهان
مدار امن و امان روز بر بیکتادر
انده سیف و قلم حسن اجتماع انیس
بررسی قوه بنما بررسی بسرادر
چقارسه رزمه اولور رسم غضنفر فر
کمرسه رزمه اگر بر حکیم دانادر
ایدرسه سوق سپاه ابه قهر دشمه عزم
هراس صوتی طاقربای اعدادر
سخنر همیدر معارف شننا
مأثر قلمی معجز سراپادر
یانشده عجز ابه هر زکسی عما کنورر
هر اوغنی زاده اگا سر فرو ابه پادر
سهرکه اولدی ضیلی عدالتی ابه شام
عقول ذیر انکن آتیمی شور و طلبادر
فساد عالی اصلاح اوصدر ذبشاک
علو همتنه نسبت ابه ادنادر
تسکر اولننه فرش اولندی پای انداز
نسیج تار نظر زر کسیده دیبادر
اوله مساند علیاده عمری افزونتر
وجودی آلت خیر اولدینی هویدادر
﴿ انامه مزده یوناریج نام ابه عرفان ﴾
﴿ کلان بوسدره صدره فؤاد باشادر ﴾ سنه ۱۲۷۸

قالمشدر بحث اوصافنده اطنا به محل
قدربنی کلک قدر نابیله تعیین ایلدی
﴿ نام تاریج ابه عرفان بنده تبریک ایلرم ﴾
﴿ آصف کامل مقام صدری تربین ایلدی ﴾ سنه ۱۲۷۹

(مجلس)

مجلس والا کی اولمز جهانه بنخبیار
کیم رئیس کامل بئلبسدر نعم الجلیس
قبلسدی تکر بر قدوم اول داور هجر زار
لطف نخبیسبله احکام اولدی بر نظم سلبس
اهل مجلس نشوه جاویده مظهر در درم
اولسه کاهی خیار افزاقبله انیس
اولسون اقبال ابه افزون اول قدر ابلی کیم
بنجه یوزیک کره لردور ایلسون سنت وخبس
﴿ بردوشر عرفان یوناریج کیمی تاریخ نام ﴾
﴿ مقبلایش کره اولدی آصف کامل رئیس ﴾ سنه ۱۲۸۳

هزاران حدومنت بار کاه ایزد پاکه
بنه وردی شرف اول منبع علم و ادب صدره
نصب همت علیاسیدرز توسیع و اصلاحی
نه دم کیم عارض اولسه رخس ضیق و تعب صدره
طیب حاذ قیدر در دملکک حسن تدبیری
قدوم ایتدبسه قاج دفعه شفا بخش اولدی هب صدره
وجود نازنینی نخبه نادیده در دهره
همیشه قائم ایلسون ذاتی توفیق رب صدره
﴿ خطبام چقندی بر تاریخ عرفان اول سخننامه ﴾
﴿ بشیج دفعه کجک آصف عالی لقب صدره ﴾ سنه ۱۲۸۳

دین فرنداشلری شکر ایدلم مولایه
وردی فرمسند فتوا به بر اهل تحقیق
اتباعی او قدر نام که شرع و سننه
اسم نازل او خداوند مجمله رفیق

ذات والاسی کبی کورمدک الله بلور
موشکافانه ابدن حکمنی شرعک تدقیق

انسانی هله اول رسته ده کاملدرکه
علم فتوای مجسدر اوخر دقیق
مفرد علم وفضانده ورغده بکنا
طاهر الذیل وذل اگاه ویاو الخیر وشفیق

شرح اوصافی تفصیل ایدزدم اما
قید تاریخیم قافیه نظم ضیق

ایسون ذاتی ناید بوستنده خدا
اوله مرضات الهی به امورنده وفیق

﴿ طبع عرفانده بولندی بوخوهر تاریخ ﴾

﴿ جاه فتوایه رفیق اولدی کال توفیق ﴾ سنه ۱۲۸۳

مبارک باد سلطان ائانه ملت وملکه
سعادتن بالتجم اولدی وارد مسند صدره

هر ایشده ظاهر اولدی صلاح اول ذات بک آسا
قدوم ایلرسه برمر دمسند صدره
دکسدر کیم خنی اصحاب نمیره سواقده
بورته اولدی دوران مساعد مسند صدره

فراوان البیوب اقبال و عمرین هب اومدنده
اوداتی قائم ایسون رب واحد مسند صدره

﴿ قدومن نام تاریخ ایلر بک ایلرم عرفان ﴾

﴿ رواجمودباشا اولدی فاعد مسند صدره ﴾ سنه ۱۲۸۸

قبر شریف شیخ نجابتدر ایت نیاز
سرخیل عارفان ابدی ذاتی افندیک

اول برابندی حوضنی بافض نقشبند
میراب خفیه تک رشعانی افندیک

اختر بهار نای سنبیل سنان ابله

سنبیلستان ابدی صفحانی افندیک

واردی کالی علم بطون وظهورده

ظاهر دی رفعت درجاتی افندیک

انشا وشعرده بلغای زمانه بی

اعجاز ایدردی لطف نکاتی افندیک

بوخاتفاه فیضیناهی اولوز سنه

نابنده قلدی نور صفاتی افندیک

اولشیدی سنی حد ثمانینه منتهی

امافزون ابدی حسناتی افندیک

ایمز ابدی مرارت هجری مزانی تلخ

منند اولیدی آه حیاتی افندیک

﴿ عرفان بواریحالنه تاریخ نامدر ﴾

﴿ فردوسه اوچدی روحی نجاتی افندیک ﴾ سنه ۱۲۸۲

* سرعسكر اسبق حسين باشا مر حومك و دين والبلكنده *
 * سورهما بونه مدعو ادر سعادته كلوب ميركونده واقع ساحلخانه سنده *
 * اقامت اوزره ايكن خاقان فردوس آشيان سلطان محمود خان *
 * طاب راه حضر تالرينى دعوته دابر باراده سنه مابين مشرى *
 * احمد فوزى باشابه ياز بلان تذكره در *

معلوم ساهى مشرانه لرى بورلدبغى وجهله سابه آسا يشوايه حضرت
 شهنشاهيده و كلارى فحام حضر اتبله بعض كچدل همبرم ذوق وشوق
 و محبت و دلستر نعم اولد نغم نعم جيلسه جناب خلافتناهيك اداى حق
 تشكرنده كمال عجز و اقتصار مرمى ياد و ابراز خدمات جانسپارانه ده تا كيد
 رابطه اتحاد ابله دعوات مفروضه حضرت جهاندارى به همزيان
 مداومت اولد نغم صروه ده بنه تعالى آنى بازار ابر تسمى اخشاي دخی ذات
 والای صدار تنساهی برابر اوله رفی ساحلخانه چا كرده عقد جمعيت
 اولتمى انضمام و عدالى اصفاهل بله فرار كبر و حليه مساعده سنه
 جناب تاجدارى ابله رونقشدر اولوب بو عنایت عليه به معرض تشكرده
 حضار مجلسى حیات جدید و نشوه جاویده مظهر ابده جك بر نعمت
 كیما خاصیتك استحضار بنه صرف افكار اولد قده انوار آفتابك خضض
 خا كه تزلزلى قبيلندن اولوق اوزره ساحلخانه مر بورلك او اخشام قدوم
 مسعد تملزوم ملوكاه ابله لانه همای شوكت و جلال پوراسى صفت
 مطلوبه ده عرض دیدار انحصار اتمش ابسه ده بو نعمت جهانبه نفعی نیازه
 جرأت حیطه حدو ادیدن بیرون و حال تردد دخی نام كتمى به منسوب
 اولان منازل و املاك (ع) العبد و ما مملكه كان مولاه مدلولجه مالك
 حقیقى ولى نعمت بيمت مشو كتاب قدر نصاب افندمر اولوب هج
 پر بسنده علاقه چا كراهم اولد نغمندن غفله محمول اولوق و بلكه اوله
 بر شهر بار بنده نواز و تاجدار احیا سازك عالم و عالماته شامل اولان الطافى

منشآت

* قدمای ارباب معارفدن دفتر دار كیسه دارى حاجى راسم افندى *
 * مر حومه ياز بلان عریضه در *

معلوم عالی ضمنا لرى بورلدبغى وجهله بو طفلس كهواره عجز و صغاره
 دلالت عليه حقوقه برور انهل بله التجا اولنان خاندانك ائلك اغوش مر ضعه
 نوال ورافنده شير تداقى تربيت و تتم و مستعد عرض رخسار نسيم
 ايكن * (بن اغلده جهان كولدى جهان كولدى اغلدى بيكانه
 در بوسور كه نام آشنا) نشوده سنجه احوال حاضره ام دنيا استجمال
 فطام ابله رضاعه املدن ما بوس و اقتيات غم و حرمان ابله ما بوس
 ابدوب * انشسته افندى مخلصر بك ارام و تجملى اوزر بنه دامن بوس
 وداعه اخلاص وقت ابده مبدرك ادر نه به عز منله (آيستق صفا و كدر
 در ليال هب كون طومندن مشيمه شبدن نلر طوغار) زابده سنجه
 ظهور و ابسد الطاف الهيه به نصب دیده انتظار و ادعية خيريه
 رحيمانه لى تبتم ادعيسه واذكار اولتمده اولغله زبور فرقى عبيد انهم
 اولان بو جهلت ساميدلى ابقا بيورلىق باندنه غرقه ذى الجمه سنه ۱۲۴۸

(سرعسكر)

عسر متهیه لربك بو لطف جلیل ایله تردیفنی استیگنار معانسته جل
اولئق محاذ بری مورث خدشه درون اولغله صوب صواتئی اصفانه زندن
استیذانه جرأت اولمشدر اولبایده فی ۲ ربیع الآخر سنه ۱۲۴۹

دعوتنامه من بور عقینده یازیلان تشکرنامه در

ساحلخانه چاکری نه اشرف اوقانده تاسیس وانسا اولمش وابواب کابابی
نه اسعد احباینده کساد ایلدش که مهر منبر اوج شوکت و اجلال اولان
ولی نعمت بیختر پادشاه تاینده طاعت وشهر یار ملائک خصلت افندمن
حضر تارینک دون اخشام احراز شرف قدوم میا منمزوم هما یونلر به
رشک انداز بروج سپهر برین وغبطه بخش ریاض علین اولدی وعبد
عاجز جناب خالق بیخونک نه آفریده بختیاری ونه مخلوق کامکاری
ایتمش که نیل شرف الشامیه افلا که ناز ایلدر اولدیم قدم کییا توأم
جناب خلافیناهی به کاله زرتار شعاع با صرم پای انداز استقبال وهر
خطوه عالمها سنده چهره ساسی عز واقبال اولغله رتبه سربلندی
واستغلاده اطلس دجایی آسمانه تفوق ایلدی وفرش خانه عیدایه نه نقش
کزین امتیاز اولان مواضع اقدام من اتسام حضرت کشور کسایینک
غبار مشکباری چاروب مزگان دیده استنباق ایلده درج محفظه جوهرین
احترام اولنشق چاکر کینلر بنده مادام الحیة توبتای عیون افتخار وبقیه سی
خاندان عاجزی به بر باد کار جلیل الاعتبار اولق اوزره حرز جان ایلدلوب
ودامادم واصف باشا کولهلر بیه کر بمهم جار بیل بنه احسان بیوریلان
عطا یای مرصه کواکب شعشعه سعدین اوج مباحات ونیرین روز
و شب مدن حیات اولوب (جهان محکومک اولسون پادشاهم . فلک دور
ایلسون دخواهک اوزره . جهان طور دقچه طور اعدا که کردون . همان
جور ایلسون دخواهک اوزره) ادعیه خالصه سی بکریان رفع اجابتگاه

(جناب)

جناب زندان قلندی اشته ولی نعمت بی امتیاز پادشاه عظیم الاحسان
افندمن بو الطافی جلله و بو عنایات علیه بله دخی قدر و من بیت کتراهی
ترید و اعلا و فریق مسار و منجزت چاکراهی همسرفردان ۱۴۰ بیوردیلر
ادای حق تشکر کنده اعتراف عجز دن بشقه کفتاره وانغور همایون
شه نشاهیله بنه بدل جان ایتمکدن غیری حرکت ورفساره مجالم اولدیغنی
بر وقت مناسبده عبته علیسی جناب کتبی ستانی به عرض وتبلغه هم
سامیه مشیرانه لری اجرا بیورلوق باینده فی ۹ ربیع الآخر سنه ۱۲۴۹

انشده افندی به یازیلان شفقده در

همیشه کاب چیره دست قدرت اوجه نادره وجود پر سوزلرین پیرا به دار
سطور پیشار عمر واقبال و نسخته نفیسه فواد مکارم اعتبارلرین
آراسته عبادات سرور نیل آمال بیورسون نوشته کتابه فطرت سنیه لری
اولان فقره حسنه بنده پروری و عنایت وفضیه جلیه مکارمکاری و مر ورت
اقضا اسندن ناشی پدرم مر حومدن بر یاد کار ندرت اشهار وشکلا
ولعده رشک انداز اختر دنیال دار اولوب عنفوان طفولیت وشبابک احکام
طبیعه سندن معدود اولان قدر ناشناسلغ محل ائمت اولسندن طولانی
لطفا تر کدن بالمباهه شمدی به قدر حفظه همت بیوریلان دوات مصفا
بیمه نیک اثر تربیت وهمم علیه بله سن عاجزینک حد سبع عشره وصولی
ونخستین پایه سلم مراتب اولان رتبه رفیعه خواجگانیک احراز اولمشی
ملاسلر بیه محمودر بر طرف اولدیغندن محفظه مخصوصه سنه موضوعا
ارسال واهدا بیورلدیغنی بشارتی حاوی کرنامه ولی التعمیری هاده
زیب تکریم واعزاز ودوان بهسین مذکور دخی پیشگاه حسن قبول
واته حاجه زینتساز اولهرق بو لطف و مکرمت علیه نندن حقه خشک
دل بند کاهم ابریز مداد جاری مسرت وادعیه خیره شمعهایلرین صفیه

اجابت نفس و تز بیره دوام این خامه زبان مصادقین کثرانهم مظهر
سرعت و سلاست اولغه تألیف مجله لشکر کداری و محمدیه مسارعت
قلنددر هر حاله فرق جا کراهم حسن توجهات علبلر بله نزمین پورلیق

باینده فی ۷ ذی الحجه سنه ۲۴۹

﴿ عساکر نظامیه بیکباش بیلردن برذاته یاز بلان شقه در ﴾

همیشه جناب اساس انداز قلعه به قله آسمان و نسیم ساز صفوف عالیان
جل شانہ رسم شمشیر بدست میدان لشکر کشی و بسالت و دلیر نهمتن
نظیر بهنای دشمن کشی و حاست اولان ذات حیدر صفاتلرین همعداد افراد
طابور ستین عمر موفور ایله جایگه ساحه عمر و عافیت و کامین ترقی قدر
و منزلت پوروق دهار بنه روز و مسامدا و متکار و اداره مائوره اوصاف
جبله لر بله اوفانکندار و بانخصوص باب خلتنصاب مهر و محبتند، مانند
قراغول تفنگ درست نیات و استفرار اوندیغم حاله تلطف بشاور
مستبدلر بنه دار ارسال پور بلان و فائمه بهترین علامتاری رسیده
جای احترام اولوب بو وجهه سوق سیاه خاطر سازی و ترتیب مواکب
دنوازی به همت بهیچ لردن فضای درون سینه مده نمشد ایند لشکر
سرور و ابتهاج سوزش حسرتک نوبت آتشبله بر یوک شتاک اجرا
و المراسله نصف المواصله مدلولجه خیال بتنال عالیاری بیش نظر اشتباقد
ارائه رسم مزور ایله دبدۀ حسرتکش عاجزانه می روشنا اتمکله از سر
نوخیم زین علم ادعیه خیره لر ی نصب بیابان اجابت و موسیقیه زبان
اخلاص ایله ترنم سازی محمدیه مسارعت اولمشدر بعد ازین دخی مشتای
فرق مصادقانهم جیوش بخروش توجهات بهیچ لر بله املا پورلیق

باینده فی سنه ۲۵۱

(شیخ)

﴿ شیخ نظیف افندی مر حومک بسکطاش مولو نخانه سنه قعودلری ﴾
﴿ جمعیته جتیمکان سلطان عبد المجید خان طب راه حضر تارینی ﴾
﴿ دعویه دار مابین همایون باش کاتبه یاز بلان تذکره در ﴾

قطب داره دوران و عقده الال حلقه جمعیت درویشان اولان ذات
مکار مسمت حضرت شهنشاهینک فرزونی عمرو شوکت و کال مظفریت
و موقفیت سنه لر ی ادعیه مفروضه سنه حصر اوقات و اثر تربیت
روحانیه جناب پردستگیر ایله یواشیه خیره به حصر توجهات ایتمش
داعیشان خالص الجنان حضرت بادشاهیدن بولندیغم ضمیر الهام میسر
حضرت کشور کشایدله جلوه نما اوله رقی فلنجای مسلین و نور باصره
اصحاب قلوب و قین اولان خاندان قوی بنیان عثمانیک اعزۀ کرام
مولویه ایله میانه لرنده جریان ایند ذلال بتیشال موالات معنویه رشحات
مشایخه سندن اولوق اوزره حدیقه ارزوی داعیانه منه جاری اولان
ماه الحیات توجهات حضرت شهر یارینک حسن تأثیر قوه نامیه سنی ثمره
موافقت روحانیه جناب پیری اقطافه باعث اوله رقی بوداعی صادق
الفوائد قرب و حوار فلکمدار حضرت تاجدار ی ایله مستعد و مشرف
مولو نخانه عالی مشیخته مأموریت حصرانهم میسر و بو بوزدن قدر
و اعتبار درویشانهم افزونتر اولوب نور سازعیون عاشقین اولان جمال
خور شبید مثال حضرت ظل اللهیدن دخی اقتباس انوار ایله تصفیه
قلب اولنفرق تنه اوراد اجزانهم اولان دعوات مفروضه جناب بادشاهی به
مداومت اولنمقددر شونعت جلبله نك ادای حق نشکر نده اعتراف
یحیی ایله برابر بنه تعالی ماه حالک اون یدنجی چهار شنبه کونی بر معناد
مشایخ کرام و ددکان داعیاری حاضر اولدقاری حاله اجرای آیین
بهین مولوی به بدأ و مباشرت اولنمشی مصمم و بوجهت خیره نك انعادی
انضمام رای رزین حضرت خلاف نشاهی ایله اکتساب بمن و مسعدت

واستحباب زب و زینت ابدی چکی مسلم اولغله یو بایده حد فقبرانه مدن
افزون اولان برنجاه نادب مانع جرأت اولهرق بضای مراسم تشکر
و محمدتله استیذانه اجتناسار قلندی هر خالده سنه ۲۷۰

سرفرازان شعرادن برذاته یاز بلان تشکرنامه

اثر امر اح علیه دن اولوق اوزره مقدیمه من غیر لیاقة مجلس والا به وقوع
مأموریت عاجزیه دار انشاد بیور بلان بکرمی اوج بیت قصیده لی تاریخ
عالیاری بنسک ارسال بیورلدیفغی و تبریک و نهیتی منضم اولان کرشامه
بهترین علامه لری رسیده ائمه احترام اولمشدر فن لطیف اشعار اعذب
اکذبه سنایشابه مصروف و همت بلند رتبت ارباب سخن مبالغه مصروف
اولمی فاعده سنجه منظومه نفیسه مرز بوده مدرج مدایح و اوصافه
عدم استحقاق بجئی حکمر قاهره صدده انتقال اولدقدن نظم سلیس
مرزوزک هر تعبیر دلپذیری بر کوه بکا و هر مصرع بنظیری بر سلاک
اللال جهانها اولهرق و جناب طای حق نائل مطالب ابد * مطالبی
اوهننده بلکه طالب ابد * قلوب ناس که قبض ایله بسطه مظهر در *
همیشه قبضه دروننده بسطی غاب ابد * دعای بر بار ایله استقبال
واول عقود ثریا نمود ایله محلی اولان خوبان مهلقای معانی من جهة
اتخیال پری بیکر و من حیث الکمال رشک آور بدر منور اولغله نصاب
عدم نظیری نکارخانه درونه نقش و استیمال و بیت تاریخک احاد صنایع
عشران محاسبین و حاتم محاسنی اوق مورخین تعداد و حسابده عاجز
ورونشکن تاریخ اسلاف دیناسه جاز اولدیفندن کمال تمن واستسعاد
ایله مأموریت ثنار و رشک نتایج خبر به سی استدلال اولمش و الحاصل
بوظیف و همت جلیله لری مستلزم انواع مسار و ابتهاج اولهرق ادعیه
موقفیت و اعتلازی تمه اورد و منظومه خلوص و صادق مستزاد اولوب
عرض نمون تشکره ابتدار قلنددر اقدم فی غره صفر سنه ۱۲۷۷

مأموریندن استعفا و عزات ایدن برذاته و کلادن برسی
طرفنندن یاز بلان نعر بنشامه

وجود پرسود داورانه لری مناصب علیای سلطنت سنبه به محض خیر
وشرف و تدایر صائبه اصفانه لری حل مشکلاته بیمل و خلف اولدیفغی
مسلم انام اولوق ملاسه سبله کار فرمای خطوب جسمیدن خطوه واحده
افتراق عالیبری قرین جواز اوله مر سده بودفغه اختیاری بیور بلان
عزات و سبله سبله بر مدتیق قوه مضکره مشککشاری اختتام راحت
و تقیم مهم انامه دار مطالعات عمیق به اختلاس فرصت ایدرک مستقبلا
اثر نافعه سی ادراک اولدیفغی بی اشتباه اولدیفندن نیر اقبال سامیلر بنسک
فیضان عاجلی ادعیه سی مداومی اولدیفغی فروقی عمر عالیبری دعواتنه
علاوه قلندرق استقبای توجهات علیه متعمه لر بنه ابتدار اولندی اولیابده
سنه ۲۷۰

مأموریندن انفصال ایدن برذاته و کلادن برسی طرفنندن
یاز بلان نعر بنشامه

بر مقتضای شیوه قدر بودفغه ساحه وقوعده جلوه کر اولان عزات
علیه لری بر مدتیق استراحت بدنبه بی مستلزم اوله رق حل و عقد
امورده حسن تأتوانی رتبه وضوح و تسلیمه مرهون اولان آرای صائبه
و موفقیت جلیله داورانه ل بنسک از دیاد کالات استقبالیه سی موجب
اوله جفی جهنیه بنسک کینسلیر مثلوا اخلاص کاران بریانی ادعیه
خبر به لر بنه بر فات دها اجبار ایدرک عربضه عاجزی چهره سانی زبانه
توسیط قلندی اولیابده فی سنه ۲۷۰

بودن والسی حسین پاشاک قو کخدا سی اولوب و کلاری نجامدن
یونان بذات طرفدن مشار الیه جوابنامه

طی منازل اصدقا بروری و مر و تده عدم الممال و قطع مراحل
کرموری و طقنده بهمال اولر بله بودغه تلطیف بنده مستد بلرینه
دار اسالی احسان بیور بلان کر مامه نامی آصفانه لری هامة پیرای
احترام و هدیه علیه دستور بلری اولان برجفت طوری عربه بار کبری
دخی سالما باورود طوله حسن قبولده بار جای قیام اولوب
بولفات و نوازش داورانه لری چا کر لرن کست و کذار صحرای مسرت
وسیران قضای وسیع الار جای فخر تله فریر العین تماشای و زهت
و منشرح القواد انزاه و فرحت ایدر لیه همیشه ذات سامعی بهمناری
کردونه سوار عمر و قبال و دواره کردان بهنسا و راهت واجلال
اولری دعوت خالصه سی ایصال بارکا استیجاب و شهره تشکر و مجرده
سوق عجله عزیمت اولمشدر اولباده فی سنه ۲۵۲

مالیه ناظری یونان ذات طرفدن مابین همایون باش کاتبه مذکره

بو چا کر کترو پینشان تربیت نعم جلیله حضرت شهنشاهی الیه نشانه
نمای وجود و انوار آفتاب توجهات جناب خلافتناهی بی اقتباس
الیه بر تو انداز اعین شهود اولدیم و سابع احسانوایه حضرت
پادشاهده ایکنجی ربه دن زیور صدر افتخارم اولان مجیدی نشان
ذینشانه یله عدم استحقاق و لیاقتی بیلوب طور دنیم حالده خصصه
ذات مکارم بان جناب شهر یاری اولان کمال بنده نوازی و مرحمت
و فرط احیاسازی و شفقت اقتضای والسی اوزره بودغه نشان
مذکورک برنجی ربه نشان درخشانیه تبدیله امر و فرمان
احسان نشان حضرت ناجداری موهبت افزای سنوح بیور لیس

(اولد یغندن)

اولد یغندن بو عنایت جهالقیمت دخی شمعی به قدر بعد و شمار
مشهود دبدۀ افتخارم اولان تالطقات علیه حضرت پادشاهی به
ضمیمه جلیله اوله رقی شکر مابقی اجرا به استطاعت کسارانه مفقود
اولسبیه اوراد زبان عجز بیسان کتزانه م اولان ادعیه مفروضه
حضرت ظل الهی به کما کان حصر لسان و هر حال و کار عبیدانه می
یادی سلامت دارین اولان رضای معدلت اقتضای جناب ولی النعمی به
توفیقه صرف ما حاصل ناب و توان ایتمکن بشقه بد اجزانه مدن
برشی کله میه جکتی بیان الیه من غیر حد اجرای رسم تشکر و مجرده
اجتسار قندی اولباده فی سنه ۲۶۹

بر داور محرز اتر کامل لقبه باز بلان عمر یضه در

خصایص جلیله داورانه لریدن اولان کالات عرفانیه ک قوه جاذبه سی
اثارندن یعنی قالب لفظی نام کتزانه مک طبع نقاد اصفانه لرینه منتفخ روح
معنای صحیحیه مناسب حکامندن اولوق اوزره ذات سلمی خدیوانه لرینه
در کار اولان انساب و عبودیت عاجزینسک درجه قوتی حق چا کر بده
عرفان کامل حسن ظنی استلزامه صالح و بو جهته فرقی ناجزانه مده
نظر التفات سامیری اکسیر اعظمه راجح اولغله فیض نامی بهارک
خطه رومدن انقطاع موقته مائل اوله رقی بودغه جاب مصره
عزیمت سنبه منعمانه لریده بر مقتضای داب عبودیت رسم
دامنوس و دعاک واپورده اجرایی اخص امال کتتری ایکن طالع
ناهموار اولره ای بعض عارضه وجودیه ایقاعیه بوا مینه به موفق
اوله مد یغندن ۹ بم غنومه واپوره دوندی کستی ن * ادوب
اوجاغ درونی اناره بخت سیاه * بو انهاب الیه اشک اولدی آب
آشناک * صدای چرخ اینیم اولوب بخارم آه * ناره سی

نعمه دلسوزنای قلم و ترنما ساز ماجرای الم اولوب تته اوراد
 درویشاهم اولان دعوات مفروضه داورانه لری و ان سفر کرده که
 صد قافله دل هم، اوست * هر نگاهت خدا با اسلافت دارش *
 ادعیه خالصه سبیله توسیع و انکثار و لطف جهانبهای معاودت
 آصفانه لریته وقف عبور انتظار ایله بیان معذرت سیاقنده تقدیم
 عربضه اجناسار قلندی اولیاده فی سنه ۲۷۷

بیر ونده ایکن احراز مسند ریاست ایند بر ذاته باز بلان عربضه در

بر مسند جلیل که اشرف اوقانده حادث اولوب نصیبی سعادت احوال
 اوله وجود معارف آوود داورانه لری استصحاب ایله مرزین و ممتاز
 اولدیغی و بر امر مهم و معتنا ایچون که مجرای صحیحمنه وصول مقدر در
 زیران حل و عقد خدیو لریته دخول ابتدایی مساندن اولغله مجلس
 والاریاست جلیله سنک دخی کمال بختیاری ایله بولطف و شرف
 جهانبهایه نائلیتی دأره مخصوصه سنده بولتان امور مهم سینه
 و مصالح عبادتک مرکز حق توفیقه دورانی وقتی کلدیکنی بانک بلند
 آفاق کبرایله مسامح ارباب بصیرت و خبر خواهانه نشیر ایلوب
 بو واقعیه مسرت افزادن عموم بنسکان و اهدار انتهای و مسار
 و تخصص عدم یافت جهنبه مایوس و طبیعت بشریه اقتضاسندن
 اولان طول اعل حکمجه فوط آرزو و اشتیاقی ایله مانوس ایکن
 محض نعمت غیر مغرجه اولوق اوزره معیت علییه آصفانه لریله کالیاب
 اولان بوعسد نذر مقدار خارج از حیطه تعبیر و اشعار مسرور
 و مستدار اوله لریق مواظبی اولدیغ ادعیه مفروضه ولی الله صبارینه
 تجدید دوام و قدوم بر سعود ریاستنا هیلرینه ربطدیله انتظار ایله
 اجرای رسم تبرک و نهیت و عرض تشکر و محمدیه قیام اولندی
 اولیاده فی سنه ۲۷۸

(ایصوفیه)

ایصوفیه جامع شریفی تبرکات سینه سی اوله لریق رجال خزینه به
 و بریلان مدالیه لک تشکرینه دأر مضطبه عمومیدر

جناب الجاد فرمای معبد آفرینش عز شانه امام المسلمین و مقتدای
 متبعین دین مبین اولان ولی نعمت بیمنت شوق کتاب قدر تصاب افند من
 حضر تفریزی ما اختلف الملو ان پیرایه بخش محراب خلافت کبرا
 وصیت بلند شان و شوکت شهریارانه لری شوق افزای مسامح صنوف
 اهل تراپورسون آمین ذات خلافتسمان پادشاهیبری جامع حسن
 خصال و مستجمع صنوف بر نوال اولریله مقنجه ایصوفیه
 جامع لامعک تعبیر و احیاسنه مصروفیت همت بلند ربنت و حصول
 موقبت سینه شهناشاهیبری کافه جماعات مسلمینی نائل کمال
 سرور و انتهای بیورمش ایکن بولطف عمیم خصیصه ذات همایون
 ملوکانه لری اولان کمال بنده پروری و شفقتنه کافی اوله دیوب بودفغه
 دخی بندکان مصادقتشنا لرین تلطف و احیا غرضیه بر طرفی
 طفرای غرای تاجدار یلریله معنون و دیگر جهتی جامع شریف مرزورک
 رسم بهینه لری رسم و مرزین برر قطعه مدالیه عالیک اعطاسنه
 امر و فرمان عنایتشان جهانبنا لری موهبت افزای شوق بیورمش
 اولدیغندن طبقات قلوب عاجزانه من انواع فتادیل شادمانی
 و مسرتله ملم و منور و شعشعه انوار مباهات و افتخار کتراه مرزورک
 آور مشکوه مهر نور اوله لریق مدالیه عالی مرزور لب آداب و احترام
 ایله تقبیل و تلبیم و بر کذار سینه اخلاصوسیم قلندقد نصره
 فریضه ذمت عبودییه و خطبه تسبیحان دائمیه من اولان زیاده عمر
 و شوکت جناب کسور کشایی ادعیه خیریه سنه از سر نو مداومت
 و ه لطفک قسغی برین یاد ایله لم برنجوی بیخه تعداد ایله لم
 مرزور لاسی ماصدق حالی اولان الطاف غیر متناهیه حضرت پادشاهیک

هیچ بر بسک ادای حق تشکر بنه مقصد اوله مدیغمر حاله یو بایده
دخی من غیر جداجرای مر اسم تشکر و محمدت سیاقنده تنظیم و تقدیم
مصطفی عبیدانه مره جسامت فلتندی اولبا بدیه

اوراق نقده به نک رفع والغاسنده مجلس والاسانین فله التان
تشرک مصطفی سی

ایجاد فرمای دراهم کواکب آسمانینیا و آفریننده خزائن ارض و سما
جل و علا حضرت نوری ناسر دنا نبرخالص العیار عدل و داد و رافع
نقره معشوشه ظم و پداد اولان ذات محاسن اباب جناب شهشاهییک
مدی الدهور نام نامی خلاقینشاهیبرین نقش سکه نامداری
وسلطنت و مظنه دار الضرب شان و شوکت پادشاهیبرین کاسه نه
طباقی افلاک ظنین انداز مهابت بیورسون آمین همیشه نجبه آمال و افکار
شهشاهیبری شرائطه ملکداری و خلافتی حسن اجرا و اصلاح
امور مایله ایله ترفیه حال عباد قضیه مهمه سی دخی بوجهه جلیله دن
اولدیغی هویدا اولمقند ناشی برمدتدینرو معاملات عمومیه بی نصیب
و اشکال و دائره نفیص اصحاب وظائنی تصبیق و اخلاص باعث اولان
اوراق نقده به نک اختیار فدکاری و صرف نقده به همت و اجرای
تدابیر صائبه و کمال سهولت ایله مدت قبله ده جمع و ایصالته حصول
موفقیت سنیه جهاندار بلری حق یو که جلائل آثار مبروره و فضائل
اعمال مأجوره ناجدار بلرین اوله رق بولطف عمیم پادشاهیبرین دن
کافه بندگان وزیر دستان و بتخصیص یو چاکران شاکر الاحسان
مظهر حیات جدید و در حال داد و ستاد نک نفوده انحصار یله هر سوق
و بازار ده رونق و رواج و هر کار و بار ده بسر و ابتهاج بد بد اولمغه
کلبانک حمدوشنای بخند رفع بارگاه احدیت و تمه اوراد و اذکار من

(اولان)

اولان ادعیه مفروضه حضرت جهانبانی به تجدید موافقت قلمشدر
وجود پرسود جناب پادشاهی ملک و ملته نعمت عظمی و مآثر برکیده
حضرت خلاقینشاهی موجب سعادت کبری اولوبا ایفای حق تشکر بنه
اعترافدن بشقه تدبیر اولیان بنجز و اقتصار من ی بواژ جلیل خفنده
دخی تکرار و شش و خصوص خیر نصوصه بروفق دلخواه جناب
جهانداری مصرف اولان هم عالییه و اقدامات متوالیه صدرا تینشاهیبرین دن
دخی ابراز تشکر کداری و محمدتی تکمله کفشار ایدرز اولبا بدیه
فی ۲۵ ربیع الاول سنه ۱۲۷۹

اصطلاحات اقلام حسابیه اوزره تبریکنامه

کاتب چیره دست قدرت جریده فطرت علیه بنسه سرسخن عفت
و استقامتله آغاز و صفایح صحیفاتی ارقام صحیح الحسب اهلیت
و استحقاق ایله املا و اعزاز بیورمش اولدیفندن شمعی بدک قدر
عالیبر بنه لایق مناصب علیهیک مقتضای توجهی قلم تقدیردن
سطر جوابیه دفترخانه وقت مر هونته حواله اولمقنده ایکن بلطفه
تعالی بودفیه مالیه محاسبه جلیکی مسند کزینی وجود بهبود
عالیبرینی درکار ایله مظهر شرف و اعتبار اولدیفنک علم و خبر
بشارتنه نائل اولدیفنم آنده مجاسبه درون عاجزانه مدیه حصوله
کلان نفود و اقیسه سرور و انشراح ایراد و ظهور مقدمه مطبله
مخصوص اولوب زائل اولان قوتم مضره الم انتظار مصرف
فید اوانسهرق تنبع قبود دعوات موفقیت و اعتدال یله تقیبه
دفاقر لیل و نهار و عرض اجال تبریک و تهنینه ایتدار فلتندی
اولبا بدیه سنه ۲۷۹

اگر بدن بذاتک کنخدا سنه یازیلان جوایدر

هدیه رضایه اوله رق طرف اشرف جناب داوردن احسان بیوریلان

التون ساعتك كوندرديكته دائر امله زيب اعزاز اولان تذكرة
بهيدلى مال رهين اذعان عاجزى اولس وساعت دخى واصل
اصابع احرام اوله رق ارايش جب مفخرت وحرز سینه مصادقت
قلبتدر ارتفاع درجه قدر ورفاهم انوار انساب توجهات
عليه حضرت آصفى اقباس ايله حاصل اولدقندن ادعيه
مفروضه زنده دفته فون ايتك مرتبه ارتكاب كفره نايسه
ورفاص ذبان عجز پسان كزله يى محامد واوصاف سبيلر بيه
ايشانامك عند اجزاه مده اشع صفات حيوانيه اولغله بولطف
مخصوص داورى دخى تخميج عيار شوق ايدرك ميقان نام
عرواقبالرى مدى الدهور طشين انداز طاس كرون
وعترت اعدالى شكسته باي وسرنكون اولق دعای برياسى
تكرار ودولاب تشكر ومحمدك محور عرضه تدوير بيه
ابتدار قلندى صورت محمدت عاجز بنك حضور معاليم فورر بيه تبليغى
يا بده ۲۵ سنه ۲۷۹

صدر معزولرندن خداوندكار واليسى بولنان ذاته بازيلان
عريضه در

خامان بلند ارکان داورانلر بيه انساب وعبوديت شرف جليلى حاز
وانوار توجهات ساميه اصفا له ليه مظهر نله ممتاز اولدق
روز فيروز دنبرو نمادى عرواقبال منعمانلرى مطمع نظر وحيان بخش
جسم نازم اولان تالطفات عليه بنده پرور يلرى چار چشم نهمر
واشتياق ايله منتظر كزاهم اوله رق بوكره مفر حكومت علبه خدوانه لرى
اولان بروسديه بيسر حسن مواصت سنيدلى بشارت جليله سنه
نصب سم انتظار وتقديم عريضه ايله تعقيب وتصديقى بحسب العبوديه

نجوز ايتمه رك برمدنك تاخيرينى اختيار ايش اولدقم حالده
خصايص جليله داورانلرندن اولان شيمه عليه بنده نوازي وسعيه
سنينه احيا سازى افضاسندن ناشى اجرا بيور بلان لطف جهابهاى
مسافت فرق سرور و مفخرت كزاهه يى محامد كزله خرج جب
انداز وعند كيتلر ينى اداى حق تشكره اعجاز ايدرك ادعيه مفروضه
توافر ايهت واجلال دستور بلر بيه تكرر دوام ولائى متلالى محامد
واوصاف عليه لى ازسر نو كسيده سالك كلام اولتوب ايقاى حرام
تشكر ومحمدتله استقرار توجهات عالم آراى داورانلر بيه ابتدار
قلندى ۲۶۵ سنه

نيس واليسى حضرت بلر بيه بازيلان عريضه در

دائرة عبوديتسار بنك امكدار لى شرفى احراز وبلاخره تجديد
انساب ايله دخى تجيز وامتيار ايش بند كاندن بولنديم جهته سعادت
احوال عليه لى نخبه اعمال وسلامت خامان اصفا له لى اخص
مقاصد ما فى البال عاجزانه م اولدق جلوبه كاه حقايق احوال اولان
مرأت خبير وزير بلر بيه چهره نمى بدهات اولغله روز سياه
افتراقدينو نظر كاه مهماناه دستور بلر ينى تيريك سواد زياد ايتاميكى
اداب مصادقته موافق كوره لى نواو بشارت جليله عاقبت وموقفيت
ساميه مشيرانه لرى استخبار واستدلال ايله اضطبار واكتفا ايش
اولدقم حالده نيس زنجور فراقك امنسداد آزارندن كال تاثر وقد
مخاطبات وتلفات سنيدلر بيه فرط اشتياق ونهمر عبسد صادق
پريال ينى تصديقه اجبار ايدرك استقبالى توجهات ساميه دستور بلر
سباقده تقديم عريضه عاجزى به ابتدار قلندى اولبلده ۲۷۸ سنه

عموم مشایخ طرق علیه طرفین عتبه علیای پادشاهی به تقدیم
اولان تشکر نامه در

جناب حکیم مطلق عزشاه همیشه زکب مفردات اکبرالحمیان لطف
وعدلت و ترتیب بر الساعه رحم وشفقتله دواساز درد فساد
ویداد واصلحرفهای مزاج امن و آسایش بلاد وعباد اولان
ذات مکارمسمان شهریار یلین ما تعاقب الجدیدان سر بر
شوکتصیبه خلافت کبراده قائم وکیبای وجود محاسن آلود
خلافینشاهیلین تجسدید حیات ملک ولسله دائم پرورسون آمین
بره قضای حکم قضا مقدمجه دار سلطنت سبیل بنه دخی سریان
بدو ب امداد روحانیت علیه حضرت رسالتنسا هی اثر جلیلی
وحسن توجهات جناب پادشاهیبری تأثیر سریع بعد بلی الله لطف
و مرحت علیه الهیه تعقیب ابدرک درجه زواله کش اولان علت
مدهشک سابه احسانوایه ملوکانه زنده اجرای تدابیر ظاهر به سیچون
باب نظارت ضبطده بعضی مأمورین وحقایق اطابدن مرکب
برقو مسیون مخصوص تشکیل ودر سعادت و تخفایتک هر طرفنده
مناسب مرکزها اطبا و اجراخانه لرتنوب و غربا خسته لریچون
ایجابته کوره موقع موقع خسته خانه ل تخصصی ابه مرضای
اهالی به در حال اطبا بنه رک و خستگان غربادخی همان مذکور
خسته خانه لره قالدیر به رق مداوان لازمیک اجراسنه مسارعت
وقومسیون مزبور طرفین دخی منع ماکولان مضره واکال
تظیفسان بلده به دائر عرض مطالعات ابه مامورین ضبطیه
جابیردن بحاله اجرای فعلیاته صرف مقدرت اولنهرق استطاعت
بشریه دائر سنده اولان علوهت و اقدام بحق اجرا فتمش واحسان
علی الاحسان اولنهرق مصلاب اولان عجزه اهالی به عطابای وافیه

(جناب)

جناب پادشاهیبری دخی اعطا بیورلس اولغله حق بوکه بو عتبات
بیغایان شهریار یلری مصلاب اولانره مرهم زخم درون و عوم اهالی به
موجب مسار و ابتهاج کونا کون اولش و بولطف عمیک تواریح
روزگار و مشهود اولان ادوار و اعصارده مثل ونظیری کورلماش
اولد بنغنه بنه جلوس میامتا نوس همایونری روز فیروز ندنبرو
منور ساز بصره افتخار من اولان آثار نافع عالمیسنند جهانبساتیلر بنه
ضمیمه جلیله اوله رق ادای حق تشکر کنده السنه عاجزانه مزنی انجاز
وولی نعمت بمنتظر افتدمنر کی بر پادشاه معدلتسکار و مر جنتسکارک
داعیان عصر عالیارندن بولنقی جلالت شرف و مزینتی قدر
داعیان مزنی اعلا و اعزاز ابدرک تته اوراد واذکار و تکمله
عزائم لیل و نهار من اولان دعوات مفروضه پادشاهیبر بنه تجسدید
مداومتله من غیر حمد ولباقه اجرای رسم تشکر و محمدت سیافنده
تقدیم عرضحال حقیرانه مزه اجتناسار قلدی اولبابده وقاطبه احوالده
امر وفرمان وارابه واحسان حضرت ولی الامر افتدمنر کدر

فی سنه ۲۸۲

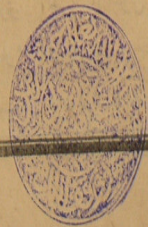
برذات معارفسماته تشکر نامه

مرحت علیه اثری وذن عالیاری مثللو آودای کرامت کمره
حسن نظری اواق اوزره مفدجه رتسه عاجزینسک رفیسع
بیورلسنه لطفاع و عتباته اختیار زجت حساب و اعباب فریحه پینل
وایاب ابه نظم و انشاد بیوریلان اون درت بیت قصیده بلغله ابه
معنون تاریخ پینیل والاری کهر نشار اغوش منظره افتخار
و مستلزم کمال ممنونیت و مسار مستندنی اولنهرق جناب خالصی یارب
برمراد ابه سرور و سعادت تو بنوله شاد ابه وجود نادری

منظومه معارفدر * سطور نبل مقاصدله مستزاد ایله * ادعیه
 خالصه سی تقدیم اجابتگاه ناظم دیوان کون و مکان قلمشدر مصرع
 تاریخ من بورك کمال سلاسته برسوز اولدیغی کبی قصیده سی دخی
 حق نامسحقی حاجزیده مندرج اولان ستایش محض نوازش ایله اعذبه
 اذبه سرینه مظهر تام بر شعر بلغ مالا کلام اولدیغندن ادای
 حق ثنا و تشکرده اعتراف عجز ایله خلوص و خصوصیت حاجزی به
 اطف تقابلی باعث منجرت اولان توجهات علیه لربنک استقرارینه
 ابتداء قلندی فی ۱۱ شوال سنه ۸۵

﴿ بر ذات معارفسمانه تقریض بولنده تذکره ﴾

اجرام علویه آثار نحر بر بلندن بر جرم اصغر ومن حیث الافاضه
 افق اعلائی تحقیقه مانسد مهر انور اولان تقویم الادوار نام رساله
 نفیسه نظرگاه عبد ضعیف البصره دخی زینتساز وره کدر ادراک
 پادر کل کتبی به بر تو انداز اولدقده حقا که هر نقطه کهر سیاسی
 رشک آور لال صفحه آسمان و هر عباره حقایق اشاره سی بر قضیه
 باهر البرهان اولغسله همیشه نگارنده نفوس مجرزه افلاک عن شانیه
 حضرت ناری سعید اکبر سپهر برین علم و عرفان و روشناسان دایره
 دوران اولان ذات سائی آصفان لربنی بیت شرف تندرستی و اقبالده
 تلویع و درخشان وراثت هیو و وبال و منابع افاضات شمس
 آمال ایله محسود بدر تابان ایلمک ادعیه خالصه سنه از سر و خصر
 اوقات اولندی اولیاده فی سنه ۲۸۷

ÖZGEÇMİŞ

1979 yılında İzmit'te doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. 1997-1998 Eğitim-Öğretim Yılında Kocaeli Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü kazandı. Bu üniversiteden 2000-2001 yılında mezun oldu. 2002 yılında Gebze Yahya Kaptan Anadolu Lisesinde bir yıl sözleşmeli öğretmenlik yaptıktan sonra 2003-2004 Eğitim-Öğretim yılında İzmit İmam-Hatip Lisesi'ne Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni olarak atandı. Halen aynı okulda görevini sürdürmektedir.